

**T.C.
BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
YABANCI DİLLER EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
FRANSIZ DİLİ EĞİTİMİ BİLİM DALI**

**KATILIMCI İNTERNET SÖZLÜKLERİNDE YABANCI DİL OLARAK
FRANSIZCA: *FRANSIZCA* BAŞLIKLİ GİRDİLERİN WEB TABANLI
SÖYLEM ÇÖZÜMLEMESİ YOLUYLA İNCELENMESİ**

DOKTORA TEZİ

Cansu AVCI

BURSA

2021

**T.C.
BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
YABANCI DİLLER EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
FRANSIZ DİLİ EĞİTİMİ BİLİM DALI**

**KATILIMCI İNTERNET SÖZLÜKLERİNDE YABANCI DİL OLARAK
FRANSIZCA: *FRANSIZCA* BAŞLIKLİ GİRDİLERİN WEB TABANLI
SÖYLEM ÇÖZÜMLEMESİ YOLUYLA İNCELENMESİ**

DOKTORA TEZİ

Cansu AVCI

Danışman: Prof. Dr. Erdoğan KARTAL

BURSA

2021

Erdal Turgut'a...

BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK

Bu çalışmadaki tüm bilgilerin akademik ve etik kurallara uygun bir şekilde elde edildiğini beyan ederim.

17 Aralık 2021

Cansu AVCI

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
YÜKSEK LİSANS/DOKTORA İNTİHAL YAZILIM RAPORU

ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
YABANCI DİLLER EĞİTİMİ ANABİLİM DALI BAŞKANLIĞI'NA

Tarih: 17/12/2021

Tez Başlığı / Konusu: *Katılımcı İnternet sözlüklerinde yabancı dil olarak Fransızca algısı: Fransızca başlıklı girdilerin web tabanlı söylem çözümlemesi yoluyla incelenmesi*

Yukarıda başlığı gösterilen tez çalışmamın a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana bölümler ve d) Sonuç kısımlarından oluşan toplam 287 sayfalık kısmına ilişkin 17/12/2021 tarihinde şahsım tarafından *Turnitin* adlı intihal tespit programından aşağıda belirtilen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan özgünlük raporuna göre, tezimin benzerlik oranı %8'dir

Uygulanan filtrelemeler:

- 1- Kaynakça hariç
- 2- Alıntılar hariç/dahil
- 3- 5 kelimedenden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç

Uludağ Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Tez Çalışması Özgünlük Raporu Alınması ve Kullanılması Uygulama Esasları'nı inceledim ve bu uygulama esaslarında belirtilen azami benzerlik oranlarına göre tez çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.
Gereğini saygılarımla arz ederim.

17.12.2021

Adı Soyadı: Cansu AVCI
Öğrenci No: 811511001
Anabilim Dalı: Yabancı Diller Eğitimi ABD
Programı: Fransız Dili Eğitimi Bilim Dalı
Statüsü: Y.Lisans Doktora

17.12.2021
Danışman
Prof. Dr. Erdoğan KARTAL

* *Turnitin* programına Uludağ Üniversitesi Kütüphane web sayfasından ulaşılabilir.

YÖNERGEYE UYGUNLUK ONAYI

Katılımcı İnternet Sözlüklerinde Yabancı Dil Olarak Fransızca: “Fransızca” Başlıklı Girdilerin Web Tabanlı Söylem Çözümlemesi Yoluyla İncelenmesi adlı Doktora Tezi, Bursa Uludağ Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanmıştır.

Tezi Hazırlayan
Cansu AVCI

Danışman
Prof. Erdoğan KARTAL

Yabancı Diller Eğitimi Anabilim Dalı Başkanı
Prof. Dr. Zübeyde Sinem GENÇ

T. C.
BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE,

Fransız Dili Eğitimi Anabilim Dalı'nda 811511001 numara ile kayıtlı Cansu AVCI'nın hazırladığı *Katılımcı İnternet Sözlüklerinde Yabancı Dil Olarak Fransızca: "Fransızca" Başlıklı Girdilerin Web Tabanlı Söylem Çözümlemesi Yoluyla İncelenmesi* konulu Doktora çalışması ile ilgili tez savunma sınavı 17 Aralık 2021 Cuma günü 13:00-14:30 saatleri arasında yapılmış, sorulan sorulara alınan cevaplar sonunda adayın tezinin/çalışmasının **(başarılı/başarısız)** olduğuna **(oybirliği/oy çokluğu)** ile karar verilmiştir.

Üye
(Tez Danışmanı)
Prof. Dr. Erdoğan KARTAL
Bursa Uludağ Üniversitesi

Üye
(Komisyon Başkanı)
Prof. Dr. İlknur SAVAŞKAN
Bursa Uludağ Üniversitesi

Üye
Doç. Dr. Selma GÜLEÇ
Bursa Uludağ Üniversitesi

Üye
Prof. Dr. Melek ALPAR
Gazi Üniversitesi

Üye
Doç. Dr. Ümran TÜRKYILMAZ
Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi

ÖNSÖZ

Öncelikle tez konumu belirlemede bana yardımcı olan ve yazım sürecinde de emeklerini esirgemeyerek bilgi, birikim ve tecrübelerini benimle paylaşan değerli hocam Erdoğan KARTAL'a sonsuz teşekkür ve saygılarımı sunuyorum.

Tez İzleme Komitesi (TİK) ve jürimde yer alarak görüş ve düşüncelerini benimle paylaşarak bu sürece katkıda bulunan Prof. Dr. İlknur SAVAŞKAN, Doç. Dr. Selma GÜLEÇ, Prof. Dr. Melek ALPAR ve Doç. Dr. Ümran TÜRKYILMAZ'a gönülden teşekkür ediyorum.

Çalışmam sırasında eserlerinden yararlanarak atıfta bulunduğum bütün araştırmacı ve yazarlara teşekkür etmeyi de bir borç biliyorum.

Ayrıca çalışmam süresince desteklerini esirgemeyen Necla TURGUT, Bedri ŞAHİN, Zeynep GÜRER, Emel YILDIRIM ve Ceren KARACA'ya şükranlarımı sunuyorum.

Son olarak, bu uzun ve bir o kadar da yorucu bir süreçte her daim yanımda olup, beni destekleyerek moral ve motivasyonumu arttıran Canım Aileme ve tüm arkadaşlarıma teşekkür etmeyi bir borç biliyorum.

17.12.2021

Bursa

ÖZET

Yazar	Cansu AVCI
Üniversite	Bursa Uludağ Üniversitesi
Anabilim Dalı	Yabancı Diller Eğitimi
Bilim Dalı	Fransız Dili Eğitimi
Tezin Derecesi	Doktora
Sayfa Sayısı	xvi + 286
Mezuniyet Tarihi	17 Aralık 2021
Tezin Başlığı	Katılımcı İnternet sözlüklerinde yabancı dil olarak Fransızca: <i>Fransızca</i> başlıklı girdilerin Web tabanlı söylem çözümlemesi yoluyla incelenmesi
Danışmanı	Prof. Dr. Erdoğan KARTAL

KATILIMCI İNTERNET SÖZLÜKLERİNDE YABANCI DİL OLARAK FRANSIZCA: *FRANSIZCA* BAŞLIKLİ GİRDİLERİN WEB TABANLI SÖYLEM ÇÖZÜMLEMESİ YOLUYLA İNCELENMESİ

Osmanlı İmparatorluğu, Kanuni Sultan Süleyman döneminde (1536) Fransa'ya imtiyaz olarak verdiği kapitülasyonlardan başlayarak Cumhuriyetin ilk yıllarına kadar bu ülke ile ekonomik, siyasi, askeri ve kültürel alanlarda sürekli yakın ilişkiler içerisinde olmuştur. İki büyük devlet arasındaki bu çok yönlü ilişkiler dolaylı olarak iletişim dillerine de yansımıştır. Öyle ki özellikle 17. yüzyıldan başlayarak 20. yüzyılın ikinci yarısına kadar, diplomasi, ekonomi, sanat ve kültür gibi pek çok alanda dünyanın en önde gelen ve saygın dillerinden biri olarak kabul gören Fransızca, gerek Osmanlı'da gerekse Yeni Türkiye'de birinci yabancı dil olma ayrıcalığını korumuştur. Böylelikle, yaklaşık beş asırlık bu zaman aralığında Türklerin Fransızlarla, doğal olarak Fransızcayla, diplomatik, askeri, sosyo-ekonomik, politik ve kültürel alanlardaki etkileşimleri neticesinde bu dile özgü, kimi zaman doğru kimi zaman yanlış pek çok görüşü, düşüncesi ve algısı oluşmuştur. Bu çalışmada, sosyal medyanın Türkiye'de en sık kullanılan mecralarından olan *Ekşi Sözlük*, *Uludağ Sözlük* ve *İnstela* gibi etkileşimli platformlarda üretilen ve paylaşılan “Fransızca” sözcüğü (girdisi) ile ilgili olarak genel algının incelenmesi amaçlanmaktadır. Bu bağlamda, kuruldukları günden 2020 yılının sonuna kadar bu

platformlarda “Fransızca” başlığı altında girilen 2215 girdi (entry)’nin tamamı derlenerek çalışmanın bütüncesi (korpusu) oluşturulmuştur. Nitel araştırma yaklaşımlarından olgubilim (fenomenoloji) desenine göre yapılandırılan çalışmada girdiler, Web tabanlı söylem çözümlemesi yoluyla incelenmiştir. Çözümleme neticesinde; Fransızcaya değin ilk sırada en sıklıkla olumlu yargıların (söylemlerin) (%25) bulunduğu, hemen ardından olumsuz söylemlerin (%24) geldiği bunları, aynı girdide bir arada bulunan olumlu vs (versus) olumsuz görüşlerin (%20) takip ettiği, kimi zaman da yansız (nötr) düşüncelerinin yer aldığı söylemlerin (%19) olduğu ve son olarak Fransızcanın kimi özelliklerinden dolayı da zaman zaman alaya alındığı yönünde söylemlere (%6) ulaşılmıştır. Sonuç olarak, katılımcı sözlüklerde “Fransızca” başlığı altında yer alan bu tür söylemlerin neredeyse tamamının sözlük yazarlarının kendi kişisel bilgi, tecrübe ve deneyimlerine dayandığı, kimi zaman da kulaktan dolma bilgilerle üretildikleri görülmektedir.

Anahtar Sözcükler: Fransızca, İnternet sözlükleri, entry (girdi), Web tabanlı söylem çözümlemesi, fenomenoloji

RÉSUMÉ

Auteur	Cansu AVCI
Université	Université Uludag de Bursa
Section	Français Langue Etrangère (FLE)
Thèse pour obtenir	Le grade de Doctorat en Didactique du FLE
Nombre de page	xvi + 286
Date de soutenance	Le 17 décembre 2021
Titre de la thèse	Le Français langue étrangère dans les dictionnaires collaboratifs en ligne : L'étude des entrées pour le <i>Français</i> par l'analyse du discours médiatisé
Directeur	Prof. Dr. Erdoğan KARTAL

LE FRANÇAIS LANGUE ÉTRANGÈRE DANS LES DICTIONNAIRES COLLABORATIFS EN LIGNE: L'ÉTUDE DES ENTRÉES POUR LE FRANÇAIS PAR L'ANALYSE DU DISCOURS MÉDIATISÉ

Depuis les concessions accordées à la France en vertu du traité des capitulations sous le règne de Soliman le Magnifique (1536) jusqu'aux premières années de la République, l'Empire ottoman a eu des relations étroites avec ce pays en termes économiques, politiques, militaires et culturels. Ces relations multiformes entre ces deux grands États se reflétaient indirectement dans leur langage de communication. À tel point que, plus précisément du XVIIe siècle à la seconde moitié du XXe siècle, le Français, une des langues les plus importantes et reconnues du monde dans de nombreux domaines, à savoir la diplomatie, l'économie, l'art et la culture, est devenu la première langue étrangère la plus répandue à la fois dans l'Empire ottoman et dans la Nouvelle Turquie. Ainsi, les interactions des Turcs avec les Français, ainsi qu'avec la langue française à travers environ cinq siècles dans plusieurs domaines mentionnés ci-dessus ont engendré un tas d'opinions, d'idées et de perceptions sur cette langue - certaines fausses et certaines vraies-. Cette recherche se propose d'étudier la perception globale des entrées intitulées Français, saisies et partagées dans les dictionnaires collaboratifs en ligne tels que *Eksi Sözlük*, *Uludağ Sözlük* et *İnstela*, plateformes interactives les plus fréquentées en Turquie. Pour ce faire, le corpus de recherche a été construit par un ensemble de 2215 entrées sous le titre *Français*, dépouillées sur ces plateformes depuis le jour de leur mise en place jusqu'à la fin

2020. Modelée selon le dessin phénoménologique, l'une des méthodes de recherche qualitative, les entrées ont été examinées par le biais de l'analyse du discours médiatisé. A l'issue de l'analyse des discours s'articulant autour de la langue française, les résultats de l'étude montrent tout d'abord des avis positifs d'un côté et des avis négatifs de l'autre dans des proportions égales, respectivement à 25% et à 24%. Cependant, certaines entrées incluent à la fois des opinions positives et négatives (20 %), alors que d'autres contiennent des opinions neutres (19 %). Par ailleurs, il est également frappant de constater que la langue française est parfois ridiculisée pour certaines de ses caractéristiques (6 %). Enfin, il est conclu que la quasi-totalité du discours sous les entrées pour *Français* sur ces plateformes collaboratives est basée sur les connaissances et les expériences personnelles des auteurs de dictionnaires et parfois même ces derniers ne sont fondés que sur des oui-dire.

Mots-clés: Français langue étrangère, dictionnaires collaboratifs en ligne, entrée, analyse du discours médiatisé, phénoménologie

ABSTRACT

Author	Cansu AVCI
University	Bursa Uludag University
Department	Foreign Languages Teaching Department
Section	French as a Foreign Language (FFL)
Degree awarded	PhD
Page number	xvi + 286
Degree date	17 December 2021
Thesis title	French as a foreign language in collaborative online dictionaries: Examining the entries for <i>French</i> through Web-based discourse analysis
Supervisor	Prof. Dr. Erdoğan KARTAL

FRENCH AS A FOREIGN LANGUAGE IN COLLABORATIVE ONLINE DICTIONARIES: EXAMINING THE ENTRIES FOR *FRENCH* THROUGH WEB- BASED DISCOURSE ANALYSIS

Since the concessions granted by the Ottoman Empire to France under the treaty of capitulations during the reign of Suleiman the Magnificent (1536), close relations had been established with France until the first years of the Republic in relation to economic, political, military and cultural aspects. The multi-faceted relations between these two great states were indirectly reflected in their language of communication. So much so that, particularly from the 17th century through the second half of the 20th century, French, one of the most prominent and respected languages of the world in many fields including diplomacy, economy, art and culture, achieved to be the first foreign language prevalent both in the Ottoman Empire and in the New Turkey. Thus, the interactions of the Turkish people with the French people, and with French language for about five centuries, in diplomatic, military, socio-economic, political and cultural fields, led to a flood of opinions, ideas and perceptions on this language – some wrong and some right. This study aims to examine the overall perception regarding the word (entry) of *French*, which is produced and shared on interactive platforms such as Ekşi Sözlük, Uludağ Sözlük and İnstela, among the most widely used social media in Turkey. To that end, the corpus of this study consists of all of the 2,215 entries under the title of “French” on these platforms

from the day these platforms were established until the end of 2020. Drawing on the phenomenology pattern, one of the qualitative research methods, this study analyzes the entries through the Web-based discourse analysis. The findings reveal that the discourse revolving around the French language is mostly positive (25%), but there are some negative opinions as well (24%); further, some entries include both positive vs negative opinions (20%) and neutral opinions too (19%). It is also striking that the French language is occasionally ridiculed for some of its characteristics (6%). This study concludes that almost all of the discourse under the entries for *French* on these collaborative platforms is based on the personal experiences and knowledge of the authors of such entries, and sometimes produced using hearsay information.

Key Words: French as a foreign language, collaborative online dictionaries, entry, Web-based discourse analysis, phenomenology

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	iv
ÖZET.....	v
RÉSUMÉ.....	vii
ABSTRACT.....	ix
İÇİNDEKİLER.....	xi
TABLolar.....	xiv
KISALTMALAR.....	xv
GİRİŞ.....	1
I.BÖLÜM: FRANSIZCANIN TÜRKİYE SERÜVENİ.....	5
1.1. Cumhuriyet öncesi dönem: Kapitülasyonlardan Cumhuriyet'e (1535-1923).....	5
1.1.1.Fransızcanın Osmanlı topraklarında tanınmaya başlaması.....	5
1.1.2. Osmanlıda eğitim sisteminde Fransızcanın yeri ve önemi.....	10
1.1.3. Kültür dili olarak Fransızca.....	15
1.1.4. Diplomaside Fransızca.....	20
1.1.5. Osmanlı İmparatorluğu'nda Fransızcanın önemini yitirmesi.....	25
1.2. Cumhuriyetten günümüze (1923-2020).....	29
1.2.1. Siyasi platformda Türk-Fransız ilişkileri.....	29
1.2.2. Cumhuriyetten günümüzde Fransızcanın durumu.....	38
II. BÖLÜM: KLASİK SÖYLEM VE SÖYLEM ÇÖZÜMLEMESİ.....	45
2.1. Söyleme dair.....	45
2.1.1. Söylem ve toplumsal yapı.....	53
2.1.2. Söylemde anlam.....	54
2.1.2.1. Düzanlam (Temel anlam).....	55
2.1.2.2. Yananlam.....	56
2.1.3. Söylemde bağlam.....	58
2.1.4. Söylemde yorumlama.....	59
2.1.5. Söylemde ideoloji.....	61
2.1.6. Söylem ve algı.....	63
2.1.7. Söylemde dilbilimsel unsurlar.....	64
2.1.8. Söylemde yansıtırlık (Réflexivité).....	64
2.1.9. Söylemde metinlerarasılık.....	65
2.2. Söylem çözümlemesi.....	65
2.2.1. Söylem çözümlemesinin temel kavramları.....	70
2.2.1.1. Anlambilim (Sémantique).....	70
2.2.1.2. Söz dizini (Syntaxe).....	72
2.2.1.3. Göstergibilim (Sémiologie).....	73
2.2.2. Söylem çözümlemesinde amaç.....	78

2.2.3. Söylem çözümlemesinin özellikleri.....	79
2.2.4. Söylem çözümlemesinde araştırma süreci.....	81
2.2.4.1. Araştırmanın konusu.....	82
2.2.4.2. Örnekleme süreci.....	82
2.2.4.3. Verilerin toplanması.....	83
2.2.4.4. Verilerin çözümlenmesi.....	84
2.2.4.5. Araştırma raporu.....	85
2.3. Söylem çözümlemesine dair yaklaşımlar.....	86
2.3.1. Eleştirel söylem çözümlemesi.....	87
2.3.1.1. Amacı ve özellikleri.....	90
2.3.1.2. Kuramsal çerçeve.....	93
III. BÖLÜM: YENİ MEDYA VE WEB TABANLI SÖYLEM ÇÖZÜMLEMESİ.....	95
3.1. Yeni medya ve Web tabanlı iletişim.....	95
3.1.1. Yeni medyanın ortaya çıkışı.....	95
3.1.2. Yeni medyanın özellikleri.....	98
3.1.3. Web tabanlı iletişim.....	100
3.1.4. Kullanım amacı ve koşulları.....	102
3.2. Çevrimiçi metinler ve İnternet sözlükleri.....	104
3.2.1. Çevrimiçi metin ve özellikleri.....	104
3.2.2. İnternet sözlükleri.....	107
3.2.2.1. <i>Ekşi Sözlük</i>	109
3.2.2.2. <i>Uludağ Sözlük</i>	112
3.2.2.3. <i>İnstela</i>	113
3.2.2.4. <i>İnci Sözlük</i>	114
3.3. Web tabanlı söylem çözümlemesi.....	115
3.3.1. Web tabanlı söylem çözümlemesinde yorumlama.....	122
IV. BÖLÜM: ARAŞTIRMA (ALANYAZIN-AMAÇ VE ÖNEM-YÖNTEM)	124
4.1. Alanyazın	124
4.2. Araştırmanın önemi ve amacı.....	130
4.3. Yöntem	131
4.3.1. Araştırmanın deseni	131
4.3.2. Araştırmanın evreni ve örnekleme	133
4.3.3. Verilerin derlenmesi ve derlemin (korpusun) oluşturulması	134
4.3.4. Verilerin çözümlenmesi	135
V. BÖLÜM: ÇÖZÜMLEME.....	138
5.1. <i>Olumlu</i> söylemler.....	140
5.2. <i>Olumsuz</i> söylemler.....	158
5.3. <i>Olumsuz</i> versus <i>Olumlu</i> söylemler	174

5.4. <i>Yansız</i> söylemler.....	198
5.5. <i>İronik</i> söylemler.....	215
5.6. <i>Diğerleri</i>	222
VI. BÖLÜM: TARTIŞMA	225
6.1. <i>Olumlu</i> söylemler.....	225
6.2. <i>Olumsuz</i> söylemler.....	235
6.3. <i>Olumsuz</i> versus <i>Olumlu</i> söylemler	241
6.4. <i>Yansız</i> söylemler.....	245
6.5. <i>İronik</i> söylemler.....	249
SONUÇ VE ÖNERİLER	253
KAYNAKÇA	259
EKLER	285
EK 1: <i>Eksi Sözlük</i> Girdileri [Karekod]	285
EK 2: <i>Uludağ Sözlük</i> Girdileri [Karekod]	285
EK 3: <i>İnstela</i> Girdileri [Karekod]	285
ÖZGEÇMİŞ	286

TABLolar LİSTESİ

Tablo No.	Tablo	Sayfa
1.	Katılımcı sözlüklerde <i>Fransızca</i> başlıklı girdilerin ana temalara göre dağılımı.	139
2.	<i>Olumlu</i> söyleme dair alt temaların dağılımı.....	140
3.	<i>Olumsuz</i> söyleme dair alt temaların dağılımı.....	159
4.	<i>Olumsuz</i> versus <i>olumlu</i> söyleme dair alt temaların dağılımı.....	175
5.	<i>Yansız</i> söyleme dair alt temaların dağılımı.....	198
6.	<i>İronik</i> söyleme dair alt temaların dağılımı.....	215

KISALTMALAR

%	Yüzdelik
akt.	Aktaran
bkz.	bakınız
Doç.	Doçent
Dr.	Doktor
d.	Doğum tarihi
f	frekans
ö.	Ölüm tarihi
Prof.	Profesör
vb.	Ve benzeri
vs.	Vesaire
AAD	Avrupa Adalet Divanı
AB	Avrupa Birliği
ABD	Amerika Birleşik Devletleri
AET	Avrupa Ekonomik Topluluğu
AIHM	Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi
ARPANET	Amerikan Askeri Araştırma Projesi
ASALA	Ermeni terör örgütü
BM	Birleşmiş Milletler
CE	Avrupa Konseyi
CEDEAO	Batı Afrika Ülkeleri Ekonomik Topluluğu
CMC	Web tabanlı iletişim
CMD	Web tabanlı söylem
EBU	Avrupa Yayın Birliği
ELCO	Anadil ve Kültür Eğitimi Anlaşması
FEDIF	Fransa-Türk İş Dünyası Federasyonu
FR	Fransızca
HTML	Hiper Metin İşaretleme Dili
IAB	Etkileşimli Reklamcılık Bürosu (Interactive Advertising Bureau)
ICRC	Uluslararası Kızılhaç Komitesi
IPSOS	Kamuoyu Araştırmaları Enstitüsü
IŞİD	Irak ve Şam İslam Devleti
INALCO	Doğu Dilleri ve Medeniyetleri Ulusal Enstitüsü

INTERPOL	Uluslararası Kriminal Polis Teşkilatı
IRC	İnternet aracılığıyla gerçekleşen sohbetler
İNG	İngilizce
İSP	İspanyolca
İT	İtalyanca
İTÜ	İstanbul Teknik Üniversitesi
MEB	Milli Eğitim Bakanlığı
M.Ö.	Milattan önce
NATO	Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü
NCP	Ağ Kontrol Programı (Network Control Program)
ODTÜ	Ortadoğu Teknik Üniversitesi
OECD	Avrupa Ekonomik İşbirliği Örgütü
OIC	İslam İşbirliği Teşkilatı
PDP	Paris Kültürlerarası Diyalog Platformu
TCP	İletişim Kontrol Protokolü
TBMM	Türkiye Büyük Millet Meclisi
TDK	Türk Dil Kurumu
TED	Türk Eğitim Derneği
TÜSİAD	Türk Sanayicileri ve İş İnsanları Derneği
UAD	Uluslararası Adalet Divanı
UCM	Uluslararası Ceza Mahkemesi
UDHM	Uluslararası Deniz Hukuku Mahkemesi
UEFA	Avrupa Futbol Federasyonları Birliği
UIT	Uluslararası Telekomünikasyon Birliği
UNESCO	Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü
UPU	Dünya Posta Birliği
T.C.	Türkiye Cumhuriyeti
TED	Türk Eğitim Derneği
VS	Versus
YÖK	Yüksek Öğretim Kurumu
WTO	Dünya Ticaret Örgütü

GİRİŞ

İnsanlar arasındaki yazılı ve sözlü bildirişime aracılık eden dil, aynı zamanda çok yönlü ve gelişmiş bir antlaşmalar sistemidir. Ancak bu türden toplumsal uzlaşmalar neticesinde kurumsallaşabilen dil, kendine özgü kuralları sayesinde de her daim gelişerek varlığını sürdürebilmektedir. Böylelikle, sürekli gelişen ve değişim gösteren bu toplumsal kurum sayesinde insanlar birbirleriyle iletişim kurarak duygu, düşünce ve bilgi alışverişinde bulunurlar.

Özellikle geride bıraktığımız iki asır boyunca teknolojik gelişmelerin insan ve toplum hayatında köklü bir yer edinmesiyle birlikte yaşam koşulları da beraberinde değişime uğramıştır. Bu değişimin bir sonucu olarak da insanların, farklı toplum ve kültürlerle değin bilgi edinme merakı, onları tanıma ve anlama istekleri çoğalmıştır. Bunun bir sonucu olarak da insanlar, kendi anadillerinin dışında zorunlu olarak ya da isteyerek başka dil ya da dilleri öğrenme ve konuşma gayretine girmişlerdir.

Bu doğrultuda Türklerin bir ulus olarak, geçmişten günümüze değişik toplum ve devletlerle, ekonomik, siyasi, kültürel, sosyal, askeri ve bilimsel alanlarda ilişkilerini yürütebilmek için farklı diller öğrenmeleri de kaçınılmaz bir hal almıştır. Öyle ki Türkler, tarihin değişik zamanlarında birbirinden farklı çok sayıda dil ve kültürlerle iç içe olmak durumunda kalmışlardır. Özellikle Osmanlı İmparatorluğu'nun Avrupa'da genişlemesinden başlayarak Cumhuriyet'e (1453-1923) kadar uzanan yaklaşık 500 yıllık tarihi sürece bakıldığında, kıta Avrupa'sındaki imparatorluk ve devletlerle olan diplomatik, ekonomik, askeri ve kültürel ilişkilerin, "dil" üzerinde de dikkate değer bir etkisinin olduğundan söz etmek gerekir.

Bu bağlamda, söz konusu dönemin *lingua franca* (ortak iletişim dili)'sı olarak anılan Fransızcanın da İmparatorluk nezdinde oldukça kabul gören bir yabancı dil olduğu bilinmektedir. Öyle ki 17. yüzyıldan başlayarak 20. yüzyılın ikinci yarısına kadar Fransızca,

önce İmparatorluk, ardından Cumhuriyet topraklarında her daim birinci yabancı dil olma ayrıcalığını korumuştur. Ancak, *I. Dünya Savaşı* (1914-1918)'nden hemen sonra dünyadaki güç dengelerinin değişmesiyle birlikte Amerika Birleşik Devletleri (ABD)'nin dünya sahnesine çıkması ve devamında *II. Dünya Savaşı* (1939-1945)'ni müteakip özellikle bilim ve teknoloji alanında da dünya genelinde egemenliğini artırması neticesinde İngilizce adeta bir dünya diline dönüşür. Bütün bunların yanı sıra, sözü edilen yıllarda Türkiye'nin Fransa ile olan siyasi ilişkilerinde yaşanan kimi olumsuzluklar sebebiyle de Fransızca, Türkiye'deki önemini yavaş yavaş yitirerek, tüm dünyada olduğu gibi pek çok alanda yerini İngilizceye bırakır.

Böylelikle yukarıda da genel olarak ifade edildiği üzere, Türklerin Fransızlarla, dolayısıyla Fransızcayla yüzyıllar boyu sürecek, siyasi, sosyal, ekonomik ve kültürel etkileşimleri neticesinde ulus olarak, bu dile özgü doğru ya da yanlış bir takım bilgi, görüş, düşünce ve algıları oluşur.

Bu çalışmada, Türkiye'de en sık kullanılan sosyal medya platformlarından *Ekşi Sözlük*, *Uludağ Sözlük* ve *İnstela*'da üretilen yabancı dil olarak *Fransızca* algısının incelenmesi amaçlanmaktadır. Bunun için söz konusu platformlardaki *Fransızca* başlıklı girdilerin derlenip Web tabanlı söylem çözümlemesi yoluyla incelenerek sözlük yazarlarının bu dile değin duygu, düşünce, görüş ve algılarının ortaya çıkarılmasına çalışılacaktır. Böylelikle bu katılımcı platformlardaki sözlük yazarlarının söylemlerinden (girdilerinden) hareketle Fransızcanın, Türk toplumu nezdindeki “genel algısı” hakkında da bir fikir sahibi olma imkânı doğacaktır. Mevcut çalışma bir diğer yönüyle de toplumdaki Fransızcaya değin özellikle “olumsuz” yargıların giderilmesi ve dünyada yaygın olarak kullanılan bu dilin eğitim sistemimizde tıpkı geçmiş yıllarda olduğu gibi hak ettiği yeri yeniden bulması konusundaki çabalara da katkı sağlayacaktır diye düşünülmektedir.

Öte yandan, yeni bilişim-iletişim teknolojilerinin gelişimine koşut olarak Web tabanlı söylem çözümlemesi alanında yapılan çalışmalar son yıllarda hızlı bir artış gösterse de henüz

istenilen düzeyde olmadığı söylenebilir. Mevcut çalışma sınırlı da olsa bu bağlamda da alandaki araştırmacılar için bir kaynak niteliği taşıyabilecektir.

Altı ana bölüm olarak yapılandırılan çalışmanın **birinci bölümünde**, Kapitülasyonlardan Cumhuriyet (1535-1923)'e kadar geçen 5 (beş) asırlık süreçte Fransızcanın Türkiye serüveni irdelenmiştir. Bu zaman aralığında öncelikle Fransızcanın Osmanlı topraklarında tanınma süreci ayrıntılı bir şekilde ele alınmış, ardından da Osmanlı eğitim sistemindeki yeri ve önemi üzerinde durulmuştur. Daha sonra bu dilin İmparatorluğun siyasi, diplomatik, kültürel ve eğitim yaşantısına etkilerinden söz edilerek, sonradan önemini yitirmesinin neden olan etmenler vurgulanmıştır. Son aşamada ise Fransızcanın, Cumhuriyet dönemindeki gelişim ve değişim süreci irdelenerek siyasi bağlamda Türk-Fransız ilişkilerine değinilmiş ve günümüz Türkiye'sinde eğitim, kültür, siyaset ve ekonomi alanlarında Fransızcanın hâlihazır durumuna değin değerlendirmelerde bulunulmuştur.

Çalışmanın **ikinci bölümünde** ise öncelikle klasik söylem tanımından bahsedilerek, söylem ve toplumsal yapı arasındaki ilişki üzerinde durulmuştur. Ardından sırasıyla; söylemde anlam ve bağlam öğeleriyle birlikte yorumlama eylemine değinilmiş, söylemde ideolojinin nasıl ortaya çıktığına dair saptamalarda bulunulmuş, söylem ve algı arasındaki ilişkinin ne olabileceği belirtilmiştir. Bu bölümde ayrıca söylemdeki dilbilimsel unsurlarından kimi kavramlar da açıklanmıştır. Daha sonra ise söylem çözümlemesinin tanımı ve özelliklerine değin bilgilendirmeler yapılarak, *anlambilim* (sémantique), *söz dizimi* (syntaxe) ve *göstergebilim* (sémiologie) kavramları ayrıntılı bir şekilde incelenmiş ve bunların söylem çözümlemesi sürecindeki önemine değinilmiştir. Son olarak söylem çözümlemesinde amaç, teknik ve araştırma sürecine dair safhalar kuramsal bir çerçevede ele alınarak, *betimleyici* ve *eleştirel* çözümleme yaklaşımları irdelenmiştir.

Çalışmanın **üçüncü bölümünde**, ilk olarak yeni medyanın ortaya çıkış süreci ve özellikleri incelenmiş, Web tabanlı iletişimin tanımı, kullanım amacı ve koşulları belirtilmiştir.

Ardından çevrimiçi metin ve özelliklerine değinilerek, İnternet sözlüklerinin genel yapısı hakkında bilgi verilmiş ve sonrasında ise Türkiye’deki üç büyük katılımcı İnternet sözlüğü olarak kabul gören *Ekşi Sözlük*, *Uludağ Sözlük* ve *İnstela (İTÜ Sözlük)* tanıtılmıştır. Bu bölümde ayrıca Web tabanlı söylem çözümleme tekniğine değinilerek, çözümleme sürecindeki yorumlama aşamasının önemi vurgulanmış ve alanyazında katılımcı İnternet sözlükleriyle ilgili gerçekleştirilen benzer çalışmalardan bahsedilmiştir.

Çalışmanın **dördüncü bölümünde** ise öncelikle araştırmanın amacı ve önemine vurgu yapılarak, araştırma problemine değinilmiş ve ardından da araştırmanın yapılandırıldığı *olgubilim* (fenomenoloji) deseni üzerinde durulmuştur. Sonrasında, araştırmanın evreni ve örneklem seçiminden bahsedilerek, verilerin derlenme süreciyle birlikte çalışma korpüsünün (derleminin) nasıl oluşturulduğu ayrıntılı bir şekilde açıklanmıştır.

Çalışmanın **beşinci bölümünde**, derlemi oluşturan platformlardaki *Fransızca* başlıklı girdilerin tamamı çözümlenmiş, **altıncı ve son bölümünde** ise bu çözümleme neticesinde elde edilen bulgular (söylemler), bir başka ifadeyle sözlük yazarlarının Fransızcaya dair duygu, düşünce, görüş ve algıları alanyazına (literatüre) dayandırılarak tartışılmıştır.

I. BÖLÜM

FRASIZCANIN TÜRKİYE SERÜVENİ

1.1. Cumhuriyet öncesi dönem: Kapitülasyonlardan Cumhuriyet'e (1535-1923)

1.1.1. Fransızcanın Osmanlı topraklarında tanınmaya başlanması

Türkiye'nin tarihsel sürecine bakıldığında özellikle son iki asırda Fransız kültür ve medeniyetine büyük önem atfedildiği anlaşılmaktadır. Şöyle ki tarihte Türklerin önce Uzak Doğu medeniyetini benimsedikleri, ardından İslamiyet'i kabul etmeleriyle birlikte Doğu medeniyetine yöneldikleri görülmektedir. Ancak Osmanlı Türklerinin Batı ile ilk karşılaşmaları, önce Anadolu topraklarında Ermeni ve Rumlarla ardından ise Balkan halkları aracılığıyla gerçekleşmiştir. Böylelikle Türklerin Avrupa halklarıyla bu temasları neticesinde yüzünü Batıya çevirdikleri anlaşılmaktadır. Özellikle 18. yüzyılın ikinci yarısından itibaren Fransız kültür ve medeniyetinin etkisiyle de Batılılaşma yoluna girdikleri söylenebilir.

Esasen Türklerin, Fransızlarla olan etkileşiminin tarihsel sürecine bakıldığında ilk olarak her iki toplumun birbirleriyle Haçlı Seferleri (1096-1272) vesilesiyle karşılaştıkları anlaşılmaktadır (Ceran, 2014, s. 98). Ancak iki devlet arasındaki gerçek anlamda siyasi, diplomatik ve ticari ilişkilerin 1536 yılında Kanuni Sultan Süleyman (1494-1566) ile Fransa Kralı I. François (1515-1547) arasında imzalanan *Kapitülasyonlar* aracılığıyla başladığı görülmektedir (Bozkurt, 2010, s. 126). Böylelikle devlet düzeyinde Türklerin ilk resmi ilişki kurduğu Batılı ülkenin Fransa olduğu söylenebilir. Bu anlaşmalar çerçevesinde Fransa Osmanlı İmparatorluğu bünyesinde 1525 yılında ilk daimi elçilik açma hakkı kazanmıştır (Günce, 2020, s. 107).

Gökmen (2017, s. 2-3) ise 16. yüzyılda ticari, siyasi ve askeri alanlarda Türk- Fransız ilişkilerinin ilerlediğini, Fransız dili ve kültürünün de bu sayede Osmanlı topraklarında yayıldığını, böylelikle ilk yabancı dil öğretim etkinliklerinin de başladığını belirtmektedir. Buna örnek olarak da 1551 yılında Frère-Mineur Capucins diye bilinen Fransız misyonerlerinin

İstanbul'a gelmesi ve 1626 yılında Galata'da St. Georges Kilisesi'nin yakınında bir okul açarak Fransızca eğitime başlanmasını göstermektedir.

Diğer yandan, 17. yüzyıldan başlayarak 19. yüzyılın başlarına kadar Fransızca sadece Osmanlı topraklarında en saygın dil olmamış, İngiltere, Rusya ve Almanya gibi ülkelerde de saray dili olarak tercih edilmiştir. Gökmen (1999a, s. 1)'e göre bu ülkelerin Fransız dili ve kültürünü kendilerine örnek almaları Fransızcanın söz konusu dönemde dünya dilleri arasındaki ayrıcalıklı yerine işaret etmektedir.

Ancak Osmanlı İmparatorluğu'nun Fransa ile yakın ilişkiler kurmasına neden olan bir başka gerekçe ise askeri alanda yaşadığı başarısızlıklar gösterilmektedir. Şöyle ki 1664 yılında Osmanlı ordusunun peşi sıra aldığı yenilgiler I. Mahmut döneminde (1696-1754) askeri alanda yenilenmeyi gerekli kılmış, bu sebeple yine Batı'nın bilim ve teknolojisi örnek alınarak Fransa ile askeri ilişkiler kurulmuştur. Örneğin, sonradan Müslüman olan Fransız asıllı Humbaracı Ahmet Paşa'nın 1734 yılında *Humbaracı* denilen asker ocağını düzene koyduktan sonra *Humbarahane ve Hendesehane* isimli ilk askeri Topçu ve Mühendislik Okulu'nu Avrupa modeline göre kurması ve Yirmi Sekiz Çelebi Efendi (ö. 1732)'nin oğlu Said Efendi (ö. 1761)'nin öğrencileri eğitmesi için Fransa'dan 22 Fransız topçusu getirtmesidir (Gökmen, 1999a, s. 3). Böylelikle, Osmanlı, Batılılaşma çabasıyla dış dünyaya açılırken bunun bir aracı olarak da Fransız dili ve kültüründen faydalandığı görülmektedir.

Osmanlı Devleti her ne kadar 1606 yılına kadar Avrupa karşısında siyasî, 1699 yılına kadar ise mutlak askeri üstünlüğünü devam ettirse de *II. Viyana Kuşatması* ya da *Viyana Bozgunu* (1683) olarak bilinen yenilgi sonrası 26 Ocak 1699 yılında imzaladığı *Karlofça Antlaşması*'ndan sonra Batı karşısındaki üstünlüğü giderek azalmıştır. Özkan (2010, s. 1787), Avrupa'nın bu üstünlüğünü takiben Osmanlı Devleti'nin Avrupa'yı daha yakından tanımak için bir anlamda buralara elçi göndermek zorunda kaldığını dile getirmektedir. Söz konusu durum, Osmanlı devlet adamları ve aydınları arasında kendileri dışında da bir dünya ve güç olduğunun

algılanmasına zemin hazırladığı şeklinde nitelendirilebilir. Bu bağlamda *Karlofça Antlaşması*'nın ardından başlayan *Lale Devri* (1718-1730)'nde de Osmanlının Batıya açılma politikası devam eder. Paris, Viyana, Varşova ve Rusya'ya yollanan elçiler sayesinde Batı diplomasisi, kültürü, sanatı, sanayisi ve tarımı örnek alınır. Böylelikle Batı'nın hem askeri hem de teknolojik gücü hakkında da bilgi sahibi olunur.

Diğer yandan, Fransızca 17. yüzyıldan başlayarak tüm dünyada zamanla varlığını göstererek önce siyaset sahnesinde kendine yer edinmiş, ardından ise bir kültür, sanat ve edebiyat dili olarak adeta tüm dünya saraylarında konuşulmaya başlanmıştır. Güzel (2015, s. 320) Fransızcanın tüm dünyada yaygın bir dil olarak kabul edilmesinde, Fransa'nın gerek devlet politikası, gerek çeşitli filozof ve yazarlarının büyük etkisinin olduğunu altını çizer:

“Özellikle 17. yüzyıldan itibaren Batı yazın ve düşünce dünyasının en önemli temsilcilerinden olan Michel de Montaigne (1533-1592), Pierre Corneille (1606-1684), Jean Racine (1639-1699), Molière (1622-1673), Jean-Jacques Rousseau (1712-1778), Victor Hugo (1802-1885), Gustave Flaubert (1821-1880), Émile Zola (1840-1902) gibi pek çok filozof ve yazar Fransızcanın 19. yüzyılda bir dünya dili olmasına katkı sağlamıştır”.

Bu arada İmparatorluk'ta dış politikada yabancı dil bilen personele duyulan ihtiyaç ise Fenerli Rumlar olarak adlandırılan ve aynı zamanda Batı ile yakın ilişkileri bilinen bu kişiler aracılığıyla giderilmiştir. Her ne kadar zaman zaman bu tercümanların sadakatlerinden şüpheye düşülse de söz konusu dönemde devletin resmi eğitim kurumlarında herhangi bir Batı dili okutulmadığı için bir anlamda bu tercümanlarla çalışılması zorunlu bir hal almıştır. Özkan (2010, s. 1788), bu durumun 1821'de açılan *Bâb-ı Âli Tercüme Odası*'na kadar sürdüğünü ifade etmektedir. Öyle ki söz konusu odanın açılmasını, 1821'de patlak veren *Yunan İsyanı* sırasında Osmanlı memuru olarak hizmet veren tercümanların ihanete varan davranış ve tutumları gösterilmiştir. Balcı (2007, s. 92) ise bu isyan sonrası kurulan *Bâb-ı Âli Tercüme Odası*'nın,

Osmanlı Devleti'nde ilk defa sistemli şekilde yabancı dil öğreten kurum olarak nitelendirilebileceğini dile getirmektedir.

Tercüme odasının açılmasının yanı sıra bu arada yabancı dil öğrenmek adına başka önemli atılımlarda da bulunulmuştur. 18. ve 19. yüzyıllarda açılan okullarda Arapça ve Farsçanın dışında bir Batı dili olarak Fransızca da böylelikle Osmanlı eğitim sistemine dâhil edilmiştir. Örneğin, 1793 yılında açılan *Mühendishane-i Berr-i Hümayun*'da ders vermeleri için başta Fransa olmak üzere birçok Avrupa ülkesinden yabancı uzmanlar getirilmiş, Arapçanın yanında Fransızca da zorunlu ders olarak okutulmaya başlanmıştır (Demircan, 1988, s. 50).

Diğer yandan, askeri reformlarda da Fransızların örnek alındığını söylemek mümkündür. 24 Şubat 1793 yılında *Nizam-ı Cedid Ordusu*'nun kurulmasında Fransız subay ve uzmanların etkisi büyüktür. Ancak daha sonra Napolyon'un *Mısır Seferi* (1516-1517) nedeniyle Osmanlı-Fransız ilişkileri bozulunca, bu subay ve uzman kadrosu Türkiye'den çekilmiş ve modernleşme girişimleri de sekteye uğramıştır (Örmeci, 2015, s. 7).

Ancak Aksoy (2007, s. 2), Osmanlı Müslümanlarının kâfir dil olarak nitelendirdikleri Avrupa dillerini durgunluk dönemine kadar öğrenme gayretinde olmadıklarını, bu sebeple 1820-1830 yıllarına kadar Avrupa ile ilişkilerde gayrimüslim cemaatlere mensup tercümanları, özellikle Feneryot Rumlarını sonra da Ermenileri kullandıklarını ifade eder. Bunun yanı sıra Batılılar, Levant'ta (İtalya'nın doğusundaki Akdeniz toprakları) ticaret yaptıkları sırada diplomasi ve ticaretten kaynaklanan ihtiyaçları için İtalyancanın yanı sıra Latince, Arapça, Farsça, Ermenice ve Türkçe gibi dillerde eğitim veren dil okulları açarlar. Böylelikle Osmanlıların herhangi bir yabancı dil öğrenmelerinin gerekli görülmediği anlaşılmaktadır.

Türkiye'deki Fransız okullarının programları Fransa'dakilere göre düzenlendiğinden ve öğretim dili Fransızca olduğundan doğal olarak öncelikle bu dil öğretilirdi. Geleneksel Osmanlı öğretiminde pek görülmeyen ahlâk, felsefe, resim, müzik ile Latince ve eski Grekçe gibi ölü diller; Almanca, İtalyanca, İngilizce gibi Avrupa'nın yaşayan dilleri; Rumca, Ermenice gibi

imparatorluk içinde konuşulan diller; tarih, coğrafya, matematik, doğa bilimleri, fizik, kimya ve hattâ iş yaşamında yararlı olabilecek ticaret, stenografi, daktilografi gibi dersler de bulunurdu programlarında. Mezunlar bakalorya sınavını geçip Fransa'da yüksekokullara yazılabiliyorlardı. Kitaplar Fransa'dan getirildiğinden bu ülkenin tarihi ve coğrafyası okutulmaktaydı. Ama zamanla Türkçe zorunlu hâle getirilmiş ve kimi okullarda 1914'e doğru programa Osmanlı coğrafyası ve tarihi de konmuştur.

Aynı devirde Osmanlı İmparatorluğu'nda Fransız varlığının bir diğer kanıtı ise kimi şehirlerin özel mahallelerinde Fransız vatandaşların ikamet ediyor olmasıdır. Örneğin, 1838'de *Bâb-ı Âli* ile Büyük Britanya arasında ticari bir anlaşma imzalandıktan sonra Avrupalılar Galata ve Péra' ya kitlesel olarak gelmeye başlarlar. Ardından burada 1846 yılında bir opera, 1849'da ilk özel kulüp olan *Péra Kumarhanesi* ve 1852 yılında ise ticari bir borsa açarlar. *Kırım Savaşı* (1853-1856) da 19. yüzyılda kentsel, demografik ve ticari bir patlama yaşayan Péra ve Galata'nın Frank semtlerine dönüşümünü hızlandırır. Böylelikle başta söz konusu semtlerde olmak üzere İstanbul'da restoran, kabare, tiyatro, otel, fotoğraf atölyesi, eczane, sağlık bürosu ve atlı tramvayların sayısı çoğalır (Işıksel & Szurek, 2019, s. 58). Güzel (2015, s. 320) ise, 18. ve 19. yüzyılın aynı zamanda pek çok Fransız yazar, şair ve düşünürün “*oryantalizmin büyüülü bahçelerine dalmak*” için Osmanlı topraklarına geldiği dönem olduğunun da altını çizer. François-René de Chateaubriand (1806-1807), Alphonse de Lamartine (1832-1833 ve 1850) Gérard de Nerval (1842) ve Pierre Loti (1876 ve 1913) bunlardan sadece bir kaçıdır. Bu ziyaretler neticesinde Osmanlı toplumu üzerinde büyük bir Fransız kültürü ve Fransızca etkisinin de yaratıldığı söylenebilir.

Diğer yandan, 18. yüzyıl misyonerlik faaliyetleri kapsamında Osmanlı topraklarında Fransız okullarının açılmasıyla birlikte de Fransız dili ve kültürüne karşı git gide artan bir ilgi ve özenin olduğu görülür. Böylelikle Osmanlı Devleti, özellikle 19. yüzyılın başından itibaren Fransa'yı başta eğitim ve askeri alanlar olmak üzere pek çok alanda örnek almaya başlar. Buna

koşut olarak da İmparatorluk'un okullarında Fransızca yabancı bir dil olarak tercih edilmeye başlanır (Güzel, 2015, s. 320).

1.1.2. Osmanlı eğitim sisteminde Fransızcanın yeri ve önemi

Genelde bütün ülkelerde olduğu gibi Osmanlı İmparatorluğu döneminde de eğitim devlet tarafından sağlanırdı. İslam'a dayalı bir devlet yapısı olması sebebiyle İmparatorluk, genel eğitim politikasını da büyük çoğunluğu Müslüman olan halkının beklentilerine göre düzenlerdi. Eğitimde ayrıcalıklı kesim ise azınlıklardı. İlköğretim mekteplerde, yükseköğrenim ise medreselerde verilmekteydi ve şu anki ortaöğretim yoktu.

Mekteplerde Arapça ayrıcalıklı bir yere sahipti. Öyle ki bu dil Arap harflerinin öğrenilmesiyle başlar, ardından dilsel yapılar ve kelimeler ezberlenir ve herhangi bir anlam kaygısı olmaksızın Kuran okunmaya başlanırdı. Din, okuma ve yazma gibi dersler çocuğu hayata hazırlamaz ancak bir anlamda “ebedi kurtuluşu” sağlamak için bu dersler okutulmuş olurdu. Mezunlar, müderris (profesör) olmak için Hristiyan din adamlarından pek bir farkı olmayan hiyerarşide, kurum içinde farklı mevkilerde bulunarak önce imam, hoca ve ardından özellikle kadı olurdular (Güven, 2001, s. 2). Ancak 1773 yılından sonra açılan askeri okullarda okutulacak Türkçe ders kitabı olmadığı için öğretimin yabancı dillerden yapılan çevriler aracılığıyla gerçekleştirilmesi istenir ve *Darülfünun* (1846)'da okutulacak dersleri de Türkçe verebilecek öğretmenler yetiştirilinceye kadar Fransızca anlatılmasına karar kılınır (Demircan, 1988, s. 45). Bu bağlamda, 18. yüzyılda Batılı ülkelerde, özellikle Fransa örneğinde olduğu gibi İmparatorluk'ta da yabancı dil öğretimine önem verilmeye başlanır. Böylelikle bir yandan da Batılı devletlerin dil, kültür ve siyaset anlamında da varlıklarının toplumda hissedildiği görülür. Güçtekin (2017, s. 43) ise Osmanlı Devleti'nin söz konusu devirden başlayarak, özellikle *Tanzimat Dönemi* (1839-1876)'nde yöneticilerin Batılı eğitim kurumlarını tercih etmesinin nedeni olarak; Avrupa tarzında yeni açılımların yapıldığı sırada alternatifler üretemeyen

medreselerin yetersizliği ve eski konumlarını koruyamamalarının önemli rol oynadığını belirtmektedir.

Öte yandan, yenileşme hareketlerine uyum sağlamak adına Osmanlı'nın da bazı atılımlarda bulunduğu görülür. Örneğın, devlete Fransız mühendis ve askeri danışmanlar getirilerek topçu, donanma ve silahlanmanın modernize edilmesi amaçlanır. Bu ıslahat hareketleri aynı zamanda beraberinde eğitim alanında da bir takım düzenlemeleri zorunlu kılar. Öyle ki *Tanzimat* (1839) ve *Islahat Fermanları* (1856)'nın ardından Batı ile geliştirilen yakın ilişkiler neticesinde Türkiye'de yabancılara ticaret ve yayın yapma imkânıyla birlikte okul açma ayrıcalığı da tanınmış olur (Altunya, 2006, s. 787).

Osmanlıların Fransızcaya verdiği önemin bir diğer göstergesi ise 1669 yılında İmparatorluk'un dış temsilciliklerinde çalışacak memurların yetiştirilmesi için açılan *École des Jeunes de Langues* (Dil Oğlanları Okulu)'da Fransızca öğretilmesi ve Fransızca çevirilerin yapılmasıdır. Timur Ağıldere (2010, s. 700)'ye göre bu okulda 1710 yılından 1830 yılına kadar *Dil Oğlanları* tarafından Osmanlıcadan Fransızcaya yapılan çeviriler, yabancı dil eğitimindeki geleneksel çeviri-dilbilgisi yönteminin temelini oluşturmaktadır. Bunun dışında, Fransız Devleti'nin de İstanbul ve İzmir'de Fransız okulları açması söz konusu devirde Fransızcanın Osmanlı topraklarında birinci yabancı dil olduğunu kanıtlar niteliktedir.

18. yüzyılın ikinci yarısına gelindiğinde İmparatorluk'ta ordu ve eğitim bünyesinde modernleşmenin ve reformların başladığı görülür. Böylelikle Avrupa tarzında askeri okullar açılarak bu okullarda yabancı öğretmenlere görev verilir. Örneğın I. Abdülhamit (1774-1789) döneminde açılan *Mühendishane-i Bahrî-i Hümayun* (Askeri Deniz Okulu, 1782) ve III. Selim (1789-1807) döneminde faaliyet gösteren *Mühendishane-i Berrî-i Hümayun* (Askeri Topçu Okulu, 1795)'da Fransızca eğitim verilmeye başlanır. Bunun yanı sıra, 1827 yılında *Tıphane-i Âmîre* (Askeri Tıp Okulu), 1831 yılında *Cerrahhane-i Mâmure* (Cerrah Okulu) ve 1834 yılında *Mekteb-i Ulum-i Harbiye* (Subay Okulu) ile eğitim alanındaki yenilikler devam eder

(Demircan, 1988, s. 49-50). Bahsi geçen askeri okulların açıldığı dönemlerde Osmanlı-Fransız ilişkilerinin en ileri seviyede olması dolayısıyla bu okullarda Fransız eğitim modelinin örnek alındığı görülür. Ayrıca, bu kurumlar bir anlamda Osmanlı'nın Batıya açılan ilk pencereleri olmakla birlikte, Fransız dili ve kültürünün de Osmanlı Devleti'ne nüfuz etmeye başlamasına aracılık eden kurumlar olarak ifade edilebilir.

Diğer yandan, devletin tercüme işleri Saraya bağlı *Tercüme Odası* (1821)'nda, dil öğretimi ile ilgili çalışmaları da yine bu odaya bağlı *Lisan Odası*'nda gerçekleştirilmekteydi. Böylelikle devlet bürokrasisinde dil bilen elemanlar yetişmeye başlar. Bununla da yetinilmeyip daha iyi dil öğrenebilmeleri ve Avrupa'yı tanıyabilmeleri için bazı yetenekli gençler Fransa'ya eğitime gönderilir (Çakır, 2007, s. 40). Müslüman tercüman yetiştirmeyi amaçlayan *Tercüme Bürosu*'ndaki üst düzey Osmanlı yetkilileri de böylelikle Fransızlarla tanışmış olurlar. Işıksel ve Szurek (2019, s. 46)'e göre Osmanlılar için Napolyon Bonapart (1769-1821)'tan beri Fransız dili, deyim yerindeyse Batı ile tek iletişim aracı olur.

Söz konusu yıllarda Fransızcanın Osmanlı topraklarında etkin bir dil haline gelmesiyle birlikte bu dilde eğitim veren kurumların sayısında da artış görülür. Şöyle ki 1783 yılında İstanbul'a gelen *Lazarist* isimli misyonerler önce İstanbul'da (1804) sonrasında İzmir'de (1829) Saint Benoit misyonu doğrultusunda okullar açarlar (Gökmen, 1999a, s. 3).

Bununla birlikte, *Tersane Kumandanlığı*'na bağlı olarak 1805 yılında açılan ancak 1806 yılında kapatılan *Tıp Mektebi*'nde öğretim ilk başlarda İtalyanca olmasına rağmen 1826 yılında mektep yeniden açıldığında Fransızca eğitim verilmeye başlanırsa da başarılı olunamaz. Daha sonra, aynı mektep Doktor Charles Ambroisse Bernard yönetiminde 1827 yılında *Mekteb-i Tıbbiye-i Adliye-i Şahane* adı altında öğretimine başlar ve batı tarzında eğitim yapan bir okul haline getirilmeye çalışılır (Öztürk & Karasu, 2014, s. 125). Yoğun Fransızca programı uygulayan bu mektebin altı yıl olan normal öğretim süresine *idadi* sınıfları da eklenerek dokuz yıla çıkarılır (Demircan, 1988, s. 50). Tıbbiyede öğretim başlangıçta iki aşamadan oluşur. İlki

bir tür hazırlık sınıfıdır, Arapça, Fransızca ve din dersi verilir ve ikinci aşamada ise matematik ve fen bilimleri dersleri öğretilir. Ancak 4 yılda tıp bilimleri, dil ve din öğretiminin zorluğu göz önünde bulundurulduğunda programların yeniden düzenlenmesi gerekir ve böylelikle okulun öğrenim süresi zorunlu olarak 6 yıla çıkarılır. Fakülte'deki öğrenim her zaman Fransızca olarak gerçekleştirilir (Güven, 2001, s. 5).

Batılılaşma hareketinin başlangıcı olarak kabul edilen *Tanzimat Dönemi*'nde yabancı dil öğretimine orta öğretim kurumlarında yer verilmesine ise sultanilerin açılmasıyla başlanır. Günümüzdeki liselerin emsali olarak kabul edilen bu okullardan ilki 1868'de *Galatasaray Sultanisi* adıyla eğitime başlar (Demircan, 1988, s. 52). Türkiye'de lise düzeyinde ilk defa yabancı dilde eğitim veren devlet okulu olma özelliğini taşıyan bu okulda Fransa ve Fransız kültürünün etkisiyle eğitim dili de Fransızca olur. Söz konusu tarihlere *Galatasaray Sultanisi*'nden başka ortaöğretim kurumu bulunmayan Osmanlı'da *İdadi* ve *Sultani* adlarıyla 1869'dan başlayarak yeni ortaöğretim kurumları açılır. Bu okulların ders programlarında yabancı dil olarak Fransızca derslerine yer verilir. 1908'den sonra ise Fransızca zorunlu yabancı dil olarak okutulmaya başlanır. Ancak İngilizce ve Almanca'nın da bu kurumlarda isteğe bağlı ikinci yabancı dil olarak okutulması uygun görülür (Demirel, 2011, s. 7).

Özkan (2010, s. 1789) 19. yüzyılda başlayan eğitimde modernleşme hareketlerinde de yabancı dile önem verildiğini ve bu dönemde açılan yeni eğitim ve öğretim kurumlarının müfredatlarında Arapça ve Farsça dillerinin yanında Fransızcanın da öğretilmeye başlandığını dile getirir. Örneğin, 1839 yılında açılan *Mekteb-i Maarif-i Adliye*'de diğer derslere ek olarak müfredata Fransızca gramer dersi de konularak Osmanlı Devleti'nde gerek klasik dönemde gerek modernleşme döneminde Türkçenin dışında ikinci ve üçüncü bir yabancı dil öğretme geleneğinin sürdürülmesinin amaçlandığı anlaşılmaktadır.

Bununla birlikte, *Maarif-i Umumiye* Nazırı Kemal Efendi (1808-1887), 3 Mart 1866 tarihli tezkeresinde *Rüşdiye Mektepleri*'nde Arapça ve Farsçanın okutulduğunu ancak Fransızca

öğrenmek isteyen bazı öğrencilerin Galata ve Beyoğlu'nda bulunan yabancı okullara gittiklerinden bahsederek *Lisan Mektebi*'nin açılmasının zorunluluğunu ifade eder. Kemal Efendi'nin bu tezkeresine 26 Mart 1866'da verilen onayla *Lisan Mektebi*, 20 kadar öğrenci ile birlikte eğitim hayatına Fransızca ile başlamış olur (Balcı, 2008, s. 85-86).

Lisan Mektebi'nde Fransızca dilbilgisi, konuşma ve yazma başta olmak üzere tarih, coğrafya, edebiyat, kamu yönetimi, uluslararası anlaşmalar, devletler hukuku, ekonomi gibi geniş alanları kapsayan dersler okutulur. Okulun 1892 sonunda yapılan sınavlarında *Maarif Nezareti* tarafından görevlendirilen Sırrı Bey (1861-1939), özellikle son sınıf öğrencilerinin çok iyi Fransızca öğrenmiş olduklarını belirtir. Sırrı Bey'in bu raporuna rağmen birkaç defa açılıp kapatılan *Lisan Mektebi*, 18 Ağustos 1892 tarihinde *Hariciye Nazırı* Mehmet Sait Paşa (1838-1914) ve Sadrazam Cevat Paşa (1851-1900)'nın istenilen başarı sağlanamadığı yönündeki gerekçeli tezkereleri ile tamamen kapatılır (Balcı, 2008, s. 93).

Aynı devirde sivil okulların yanı sıra askerî okullarda da 1840 yılından itibaren Fransızca müfredata konur. Ancak askeri okullarda iyi derecede Fransızca öğrenilemediği gerekçesiyle 1857 senesinde Paris'te *Mekteb-i Osmanî* adı ile yeni bir okul açılır (Şişman, 1986, s. 87). Bu okula tıbbiye, harbiye ve diğer bir takım askerî okullardan öğrenciler gönderilir. Fakat söz konusu okullarda istenilen başarı elde edilemeyince 1875 yılında *Askeri Rüüşdiye* okulları açılır (Demircan, 1988, s. 67).

1869 yılında *Maarif-i Umûmiye Nizamnamesi* ile Osmanlı eğitim sistemi yeni bir düzenlemeye tabi tutulur. Bu sistemde yabancı dil dersi olarak Arapça, Farsça ve Fransızcanın devlet okullarında öğretilmesine karar verilir. Aynı yıl *Maarif Nezareti* bünyesinde bir *Tercüme Cemiyeti*'nin kurulması da yabancı dile verilen önemi gösterir (Demiryürek, 2013, s. 130-131). 1873 yılında gelindiğinde ise Türkler tarafından açılan ve Fransızca öğretimine büyük önem veren ilk özel Türk Lisesi *Darüşşafaka* da eğitim hayatına başlar (Çakır, 2007, s. 41).

Sultan II. Abdülhamid'in hükümdarlığındaki *I. Meşrutiyet* (1876) döneminde de eğitim alanındaki yeniliklerin sürdürüldüğü görülür. Ülke genelinde başta teknik ve ticaret okulları olmak üzere her seviyede farklı eğitim faaliyetlerinin yürütüldüğü güzel sanatlar okulları açılır. Padişahın emriyle Mehmet Sait Paşa'nın ilk olarak 1876'da hazırladığı bir yasa tasarısı uyarınca eğitim sisteminde ve müfredatlarda yeniklere gidilir. Örneğin 1876-1886 yıllarında Bursa, Edirne, Çanakkale ve İstanbul'da *Rüşdiye Okulları*'nda yabancı dil olarak Fransızca dersleri okutulmaya başlanır. Yine bu dönemde söz konusu okullarda Fransızca yabancı dil olarak zorunlu hale gelir (Karal, 1983, s. 387).

Öte yandan, Demircan (1988, s. 67-68) 1876 yılından sonra rüştiyeler, idadiler ve meslek okullarında Fransızca okutulması zorunlu kılınca da bu okulların *Galatasaray Lisesi* kadar başarılı olamadığını dile getirir. 1892 yılı müfredatına göre söz konusu okullarda ders saati bakımından en fazla Fransızcanın okutulduğu görülmektedir. 1898 yılından itibaren ise Fransızca derslerinin 1 saatinin çeviriye ayrıldığını, ilk yıllarda daha çok pratik yapılırken son iki yılda ağırlıklı olarak dilbilgisine yer verildiği ve 5. sınıftan itibaren ise derslerin tamamen Fransızca yapıldığı anlaşılmaktadır.

Son olarak Demircan (1988, s. 57-68)'nin da belirttiği gibi 1908 yılında *Nümune Rüştiyeleri*'nin açılmasıyla birlikte bu okullarda ağırlıklı olarak Fransızca dersleri okutulmaya başlanır. Benzer şekilde yükseköğretim düzeyinde 1916 yılında *Darülfünun*'a bağlı Edebiyat Fakültesi bünyesinde açılan beş yıl süreli *Diller Şubesi*'nde de Arapça, Almanca, İngilizce, Fransızca, İtalyanca, Yunanca, Çince ve Farsça dillerinin öğretildiği görülmektedir.

1.1.3. Kültür dili olarak Fransızca

Gümüş (2013, s. 299)'e göre 16. yüzyılda Fransa'nın Türk dünyasına açılmasıyla birlikte Fransızca 1539'dan başlayarak adeta İmparatorluk'un resmi devlet dili halini alırken aynı zamanda kültürel ve sosyal hayatta da yüzyıllar boyu sürdüreceği varlığını hissettirmeye başlamış olur.

Türkler ve Fransızların 425 yılı aşan tarihi ilişkileri göz önünde bulundurulduğunda her iki toplumun da birbirlerini edebi, sanatsal ve kültürel alanlarda etkiledikleri görülür. 1592-1604 yılları arasında her iki devlet bünyesinde gerçekleştirilen çeviri çalışmaları bu etkileşimin tipik bir göstergesi olarak nitelendirilebilir. Söz konusu yıllar arasında Osmanlı İmparatorluğu'nda Fransız Büyükelçisi olarak görev yapan Savary de Brèves (1560-1628), 1615 yılında Paris'te ilk kez Osmanlı Padişahı I. Ahmet (1590-1617) ile Fransız Kralı Henri Le Grand (1553-1610) arasındaki anlaşmayı Türkçe-Fransızca olarak yayımlar. Ardından aynı tarihlerde oryantalist ve tercüman André du Ryer (1580-1672)'in hazırlamış olduğu ilk Türkçe-Fransızca sözlük ve gramer kitabı basılır (Duverdier, 1992, s. 275- 280).

18. yüzyılda Avrupa ve Fransa'daki modernleşmeyle birlikte ortaya çıkan kültürel yaşamdaki gelişim ve değişimler Osmanlı Devleti'ni de kaçınılmaz olarak yakından etkiler (Örmeci, 2015, s. 6). Şöyle ki 1727 yılında İstanbul'da İbrahim Müteferrika *Matbaası*'nın açılması, Yirmi Sekiz Çelebi Mehmet'in Paris Büyükelçiliği sırasında oğlu Said Efendi ile birlikte Paris'teki matbaaları ve *Krallık Kütüphanesi*'ni gezerek İstanbul'da bir basımevi kurma istekleri (Gökmen, 2017, s. 3) Fransa'nın ve Fransız kültürünün Osmanlı'nın günlük hayatına yansımaları olarak nitelendirilebilir.

Özellikle matbaanın gelişimiyle birlikte gazete ve dergi gibi süreli yayınların basımı da İmparatorluk'un Batıya açılma çabaları olarak değerlendirilebilir. İlk olarak 1795 yılında Fransız Büyükelçiliği Türkiye'de *Bulletin des Nouvelles* adlı ilk Fransızca gazeteyi çıkarır. Söz konusu gazete bir yıl sonra *Gazette Française de Constantinople* adı altında yayın hayatına devam eder. 1821 yılında *Le Spectator Orientale*, 1831 yılında ise ilk Türkçe gazete *Takvim-i Vekayi* yayımlanmaya başlar. Yine aynı dönemde Sultan II. Mahmut'un emriyle *Takvim-i Vekayi* Fransızca olarak *Le Moniteur Ottoman* adıyla çıkarılır (Gönenç, 2012, s. 96). Bunların dışında sırasıyla; *L'impartial* (1841), *Le courrier de Constantinople* (1847), *L'Echos d'Orient* (1853), *L'Echo de France* (1891), *Le Stamboul* (1875) (sonradan 1934 yılında *İstanbul* olan),

La République (1925) ve *Le Milliyet* (1927) gazeteleri de Fransızca basılan gazetelerdir (Gökmen, 2017, s. 9). Osmanlı İmparatorluğu'nun son dönemlerinde ve Cumhuriyet'in ilk yıllarında Fransızcanın basın dili olarak kullanılması bir kültürel olgunun Türk topraklarında kendini göstermesi şeklinde yorumlanabilir.

Demircan (1988, s. 46) ise 1878 yılından itibaren artan baskılardan dolayı Fransızca basılan gazetelerin siyasi içerikten arındığını ve kültürel içerikli basın haline geldiğini vurgular. Bu doğrultuda, 1905 yılından itibaren Fransızca siyasi gazete çıkartmak yerine yurtdışında yayımlanan gazetelerin okunması yoluna gidilir ve aynı yıl çok sayıda Fransız gazetesi Osmanlı okurlarına ulaşır.

Aynı dönemlerde Fransız dili ve kültürü Türk edebiyatında da etkisini göstermeye başlar. Örneğin, 17. yüzyıl Fransız yazarlarının trajedilerinde ele aldıkları konuların Osmanlı İmparatorluğu'nda geçmesi sebebiyle Osmanlıların da Fransız edebiyatına ilgileri artar. Diğer yandan, Fransız şair Charles Vernay (d. 1842)'in Türkçe öğrenerek divan tarzında şiirler yazması da yine söz konusu dönemde Fransız-Osmanlı etkileşiminin bir başka göstergesi olarak değerlendirilebilir (Aksoy, 2007, s. 2).

18. yüzyılda da Fransız kültürünün Osmanlı Devleti'nde etkisini devam ettirdiği görülür. Öyle ki Beşirli (1999, s. 138), ilk olarak Paris'teki Türk Büyükelçiliği'nin başlattığı Avrupa modasının kısa bir süre içerisinde yeni bir yaşam biçimi olarak İstanbul'daki sosyal hayatta karşılık bulduğunu ve İmparatorluk'un kültürel anlamda da ilk defa kendinden ayrılarak bir başka kültüre yöneldiğini ifade eder.

19. yüzyılın başlarında İmparatorluğu modernize etmeye yönelik bir diğer önemli girişim ise *Tanzimat Fermanı*'nın yayınlanmasıyla birlikte yeni liberalleşme ve modernleşme hareketleridir. Bu dönemde Fénelon (1651-1715), Fontenelle (1657-1757) ve Voltaire (1694-1778) gibi büyük yazarların eserleri Türkçeye çevrilir (Işıksel & Szurek, 2019, s. 45-46). Bununla birlikte *Tanzimat Fermanı*'nın akabinde hem eğitim hem de toplum yapısında büyük

değişimler görülür. Bu dönemde de dışa açılım dili olarak Fransızca seçilir. Böylelikle yasalar, ticaret anlaşmaları ve yazışmaların da çoğu bu dilde gerçekleştirilir (Demircan, 1988, s. 45).

Gümüş (2013, s. 309) ise 19. yüzyıl sonlarında ve Cumhuriyet'in ilk yıllarında Fransızcanın Türkiye'de en bilinen ve en sık kullanılan yabancı dil olduğunu, Osmanlı topraklarında söz konusu dönemde Fransızca konuşmanın adeta bir tür moda olduğunu ve çağdaşlıkla özdeşleştirildiğini ve bunun yanı sıra 3 milyondan fazla insanın da Fransızca konuştuğunu belirtmektedir. Bu dönemde Fransa'dan sırasıyla *Ceza Kanunu* (1858), *Ticaret Kanunu* (1860), *Usulü Muhakemeyi Ticaret Nizamnamesi* (1861), *Deniz Ticaret Kanunu* (1863), *Ceza Mahkemeleri Kanunu* (1879) ve *Hukuk Mahkemeleri Usulü Kanunu* (1880) alınır. Ayrıca bu yüzyılda klasik Batı müziği Osmanlı Sarayı'na girer ve Fransız tiyatro oyunları da sahneye uyarlanır (Örmeci, 2015, s. 10).

Öte yandan, 19. yüzyılın edebiyat dünyasında da Türk-Fransız etkileşiminin en üst düzeyde olduğu söylenebilir. Söz konusu durum dönemin romanlarında da rahatlıkla görülebilir. Ayrıca Gümüş (2013, s. 309) bu devirde Türkçe yazılan öykü, roman ve tiyatro eserlerinde çok sayıda Fransızca kelimeye yer verildiğini, François-René de Chateaubriand (1768-1848), Alphonse de Lamartine (1790-1869), Gérard de Nerval (1808-1855) ve Pierre Loti (1850-1923) gibi yazar ve şairlerin fantastik ve egzotik atmosferi sebebiyle Osmanlı topraklarına akın ederek Türk toplumuyla içli dışlı yaşamaya başladıklarını dile getirmektedir. 19. yüzyılda Osmanlı İmparatorluğu'nda çağdaşlaşmanın başka bir göstergesi ise sözlük çalışmalarıdır. İstanbul'daki Avusturya Büyükelçiliği'nde 12 yıl boyunca baş tercüman olarak görev yapan Doğu dilleri uzmanı olan Ottokar von Schlechta-Wssehrd (1825-1894)'ın 1870 yılında yayımladığı *Manuel terminologique français-ottoman* adlı sözlüğün önsözünde Avrupa düşünce ve kurumlarının Osmanlı İmparatorluğu topraklarında durmadan yayıldığını ve söz konusu durumun da dil üzerinde gözle görülür bir etki yarattığından söz eder. Sözlükte geçmiş yirmi yıl boyunca kanun, yazışma ve fermanlar da dâhil olmak üzere her türlü resmi belgeden

ve en iyi İstanbul gazetelerinden toplamış olduğu yaklaşık beş bin Fransızca kelime ve deyim Türkçe karşılıklarıyla birlikte verilir. Sözlükte yeni terimlerden bazıları Türkçeye olduğu gibi geçen Fransızca sözcükler olsa da bu terimlerden çoğu Osmanlı İmparatorluğu'na Fransızca aracılığı ile getirilmiş olan nesnelere, oluşları, kurumları ve kavramları belirtmek için yeni bir biçimde kullanılmış olan Türkçe sözlükler ve deyimlerdir (von Ottokar, 1870). Davison (1994, s. 181)'un da belirttiği gibi bu Fransızca terimler sayesinde Osmanlılar 19. yüzyılda diğer alanlarda görülen teknolojik gelişmelerle de tanışma olanağı elde ederler. Böylelikle Fransızca terimleri alma süreci 19. yüzyıldan başlayarak günümüze kadar da devam eder.

Diğer yandan, bu yüzyılda Fransızcanın Almancadan daha etkin ve sık kullanımı sebebiyle çevirilerde de genellikle Fransızcanın tercih edildiği görülür. Şöyle ki II. Abdülhamid döneminde (1876-1909) *Darülfünun*'da Almanca kürsüsünün kurulmasına izin verildiği halde ders vermesi için buraya getirilen öğretmenlerin Fransızca bilmeleri ya da Fransızca bilen tercümanlar kullanmaları zorunlu kılınır. Gökmen (1999a, s. 4-5) ise söz konusu tarihlerde, özellikle askeri alanda Almanların her ne kadar Fransızlara göre üstünlüğü olsa da Türkçe-Almanca ve Almanca-Türkçe sözlüklerin geç dönemde ortaya çıkmaları sebebiyle Alman askeri literatürünün Türklere Fransızca çeviriler aracılığıyla geçtiğini belirtmektedir.

Tanzimat Dönemi'nde Fransızcanın sosyal hayatta da kişiler üzerinde belirleyici etkisi göze çarpar. O dönemde Fransızca bilenler eğitim kökenlerine bakılmaksızın devlet ve kamu görevlerinde önemli yerlere getirilir. Davison (1994, s. 174-175), yöneticilerin özel yaşamlarında da Fransızca'yı kullanıyor olmalarını bu dilin Osmanlı Devleti'ndeki yeri ve önemine bağlar. Örneğin; Mehmet Emin Âli Paşa (1815-1871)'nın notlarını Fransızca tutması, Keçecizade Fuad Paşa (1814-1868)'nin oğluyla Fransızca mektuplaşmaları, Tanzimat sonrasında ise dışişlerinin kendi iç yazışmalarını bile bu dille yapmaları İmparatorlukta Fransızcanın ne denli etkin kullanıldığının bir göstergesidir. Yüzyılın sonlarına doğru ise Fransızca İmparatorluğun adeta *Lingua Franca* (ortak iletişim dili)'sı olur. Öte yandan Osmanlı

seçkinlerinin kendi sosyal üstünlüklerini garanti altına almak için Fransızca'yı bir tür araç olarak gördükleri anlaşılmaktadır. Bunun sebebi ise Fransızcanın İmparatorlukta 19. yüzyılın son çeyreğinden başlayarak bir kültür dili olarak kabul edilmesidir. Böylelikle idari ve siyasi herhangi bir kariyere sahibi olmak isteyen birinin İstanbul'da Fransızca eğitim veren *Mekteb-i Sultânî*'den mezun olması gerekmektedir. Hatta bazıları için Fransızca toplumsal bir statü edinmenin olmazsa olmazlarından biridir (Işıksel & Szurek, 2019, s. 60).

1.1.4. Diplomaside Fransızca

Yavuz (2019, s. 1625)'a göre dış politika ya da uluslararası politika ile eş anlamlı olarak kullanılan diplomasi kavramı bu politikaların yürütülme biçimiyle doğrudan ilgilidir. Kurtaran (2015, s. 109)'a göre ise diplomasi bu yönüyle; bir devletin diğer devletlerle olan ilişkilerinde barışı esas alan, askeri ve siyasi pozisyonuna göre süreç içerisinde değişen ilişkiler bütünü olup, farklı zamanlarda farklı çıkarları yansıtan dış politikaların bir tür etkileşim sürecidir.

Osmanlı'da diplomasinin gelişmesi ise Avrupa'da yaşanan *30 Yıl Savaşları* (1618-1648) ve Osmanlı'nın artık savaş istememesi, başka bir deyişle bu gücü kendisinde görememesi etkili olur. Bununla birlikte Osmanlı'da askeri anlamda yaşanan başarısızlık, ordunun bağınazlaşması ve Osmanlı coğrafyasının geniş olması da diplomasiyi geliştiren diğer bir unsurdur (Kodaman & Akçay, 2010, s. 82).

Osmanlı-Fransız ilişkilerinin uzun geçmişine bakıldığında aslında Fransa'nın siyasi anlamda ilişki kurulan ilk Batılı ülke olduğu söylenebilir. Acartürk ve Kılıç (2011, s. 6)'ın da vurguladığı gibi İmparatorlukta 1535 yılında Kanuni Sultan Süleyman tarafından Fransızlara *Kapitülasyonlar* adı altında bazı ticari ayrıcalıklar tanınması da Fransa ile kurulan dostluğu devam ettirme ve Avrupa'da devamlı bir müttefik bulundurma amacı şeklinde ifade edilebilir. Aslında bu imtiyazın o güne kadar Osmanlı Devleti tarafından herhangi bir başka ülkeye verilmediği görülmektedir. Böylelikle *Kapitülasyonlar* sayesinde Fransız gemileri Osmanlı hâkimiyetindeki limanlarda rahatlıkla ticaret yapar ve Fransız bayrağı taşıyan gemiler de

Osmanlı himayesindeki denizlerde vergi ödemedi dolaşabilirlerdi. Bu ayrıcalık Fransa'ya sadece ekonomik açıdan değil sosyal, kültürel ve siyasi açıdan da önemli katkılar sağlar (Güzel, 2015, s. 320). Örmeci (2015, s. 3) ise Kanuni döneminde her iki devlet arasında kurulan bu ittifakın etkilerinin 16. yüzyıl boyunca sürdüğünü ve bu sayede Fransa'nın Osmanlı diplomasisinde avantajlı bir konumunun olduğunu ifade eder.

Osmanlı siyasetinde dilin önemi ise yabancı devletlerle yapılan antlaşmalar ve elçilerle yapılan görüşmeler sırasında anlaşılır. Örneğin, Rus İmparatorluğu ile Bâbı-Âli arasında 21 Temmuz 1774 tarihinde imzalanan *Küçük Kaynarca Antlaşması* 1775 yılında Fransızcaya tercüme edilir (Davison, 2000, s. 219).

Tanzimat Dönemi'nde de Osmanlı'da Fransızca diplomasi dili olarak farklı bir ayrıcalığa sahiptir. Öyle ki İmparatorlukta devlet adamlarının hemen hemen hepsinin Fransızca konuşuyor olmaları onları kimi zaman padişah'tan daha etkili kişiler konumuna getirdiği söylenebilir. Örneğin, Mustafa Reşid Paşa (1800-1858) Mehmet Emin Âli ve Keçecizade Fuad Paşa gibi Osmanlı diplomatları iyi derecede Fransızca bilgisine sahiptirler. Bu devlet adamları, Avrupa toplumlarının ve Avrupa hükümetlerinin görüşlerini etkilemek için politik yazışmalarında ve demeçlerinde Fransızca'yı bir araç dil olarak kullandıkları görülür. Örneğin, 1856 yılında Ali Paşa ve Fuad Paşa'nın *Hatt-ı Hümayun*¹ çerçevesinde Osmanlı Devleti'ne baskı yapan Fransız, Rus ve İngiliz Hükümetlerinin politik bildirimlerine karşı cevap olarak Fransızca kaleme aldıkları bir muhtıra yayınlarlar (Davison, 1994, s.184).

Bu diplomatlar arasında özellikle Keçecizade Fuad Paşa *Mekteb-i Tıbbiye*'de Batılı anlamda iyi Fransızca bilgisine sahip olması sebebiyle öne çıkar. Öyle ki Fuad Paşa'nın beş kez *Hariciye Nazırlığı* (Dışişleri Bakanlığı), bir kez *Seraskerliği* (Başasker) görevlerinde bulunduğu ve ayrıca iki kez de sadrazamlık yaptığı bilinir (Akpınar, 2015, s. 175). Diğer

¹ Osmanlı padişahlarının önemli konularda bizzat yazdıkları ya da notlar düştikleri fermanlara verilen ad.

yandan, aldığı diplomatik görevlerde geliştirdiği Fransızcası sayesinde de tercüme odasına girmeye karar verdiği de bilinir (Erkan, 2019, s. 62-63).

İyi derecede Fransızca bildiği için İmparatorlukta önemli mevkilere gelen bir başka diplomat ise Mustafa Reşid Paşa'dır. Reşit Paşa Rüşiye'den sonra *Mekteb-i Sultânî*'ye girer ve bu okulda da oldukça başarılı olur. Ardından Fransızcasını geliştirmesi için diplomatik bir görevle de II. Mahmut tarafından 1832 yılında Paris'e gönderilir (Davison, 1994, s. 174). 1834-1836 yılları arasında ise yine Fransızca bilgisi sayesinde Paris'te büyükelçi olarak görev yapar ve böylelikle *Bâbı-Âli*'ye girdiğinde kısa sürede yükselen bir devlet adamı olur (Ata, 2014, s. 160).

Sekiz kez *Hariciye Nazırlığı* ve beş kez *Sadrızamlık* yapan Mehmet Emin Alî Paşa da iyi derecede Fransızca bilen bir başka devlet adamıdır. Alî Paşa'nın kendi yazışmalarını Fransızca yaptığı bilinir (Davison, 1994, s. 174). Bununla birlikte, uluslararası diplomasiin gücünü de erken yaşta kavrayan Alî Paşa'nın Rousseau ve Voltaire gibi ünlü Fransız yazarların fikirlerinden de etkilendiği söylenir (Gençer, 2017, s. 88).

Fransızca bilen bir diğer devlet adamı ise Ahmet Cevdet Paşa (1822-1895)'dir. Devletteki görevine *ulema*² olarak başlamasına rağmen sonraki dönemlerde önemli kademelerde bürokrat olarak görev alır. Fransızca'yı güzel konuşmasa da kolaylıkla okuyabildiği söylenir (Davison, 1994, s. 176). Cevdet Paşa, ilk ciltleri 1854 yılında, tamamı ise 1884 yılında yayımlanan 12 ciltlik *Tarih-i Cevdet* adlı Osmanlı tarihini anlatan eserinde Fransız Devrimi'ne dair düşüncelerine de yer verir (Erdem, 2020, s. 238).

Bununla birlikte söz konusu devirlerde devletin dışişlerine dair tüm iç ve dış yazışmaları Fransızca yapılır. Öyle ki *Encümen-i Daniş* (Bilim Kurulu, 1851-1862)'e üye olabilmek için

² Eğitilmiş din âlimlerinden oluşan sınıf.

iyi derecede Fransızca bilmek gerekmektedir ve söz konusu kurul da zaten *Fransız Akademisi* (Académie Française, 1634) örnek alınarak kurulmuştur (Demircan, 1988, s. 65).

Ancak Osmanlı'da Batılılaşma faaliyetleri sadece sadrazamlar veya büyükelçiler gibi bürokrat ve devlet adamları ile sınırlı kalmaz, Kırpık (2016, s. 63)'ın da ifade ettiği gibi 19. yüzyılda Mehmet Selim Efendi (1870-1937), Mehmet Tevfik Efendi ve Mahmut Oğlu Abdulmecid gibi genç şehzadelerin de Fransızcaya büyük önem attıkları görülür.

Diğer yandan, 19. yüzyılın ikinci yarısından başlayarak Osmanlı'da belediyeçilik alanında da reformlar yapılır. Şöyle ki ilk olarak 1856 yılında İmparatorluktaki belediye idaresi reformu Galata semtinde başlatılır. Belediyeçilikte de Fransız sistemi örnek alındığından bu süreçte de güncel bilgileri edinebilmek için Fransızca bilen tercümanların istihdam edildiği anlaşılmaktadır (Işıksel & Szurek, 2019, s. 58).

1854-1910 yılları arasında ise *Hariciye Nazırlığı*'nın çalışma dilinin Fransızca olduğu görülür. Üstelik Osmanlı diplomatları ve bu bakanlık bünyesinde çalışanlar da kendi aralarında Fransızca konuşurlar. Özellikle 1856 yılında toplanan *Paris Kongresi*'nden sonra Osmanlı İmparatorluğu'nun da büyük bir devlet olarak kabul edilmesinde ve söz konusu tarihten itibaren *Lahey Barış Konferansları* (1899-1907) gibi uluslararası hukuku düzenleyen diğer faaliyetlere dâhil olunmasında (Ünyılmaz, 2019, s. 425-426) devlet adamlarının ve diplomatların Fransızca konuşuyor olmalarının büyük bir rolü olduğu söylenebilir (Davison, 1994, s. 176).

Ancak bu dönemde İmparatorluğu oluşturan birbirinden farklı etnik ve dini grupların konuştukları ortak bir dil henüz bulunmamaktadır. Bu sorun ilk olarak 19 Mart 1877 yılında açılan *Meclis-i Umûmî* (Osmanlı Parlamentosu)'de kendini gösterir. *Kânûn-ı Esâsî* (1876)'de öngörülen resmi dil Türkçe olmasına rağmen mecliste bütün bölgelerden 11 farklı dilden yaklaşık 700 milletvekilinin bir araya gelmesiyle Fransızca bir anlamda hem yabancı ülkelerle olan iletişimin hem de ülke içindeki iletişimin ortak bir aracı haline gelir (Aksoy, 2007, s. 4).

1867 ve onu izleyen yıllarda ise çok sayıda Fransızca eserler basılır. Örneğin, 1868 yılında Hayreddin Paşa (1823-1890)'nın *Réformes nécessaires aux états musulmans* (Müslüman devletler için gerekli reformlar) adlı denemesi yayınlanır. Söz konusu eserde Hayreddin Paşa İslami öğretilerle uyum içinde bulunduğu kurumların aslında Batı'dan ödünç alındığını ve tek elden yönetimin (mutlakiyetin) bir temsilciler meclisinin kurulmasının ardından kaldırıldığını dile getirir. 1869 yılında ise Mustafa Celaleddin (1826-1876) adında bir Osmanlı subayı devlet bütçesinin denetim altında bulunması gerektiğine dair Fransızca bir kitap yazar (Davison, 1994, s. 185).

Diplomasi 19. yüzyılda özellikle Avrupa'nın belli başlı başkentlerinde Osmanlı Büyükelçiliklerinin açılmasıyla daha da bir önem kazanır. Bu temsilciliklerde de Fransızca bir diplomasi dili olarak diğer tüm dillerin üzerindedir. Söz konusu devirde sadece Osmanlı İmparatorluğu nezdinde değil Rusya, Avusturya ve İtalya gibi büyük devletlerde de Fransızca diplomasi dili olarak kullanılır (Davison, 1994, s. 177).

Diğer yandan, bu yüzyılda gerek devletlerarası diplomatik ilişkilerde güç dengelerinin değişmesi gerek Avrupa ülkelerinin bilim ve teknikteki birbirleriyle rekabeti hiç şüphesiz diller üzerinde de etkisini gösterir. Özellikle Almanya'nın bilim alanında önemli gelişmeler katetmesi dünya ülkeleri nezdinde saygın yer edinmesine neden olur. Ancak İmparatorluk her ne kadar bilim ve teknikte Almanları örnek alsada eğitim ve kültür alanında Fransızları örnek almaya devam eder (Gökmen, 2017, s. 6).

Yine aynı yüzyılda Fransız düşüncesi Türkiye'de de yankı bulur. Bu duruma 1908-1918 yılları arasındaki *Jön Türkler* dönemi örnek olarak gösterilebilir. Yaklaşık olarak on yıl çoğulcu bir rejim izleyen Türkiye'de 1909 yılında milletvekillerinin 1876 anayasasını değiştirerek Fransız modeli bir parlamenter sistemi oluşturmak için çalıştıkları görülür (Tunaya, 1981, s. 165). Öyle ki var olan mutlak rejimi yıkmak ve anayasal bir rejim kurmayı hayal edenler Fransız düşüncesiyle temas kurarak bu hayallerini gerçekleştirebileceğine inanırlar (Işıksel & Szurek,

2019, s. 60). Böylelikle söz konusu tarihteki siyasal ve sosyal eylemler de iyi bir Fransızca bilgisini gerekli kılmaktadır.

Kültürel yaşamda ise özellikle 19. yüzyılın ikinci yarısından itibaren Osmanlı burjuvazisi içerisinde Fransızca bilen bireylerin sayısında sürekli bir artış gözlemlenir. Fransızca başta okullarda olmak üzere yönetimde, iş dünyasında, bankacılıkta, yazışma ve her tür görüşmelerde ve de salon yaşamında kendini gösterir.

Işksel ve Szurek (2019, s. 43) ise Türk ve Fransız toplumlarının aslında birbirine çok da benzemeyen iki ulus olduğunu dile getirmektedir. Şöyle ki 19. yüzyılın son çeyreğinde Fransız toplumunda edebiyat, sanat ve akademik alanlarda olumlu gelişmeler gözlemlenirken, Osmanlı toplumunda ise bilim adamları henüz devlet adamı statüsündedirler. Bunun başlıca nedeni ise ressam, yazar ve yayıncıların devlet bürokrasisinden uzak duruyor olmalarıdır.

1.1.5. Osmanlı İmparatorluğu'nda Fransızcanın önemini yitirmesi

16. yüzyıldan 20. yüzyılın ortalarına kadar Osmanlı İmparatorluğu'nda siyasi, ekonomik, eğitim ve kültürel alanlarda en sık kullanılan yabancı dil olma özelliğini koruyan Fransızca, Türk-Fransız ilişkilerinin 20. yüzyılın başından itibaren çalkantılı bir döneme girmesiyle giderek etkisini yitirdiği görülür. Ancak Fransızcanın İmparatorluktaki önemini yitirme süreci birdenbire gelişmez. Özellikle devletlerarası siyasi ve ekonomik ilişkiler göz önünde bulundurulduğunda Osmanlı-Fransız ilişkilerinin 20. yüzyılın ilk çeyreğinden başlayarak eskisi gibi yolunda gitmediği söylenebilir. Söz konusu tarihlere Avusturya-Macaristan İmparatorluğu ve Osmanlı İmparatorluğu arasındaki yakınlaşma ve ardından Amerika Birleşik Devletleri (ABD)'nin süper bir güç olarak dünya sahnesinde kendisini göstermesiyle birlikte iki ülke arasındaki ilişkiler de olumsuz yönde etkilenmeye başlar. Böylelikle Fransızca da İmparatorluk nezdinde *lingua franca* olma özelliğini yitirme sürecine girmiş olur. Işksel ve Szurek (2019, s. 63) ise Fransız-Türk ilişkilerinin bozulma sebebinin sadece iki ülke arasındaki kültürel, diplomatik ve ekonomik ilişkiler bakımından ele

alınmaması gerektiğini, söz konusu durumun daha ziyade *II. Dünya Savaşı* (1939-1945)'ni takiben ABD'nin siyasi ve askeri bakımdan dünyadaki güç dengelerini kökten değiştirmesi sonucunda gerçekleştiğini ifade eder.

18. yüzyıl sonlarına doğru Yeni Dünya'da 1783 yılında *Versay Antlaşması* ile ABD sahneye çıkarken Osmanlı da çoktan gerileme dönemine girmiştir (Gökmen, 1999a, s. 6). *Amerikan Kongresi* 7 Mayıs 1784 tarihinde Benjamin Franklin (1706-1790) ve John Adams (1767-1848)'ı ticaret ve dostluk anlaşmaları yapmak için gönderdiği ülkeler arasında Osmanlı İmparatorluğu da vardır (Köprülü, 1986, s. 927). Diğer yandan, ABD'nin Akdeniz'e açılmasında Cezayir, Tunus ve Trablusgarp ile yapılan ticaret anlaşmaları önemli rol oynar. Bu bağlamda söz konusu tarihte Cezayir ve Tunus'un birer Türk Beyliği konumunda olması itibariyle Osmanlı Devleti ve ABD arasındaki ilişkiler de dolaylı olarak başlamış olur. Bununla birlikte, gerek Akdeniz'in bir ticaret merkezi olması gerek üç kıtada geniş bir yüzölçümüne sahip olması sebebiyle Osmanlı Devleti ABD için jeopolitik, jeokültürel ve jeopetrol bakımından doğal bir müttefik halini alır (Güler, 2005, s. 231).

Öte yandan, 20 Ekim 1827 tarihinde Osmanlı donanmasının *Navarin Deniz Muharebesi*'nde İngiliz, Fransız ve Rus tarafından yenilmesi Türk-Amerikan ilişkilerine de yeni bir boyut getirir. Bu saldırıdan sonra yaşanan 1828-1829 *Osmanlı Rus Savaşı*'nda da Osmanlı ordusunun yenilgisi İmparatorluğu yeni dostluk arayışlarına iter (Güler, 2005, s. 232-233). Osmanlı Devleti ile ABD temsilcileri arasındaki görüşmeler neticesinde iki ülke arasında 1830 tarihinde *Ticaret ve Seyrisefain Antlaşması* yapılır. Bu antlaşma ile Amerika'ya "en çok kayırılan ülke" veya eski deyimle "en ziyade müsadaye mahzar devlet" statüsü tanınır (Şimşir, 1984, s. 47). 1862 yılında ise aynı ayrıcalıklı madde korunur. ABD bundan böyle Osmanlı'nın nezdinde Fransızlardan sonra en imtiyazlı kapitülasyonlar imzalayan devlet olma niteliğini kazanır (Gökmen, 1999a, s. 6).

Osmanlı-ABD ticari ve askeri ilişkilerinin yanında eğitim ve kültür alanlarında da faaliyetlerin geliştiği görülür. 1810 yılından itibaren Anadolu topraklarında Harput, Kayseri Talas Koleji, Tarsus Amerikan Koleji gibi Amerikan sistemine dayalı okullar açılır. 1863 yılında bugün Boğaziçi Üniversitesi'ne dönüştürülen İstanbul Robert Koleji de bu dönemin okullarından biridir. Bu tarihten itibaren Osmanlı topraklarında Amerikan okullarının sayısında büyük bir artışla birlikte misyonerlik faaliyetlerinin de hızlandığı görülür (Güler, 2005, s. 237).

Diğer yandan, Köprülü (1986, s. 935)'nün de belirttiği gibi Türk-Amerikan ilişkileri 1877 yılındaki *Osmanlı-Rus Savaşı*, bir diğer adıyla *93 Harbi* 'yle birlikte daha da yakınlaşır. Özellikle bu dönemde ABD'nin Osmanlı ordusunu güçlendirmek için İmparatorluğa ateşli silahlar ve cephane satışı artırması her iki devlet arasındaki ilişkileri daha da güçlendirir.

Osmanlı-Fransız ilişkilerinin zedelenmesinin diğer bir etmeni ise Osmanlı İmparatorluğu-Almanya yakınlaşmasıdır. 1866 *Prusya-Avusturya Savaşı*'ni kazanan Prusya liderliğindeki Almanya 1815 *Viyana Kongresi*'nde kendisine dayatılan küçük hissedar rolünden kurtulur. İngiltere ise *Birleşik Almanya* fikrini kabullenir. 1870'li yıllarda Avrupa diplomasisi *Alman-Fransız Savaşı* ve onun sonuçlarına odaklanır. Bu dönemin ev büyük kaybedenleri Fransa ve Osmanlı Devleti olurken Alman ordularının askeri zaferleri İstanbul'da da büyük endişeyle izlenir (Gençer, 2017, s. 97).

Bununla birlikte siyasi dengeler, 1871 yılında Almanya'nın siyasi birliğini kurmasıyla yeniden şekillenir (Doğan, 2014, s. 438). Esasen Osmanlı İmparatorluğu'nda öteden beri yoğun olarak yayılan Fransız, Amerikan ve İngiliz kurumlarına göre Alman kurumlarının sayısı oldukça azdır. Öyle ki 1898 yılında İmparatorluktaki tüm Alman okulları, başta İstanbul, İzmir ve Beyrut merkez olmak üzere birer lise, yine Hayfa'da bir lise ve ortaokul, Selanik'te ise bir ortaokulla sınırlıdır. Nitekim söz konusu devir itibariyle Alman ekonomik ve kültürel nüfusunun Bursa, Konya, Ankara, Sivas, Samsun, Trabzon, Adana ve Mersin gibi büyük şehirlerde yayılmasını sağlamaya yönelik çalışmalar yapılması önerilir. Bu doğrultuda

Almanların zamanla sosyo-kültürel kurumları İmparatorluk topraklarında özellikle *Bağdat Demiryolu* hattında bulunan bölgelerde çoğalmaya başlar (Doğan, 2014, s. 439-441).

Söz konusu tarihlerde özellikle edebiyat ve sosyal bilimlere ağırlık veren bir Fransa ile kültür ve fen bilimleri alanında oldukça iyi bir aşama kaydeden Almanya arasında Türk aydınları ve siyasetçiler fikir ayrılıklarına düşer. *Anadolu-Bağdat Demiryolu* 'nun İstanbul ve İzmit arasındaki ilk bölümü 1873'te tamamlanır. 1883'te ise çıkarılan bir fermanla bu hattın işletilmesi ve *İzmit-Ankara Hattı*'nın yapımı Almanlara bırakılır. 1892 yılına gelindiğinde Almanlar, Haydarpaşa-Ankara arasındaki demiryolunun hizmete girmesini sağlar ve böylelikle *Anadolu Demiryolu Şirketi* de Almanların yönetimine geçer (Tamçelik, 2000, s. 498).

Diğer yandan, özellikle 19. yüzyılın ikinci yarısında Osmanlı İmparatorluğu topraklarında her kökenden insanların bulunması sebebiyle İmparatorluk adeta bir fırsatlar ülkesi olarak görülür (Işıksel & Szurek, 2019, s. 61). Örneğin, 1840'lardan itibaren yeni gelişen sektörlerde İngiliz, İtalyan, Avusturyalı, Polonyalı ve Macar teknisyenler İmparatorlukta yeni iş fırsatı bulurlar. 1850'lerden itibaren ise benzer şekilde telgraf hatları, demiryolları şantiyeleri, yol yapımı ve madenlerde mühendis olarak görev alırlar. Almanlar özellikle 1830'lardan itibaren askeri eğitim alanında, yüzyılın ikinci yarısından itibaren ise arkeoloji alanında önemli gelişmeler kaydederek güçlü bir ülke konumuna gelirler. Bu doğrultuda Alman rekabetinin gölgesi de Türk-Fransız kültürel etkileşiminin üzerine düşer (Gençer, 2017, s. 97).

20. yüzyılın başı ise Osmanlı'nın eğitim alanında Almanları örnek alarak Fransızları terk etmeye başladığı yıllardır. Söz konusu dönemde Almanya'ya daha çok öğrenci gönderilmesi sebebiyle Almanca yabancı dil olarak daha bir önem kazanır. Örneğin, Bonn Üniversitesi'nden Dr. Robert Rieder (1861-1913), *Gülhane Uygulama Okulu ve Hastanesi*'ni Alman modeline göre kurması için çağrılır. Bununla birlikte, 1900 yılında Almanya'dan bir anatomi profesörü ve bir tıp operatörü, ardından 1904'te *Haydar Paşa Okulu* için askeri hekim Volbrecht işe alınır. Diğer yandan Berlin'deki *Askeri Tıp Akademisi*'nde okumak üzere de

hükümet tarafından gittikçe daha çok öğrenci Almanya'ya gönderilmeye başlanır (Işıksel & Szurek, 2019, s. 95-96).

Yabancı dil ve kültürün önemi aynı zamanda ticaretle de doğrudan ilgili olduğu söylenebilir. Gökmen (2017, s. 7)'nin de vurguladığı gibi bundan böyle Almanların Türkiye'ye adım atması sadece siyasi ve kültürel çıkarlar için değil aynı zamanda ekonomik faydaları içindir. Bu doğrultuda, Fransızcanın Osmanlı topraklarında artık eskisi kadar etkin bir dil olamamasının bir başka boyutu da iki ülke arasındaki ekonomik ilişkilerin bozulmasıdır. Bu devirde İmparatorluktaki yabancı yatırımcılar arasında Almanlar hızlı büyüyerek ticari bir ortak olarak ağırlıklarını gösterirler. Öyle ki 1888 yılından 1914 yılına kadar İmparatorluktaki yabancı yatırımcılar içerisinde en çok payı olan Alman yatırımcılardır. Böylelikle Fransa'nın ana rakibi olarak İngiltere'nin yerini alan Almanya'nın yükselişi, Osmanlı İmparatorluğu'ndaki Fransız-Alman kültürel rekabetinin ekonomik zemini de oluşturur (Işıksel & Szurek, 2019, s. 52).

20. yüzyılın ilk çeyreğinde ise bilimsel araştırma alanları tekniklerinde Almanya ile Fransa arasından belirgin farklılıklar görülür. Osmanlı İmparatorluğu bu yıllarda Almanya'nın bilimsel yenilikleri, keşifleri ve teknikleriyle, özellikle de ordusuyla ilgilenmeye başlar. Öyle ki 20. yüzyılın ilk çeyreğinde iki imparatorluk arasında ilişkiler kurulur ve sonunda da müttefiklik sağlanır. Osmanlılar *I. Dünya Savaşı* (1914-1918) sırasında Almanların yanında yerini alır. Ancak savaş, yenilen Osmanlı İmparatorluğu'nun Fransa dâhil olmak üzere Avrupa'nın beş büyük gücü arasında bölünmesiyle sonuçlanır (Gökmen, 2017, s. 7).

1.2. Cumhuriyetten günümüze (1923-2020)

1.2.1. Siyasi platformda Türk-Fransız ilişkileri

Bir ülke ve kültüre dair dilin başka bir ülkede etkin ve sıklıkla kullanılması, söz konusu ülkeler arasında siyasi, kültürel ve ekonomik ilişkilerin de sorunsuz devam ettiğinin bir tür kanıtı olduğu söylenebilir.

Yukarıda da ayrıntılı olarak değinildiği gibi Türkiye-Fransa arasındaki ekonomik, kültürel ve siyasi ilişkiler köklü ve tarihsel bir geçmişe dayanmasına rağmen 1923 yılında laik ve modern Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulmasıyla birlikte Mustafa Kemal Atatürk (1981-1938)'ün liderliğindeki Yeni Türkiye'nin Fransızlarla olan ilişkileri de daha üst bir seviyeye taşınır. Öyle ki başta kültür olmak üzere pek çok alanda Genç Cumhuriyet Fransa'yı kendisine "model ülke" olarak alır (Örmeci, 2016, s. 153).

Ancak 20. yüzyılın başlarında Fransızcanın eski geçerliliğini kaybetmesi ve yerini İngilizceye bırakması belli bir siyasi süreç içerisinde kendini gösterir. Bilindiği üzere, İmparatorluğun *I. Dünya Savaşı* arifesine kadar resmi eğitim sistemi Fransız modelinden ödünç alınmıştı ve Fransızca da yabancı dil olarak öncelikli ve ayrıcalıklı bir konuma sahipti. Ancak *Kurtuluş Savaşı* (1919-1922)'ni takiben 1923 yılında Cumhuriyet'in ilan edilmesiyle birlikte eğitimin millileştirilmesi için Türkçe eğitim zorunlu kılınır (Gökmen, 2017, s. 8). Böylelikle Anadolu topraklarındaki Fransız okul sayılarında da azalmalar görülür.

Aksoy (2007, s. 5) ise Fransızcanın Türkiye'deki bu hızlı düşüşünü *I. Dünya Savaşı* sonrasında İngilizcenin yabancı dil olarak dünya diplomasisindeki yükselişinden kaynaklanmadığını, bilakis Osmanlıların siyasi bakımdan Fransızlara nazaran başka bir kutupta yer almalarından kaynaklandığını dile getirir. Örneğin, *I. Dünya Savaşı* sırasında Türkiye, Çanakkale Boğazı, Kilikya ve Anadolu'nun güneydoğusunda Fransa ile savaşmak zorunda kalır.

Laikliği benimseyen Genç Cumhuriyet 1924 yılından itibaren halk eğitiminin millileştirilmesi faaliyetleri doğrultusunda her türlü dini, ayrımcı ve etnik propagandayı yasaklar. Bunun bir sonucu olarak da Milli Eğitim nezdindeki okullarda Fransızca öğretimini edebiyat, gramer ve fen dersleriyle sınırlandırır. Bu bağlamda Cumhuriyet hükümeti, başta Fransızlar olmak üzere Alman ve Amerikalıların da Türkiye'deki yabancı okullarıyla olan işbirliklerini sınırlar (Gökmen, 2017, s. 8).

Diğer yandan aynı tarihlerde, özellikle Almanya'nın Avrupa'da güçlenmesi ve *I. Dünya Savaşı*'nin ardından ABD'nin büyük devlet olarak dünya sahnesinde görünmesiyle birlikte Türk-Amerikan siyasi ve ticari ilişkileri de başka bir boyuta taşınır. Bu doğrultuda Türkiye bilimsel, teknolojik ve ekonomik sahalarda gücünü pekiştirdiği dönemlerde Kuzey (Rusya) tehlikesine karşın Amerika'nın desteğini seçer. Özellikle *II. Dünya Savaşı*'ni takiben bilim ve teknoloji alanlarında ABD'nin dünyada söz sahibi olmasıyla birlikte 1950'li yıllardan başlayarak İngilizce adeta bir dünya dili haline gelir. Bu dönemde Fransız dili ve kültürünün de dünya genelinde etkisinin giderek azalmasıyla birlikte Genç Cumhuriyet nezdinde İngilizce hızla önem kazanmaya başlar (Gökmen, 1999b, s. 10).

Esasen Genç Cumhuriyet ile Fransa arasındaki ilişkilerin bozulması Hatay sorununda kendisini gösterir. 22 Aralık 1936 tarihinde Fransa'nın Suriye ile imzaladığı ve Suriye'ye bağımsızlık verilmesini öngören antlaşma ile İskenderun Sancağının Suriye'ye bağlanması öngörülür (Yorulmaz, 2000, s. 234). Türk Hükümeti ise sorunun halledilmesi için Fransa ve *Milletler Cemiyeti* (1920) nezdinde girişimlerde bulunur (Taşçıoğlu, 2018, s. 130-131). Ancak Fransa takip eden dönemde *Dersim İsyanı* (1937-1938)'ni destekleyerek Türkiye'nin dikkatini Hatay'dan Dersim'e çekmeye çalışır. Bir yandan Dersim ve Hatay'daki Alevileri Türklere karşı kıskırtan Fransa, diğer yandan Hatay bölgesindeki Ermenilere silah dağıtarak iç çatışmalar yoluyla ilişkilerin gerilmesine sebep olur (Sarıay, 1996, s. 25).

Amerika'nın Türkiye'nin koruyuculuğunu üstelendiği 1945-1952 yılları arasında ise Türk-Fransız ilişkileri daha ılımlı bir döneme girer. Örneğin, 1948 yılında Paris'te imzalanan ve daha sonra *Avrupa Ekonomik İşbirliği Örgütü* (Organisation for Economic Co-operation and Development-OECD) adını alan örgüte Türkiye'nin katılımıyla birlikte Fransa, 1949 yılında kurulan *Avrupa Konseyi*'ne de Türkiye ve Yunanistan'ın alınması yönünde olumlu görüş bildirir (Karpuzcu, 2020, s. 249). Ancak 1950 yılına gelindiğinde Türkler ve Amerikalıların *Kore Savaşı* (1950-1953)'nda aynı cephede savaşmaları dolayısıyla iki ülke arasındaki

yakınlaşma daha bir pekişir (Kahraman, 2020, s. 1376). Ardından, 1952 yılında *Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü* (North Atlantic Treaty Organization-NATO, 1949)'ne üye olunmasıyla birlikte Türkiye Batı bloğunun önemli ve ayrılmaz bir parçası haline gelir. Böylelikle Örmeci (2015, s. 11)'nin de ifade ettiği gibi bu yıllarda, Cumhuriyetin ilk yıllarındaki kurucu iradenin sıcak baktığı Fransız kültürü de yerini Amerikan kültüre bırakmaya başlar. Örmeci (2015, s. 12) aynı zamanda söz konusu dönemlerde Türk-Fransız ilişkilerinin de gerilimli bir dönemden geçtiğine işaret eder. Bu durumun öncelikli sebebi, Avrupalı kimi ülkeler tarafından Türkiye'de demokrasi ve insan hakları konusunda bir takım eksikliklerin olduğunun sıklıkla gündeme getirilmesidir. Bir başka sebebi ise *Ermeni Meselesi*'dir; bu süreçte özellikle Fransa'da çok etkin bir topluluk olan Ermenilerin, Türkiye ile olan tarihsel meseleleri nedeniyle Fransa-Türkiye ilişkilerine olumsuz etkide bulunmalarındadır. Diğer bir sebebi ise, iki ülkenin kimi uluslararası sorunlar karşısında sergiledikleri farklı tutumlardır.

1953 yılına gelindiğinde ise dönemin başbakanı Adnan Menderes (1899-1961) ve Dışişleri Bakanı Ali Fuat Köprülü (1890-1966) Fransa'yı ziyaret ederler. Bu görüşmeler sonucunda iki ülke arasındaki ekonomik ilişkileri güçlendirme kararları alınır. 1954-1964 yılları ise Fransa'nın içişleri ile meşgul olduğu dönemdir zira Cezayir bağımsızlık savaşı verirken Fransa Türklerden *Bileşmiş Milletler* üyesi olarak kendisini desteklemesini ister. Türkiye ise Cezayir sorununu bir iç mesele olarak nitelendirir. Yine aynı dönemlerde Türkiye'nin Yunanistan'la yaşadığı Kıbrıs sorununu Fransa, İngiltere'nin müdahalesine rağmen bir iç sorun olarak değerlendirir ve İngiltere'nin bu olayın dışında kalmasını önerir. Böylelikle 1958 yılında Cumhurbaşkanı seçilen Charles De Gaulle (1890-1970) ve Hükümeti, Türkiye için oldukça büyük bir önem arz eden Kıbrıs sorununda her iki toplumun haklarına saygı gösterilmesi ve dünya barışının sağlanması için Türkiye'nin önemli bir faktör olduğunu dile getirmesi Türk-Fransız ilişkilerinin yeniden güçlenmesine neden olur (Gökmen, 1999b, s. 12).

Bu süreçte siyasi ilişkilerin gelişmesi iki ülke arasındaki ekonomik ilişkilere de doğrudan yansımış olur. Öyle ki 1960'lı yıllarda Fransa ile yapılan ticaret, Türkiye'nin toplam ticaret hacminin % 7'sine ulaşır. Eskişehir'de *Lokomotif* ve Bursa'da *Renault Otomobil Fabrikalarının* kurulması da bu döneme denk gelir. Ardından 1963 yılında Türkiye'nin *Avrupa Ekonomik Topluluğu* (AET)'na katılımıyla birlikte ticari, teknik ve kültürel ilişkiler daha da gelişir. Yine bu tarihlerde, kültürel ilişkileri geliştirmek ve yabancı dil olarak Fransızcanın yayılımını sağlamak için çalışmalar da yapılır. Örneğin, Ankara'da *Tevfik Fikret Lisesi* (1967)'nin açılması bu çabalardan biridir (Gökmen, 2017, s. 12).

Diğer yandan, Türkiye'den Avrupa'ya iş gücünün yoğun yaşandığı bu dönemlerde Fransa'ya göç eden Türklerin düşük eğitilmiş ve fakir olmaları ve de kent yaşamına uyum sağlayamamaları Fransa'daki Türk algısına olumsuz yönde etki eder. Ancak 1970 yılındaki *Anadil ve Kültür Eğitimi Anlaşması* (*Enseignement de la Langue et Culture d'Origine-ELCO*) çerçevesinde Paris, Fransa'daki göçmen Türk işçi çocuklarının anadillerini de öğrenme ve geliştirme hakkını kabul eder (Çapanoğlu & Servantie, 2015, s. 79).

Aslında 1970'li yılların başı Türk-Fransız ilişkilerinin de güçlenmeye başladığı bir dönemdir. 1972 yılında dönemin başbakanı Nihat Erim (1912-1980) Fransa'yı ziyaret ederek Başbakan Jacques Chaban-Delmas (1915-2000) ile görüşür. Her iki ülke de Orta Doğu, Kıbrıs sorunu ve Akdeniz'in güvenliği konularında ortak görüşler paylaşır. Bu ziyarette Fransız Başbakan Chaban-Delmas: "*De Gaulle'ün geliştirmeye çalıştığı Türk-Fransız işbirliğini bizler daha da ileri götüreceğiz. Dünya, Avrupa ve Akdeniz barışı için el ele vermek zorundayız*" ifadelerini kullanarak böylelikle her iki ülkenin de dünya barışı için birlikte hareket edeceğinin sinyallerini verir (Penez, 2006, s. 88).

François Mitterand (1916-1996)'nın 1980'lerin başında Cumhurbaşkanı seçilmesiyle birlikte Türk-Fransız ilişkilerinde de dostça olmayan bir dönemin başladığı görülür. Bu dönemde Ermeni terör örgütü *ASALA* (Armenian Secret Army for the Liberation of Armenia)'

nın faaliyetleri Paris ile Ankara arasındaki ilişkilerin ciddi anlamda gerilmesine neden olur. Örmeci (2015, s. 12), Türk diplomatlara suikast düzenleyen *ASALA* ile Fransız devletinin herhangi bir etkin mücadele içerisine girmemesini, Türkiye'nin Fransa'ya bakış açısını ciddi anlamda zedelediğini ifade eder. Tüm bu olumsuzlukların yanında Fransa'nın Ermeni meselesindeki yanlı tutumunu sürdürmesi ve 1 Temmuz 1981 tarihinde Kuzey ülkelerinin önerisi üzerine Türkiye'nin *Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Komisyonu* (1946)'na şikâyet edilmesine Fransa'nın da kayıtsız kalması ilişkilerin daha da bozulmasına sebep olur (Taşçıoğlu, 2018, s. 133).

1984-1995 yılları ise Türk-Fransız ilişkilerinin daha dostça yaşandığı bir dönemdir. 1984 yılının sonunda Fransa Başbakanı Roland Dumas (1922-)'nın dönemin Cumhurbaşkanı Kenan Evren (1917-2015)'e iki ülke arasındaki dostluğu geliştirmek adına bir ileti göndermesi iki ülke arasındaki ilişkilerin pekiştirilmesi adına olumlu bir adım olur. Bununla birlikte, 1985 yılında *Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü* (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization-UNESCO, 1946)'nın Paris'te gerçekleştirilen bir toplantısında dönemin Başbakanı Turgut Özal (1927-1993) ile Paris Belediye Başkanı Jacques Chirac (1932-2019)'ın Quai d'Orsay'da gerçekleştirdikleri dostluk görüşmesi iki ülke arasındaki ticaret anlaşmalarına da olumlu yönde katkıda bulunur (Gökmen, 1999b, s. 14). Benzer şekilde 1986 yılında, Fransa Savunma Bakanı ve bir grup işadammının Türkiye'yi ziyaret ederek iki ülke arasında *Karma İş Konseyi Kültür Komisyonu ve Bilimsel ve Teknik İşbirliği Komisyonlarının* toplanmasını sağlamaları, ekonomik ilişkilerin daha da gelişmesinde önemli rol oynar (Örmeci, 2015, s.13).

1994 ve 1995 yılları ise Fransa ve Türkiye'nin dünya barışı ve güvenliği için aynı görüş ve düşünceye sahip olduğu yıllardır. Bu yıllarda ülkeler arası kültürel, siyasi ve ekonomik ilişkiler önceki yıllara oranla daha iyi durumdadır. Bu dönemin siyaset adamları Fransa'yı sıkça ziyaret ederler ve uluslararası platformlarda Fransız devlet adamlarıyla görüşmeler

gerçekleştirilir. Örneğin *Bosna- Sırp Savaşı* (1992-1995) esnasında Türkler ve Fransızlar Bosnalılara destek verir. Diğer yandan, Türkiye'nin *Gümrük Birliği*'ne kabul edilmesine Avrupa ülkelerinin sol kesimleri her ne kadar karşı gelseler de 1995 yılında dönemin Dışişleri Bakanı ve Avrupa Komisyonu üyesi Alain Juppé (1945-)'nin Türkiye'nin yanında yer alması Türk-Fransız ilişkilerini güçlendirir. Bununla birlikte, 1995 yılında Fransa Cumhurbaşkanı seçilen Jacques Chirac'ın da Türkiye'nin *Avrupa Birliği* (AB)'ne adaylık başvurusunun kabul edilmesi için çaba göstermesi, iki ülke arasındaki ilişkiler bakımından olumlu bir adım olarak nitelendirilebilir (Çapanoğlu & Servantie, 2015, s. 79).

Ancak yukarıda da ifade edildiği gibi, Türk-Fransız ilişkileri söz konusu yıllarda her ne kadar olumlu bir seyir izlese de Aksoy (2007, s. 5)'un da belirttiği gibi 2001 ve 2006 yıllarında *Fransız Parlamentosu* tarafından kabul edilen soykırımın inkârının cezalandırılmasını amaçlayan *Ermeni Yasa Tasarısı*'nın kabulü Türkiye'nin itibarını zedelerken siyasi, ekonomik, eğitim ve askeri ilişkiler alanında da gerilimlere neden olur.

Aslında Türkiye-Fransa ilişkileri hiçbir zaman tam anlamıyla sorunsuz olmamıştır. Fakat son yıllarda farklı sebeplerden iki ülke arasındaki ilişkilerde daha önce görülmedik şekilde ciddi gerilimler yaşanır. Özellikle Nicolas Sarkozy (1955-)'nin Cumhurbaşkanlığı döneminde (2007-2012) yaşanan bu gerilimler, önceki dönemlerde yaşanan sorunları da aşarak, toplumlararası ilişkileri bozulmasına neden olur (Örmeci, 2016, s. 153). Şöyle ki Sarkozy, Türkiye'nin AB üyeliğine karşı çıkar ve bu iki ülkenin farklı kültürlerle sahip olduğunu, bununla birlikte coğrafi olarak da farklı kıtalarda yer aldıklarını vurgulayarak AB'nin sınırlarını tartışmaya açar (Ayhan, Dalar & Ataman, 2010, s. 83). Örmeci (2016, s. 154) ise 2011 yılında Ermeni Soykırımı'nın inkârını suç sayan bir yasanın *Fransız Parlamentosu*'ndan geçmesi üzerine Türkiye'de Paris karşıtlarının daha da güçlendiğini, ancak her ne kadar bu yasa *Fransız Anayasa Konseyi* (1958) tarafından iptal edilse de ekonomik ve siyasi ilişkilerde ciddi anlamda olumsuzluklar yaşandığını dile getirir.

Fransa'da Cumhurbaşkanlığı seçimini 2012 yılında François Hollande (1954-)'ın kazanmasıyla birlikte ikili ilişkilerin yeniden canlandığı gözlemlenir. Öyle ki 2014 yılında Hollande'ın Türkiye'ye gerçekleştirdiği ziyaret, bir Fransa Cumhurbaşkanınının 22 yıl aradan sonra resmi düzeyde gerçekleştirdiği ilk ziyareti olması sebebiyle büyük yankı bulur (Çapanoğlu & Servantie, 2015, s. 80).

Diğer yandan Hollande, 11. Cumhurbaşkanı Abdullah Gül (1950-) ile ilk olarak 2012 yılının Mayıs ayında ABD'nin Chicago Eyaleti'nde *NATO* toplantısı kapsamında bir araya gelir. Böylelikle ikili ilişkilerde de yeni bir sayfanın açılacağı sinyalleri verilir. Bu görüşmeyi ardından, dönemin Fransız Dışişleri Bakanları Laurent Fabius (1946-) ve Ahmet Davutoğlu (1959-) aynı yılın Temmuz ayında bir başka olumlu görüşme gerçekleştirirler (Billion, 2012, s. 1-2).

Ayrıca Hollande döneminde atılan kimi sembolik adımlar da her iki ülke arasındaki ilişkilerin normalleşmesi açısından umut verici olarak görülür. Örneğin, 2013 yılının Aralık ayında Türk kökenli girişimcilerin kurduğu *Fransa-Türk İş Dünyası Federasyonu* (FEDIF) ve *Paris Kültürlerarası Diyalog Platformu*'nun (PDP) 5. kez düzenlediği geceye Fransız ve Türk milletvekillerinin yoğun katılım göstermesi olumlu bir gelişme olarak algılanır (Örmeci, 2015, s. 15-16).

Yine 2015 yılının Aralık ayında *Ekonomik ve Parasal Politika* başlıklı 17. Faslın açılması Hollande döneminde yumuşayan Türkiye-AB ilişkilerinin bir anlamda somut ispatı niteliğindedir (Örmeci, 2016, s. 155). Bunun yanı sıra, 2016 yılı Mart ayında varılan bir anlaşma sonucunda AB, Türkiye'nin Suriyeli mültecileri ülkesinde ağırlanmaya devam etmesi için kendilerine ek destek sağlama sözü vermesi ve Türkiye'nin AB uyum kriterleri çerçevesinde 72 kriteri yerine getirmesi durumunda Türk vatandaşlarına AB ülkelerine vizesiz geçiş imkânı sağlanması için yeşil ışık yakması her iki ülke ilişkileri için önemli gelişmeler olarak görülür (Aydın, 2016).

Hollande döneminde bir başka gelişme ise Türkiye'nin Fransa'daki dördüncü konsolosluğunu Bordeaux'da, beşincisinin ise Nantes'da açılmasına karar verilmesidir. Buna ek olarak, Strasbourg'da *Türk Diyanet İşleri Başkanlığı* görevlilerinin ders verdiği İslam Teolojisi alanında yeni bir fakülte kurulur (Schmid, 2014, s. 6). Ancak ilerleyen günlerde Hollande'nin 1915 olayları nedeniyle Türkiye'yi *Ermeni Soykırımı*'nı tanımaya çağırması, Türkiye kamuoyunda tepkilere neden olur ve yeniden Sarkozy döneminde olduğu gibi iki ülke arasında gerginlikler baş gösterir (Örmeci, 2016, s. 155).

Son yıllarda ise Türkiye-Fransa ilişkilerinin yeniden olumlu yönde ilerlediği söylenebilir. Örneğin, 31 Ekim 2014 tarihinde Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan (1954-)’ın Fransa’ya gerçekleştirdiği ziyaret, iki ülke arasındaki ilişkileri canlandırır. Öyle ki Hollande, Türkiye-Fransa- ilişkilerinin küresel boyutta ve çok yönlü olduğunu dile getirerek uzay, havacılık, savunma, tarım, gıda ve nükleer enerji gibi pek çok alanda ikili ilişkilerin ve yatırımların sürdüğünü vurgular (Çapanoğlu & Servantie, 2015, s. 80). Böylelikle iki ülke arasındaki siyasi ilişkilerde kimi zaman sorunlar yaşansa bile söz konusu durumun ekonomik ilişkilere çok da yansımadağı dikkat çekmektedir.

2016 yılı başında Fransa Savunma Bakanı Jean-Yves Le Drian (1947-)’ın Türkiye’ye yaptığı ziyaret de ikili ilişkiler açısından olumlu olarak değerlendirilebilir. Türkiye’de birçok resmi görüşme yapan Le Drian, *Irak ve Şam İslam Devleti* (İŞİD, 1999) ile mücadele konusunda Türkiye ve Fransa’nın ortak hareket ettiklerini ifade eder (Örmeci, 2016, s. 156).

2017 yılında Cumhurbaşkanı seçilen Emmanuel Macron (1977-) döneminde ise Türkiye- Fransa ilişkileri adına olumlu gelişmeler yaşandığı söylenebilir. Recep Tayyip Erdoğan’ın 2018 yılı başında Fransa’ya gerçekleştirdiği resmi ziyarete Türk ve Avrupa basını büyük ilgi gösterir. Bu ziyaret kapsamında ekonomik ilişkiler bağlamında gerçekleştirilen anlaşmalar dikkat çeker. Şöyle ki Fransa-İtalya ortaklığındaki savunma sanayi firması *Eurosam* (1989) ile Türk ortakları *Aselsan* (1975) ve *Roketsan* (1988) arasında uzun menzilli hava

savunma ve füze sistemleri projesi için bir sözleşme imzalanmasıyla birlikte iki ülke arasındaki ekonomik ilişkiler de yeni bir sürece evrilir (Örmeci, 2015, s. 17).

1.2.2. Cumhuriyetten günümüze Türkiye’de Fransızcanın durumu

Türkiye’de yabancı dile verilen öneme bakıldığında Fransızcanın, İngilizce ve Almanca gibi diğer yabancı dillere oranla yüzyıllar boyunca ayrıcalıklı bir yere sahip olduğu ve 16. yüzyıldan başlayarak *II. Dünya Savaşı*’nın sonuna kadar bu konumunu koruduğu görülür. Ancak Cumhuriyet dönemine gelindiğinde asırlardır geçerliliğini koruyan ve Türkler için geleneksel bir yabancı dil halini alan Fransızcanın, 20. yüzyılın son çeyreğinden başlayarak düşüşe geçtiğini ve yerini İngilizceye bıraktığı görülür (Gökmen, 2017, s. 1-2).

Cumhuriyet kurulduktan sonraki dönemlerde Fransızca belirli bir süre Türkiye’de önemini korur. Kendisinin de bir Frankofon olduğu bilinen Mustafa Kemal Atatürk, 1789 *Fransız Devrimi*’nden ve cumhuriyetçi değerlerden beslenerek Fransız kültürüne ve diline önem atfederken Fransız laiklik anlayışını da Genç Cumhuriyet için model alır (Işıksel & Szurek, 2019, s. 175). Öyle ki eğitim, dil ve kültür alanlarında gerçekleştirilen köklü devrimlerin yaşaması ve Türkiye’nin uluslararası platformlarda tanınması için 22 Mart 1934 tarihinde *L’Ankara* isimli bir gazetenin yayımlanması bu dönemin Türkiye’sinin Fransız diline verdiği önemin somut kanıtıdır (Gökmen, 1999b, s. 9).

Cumhuriyetin kuruluşundan günümüze kadar geçen sürede yabancı dil eğitimi de hızlı bir gelişim süreci gösterir. *Tevhid-i Tedrisat Kanunu* (Öğretim Birliği Yasası)’nun 1924 yılında kabul edilmesiyle eğitim sisteminde çift başlılığa sebep olan mektep-medrese gibi kurumların yanında yabancı ve azınlık okullarının başına buyrukluğu ve ülke bütünlüğü için zarar verici çalışmalarına son vermek adına ilk olarak *Şerriye ve Evkaf Vekâleti* (Vakıflar Bakanlığı) kaldırılır (Demircan, 1988, s. 92). Bu doğrultuda medreselerin malî bağımsızlığı sonlandırılırken bütün eğitim ve bilim kurumları *Milli Eğitim Bakanlığı* (MEB) bünyesinde toplanır. Aynı zamanda söz kanunla yabancı okullar denetim altına alınarak yeni okulların

açılmaması için de sınırlamalar getirilir. *Tevhid-i Tedrisat* öncesi eğitim kurumlarında ağırlıklı olarak öğretilen Arapça ve Farsçanın yerini Batı dillerinden Almanca, Fransızca ve İngilizce alır. Ayrıca Farsça tamamen kaldırılarak Arapçaya da sadece dini eğitim veren *İmam-Hatip Liseleri*'nin programlarında yer verilir (Çakır, 2007, s. 42).

Diğer yandan, Fransız ve Osmanlıların farkı cephelerde yer aldıkları *I. Dünya Savaşı*, Türk-Alman kültürel yakınlaşmasının önünü açarken savaş sonrası yıllarda İmparatorlukta Fransız dilinin önemi yeniden anlaşılır. Yeni Cumhuriyet'in eğitimcileri de Fransız dilinde eğitilerek yetkinliğe ulaşır ve sosyalleşirler. Bir başka ifadeyle, Işıksel ve Szurek (2019, s. 63-64)'in de belirttiği gibi Batı ufkunun her şeyden önce bir Fransız ufku olduğunu kabul ederler.

Atatürk döneminden başlayarak 1950'li yıllara kadar, özellikle *Galatasaray Lisesi* ve diğer önemli Frankofon eğitim kurumları aracılığıyla Fransız kültürü Cumhuriyette etkisini sürdürür. Bununla birlikte, bu dönemde uluslararası alanda söz sahibi birkaç bilimsel Türk dergisi de yayımlarında Türkçenin yanı sıra Fransızcaya da yer verirler. Ayrıca Fransız Hükümeti, Türk tarihine olan ilgisini göstermek için 1930 yılında Fransız Büyükelçisi Charles de Chambrun (1875-1952) aracılığıyla gerçekleştirilen görüşmeler sonucunda İstanbul'da *Fransız Arkeoloji Enstitüsü* kurulur (Gökmen, 2017, s. 10). Işıksel ve Szurek (2019, s. 61) ise Cumhuriyet döneminde idareciler ve siyasetçiler arasında Fransızca konuşanların sayısında önemli bir artış olduğunu vurgular. Öyle ki 1923-1938 yılları arasındaki Türkiye vilayet teşkilatının % 55'inin, 1920-1957 döneminde ise *Türkiye Büyük Millet Meclisi* (TBMM, 1920) milletvekillerinin neredeyse % 85'inin Molière'in dilini konuşabildiklerini belirtir.

Cumhuriyet'in kuruluşunun ardından Türk Devleti halkına kendi imkânlarıyla yabancı dil eğitimi vermek ister. Bu doğrultuda 1924 yılındaki müfredatından başlanarak ortaokul ve liselerde yabancı dil derslerine yer verilir. Ankara'da 1928 yılında *Türk Eğitim Derneği* (TED) *Koleji*, 1932 yılında ise *Gazi Eğitim Lisesi* açılarak bu okullarda yabancı dil ağırlıklı bir

program uygulamasına gidilir. Ancak *Gazi Lisesi*'nde istenilen başarıya ulaşılamazken TED Koleji'nde uzun zaman sonra bu başarı elde edilmiş olur.

Ancak 1920'li yılların ikinci yarısından başlayarak Fransa'nın yanı sıra özellikle Almanya, İsviçre, Belçika, Amerika ve Avusturya'dan akademisyen, bilim adamı, uzman ve teknisyenlerin Türkiye'ye getirilmesiyle Batılı kaynakların çeşitlenmesi yoluna gidilir. Bu girişimler kültürel bağlamda daha zengin ve büyük bir manevra alanı oluşturulması istenmesine rağmen, hiç şüphesiz Türkiye'deki Fransızcanın geriletilmesinin ilk temelleri de böylelikle atılmış olur (Işıksel & Szurek, 2019, s. 63-64).

Aslında Osmanlı İmparatorluğu'nda anayasal monarşiye (*I. Meşrutiyet*, 1876) kadar eğitim kurumlarında öğretilen tek dil Fransızca olmasına rağmen ABD'nin kendisini dünyanın en büyük güçlerinden biri olarak görmeye başladığı 1950'li yıllara kadar Fransızca Türkiye'de üstünlüğünü ve en önemli yabancı dil olma özelliğini korur. Ancak 1960'lı yıllardan itibaren Türk iş gücünün Federal Almanya'ya göçünün ardından Türkiye'de de ortaöğretim kurumlarında yabancı dil olarak Almancanın tercih edilmeye başlanması Fransızcanın gerilemesine neden olur. Diğer yandan, 1930'lu yıllardan başlayarak Alman ve Avusturyalı bilim insanlarının Türk üniversitelerine akın etmesi de 1920'lerde birçok Fransız eğitmenin çalıştığı İstanbul *Darülfünun*'unu adeta büyük Alman üniversitesi haline getirir. Söz konusu durum da yükseköğretim düzeyinde Fransızcanın Almancanın gerisine düşmesine sebep olur (Işıksel & Szurek, 2019, s. 64).

Bilindiği üzere ülkeler arasındaki siyasi, ekonomik ve kültürel ilişkiler iletişim dilini de doğrudan etkiler. Bu bağlamda Türkiye'nin 1950'li yıllardan başlayarak Amerika ile olan siyasi ilişkileri iletişim dilinin İngilizce olmasında etkin bir rol oynar ve bu dilin önemi yıllar geçtikçe daha da artar. Öyle ki *Türk Milli Eğitim* sisteminde birinci yabancı dil olarak kendisine yer edinir. Fransızca ise De Gaulle dönemi (1958-1969) sonrası eski etkinliğini hiçbir zaman yakalayamaz. Diğer yandan Çakır (2007, s. 42)'in da ifade ettiği gibi, *II. Dünya Savaşı*'ndan

sonra İngilizcenin bilim ve teknoloji dili olmaya başlaması, uluslararası ticarete kabul görmesi, ABD'nin süper bir güç haline gelmesi ve İngiltere'nin sömürgeleri sayesinde dilini yayması gibi nedenler bu dilin dünyada birinci yabancı dil olmasının en önemli nedenleri arasında sayılabilir.

Gümüş (2013, s. 295)'ün de vurguladığı gibi günümüzde yabancı dil öğretiminde ilk tercih edilen dilin İngilizce olmasına rağmen Fransızcanın Türkiye'deki etkisinin tamamen kaybolduğu söylenemez. Fransız dili, edebiyatı ve kültürünün geniş bir kitleye hitap ettiği ve sadece İstanbul'da yaklaşık olarak bir milyon *Frankofon* (Fransızca konuşan) olduğu bilinir. Bununla birlikte eğitim ve kültürel açıdan pek çok özel okul, kolej, uluslararası kurum ve kuruluşların Türkiye'de Fransız dilinin öğretimi ve yaygınlaştırılması için çaba sarf ettiği söylenebilir.

Diğer yandan, özellikle bugünün Avrupa ülkelerinde her düzeyde pek çok kurumunun eğitim programlarına ikinci bir yabancı dil olarak Fransızca'yı koymaları bu dil ve kültürünün genç nesillere yansımaya büyük ölçüde katkıda bulunmaktadır. Öyle ki bugün itibarıyla dünyada yaklaşık 300 milyon kişi Fransızca konuşur durumdadır ve bu kişilerin de yaklaşık 200 milyonunun anadili Fransızcadır (Gümüş, 2013, s. 297).

Günümüz Türkiye'sinde yükseköğretim düzeyinde eğitim dili Fransızca olan tek kurum *Galatasaray Üniversitesi* (1992) olmasına rağmen ortaöğretim düzeyinde İstanbul'da *Galatasaray* (devlet), *Saint-Joseph*, *Notre Dame de Sion*, *Saint Benoît*, *Sainte Pulchérie*, *Saint Michel* ve *Pierre Loti* gibi özel liselerde Fransızca eğitim verilmektedir. Ayrıca Ankara'da *Özel Tevfik Fikret Okulları* ve *Charles de Gaulle Lisesi*, İzmir'de ise *Özel Saint Joseph Lisesi*'nin eğitim dili Fransızcadır (Aksoy, 2015, s. 42-43).

Ayrıca Ankara, İstanbul ve İzmir'de bulunan *Fransız Kültür Merkezleri* (Institut français), Adana ve Bursa'daki *Alliance Française* şubeleri Türk-Fransız kültürel ilişkilerinin gelişmesine önemli katkıda bulunmaktadır. Bununla birlikte *Erasmus* değişim programları

çerçevesinde yükseköğretim kurumları düzeyinde her iki ülke arasında öğrenci ve öğretim elemanı değişimi yaşanmaktadır. Bütün bunlara ek olarak Billion (2012, s. 1)'un da ifade ettiği üzere, *Türk Sanayicileri ve İş İnsanları Derneği* (TÜSİAD, 1971)'ne bağlı olarak çalışan İstanbul merkezli *Paris Boğaziçi Enstitüsü* (Institut de Bosphore, 2009) ve Galatasaray Üniversitesi'ne bağlı *Avrupa Araştırmaları ve Dokümantasyon Merkezi* (Centre de documentation et d'études européennes)'nin ikili ilişkileri geliştirmek için gayret gösterdiği Fransa'da övgü konusudur.

Yukarıda belirtilen tüm olumlu gelişmelere karşın Ardahan Vali Yardımcısı Deniz Pişkin (2013, s. 54), Fransa'daki Türkiye algısının halen oryantalist ve anakronik önyargılarla örülü olduğunu belirtmektedir. Ancak Temmuz 2009-Mart 2010 tarihleri arasında *Fransa'da Türk Mevsimi* fuarları kapsamında gerçekleştirilen 400'ü aşkın etkinlik sayesinde söz konusu önyargıların aşularak her iki ülke arasında siyasi ve kültürel bağlamda yeni diyalogların kurulması ve ilişkilerin geliştirilmesi mümkün görünmektedir.

Öte yandan, günümüz itibariyle her iki ülke arasında turizm alanında da ilişkiler güçlenerek sürmektedir. 2012 yılında bir milyonun üzerinde Fransız turist Türkiye'ye gelmesi, dahası Fransız *Kamuoyu Araştırmaları Enstitüsü* (Institut de Publique Sondage d'Opinion Secteur-IPSOS)'nün 2013 yılı Aralık ayında yaptığı bir anket çalışmasında, Fransızların %17'sinin son 10 yılda Türkiye'yi ziyaret ettikleri ve neredeyse %40'ının da Türkiye'ye kısa bir süre içerisinde gelmek istedikleri ortaya çıkmıştır (Schmid, 2014, s. 4).

Bütün bunlara ek olarak Schmid (2014, s. 5)'in de vurguladığı gibi Fransa'da yaşayan 600 bin civarındaki Türk vatandaşı ve 2012 yılı sonu itibariyle Türkiye'de kayıtlı 7-8 bin civarındaki Fransız vatandaşı iki ülke ve toplumları arasında kültürel açıdan bir köprü görevi görürler. Örmeci (2016, s. 163) ise Türkiye'de yaşayan Fransız vatandaşlarının sayısının çok az olmasına rağmen bu ülkede hayli geniş bir Frankofon nüfusun varlığına dikkat çekmektedir. Diğer yandan, bugün itibariyle Fransa'da yaşayan Türklerin oldukça rahat bir yaşam sürdükleri

ve büyük ölçüde uyum sorunlarını çözdükleri bilinmektedir. Öyle ki dini ve kültürel faaliyet gösteren 400'ün üzerindeki dernek aracılığıyla da son yıllarda siyaset sahnesinde boy gösterdikleri görülmektedir.

2014 yılına gelindiğinde ise AB üye ülkeleri arasında Fransa, Almanya, İngiltere ve İtalya'nın ardından Türkiye'nin en çok ihracat yaptığı 4. ülke konumundadır. Hâlihazırda Türkiye'nin Fransa'ya ihraç ettiği ürünlerin başında; giyim eşyası, elektrikli makine ve cihazlar, sebze ve meyve, tekstil ürünleri ve karayolu taşıtları gelmektedir. Türkiye'nin Fransa'dan en çok ithal ettiği ürünler ise; başta kara ulaşım araçları olmak üzere, makine, cihaz, demir ve çeliktir (Çapanoğlu & Servantie, 2015, s. 80).

Örmeci (2016, s. 161-162) ise bunca siyasi sorun ve polemige rağmen, Fransa'dan Türkiye'ye gelen turist sayısının 2014 yılında 1 milyonu geçtiği belirtmektedir. Bununla birlikte her iki ülke arasında giderek artan ticaret hacminin etkisi, siyaset üzerinde ciddi bir baskı unsuru oluşturarak dostane ilişkilerin kurulmasına yardımcı olmaktadır. Böylelikle ekonomik ilişkilerin ilerleyen yıllarda daha da bir yoğunluk kazanması beklenmektedir.

Ancak 2018 yılında *Yüksek Öğretim Kurumu* (YÖK, 1981), Fransa'da herhangi bir üniversitede lisans düzeyinde eğitim veren Türk Dili ve Edebiyatı veya Türkoloji bölümü bulunmaması gerekçesiyle Türkiye'deki kimi üniversitelerin bünyesindeki Fransız Dili ve Edebiyatı ve Fransızca Öğretmenliği bölümlerine öğrenci ve öğretim elemanı alımını durdurma kararı alır. Söz konusu karar her iki ülke için kültürel bütünleşme açısından olumsuz bir durum teşkil etse de yanlış bir bilgidir kaynaklanmaktadır. Zira Fransa'nın en tanınmış yükseköğretim kurumlarından *Strasbourg Üniversitesi* (Université de Strasbourg, 1631) ve başkent Paris'teki *Doğu Dilleri ve Medeniyetleri Ulusal Enstitüsü* (Institut National des Langues et Civilisations Orientales, INALCO, 1669), Türkoloji ve Türkiye çalışmaları konusunda yıllardır lisans ve lisansüstü (yüksek lisans ve doktora) düzeyde eğitim verdiği bilinmektedir (Örmeci, 2015, s. 15-16).

Buna rağmen aynı yıl içerisinde kültürel ilişkiler bağlamında önemli faaliyetlerin gerçekleştirildiği görülür. Örneğin, 28-30 Haziran 2018 tarihleri arasında *İstanbul Fransız Kültür Merkezi* ve *Bomontiada* işbirliği ve *TOTAL*, *TEB* ve *VFS* sponsorluğunda İstanbul'da *Parİstanbul* adlı bir festival düzenlenerek İstanbullulara Fransız kültürü ve Paris yaşamı tanıtılır (Örmeci, 2015, s. 19).

BÖLÜM II

KLASİK SÖYLEM VE SÖYLEM ÇÖZÜMLEMESİ

2.1. Söyleme dair

Söylem, gerek yazılı gerek sözlü olarak, ekonomi, siyaset, dilbilim, sosyoloji ve tarih gibi hemen hemen bütün disiplinlerde sıklıkla kullanılan bir kavramdır. Özünde bir dilbilim terimi olan *söylem*, Türkiye’de ve dünyada sürekli yeni bağlamlarda kullanılmasıyla birlikte aynı zamanda anlam genişlemesine de uğramıştır. Diğer yandan, başta dil ve metin olmak üzere ideolojiden dine, politikadan hegemonyaya kadar pek çok kavramla da ilişkilendirildiği görülmektedir.

Aydın (2013, s. 54)’ın da vurguladığı gibi beşerî ve sosyal bilimlerin kesiştiği bir alan olarak *söylem*in sözlüklerde birbirinden farklı birçok tanımına rastlanmaktadır: *Türk Dil Kurumu Türkçe Sözlük* (TDK, 2020)’te; 1. “Söyleyiş, söyleniş, telaffuz”; 2. “İfade, kalıplaşmış, klişeleşmiş söz”; Fransızca *Petit Robert* (Rey-Debove & Rey, 2006, s. 761)’de; 1. “Düşüncenin sözel anlatımı”; 2. “Dili oluşturan soyut dizgenin karşıtı durumundaki söylenmiş tümce, tümceler grubu ya da yazılı metin olan gözlemlenebilir dilsel sözce”; İngilizce *Oxford Sözlük* (Oxford, 2004, s. 432)’te;

1. “Bir konuşma ya da yazıdaki bir konunun uzun ve ciddi bir biçimde ele alınması ve tartışılması”; 2. “Anlam üretmek için dilin konuşma ya da yazıda kullanımı”; 3. “Çok iyi bildiğiniz bir konu hakkında konuşmak ya da uzun bir konuşma yapmak (söylev)”

ve Almanca *Wahrig Sözlük* (Wahrig, 1997, s. 365)’te ise; 1. “Heyecanlı ve hareketli tartışma”; 2. “Söyleşi” ve 3. “Topluma ve kamuya aktarılmış tartışma” olarak tanımlanmaktadır (akt. Günay, 2018, s. 21-22).³

³Alıntılarda göndermede bulunulan kaynakların asıllarına ulaşılmasına rağmen Günay (2018)’dan aktarma yapılmıştır.

Latince “*discurrere* (oraya buraya koşuşturma, gidiş gelişler) ve/veya *discursus* (uzaklaşma, eritme, yayılma) kelimelerinin muhtelif versiyonlarından türeyen *söylem* kelimesi, mecazî anlamda ise; *özne hakkında uzun uzadıya konuşma ve bir şey hakkında iletişim*” anlamına gelmektedir (Sözen, 1999, s. 19). Kocaman (2003, s. 5-6) ise günümüz Türkçesinde *söylem* kavramını;

1. “*Sözbilim, etkili söz söyleme sanatı*”; 2. “*Anlatım biçimi, felsefe öğretisi, görüş açısı*”; 3. “*Düşüncü, öğretisi, kavramsal dizge*”; 4. “*Sözlü ya da yazılı anlatım türü, iletişimde değerli birim*”; 5. “*Bireydil, anlatım biçimi, biçem*”; 6. “*Dil, bakış açısı, anlatım biçimi*” ve 7. “*Sav, görüş*”

biçiminde tanımlar.

Bununla birlikte, dilbilim alanında 1960-1970 yılları arasında yapılan çalışmalara bakıldığında, benzer şekilde *söylemin* ne olduğu konusunda farklı tanım ve tartışmaların devam ettiği görülmektedir. Örneğin Dubois, Giacomo, Guespin, Marcellesi, Marcellesi ve Mével (2005, s. 150), *Dictionnaire de linguistique* (Dilbilim sözlüğü)’de *söylemin* ikinci tanımını; “*tümceye eşit ya da tümceden daha büyük bir birim, başı ve sonu olan dilsel birimler, eşanlamlısı: sözce*” olarak verirler. Aynı sözlüğün 2005 yılında yapılan ikinci baskısında *söylemin* iki farklı tanımı daha yapılmaktadır. Birinci tanımda *söylem* kelimesi; “*dilin kullanılması, konuşan özne tarafından dilin üstlenilmesi. Eşanlamlısı: söz*” olarak açıklanırken ikinci tanımda *söylem*; “*tümcenin dengi ya da tümceden daha büyük bir birim, bir iletiyi oluşturan dilsel yapı*” olarak belirtir. Eşanlamlısı olarak da *sözce* gösterilir. Bununla birlikte Günay (2018, s. 23) da *söylemin* tanımını yapan her sözlük ya da bilimsel çalışmanın *söylemin* tümce ötesi bir dilsel yapı olduğunu vurgulamaktadır.

Diğer yandan, *söylem* kavramının Batı dillerine girmesiyle birlikte farklı dönemlerde çok çeşitli tanımlarına rastlanmaktadır. Örneğin Maingueneau (1979, s. 3-4), *söylemle* ilgili altı değişik tanımdan söz eder ve maddeler halinde şu şekilde açıklar:

“Saussure’ün söz teriminin eş anlamlısıdır. Yapısal dilbilim bu anlamda kullanılır”; 2. “Söylem, tümcenin daha üst boyutundaki (tümceötesi) bir birim olarak görülür. Bütün olarak bir bildiri ya da sözce bir söylemdir”; 3. “Söylem, sözceyi oluşturan tümcelerin art arda gelmesi ve dizilişidir”; 4. “Sözce iki anlamsal aralık ya da iletişim durağı arasında üretilmiş dilsel yapı birlikteliği ya da tümceler bütünüdür. Söylem ise, kendisini (yani sözceyi) belirleyen söylemsel işleyiş bakımından göz önünde bulundurulmuş sözcüktür.”

Öyle ki Charaudeau ve Maingueneau (2002, s. 187)’nin da belirttiği gibi kısaca, bir metnin dil olarak yapısını incelemek sözcüktür. Aynı metnin üretiliş koşullarının dilbilimsel açıdan incelenmesi durumunda ise söz konusu sözce, söylem olarak da tanımlanabilir;

5. “Bir önceki tanımdan biraz daha farklı bir söylem tanımından söz edilebilir. Bu da sözceleme kuramı çerçevesinde yapılan bir tanımlamadır. Benveniste “sözceleme, söylem durumunda dilin bireysel dönüşümünü varsayar” der ve sonra şunu ekler: “Söylemi geniş bir anlamda düşünmek gerekiyor. Her sözceleme bir verici ve alıcıyı varsayar. Verici, sözcesi ile alıcıyı farklı biçimde etkileme niyetindedir” (Benveniste, 1995, s. 140); 6. “Söylemi tanımlamak için, bu kavram tümce ile karşılaştırılabilir. Bitmiş bir bütünlük ve öğelerin göreceli durağanlığı içindeki dil, söyleme karşıtı durumdadır”.

Bu tanımdaki söylem ise, yaratıcılığın gerçekleştirildiği uzam, yani değerleri dilsel birimlere bağlayan görülmeyen bağlamın uzamı olarak tanımlanabilir (akt. Günay, 2018, s. 24-25)⁴

Benzer türden sınıflandırmayı Sarfati (1999, s. 14-15) de yapar ve yedi farklı söylem tanımından söz eder;

1. “Konuşan özne tarafından dilin sorumluluğunun alınması demek olan, kullanımdaki dili belirtir”; 2. “Tümceyi aşan sözce olarak değerlendirilir ve tümcelerin art arda gelmesi kuralları açısından göz önünde bulundurulmuş sözceyi belirtir”; 3. “Benveniste’in belirttiği biçimde söylem, her şeyden önce konuşan öznenin “ben-şimdi-burada” biçiminde ortaya konulan

⁴ Benzer şekilde, alıntılarda göndermede bulunulan kaynakların asıllarına ulaşılmasına rağmen Günay (2018)’dan aktarma yapılmıştır.

sözcelemenin belirtilmesidir. Dar anlamda söylem, karşılıklı etkileşim boyutu içinde algılanan sözceyi belirtir. Benveniste'in tanımlamasında söylem, anlatıya karşıt durumdadır. Anlatıda sanki bir özne konuşmuyor, her şey kendi kendine oluyor, olaylar kendi kendine gerçekleşiyor gibidir. Tersine söylem ise, bir verici ve alıcıyı varsayar vericinin alıcıyı etkileme isteğiyle sözceleme durumunda belirginleşir"; 4. "Daha özel durumda söylem kavramı, söyleşi ile denk olarak düşünülür. Bu görüş genel olarak söyleşi çözümlemesiyle ilgili olacaktır"; 5. "Sözce ile söylem arasında bir ayırım yapıldığında, L.Guespin'in şu yaklaşımı verilir: "Sözce iki anlamsal beyazlık, iki iletişim boşluğu arasında üretilen tümceler dizisidir. Söylem ise, sözceyi koşullandıran söylemsel işleyiş bakımından göz önünde bulundurulmuş sözcüktür" (Guespin, 1971, s. 10); 6. "Maingueneau'nun belirttiği biçimde, bazı toplumsal ya da düşünsel konulardan (örneğin feminist söylem) yola çıkarak, sözcüler, verici ve alıcı arasında aktarılmasını sağlayan karşıtlıklar dizgesidir". 7. "Söylem terimi dar bir bilimsel çerçevenin ötesinde, dilsel ve dildışı her türlü gösterge dizisini belirtir. Bir bildiriye aktarmada yalnızca dilsel bildiri kullanılmadığına göre söylem, yalnızca sözel anlatıma indirgenemez. İletişim için yalnızca dilsel kodun kullanılmadığı görüşünden yola çıkan göstergebilimsel yaklaşıma göre, söylem kavramı; sözel anlatıma katılan anlamlandırma ağına (uzam, ses, renk, jest, farklı uygulamalar vb.) gönderimde bulunur" (akt. Günay, 2018, s. 25- 26).⁵

Türkiye'deki dilbilim çalışmalarında ise söylemin tanımının Batı'da yapılan araştırma ve tanımlar ışığında yeniden yorumlandığı görülmektedir. Örneğin Vardar (2002, s. 180) söylemi; 1. "Söz, dilin sözlü ya da yazılı gerçekleşmesi, konuşan bireyin kullanımı"; 2. "Sözce; bir ya da birçok tümceden oluşan, başı ve sonu olan bildiri"; 3. "Tümce sınırlarını aşan, tümcelerin birbirine bağlanması açısından ele alınan sözce" olmak üzere üç değişik biçimde tanımlarken; Kocaman (2003, s. 5) ise söylem kavramını; "etkili söz söyleme sanatı, anlatım biçimi, açıklama, ideoloji, yazılı ve sözlü ifade, hitabet, tez, bakış açısı, görüş, felsefe, üslup,

⁵ Benzer şekilde, alıntılarda göndermede bulunulan kaynakların asıllarına ulaşılmasına rağmen Günay (2018)'den aktarma yapılmıştır.

telaffuz, kavramsal dizge ve işaretler topları” gibi farklı anlamlarda ifade etmektedir. Yılmaz (2013, s. 27)’a göre de bir dünya tasavvuru sunan *söylem* ait olduğu öznenin dünya üzerindeki yerini, geleceğini ve toplumsal mücadelesini dil yoluyla meşrulaştırma çabasıdır. Görüldüğü üzere söylem kavramı tek bir temele dayanan tutarlı bir tanıma sahip değildir.

Doyuran (2018, s. 303-307) ise söylemin “*karşılıklı iletişimin (yazılı, sözlü, görsel göstergesel; yazar-okuyucu, söyleyen-dinleyici, gösteren-izleyici) bir temel unsuru*” olduğunu vurgulayarak, söylemlerin aslında “*dil, duygu, düşünce ve fikirlerimizin ifade ediliş biçimi*” olduğunu belirtmektedir. Söylemin aynı zamanda dilbilgisel bakımdan da cümle ötesi bir birim olduğunu, felsefi, modern ve yorumbilimsel (hermenötik) bir bakış açısıyla üreticisinden (yazar/ özne) soyutlanmış, içerisinde gizli anlamlar olan, sadece okuyucusuyla anlam kazanan bir yorumlama ve anlamlandırma ögesi olarak da nitelendirilebileceğini dile getirmektedir. Böylelikle söylem,

“esasen iletişimin temel unsuru olarak kabul edilmekte ve dilin kendine ait özellikleriyle birlikte sosyokültürel ve ideolojik bağlamlarda da kendini göstermektedir. Diğer yandan, kimi bilim insanları ve araştırmacılar için söylem, bütün konuşma ve yazma eylemi olarak görülürken, kimilerine göre de sadece konuşma ağı türevlerinden oluşan uygulamalar”

olarak değerlendirilmektedir (Çelik & Ekşi, 2008, s. 100).

Elbirlik ve Karabulut (2015, s. 47-48)’a göre söylemin varlığı; özne, kültür, mantık, söz, bilgi, mekân, işaretler, cümleler, söz edimleri, dile getirilen ifadeler, önermeler, dilbilgisel açıdan salt cümle ötesi birim, sosyolojik olarak toplumsal pratik ve uzlaşmaya bağlı özgün ögelere bağlıdır. Bununla birlikte söylem, belirli bir yerde, belirli bir zaman diliminde ve belirli koşullar altında üretildiği için de tarihsel bir nitelik kazanan ve bireyin bastırılmış duygular sonucu ortaya çıkan bilinçdışı ifadeleri dile getirme olgusudur.

Diğer yandan Sözen (1999, s. 14), sessizliğin de bir tür söylem olduğunu, ekonomik, kültürel ya da siyasi anlamda baskı altında olan toplumların, baskılar devam ettikçe

sessizliklerini korusalar da bu durum onların var olmadığı anlamına gelmediğini ifade etmektedir. Doyuran (2018, s. 305) ise diyalogun sessizliği bozan bir süreç olduğunu ve söylemi açığa çıkarttığını belirtmektedir. Böylelikle diyalogun aynı zamanda yazar-okuyucu, konuşan-dinleyen arasında anlamın üretilmesine izin veren bir süreç olduğunu vurgulayarak herhangi bir söylemin kurulması için de şart olduğunun altını çizer.

Doyuran (2018, s. 303) aynı zamanda söylemin yorumlanmasını, söylemde anlamın ortaya çıkartılması neticesinde başlayan bir süreç olarak nitelendirmektedir. Bu süreçte araştırmacı, söylemde açıkça belirtilmeyen, söylenmek istenen ya da örtük anlamı ve söylemin kendisinde yarattığı çağrışımları elde ettiği verilere dayandırarak söylemi yeniden oluşturur. Öyle ki bir söylemi yorumlamak için tüm ayrıntılar üzerinde durmak, yorum sürecinin en önemli aşamalarından birisi olarak görülmektedir. Bu nedenle, anlamın ortaya çıkartılması ve yorumlanmasında söylemde hem diliçi hem de dildışı bağlamlar birer veri niteliğindedir. Bu doğrultuda yorumlama ise söylemin yeniden inşa edilmesi ve söylemde yatan gerçeğin ortaya çıkartılması süreci olarak değerlendirilebilir.

Gölcü, Bal ve Karadeniz (2019, s. 227)'a göre 21. yüzyılda gerçeklik, söylemler aracılığıyla yeniden inşa edilerek ideolojilerle birlikte sunulmaktadır. Çünkü ideoloji toplumsal bir oluşum olarak ancak dil ile ortaya çıkabilmekte ve dilde anlatım imkânı bulabilmektedir. Postmodernistler için de söylemde önemli olan anlam ve kültürdür. Bu nedenle gerçeklik ancak o kültür ve anlam dünyasından çıkan söylemle inşa edilebilir (Oğuz, 2008, s. 53).

Söylem Doyuran (2018, s. 306-307)'nın da ifade ettiği gibi;

“yazılı ve sözlü olabileceği gibi, görsel göstergeler de birer söylem özelliği taşır. Burada dikkat çeken nokta karşımızdakine anlatmak veya bize anlatılmak istenen şeylerin özlü ifadesidir. Bu anlamda bir sanat eseri de söylem olarak değerlendirilebilir. Örneğin: Bu tablo size ne anlatıyor, sizde ne çağrıştırıyor? Sorularına karşılık ortaya konulan düşünceler ve yorumlar söylem olabileceği gibi, jestler ve mimikler de söylem niteliği taşır (baş sallama, dudak

hareketleri, yüz ifadeleri gibi). Bu yönüyle söylem, toplum, sosyal hayat ve iletişimin dışında değerlendirilemez.”

Bununla birlikte söylem bir noktada, söyleyenin ekonomik, politik, tarihi, kültürel alanlara değin hayat görüşünü ve zihniyetini de bir şekilde ortaya koyar. Böylelikle söylem, aynı zamanda ideolojik bir yapı olarak da tanımlanabilir.

Diğer yandan, Çelik ve Ekşi (2008, s. 101)'ye göre söylem; gündelik hayatta kullanılan dil ve dil pratiği olmakla birlikte dille var olan bir olgudur. Söylem aynı zamanda bireylere toplumsal ve sosyal bağlamda anlam oluşturma fırsatı da verir ve böylelikle anlam oluşturan söylemler ardından birer eyleme dönüşür. Wood ve Kroger (2000, s. 82)'a göre bütün bu eylemler; 1. Tabirsel ya da gösterimsel anlam (ne söylendiği); 2. Edimsel (illocutoire) güç (konuşan söyledikleri ile ne yapmaktadır), 3. Etkisel (perlocutoire) güç/baskı (söylenenlerin dinleyiciler üzerindeki etkisi) olmak üzere üç temel bileşenden meydana gelir.

Bunun ötesinde Sözen (1999, s. 20) için söylem; siyaset, sosyal, ekonomi ve kültür gibi yaşamın diğer yanlarıyla ilişkili olan bir olgudur. Kısacası söylem; belirli etkinlik ve ilgi alanlarına özgü bir düşünce biçimidir. Bu nedenle dili sadece sözcük, paragraf, metin gibi yapısal boyutlarda incelemek yetersiz bir yaklaşımdır. Böylelikle herhangi bir metin, edebi olsun veya olmasın, üzerinde söylem çalışması yapılabilir. Doyuran (2018, s. 305) ise söylemin öznelliğin bir ürünü olarak ortaya çıkan bir olgu olduğunu, bu yüzden tarafsız olmasının da mümkün olamayacağını dile getirir.

Ancak Foucault (1987, s. 23-24), “*söylemler politik, ekonomik ve sosyokültürel açılardan tehlikeli midir? Yani söylerken ya da söyleneni dinlerken niçin kaygılanıyoruz? Nedir bu tehlike?*” gibi sorular sorarak söylemin kuşkuları üzerine çeken bir özelliğinin olduğunu da altını çizerek söyleme farklı bir açıdan bakar. Şöyle ki Elliott (1996, s. 65)'a göre bu kuşku, yazılı ya da sözlü olarak ortaya konan söylemin maddi gerçekliği içerisindeki niteliğinden duyulan kaygıdan ibarettir.

Ayrıca Foucault söylemi, herhangi bir durum karşısında ortaya çıkabilecek olasılıklar sisteminin bir parçası olarak gördüğü için anlamın ancak yorumlama ile var olabileceğini de vurgulamaktadır (Korat, 2008, s. 61). Bununla birlikte Foucault (1987, s. 23-24), belirli bir tarihsel döneme ait konuşma ve bilgi üretme açıklamalarını da söylem olarak adlandırarak bunların dönemden döneme ve toplumdaki topluma değişebileceğini, dolayısıyla öznel nitelikte olduğunu altını çizer. Ayrıca, kişilerin istedikleri her şeyi her zaman ve her yerde dile getiremeyeceğini de belirtir. Bu anlamda söylemlerde tabusal bir içerik de gizlidir ve söylemin bu yönüyle aynı zamanda yasaklayıcı olabileceğini de ifade etmiş olur.

Eleştirel söylem çözümlemesinin en önemli kuramcılarında Fairclough (1941-) (2003, s. 179) ise söylem kavramını; ilk olarak toplumsal sürecin bir bileşeni olarak anlamın üretimi, ikinci olarak özel toplumsal bir alan ya da pratikle ilişkili olan dil (örneğin, politika söylemi) ve son olarak da dünyaya ilişkin durumları belirgin bir bakış açısıyla yorumlama biçimi (örneğin, küreselleşmenin neo-liberal söylemi) olarak tanımlar. Fairclough (2003, s. 3), metin ve söylemin aynı anlama gönderide bulunduğunu da savunur. Böylelikle eleştirel kuramcıya göre dilin gerçek örneği metinlerdir. Söylem ise toplumsal yaşamın bir parçası olarak kullandığı dilin belirli bir görünümüne göndermede bulunur. Ayrıca Fairclough (1992, s. 3)'ya göre söylem, konuşucu-dinleyici ve yazar-okuyucu arasındaki etkileşime de atıfta bulunur. Böylelikle söylemde durumun bağlamı kadar üretim ve yorumlama süreçleri de önem kazanmış olur. Metin ise ancak söylemin üretim sürecine dair yazılı ya da sözlü bir üründür.

Kısacası Oğuz (2008, s. 53)'un da vurguladığı gibi söylem, bireysel bir faaliyet veya durumsal değişkenlerin bir yansımasından daha ziyade dilin sosyal düzlemde kullanılmasıyla ilintilidir. Ercan ve Danış (2019, s. 535)'a göre ise söylem, toplumsal olaylar ve çevremizde olup bitenleri anlamlı bir bütün haline getirerek dilsel ve sosyokültürel koşullar eşliğinde gelişme gösteren bir olgudur. Söz konusu koşulları kendi çıkarları için kullanan bireyler, bunu farklı biçimlerde gerçekleştirdiklerinden dolayı söylemde farklılıklara yol açarlar. Böylelikle

söylem, araştırılması gereken sorunlu bir alan olarak ortaya çıkar. Bu araştırma da söylem çözümlemesi pratiğinin odak noktasını oluşturur.

2.1.1. Söylem ve toplumsal yapı

Coupland ve Jaworski (2006, s. 3) söylemi gerek sanatsal, kültürel ve politik oluşumları gerek bireylerin toplumla etkileşimini biçimlendiren dil kullanımı olarak tanımlamaktadır. Öyle ki söylemler, toplumsal ilişkileri temsil etme noktasında aynı zamanda birer kaynak durumundadırlar.

Diğer yandan, söylem kavramına eleştirel yaklaşan kimi araştırmacılar, söylemin toplumla olan ilişkisini farklı biçimlerde nitelendirirler. Eleştirel söylem çözümlemesi kuramının öncülerinden biri olan Van Dijk (1943-) (1990, s. 164)'e göre söylem; belirgin bir dil kullanımı, toplumsal bir etkileşim türü ve aynı zamanda toplumsal bir bağlamda tamamlanmış iletişimsel bir etkinliktir. Benzer şekilde Fairclough (2001, s. 18-19) da söylemi toplumun bir parçası ve aynı zamanda toplumsal bir süreç ve pratik olarak değerlendirerek böylelikle söylemin toplumdaki bağımsız bir şekilde var olamayacağını vurgular.

Çelik ve Ekşi (2008, s. 100) içinse söylem, bireyler tarafından yaratılmayıp zaten sosyal düzeyde mevcut olan bir olgudur. Bu olgu aracılığıyla da toplum ya da insanlar, olaylar, olgular ve konular üzerinde nasıl düşünceleri gerektiği ve nasıl iletişime geçmeleri konusunda kazanımlar sağlarlar.

Ercan ve Danış (2019, s. 533)'ün ifadesine göre de söylemin toplumsal bir pratik biçimi olarak tanımlanabilmesi ancak *sezdirimler*⁶ aracılığıyla gerçekleşebilir. Zira söylem Fairclough (1992, s. 63)'ün belirttiği gibi bireylerin dünyayı ve birbirlerini etkilediği bir olgu olması sebebiyle toplumsal yapıyla arasında karşılıklı bir ilişkinin olması da kaçınılmaz hale gelir. Örneğin, hukuk ve eğitim gibi kurumlara özgü ilişkiler ya da toplumsal düzeyde farklı sınıfsal

⁶ Bir iletişim durumunda bildirişimde bulunan insanların duygu, amaç ve düşüncelerinin tümünü içeren sözceler.

ilişkiler kendilerini çok farklı söylemlerde gösterirler. Bununla birlikte söylem, kendisini doğrudan ve dolaylı olarak oluşturan ve kısıtlayan ilişkiler, kimlikler, gelenekler ve onların kurallarının oluşumuna da katkıda bulunur. Öyle ki söylem, yalnızca dünyayı temsil etmez aynı zamanda belirtir, çözümler ve inşa eder (Fairclough, 1992, s. 63-64). Bu bağlamda, dilin söylem ve toplumsal bir pratik olarak incelenmesi, sadece metinlerin yorumlanması ile değil aynı zamanda metinlerin oluşum süreçleri ve toplumsal koşullarının da göz önünde bulundurularak çözümlenmesidir (Fairclough, 2001, s. 20-21).

2.1.2. Söylemde anlam

Bloor ve Bloor (2007, s. 8)'a göre söylem; dil, dil dışı ya da diğer göstergeler aracılığıyla bireyler arasındaki sembolik etkileşim ve iletişim olgularına göndermede bulunur. Böylelikle söylemdeki anlam kendiliğinden belirmez, dil dışı bileşenler ve toplumsal olgu ve beklenti sonucunda ortaya çıkan bağlamlar aracılığıyla oluşturulur. Bu haliyle de anlam, söylemin bir tür ürünü haline dönüşür, dolayısıyla da bir metnin ya da söylemin anlam kazanabilmesi için diğer metin ve söylemlerle de ilişki içerisinde olması gerekmektedir. Ayrıca söylemdeki anlam, dilbilgisel özelliklerin ötesinde, sadece sosyokültürel bağlamlar aracılığıyla ortaya konulabilmektedir.

Doyuran (2018, s. 307)'ın da belirttiği gibi söylemde kullanılan sözcüklerin anlamları ortamına göre değişebilir. Bir diyalogdaki söylem veya söylemler birbiriyle çelişebilir ya da ayrışabilir. Şöyle ki bir fabrika işçisinin söylemiyle fabrika yöneticisinin söylemi arasında farklılık olabileceği gibi, bir öğretmen ile öğrencisi arasında geçen diyalogda da söylem değişikliklerine rastlanabilir. Ancak kişilere dair söylem/ler çalıştıkları ya da ait oldukları kurumların söylemini belirleyemez, örneğin bir okulda çalışan öğretmenin söylemi o okulun söylemi olarak kabul edilemez.

Diğer yandan, herhangi bir söyleme ilişkin dil pratiği tek başına oluşmaz ancak diğer söylemlerle bağlantılı olarak ortaya çıkabilir. Böylelikle söylemler tıp söylemi, dini söylem ya

da medya söylemi gibi karşılıklı etkileşimler olarak değerlendirilebilir. Bu bağlamda Sözen (1999, s. 25) söylemlerin, kültürel yaşamdan başlayarak gündelik yaşamdaki faaliyetlere kadar çok geniş bir alanı kapladığını ve böylece sosyal gerçeklikleri de inşa ettiğini belirtir.

Söylemler esasen, Ebû Zeyd ve Çoşkun (2014, s. 256)'nın da vurguladığı gibi buldukları durum ve şartlara göre farklı anlamlarda algılanabilirler. Böylelikle, söylem çözümlemelerinde yapılan yorumlara araştırmacıların kendi kültürel ve kişisel deneyimlerini yansıtmaları da kaçınılmaz hale gelir. Anlama faaliyeti ise “açık/ belirgin olandan hareketle gizli olanı ortaya çıkartmaya, yani metnin söylediklerinden hareketle söylemediklerini keşfetmeye çalışmaktır. Gizli ve kapalı olanın keşfine yönelik bu türden bir anlama çabası da ancak yorumcunun (araştırmacının) metinle kurduğu diyalog aracılığıyla gerçekleşebilecektir.”

Anlama veya anlamlandırma *düzanlam* ve *yananlam* olmak üzere iki şekilde değerlendirilebilir. Sözcükler bağlam içerisinde incelendiklerinde *düzanlamı* oluşturan *anlambirimcik* demetleriyle *yananlamı* oluşturan *anlambirimcik* demetleri birbirlerine eklenilerek bir bütün oluştururlar (Doyuran, 2018, s. 308).

Bir sözcüğün *düzanlamı*, o sözcüğü kullanan dilsel topluluktaki kişiler tarafından kolaylıkla anlaşılabilirken, *yananlamlar* ise kendilerini net bir şekilde göstermezler. Öyle ki *yananlamları* daha çok bireylerin sözcüklerini kullandığı dilsel topluluğun kültüründe ya da kendi düşünsel boyuttaki deneyimlerinde aramak gerekir (Kıran & Eziler Kıran, 2001, s. 235).

2.1.2.1. Düzanlam (Temel anlam)

Anlamlandırmanın birinci düzeyi olarak kabul edilen *düzanlam*, çağdaş dilbiliminin kurucularından ünlü İsviçreli dilbilimci Ferdinand de Saussure (1857-1913)'ün üzerinde çalıştığı düzeydir. Fiske (1996, s. 116)'nin de belirttiği gibi bu düzey göstergenin, gösteren ve gösterilen arasındaki ilişkisini ve dışsal gerçeklikteki göndergesiyle ilişkisini betimler.

Aksan (2000, s.182) ise *düzanlamın*, başka bir ifadeyle *temel anlamın* sesbileşiminin başlangıçta yansıttığı ilk ve asıl kavram olduğunu belirtir. Böylelikle *düzanlam*, söylemin ilk anda oluşturduğu ve hemen herkes tarafından bilinen ve anlaşılabilir anlamı olarak da tanımlanabilir.

Diğer yandan Aksan (2000, s. 82)'nın da ifade ettiği gibi dil kullanımında her birim bağlama ya da konuya göre belli kavramları yansıtırken, kimi zaman da yeni duyguların ve düşüncelerin aktarıcısı olur. Bu doğrultuda *temel anlam*, sözcüğün ilk kullanılışında kurulan bir simge-gönderge ilişkisiyle dış dünyadaki nesnelere, konu ve kavramları dile yansıtan ve böylelikle insan deneyimi ve mantığına uygun birtakım nitelikleri de bulunan dile özgü bir birim olarak değerlendirilir. Başka bir deyişle *temel anlam*, bir sözcüğün değişmeyen ve o dili kullanan herkes tarafından kabul görmüş nesnel anlamdır.

Doyuran (2018, s. 309)'a göre sözlü ve yazılı söylemlerle birlikte fotoğraf ve film gibi görsel imgeler de *düzanlamsal* ifadeler ortaya koyabilir. Örneğin, bir fotoğrafa baktığımız zaman bizde uyandırdığı ilk çağrışımı özünde bütünlük ifade eden bir görüntüdür. Dolayısıyla söylemde *temel anlam*, ileten ve iletilen arasında herhangi bir anlam karmaşasına yol açmaz, böylelikle toplum içerisinde birbiriyle iletişim halinde olan insanlar da söylemdeki *temel anlam* yardımıyla anlatılmak istenen doğrudan ortaya koyarlar.

2.1.2.2. Yananlam

Yananlam, bir sözcüğe değin herkes tarafından bilinmeyen anlamıyla birlikte bir olay örgüsü içerisinde söylenmek istenenin bir tür ifadesidir. Bir başka deyişle *yananlam*, söylemin içeriğinde yatan ve söylemde geçen sözcükler içerisinde gizlenmiş gerçeklerdir.

Doyuran (2018, s. 310)'nın da vurguladığı gibi *yananlam*, dilsel öğelerin nesnel anlamları dışında sözcüklere yüklenen anlamlarıdır ve söylemin bütünündeki saklı olan anlamı ortaya çıkartır. Örneğin; “*Burada hava çok soğuk*” veya “*Buranın havası bozuk*” söylemi ikili ilişkilerin zayıf olduğu bir grup içerisinde veya ortamda herhangi bir kişi ya da kişiler hedef

alınarak söylendiğinde, hava durumu nasıl olursa olsun *hava* ve *soğuk* sözcükleri meteorolojik, yani düz anlamsal bir ifade değil, *ortam*, *mekân*, *sinirlilik*, *iletişimsizlik*, *sessizlik*, *ürperti* vb. bir anlam ifade eder. Böylelikle gizli anlam, buradaki ortamdan ve ilişkilerden duyulan bir tür hoşnutsuzluk ya da mutsuz olma halidir. Bu durum aynı zamanda iletenin, iletilene verdiği bir mesaj olarak da değerlendirilebilir.

Aksan (2000, s. 180)'a göre ise *yananlamlar*, aslında görünenin arkasında duygusal, toplumsal, kültürel ya da politik bir içeriğin olabileceğini ifade ederler. Şöyle ki sözcükler gösterdiklerinin, yani yansıttıkları kavramların başka nesnelere benzerlik, yakınlık ya da ilişkilerine bağlı olarak *yananlamlar* kazanabilirler. *Yananlam* aynı zamanda söylemin bir bütün olarak diğer nesnelere olan bağlantılarına, sosyal bağlarına, benzerliklerine ve yakınlıklarına göre de kendini gösterir. Bu bağlamda *yananlamın* toplumsal bir özellik taşıdığı da söylenebilir. Ayrıca Doyuran (2018, s. 310)'a göre *yananlamlar*, imgeler ve öznel izlenimlere ilişkin ikincil kavramlar olup herhangi bir metin ya da söylemdeki duygusal ve coşkusal anlamlar olarak da nitelendirilebilirler.

Diğer yandan, Kıran ve Eziler Kıran (2001, s. 255-256)'in belirttiği gibi *yananlamlar*, bir sözcüğe değin *düz anlamların* kullanımı sırasında iletişimde bulunan kişilerin tümü tarafından algılanamayabilir. Örneğin, renk olarak *kırmızı* sözcüğü *yananlamları* bakımından bir iletişim ortamında *ateş*, *tehlike*, *komünizm*, *tutkulu bir aşk* vb. anlamlarda kullanılabilir ancak söz konusu iletişim esnasında bütün bu *yananlamlar* alıcıların tamamı tarafından anlaşılabilir. Fiske (1996, s. 117) ise bu görüşü daha da ileri bir düzeye taşıyarak ses tonu, nasıl konuşulduğu, neler söylendiği ve söylenilene ilişkin duyguların, değerlerin *yananlamsal* ifadeler olduğuna vurgu yapar ve böylelikle *yananlamların* bireysel olmaktan daha ziyade toplumsal olduğuna dikkat çeker.

2.1.3. Söylemde bağlam

Bağlam söylemin en önemli unsurlarından biri olarak ele alınmaktadır. Günay (2018, s. 89-90) bağlamı, dilsel bir yapının yer aldığı dil içi ve dil dışı ortam ya da her türlü dilsel birimin (sözcük, tümce, söylem, metin) bulunduğu dil içi ve dil dışı öğeler olarak tanımlamaktadır. Böylelikle bağlam, çok geniş bir düzlemi belirttiği için aynı sözcüğe farklı bir bağlam içerisinde çok farklı anlamlara gelebilir ve iletişimin değeri daha iyi anlaşılabilir. Doyuran (2018, s. 310) ise bağlamı, önceki söylemle ve olay örgüsüyle ilgili olan, aynı zamanda sosyokültürel, tarihi ve siyasi örtüşmeler olarak nitelendirmektedir. Başka bir ifadeyle bağlam, söylemin hangi olay veya olaylar çerçevesinde olduğu ve kendinden önceki söylemlerle nasıl bir bütünlük oluşturduğu şeklinde de tanımlanabilir, yani her bir ifade, ister yazılı ister sözlü olsun sunulduğu bağlam içinde anlam kazanır ve bağlam değiştiği andan itibaren anlam da değişime uğrar.

Diğer yandan Çakır (2004, s. 249) da bağlamın, söylenen şey için anlam ve yorumun ortaya konulması bakımından gerçeğe yaklaşıtııcı bir süreç olduğunun altını çizer. Ancak iletişimin gerçekleşebilmesi için bağlam bir zorunluluk olup, bildirişimde bulunan her iki tarafın da bağlamın temel değişkenlerine dair bilgiye belirli oranda sahip olmaları gerekmektedir. Benzer şekilde Günay (2018, s. 90) da her söylem için verici, alıcı, yer, zaman ve bağlamın önemli olduğunu vurgular. Vericinin kendi öznel konumu, alıcısıyla ilişkisi ve alıcısının kimliği gibi durumlar söylemin anlamının oluşmasında önemli etkenlerdir ve böylelikle söylemin üretildiği bağlamın dışında yorumlanması ve anlamlandırılması olanaksızdır.

Vardar (2002, s. 30) da söylemde anlamın kaynağının bağlam olduğuna işaret etmektedir. Öyle ki bağlam, öncelikli olarak dil birimini çevreleyen, ondan önce ya da sonra gelen, birçok durumda söz konusu birimi etkileyen, onun anlamını, değerini belirleyen birim ya da birimler bütünü olup *dil içi bağlam* çerçevesinde değerlendirilirler.

Bununla birlikte Cutting (2002, s. 3), herhangi bir bağlamdaki metin veya konuşmanın anlamlandırılma ya da yorumlanmasını söylemin anlamlandırılmasıyla da eşdeğer olduğunu savunur. Yule (1996, s. 21) ise bağlamın *durum*, *artalan bilgisi* ve *eş- metin bağlamı* olarak genellikle üç şekilde olabileceğini ifade eder: a. *Durum bağlamı*, konuşucuların çevrelerinde gördükleri şeylere ilişkin bilgilerdir; b. *Artalan bilgisi bağlamı*, bu bağlam konuşucuların birbirlerine ve dünyaya ilişkin bilgilerini içeren *kültürel ve kişilerarası artalan bilgisi* bağlamlarıdır. *Kültürel artalan bilgisi*, çoğu bireyin yaşam alanlarına dair genel bir bilgiyken *kişilerarası artalan bilgisi* ise bir iletişim durumunda katılımcıların geçmişine dair belirgin ve genellikle de özel bilgileri içerir; c. *Eş-metin bağlamı* ise herhangi bir gönderim ifadesinin kullanıldığı dilsel çevrenin bir parçasıdır.

Diğer yandan Çetin, Yiğit ve Karlı (2011, s. 1370) da özellikle kültürün dil dışı bağlamın belirginleşmesinde etkin bir rolü olduğunu dile getirir. Benzer şekilde Doyuran (2018, s. 311) da argo, deyim, atasözü veya yan (mecaz) anlamların anlaşılmasında dış bağlama gereksinim olduğunu şu örnekle açıklar: Örneğin; “*Buralarda aradığını bulamadı.*” sözcüğü bağlamına göre düz anlamda kullanılabileceği gibi deyim anlamında da kullanılabilir. Aynı şekilde “*Seninle çıkışta görüşelim.*” sözcüğü ise bir tehdit anlamına geleceği gibi bir sözleşme olarak da algılanabilir. Dolayısıyla tüm bu söylemlerin bağlamla farklı anlamlar taşıyabileceği de dikkate alınmalıdır.

Bloor ve Bloor (2007, s. 5) için dil, gösterge seçimi, uzamı ve zamanı bireyler tarafından denetlenen karmaşık bir dizge olup bağlamın oluşum aşamasında da önemli bir paya sahiptir. Böylelikle herhangi bir göstergedeki anlam da ancak belirli bir bağlamda ortaya çıkabilmektedir.

2.1.4. Söylemde yorumlama

Söylemin, bir ileti ya da metinde farklı sözcük ve cümlelerle farklı şekillerde ifade edilebileceği özelliğinden hareketle, söylemde sadece sözcük ve cümleler yer almayıp aynı

zamanda o sözcük ya da cümlelerin içerisinde yan anlam, mecaz anlam ya da benzetmelerin olduğu görülür. Böylelikle söylem dilsel yapıları meydana getirdiği gibi bu dilsel yapılara anlamlar da kazandırmış olur. Anlam kazanan söz konusu dilsel yapılar ise eylemi oluşturur.

Yorumbilgisi ya da *yorumbilime* gelince, kutsal ya da gizemli metinleri yorumlama sanatı olarak tanımlanmaktadır. Batı dillerindeki karşılığı olan *herméneutique* (Fr.), *hermeneutics* (İng.), *ermeneutica* (İt.), *hermenêutica* (İsp.) gibi sözcükler Yunanca *hermenein*, yani *açıklamak* kavramından türetilmiştir (Günay, 2018, s. 168). *Yorumbilgisi* önceleri her ne kadar dinsel metinlerin yorumlanması anlamına gelse de daha sonraları anlam genişlemesine uğrayarak farklı alanlarda farklı amaçlar için kullanılan bir disiplin haline gelmiştir. Bu disiplin sadece yazılı metinlerde örtük anlatımları yorumlamakla kalmayıp aynı zamanda sanat yapıtları, toplum çeşitleri ya da davranış biçimleri için de kullanılmıştır (Günay, 2018, s. 170).

Yorumbilgisinin kurucusu olarak bilinen Friedrich Daniel Ernst Schleiermacher (1768-1834), yorumun birbirini tamamlayan iki yöntemden meydana geldiğini belirtir. Bunlardan birincisi, yazarın ve okuyucunun ortak kullandıkları dil bağlamından hareketle anlamı ortaya çıkarmayı amaçlayan dilbilgisel yorumlama olup, ikincisi ise metnin özgün yanını açıklamaya çalışan, yani sezgisel ve karşılaştırma yoluyla biçimsel yanının ayırt edici özelliklerini ortaya çıkararak açıklayan teknik yorumlamadır (Doyuran, 2018, s. 312).

Günay (2018, s. 168)'a göre yorumlama, düşünmeye bağlı bir edim olduğu için sadece düz anlamsal bir okuma etkinliğinin çok daha ötesinde olup, bir bakıma yanan anlamsal okuma etkinliğidir. Başka bir deyişle yorumlama, söylemin ya da metnin içerisinde gizli kalmış anlamlara ulaşabilme, düşünen açısından var olmayan ya da varlığı açıkça bilinmeyen yeni tutum ve davranışları açığa çıkarma amacıdır. Ebû Zeyd (2014, s. 263) de yorum faaliyetinin genellikle dilsel metinlere odaklanma ve metnin dilsel verilerini çözümleme uğraşı olduğunu ve bu yolla da derin anlam düzeylerinin keşfedilmesinin hedeflediğini belirtir.

Diğer yandan, Alman filozof Friedrich Wilhelm Nietzsche (1844-1900)'ye göre bilimsel bilgi dahi yorumdan ayrı tutulamaz, böylelikle yorum veya yorumlama işi, insanların kendi düşüncelerini doğru anlatabilmeleri için herhangi bir düşünceyi yeniden düzenleme, biçimlendirme veya çevirmesi olarak da ele alınabilir (Günay, 2018, s. 158).

Söylemin yorumlanması konusu ise Doyuran (2018, s. 311-312)'a göre metnin ya da diyalogun yeniden üretilmesi anlamına gelir. Bu sebeple metin ya da söylem çözümleyicisinin kullanılan dilin yapısını ve söylemdeki olay örgüsünü bilmesi kaçınılmazdır. Bununla birlikte söylem, tarihi olaylar çerçevesinde oluşturulmuş ise bunun iyi anlaşılması ve yorumlanması için de yorumcunun veya çözümleyicinin olaylara dair bilgi sahibi olması şarttır. Bu doğrultuda, yorumlayıcı ya da çözümleyici anlama ve yorumlama sürecinde yönlendirici olabileceğinden, kişisel ön yargılarından arınmalı ve metni geniş bir bakış açısında tarafsız bir yaklaşımla ele alabilmelidir. Zira tarihsel bir bilgi ya da bilgilerin gerçeğine ancak o konuya dair bireysel düşünce ve değerlerden uzak durulabildiği sürece ve geçmişe dair düşünce ve değerler dünyasına tam anlamıyla açık düşünceli bir şekilde yaklaşıldığında erişilebilir. Benzer şekilde Eliot (1983, s. 62)'un da vurguladığı gibi eleştiriyi, ön yargıları önleyecek bilgiler üzerine inşa edebilmek için öncelikle neyin çözümleneceği ve nelerle karşılaştırılacağına iyi bilinmesi gerekmektedir.

2.1.5. Söylemde ideoloji

Söylem aynı zamanda dili kimi kurallar doğrultusunda betimleyerek karakterize etmekte ve belirli anlamlara gelecek şekilde kullanılmaktadır. Söylemin bu özellikleri göz önünde bulundurulduğunda “*içeriği, dile getireni (kim söylüyor?), otoritesi (neye dayanarak?), dinleyicisi (kime söylüyor?) ve amacı (söyleyenler söyledikleri ile neyi başarmak istiyor?)*” gibi tüm boyutları da ele alınıp çözümlenebilmektedir (Çelik & Ekşi, 2008, s. 100).

Günay (2018, s. 52)'ya göre her söylem, kendi varlığının dışında bir gerçekliği barındırır ve böylelikle kişi söylemini oluştururken aynı zamanda kendi değer yargılarını da

alıcısına aktarmak ister. akmak ve Bilişli (2019, s. 101) ise söylemin, içinde taşıdığı anlamlar itibariyle kitleleri etkileyebilme gücüne sahip olmasından dolayı çözümlenerek asıl anlamının ortaya çıkarılmasının önemli olduğunu dile getirir. Bununla birlikte Fairclough ve Wodak (1997, s. 259), söylemin birbirinden farklı birçok alana hâkim olması sonucunda *bilimsel söylem*, *hukuki söylem* ve *politik söylem* gibi sayısız söylem türlerinin ortaya çıktığını ifade eder. Böylelikle söylem, farklı ifade şekilleri, kelime hazneleri ve hatta farklı dilbilgisi yapılarıyla o alanın kendine ait özelliklerini de yansıtabilmektedir.

İdeolojiler ise söylemler aracılığıyla iletilmekle birlikte aynı zamanda söylemler yoluyla zihinlere yerleşebilmektedir. Eagleton (2011, s. 291)'a göre söylemde ideoloji, bir dil ve söylem meselesinden daha ziyade bir anlamlandırma ve somut söylemsel etki yaratma meselesidir. Althusser (2000, s. 61) de bilimsel söylemler de dâhil olmak üzere, tüm söylemlerin ideolojik içerikli olduğunu savunur. Van Dijk (2000, s. 4) ise söylemin aynı zamanda ideolojilerin edinilmesi, pekiştirilmesi, değiştirilmesi ve sürdürülmesini sağladığını ifade eder. Bu yaklaşımlardan da anlaşılacağı üzere ideoloji, dil ve dilin içeriği ile yani söylemle doğrudan ilişkili bir kavramdır. Bu bağlamda da önemli olan, söylemdeki dilin özellikleri değil, söylemin anlamı ve amacına yönelik ideolojik düşüncenin varlığıdır.

Diğer yandan Köker (2005, s. 107), 1960 yılından itibaren söylem kavramının ele alınışındaki farklılaşmaya değinerek söylem ve ideoloji arasındaki kavramsal ilişki üzerine yoğunlaşmadan bahseder. Bu doğrultuda söylemdeki konuşma biçimleri toplumsal gruplara ait farklı söylemleri de ortaya çıkarmaktadır. Doyuran (2018, s. 305)'a göre ise siyasi, kültürel ya da ekonomik ilişkiler, insanların bireysel siyasi hedeflerine ulaşmak için belirlediği ilişki biçimleridir ve söylemlerinden bağımsız olamazlar. Fairclough ve Wodak (1997, s. 258) da söylemdeki ideolojik etkilerle kavram ve kişilerin temsil edilebilip konumlandırılabilceğini ve bunun yanı sıra toplumsal sınıf, cinsiyet, ırk ya da kültürel güç ilişkilerinin de yeniden üretilmesinin mümkün olabileceğini dile getirir.

Böylelikle toplumsal yaşamın herhangi bir yönüne ilişkin açık bir biçimde verilemeyen ve söylemlerin altına gizlenen güç ilişkileri, eşitsizlik, baskınlık, çekişme, çatışma, karşıtlık, direniş ve ideoloji yükleme biçimleri gibi olay ve olgular da söylem yoluyla ortaya çıkmış olur. Van Dijk (1998, s. 192)'e göre söylem bu anlamda; pek çok toplumsal pratik ve göstergebilimsel düzgülerin (fotoğraflar, resimler, görüntüler, belirtiler, boyamalar, mimikler, filmler, dans gibi) aksine açık bir biçimde toplum üyelerini oluşturan bireylerin soyut ideolojik inançları ya da bu inançlara ilişkin düşüncelerin açık ve kesin olarak ortaya konmasına olanak tanır. Bu bağlamda Ercan ve Danış (2019, s. 532)'in da ifade ettiği gibi söylem ve ideoloji ilişkisi de ancak söylemin eleştirel olarak incelenmesiyle ortaya konulabilir.

2.1.6. Söylem ve algı

Kocaman (2003, s. 5)'nın belirttiği gibi söylem, bireylerin duygu, düşünce, görüş, yargı, değer, bilgi, sosyal ilişki, amaç, istek ve algılarını yansıtan çok yönlü bir olgu olması sebebiyle işlevleri açısından da çok çeşitlilik gösteren gündelik yaşama dair bir kavramdır. Böylelikle söylem, bilgi, uygulama, değerlendirme, yargılama ve inançlarla birlikte bir gerçeklik oluşturarak dünyanın anlaşılması ve algılanması noktasında insanlara katkı sağlar.

Doyumğaç (2018, s. 39-40)'a göre ise söylem aslında düşünce ve algının metne bir yansıma biçimidir. Bu yansıma, metinde dolaylı anlatım veya bazı dilsel göndergeler aracılığıyla anlamlı bir şekilde bir araya getirilerek farklı şekilde algılanabilecek dil öbeği bağlantıları ve öğrenilebilen dilsel unsurları da yeni biçimbirimlerle birleştirerek çeşitli ek ve sözcükler yardımıyla yeni bir anlam kastetme ve farklı bir üslup oluşturma durumudur. Bu doğrultuda söylem, çok farklı anlamlarda kullanılabileceği gibi bireyin sahip olduğu dünya algısı ve ait olduğu kültüre değin öznel boyutlar da içerir. Dolayısıyla yazılı veya sözlü bir metinde vurgulanmak istenen herhangi bir durum, kişinin söylemine göre farklı sözcükler aracılığıyla değişik şekillerde kendini gösterebilir.

Diğer yandan, Abal (2016, s. 7) ise söylemin, okuyucu ve dinleyicinin yorum, çıkarım ve algısıyla anlam kazanabilen metnin özel bir hâli olduğunu ifade eder. Bu açıdan söylem, konuşmacı veya yazarın niyet, tutum ve amacını belirleyen sözlü veya yazılı bir üründür. Söz konusu bu ürünler bireyin duygu dünyasını, dünyayı algılama şeklini ve birlikte yaşadığı toplumun kültürel değerlerini yansıtabilme niteliğine sahip metinlerdir.

Sonuç olarak Gür (2011, s. 19)'ün de ifade ettiği gibi herhangi bir sözce, belli bir bağlam içerisinde sözceleme öznesinin sorumluluk almasıyla, yani kendisini hissettirmesi ve yansımasıyla ancak söylem halini alabilir. Böylelikle dilde sorumluluk almak bir anlamda başkaları tarafından algılanma ya da fark edilme biçimidir. Metin üreticisine dair herhangi bir algılama durumu oluşmaması da söylemin oluşmadığı anlamına gelir.

2.1.7. Söylemde dilbilimsel unsurlar

Gee (2001, s. 32) söylemdeki dilbilimsel unsurları; yapı, işlev ve dil incelemesi gibi farklı adlandırmalar altında kullanılan kavramlar olarak ele alır. Gür (2013, s. 191) ise her bir bireyde dil kullanımının farklı olduğunu, bu kullanımların birey ve içinde yaşadığı topluma ait kimi bilgi ve özellikleri içerdiğini belirtir. Böylelikle söylemdeki isim, zamir, özne ve ekler gibi tüm dilsel ipuçlarının söyleme dair bağlamı daha iyi anlamaya olanak sağladığını ve tüm bu dilbilimsel unsurların aynı zamanda söylemin çözümlemesi için oldukça önemli olduğunu da altını çizer. Bu yüzden söylem çözümleyici için kullanılan dil ve söylemin dilsel ve sosyal bağlamını anlamak oldukça önemlidir.

2.1.8. Söylemde yansıtırlık (réflexivité)

Söylem, kendisini üreten kişi ya da kişileri ve üretildikleri toplumu yansıtırken toplum ya da kişiler de aynı zamanda o söylemi yansıtmaktadır. Benzer şekilde bir toplulukta kullanılan dil de o toplulukla ilgili ipuçları verebilmektedir. Söylemin bu özelliği ise *yansıtırlık* olarak tanımlanmaktadır (Gür, 2013, s. 191). Gür (2011, s. 37), *yansıtırlığı* aynı zamanda söylemin bağlamı, bağlamın da söylemi etkilemesi ya da yansıtması olarak da tanımlamaktadır. Bu

karşılıklı etkileşim, bağlamın devamını sağlamak biçiminde olabileceği gibi bağlamın yönünü ya da akışını değiştirmek biçiminde de olabilir. Örneğin, kahvede konuşan kişilerle ders veren öğretmenin kullandığı dil birbirinde farklıdır. Böylelikle söylem çözümleyicisi de kullanılan dile bakarak söylemin bir sınıfta mı yoksa bir kahvehanede mi gerçekleştiğini ya da ortama bakarak kahvehanede nasıl bir dil kullanılabilceğini yorumlayabilmektedir (Gür, 2013, s. 191). Dolayısıyla Demir (2020, s. 46)'in de ifade ettiği gibi toplumun söylemi, söylemin de toplumu etkilediği ve yansıttığı bir gerçektir.

2.1.9. Söylemde metinlerarasılık (intertextualité)

Söylemde *metinlerarasılık*; alıntı yapmak, yorum yapmak, işaret etmek ve değerlendirmek gibi yöntemlerle birden fazla metin arasında ilişki kurma durumudur (Demir, 2020, s. 46). *Metinlerarasılık* aynı zamanda söylemin kendi içinde ve diğer söylemlerle olan tutarlılığını, ilişkisini ya da konumunu yapılandırarak başka dillerden yapı ya da kelimelerin o söylemde kullanılıp kullanılmadığını da belirlemeye çalışır (Gür, 2011, s. 34-42).

Diğer yandan Gür (2013, s. 191), söylem çözümleyicisinin metinlerarasılık özelliklerini; söylemler arası ilişkileri ortaya çıkarmak, söylemin geliştirilmesi sürecini anlamak ve söylemin sınırlarını ortaya koymak sebepleriyle araştırması gerektiğini ifade ederken post-modernist teorisyenlere göre ise anlam üretmenin tek yolu diğer metinlere göndermede bulunmaktır (Demir, 2020, s. 46).

2.2. Söylem çözümlemesi

Sosyolojik bir bakış açısıyla söylem aynı zamanda herhangi bir olguyu belirli bir şekilde temsil etme ve diğer olgular arasındaki ilişkileri belirtme biçimidir. Diğer yandan Baş ve Akturan (2017, s. 27)'nin de ifade ettiği gibi söylemin karmaşık yapılardan oluşması, onu üst bir dilbilimin en önemli araştırma nesnesi haline de gelmesine neden olmuştur. Yule (1996, s. 83) ise söylenenlerin ve yazılanların biçim ve işlevlerinin incelendiği bu geniş alanı *söylem çözümlemesi* olarak adlandırır.

Durna ve Kubilay (2010, s. 48-50) söyleme dair neredeyse bütün kuramların Saussure'ün dilbilim yaklaşımından ilham aldığını belirtir. Bu bağlamda herhangi bir dilbilimci söz konusu yaklaşımları dikkate aldığına, dilin toplumun aynası olmadığını, zamanla kültür içerisinde ve toplumsal olaylarla şekillenerek değişime uğradığını görebilir. Şöyle ki Saussure'e göre dil bir işaretler sistemidir ve bu işaretler sistemi de *gösteren* ve *gösterilen* olmak üzere iki unsurdan oluşur. Bu iki unsur tarihsel süreçte ve toplumdan topluma değişiklik göstermektedir. Dolayısıyla tek ve değişmeyen herhangi bir doğrudan bahsetmek mümkün değildir.

Ancak Saussure'ün düşüncelerinden farklı olarak, dilin sadece *gösteren* ve *gösterilenden* ibaret olmadığını savunan yaklaşımçılar ise siyasal ve toplumsal çözümler yaparken söylem kuramlarını önemli bir unsur olarak değerlendirmişlerdir. Örneğin, Roland Barthes (1915-1980), Jacques Lacan (1901-1981) ve Jacques Derrida (1930-2004) gibi post-yapısalcı kuramcılar toplumsal alanda, özellikle söylem çözümlerinde iktidarın özneyi nasıl ele aldığına üzerinde durarak her türlü baskı politikasının ya da totaliter rejimin ancak belirli bir süre devam edebileceğini savunmuşlardır.

Psikanalizin kurucusu Sigmund Freud (1856-1939) ise psikanalizin edebiyat incelemelerinde kullanılmasını önererek bir bakıma kendisi de post-yapısalcıların safında yer almıştır. Ancak Freud, yapısalcılardan farklı olarak edebiyat incelemelerinde *metafor* (eğretileme) ve *metoniminin* (düzdeğişmece) önemine değinerek *gösteren* ve *gösterilen* arasındaki karşılıklı bağlantı kurulması yoluyla anlamın sabitleştirilmesinin imkânsız olduğunu dile getirmiştir.

Fairclough (1995, s. 50)'a göre söylem çözümlemesinin bir diğer önemli kuramcısı Michel Foucault (1926-1984)'tur. Foucault güç-söylem kavramlarını söylem çözümlemesi aracılığıyla kavramsallaştırarak söylemin doğrudan doğruya bir iktidar aracı olduğunu ve böylelikle insanların dil aracılığıyla ötekini yaratarak üzerinde bir egemenlik kurduğunu dile getirir. Bu bağlamda Foucault'a göre insanın bilgisinin nesnesi haline getirilmesi ancak insanın

bilgiyle iktidar arasında kurduğu ilişkiye bakılarak anlaşılabilir. Kuramcıya göre iktidar her yerde karşımıza çıkar ve kendisini açık bir şekilde kabul ettirmez. Kabul ettirme başarısı ise kendisini gizleme başarısıyla bir şekilde doğru orantılıdır Foucault'un iktidar ile ilgili bu dűřünceleri, söylemin ve dilin toplumsal çözümlemesinin önemini tekrar gözler önüne serer.

Ayrıca Durna ve Kubilay (2010, s. 53)'a göre Foucault söylemleri; bilimsel olanlar ve bilimsel olmayanlar olmak üzere ikiye ekseninde değerlendirir. Bir söylemin bilimsel olabilmesi için içerdiği bilgilerin özne (alıcı) üzerinde iktidar uygulaması gerekir. Söz konusu durum, iktidarın kendisini zorla kabul ettirmesinden öte söylemin içeriği sayesinde kendisini kabul ettirir hale getirmesidir. Böylelikle Foucault söylem çözümlemelerinde iktidar ve birey arasında ortaya çıkan bu hiyerarşik ilişkiye odaklanarak iktidarın özneyi nasıl şekillendirdiğini ele almaya çalışır.

Diğer yandan Zeyrek (1991, s. 108) ise ilk söylem çözümlemesi çalışmalarında genellikle anlatılarda zaman, bağlaç ve edatlar gibi daha ziyade yüzeysel yapılar üzerinde durulduğunu, ancak daha sonra bu anlatıları hem bir bütün olarak hem de daha detaylı ele almak adına farklı yöntemler geliştirilmeye başlandığını belirtir. Örneğin; özellikle 1970'li yıllarda *edimbilim*⁷ alanında yapılan çalışmalar ile konuşma çözümlemelerine farklı bakış açıları getirilmiş ve yine 1990'lı yıllarda başlayan ve günümüzde de yoğun bir şekilde devam eden *edimbilim* ve *budunbilim*⁸ alanlarındaki çalışmalar aracılığıyla da gerek konuşma çözümlemeleri gerekse de anlatı incelemeleri yapılmaya başlanmıştır. Böylelikle söylem çözümlemesi son dönemlerde gerek dile artan ilgiden gerek bazı küresel olgulardan dolayı gündemde olan bir uygulama halini almıştır. Böylelikle, özellikle son otuz yılda yapısalcıların,

⁷ İnsanın dil kullanımını, öteki bilimlerle bağlantılı olarak ele alan dilbilim dalı.

⁸ İnsan cinsinin soylara, ırklara ayrılışını, bu soyların nereden çıktığını, oluşumlarını, yeryüzüne yayılışlarını, aralarındaki ilişkileri ele alan ve onları belirleyen nitelikleri araştırıp, inceleyip karşılaştıran ve bölmlyen bilim.

post-modernistlerin ve post-yapısalcıların dile olan ilgisi söylem çözümlemesi çalışmalarını da daha etkin hale getirdiği söylenebilir.

Söylem çözümlemesi esasen söylemi temel almaktadır. Söz konusu söylem ya da söylemlerde ise günlük metinler veya cümleler detaylı bir şekilde incelenerek çözümlenmeye çalışılır. Ancak burada dikkat edilmesi gereken durum; bu süreçte eğer söylem herhangi bir sorun içeriyorsa bu soruna herhangi bir çözüm üretmeden sorunun tam olarak anlaşılması ve algılamasına imkân sağlamalıdır. Diğer yandan söylem, bir bakıma bireylerin kendi algı dünyalarını yansıtmaya ve günlük dil kullanma biçimleri olduğu için söylem çözümlemesi de bu bağlamda *ethnometadoloji*⁹ kullanır.

Nitekim söylem çözümlemesinin tek bir yöntemi de bulunmamaktadır. Söylem çözümlemesi tam aksine edebiyat, psikoloji, dilbilim, sosyoloji, medya ve felsefe gibi farklı disiplinlerden beslenerek teorik bakış açısını da bu alanlara temellendiren bir çözümleme tekniğidir.

Günay (2018, s. 28)'ya göre söylem çözümlemesi, kendi kuramını ve bakış açısını oluşturmak için insan bilimlerinin merkezinde yer alan ruhçözümleme, ruhbilim, sözbilim, ruhdilbilim, budunbilim, insanbilim, toplumbilim, sözbilim, tarih, istatistik, edimbilim, göstergebilim, yorumbilgisi, metindilbilim ve dilbilim gibi disiplinlerden yararlanan bir yaklaşımdır. Oğuz (2008, s. 53-54) da söylem çözümlemesini alanyazında, toplum-dilbilim, metin ve sosyal çözümleme gibi benzer çözümleme türlerini kapsayan düşünsel ya da eleştirel çözümleme olarak ele alındığının altını çizer. Dolayısıyla söylem çözümlemesi, birçok bilim dalının kesişme noktasında gelişen bir çözümleme biçimi olarak değerlendirilebilir ve böylelikle de disiplinlerarası bir alan olduğu sonucuna varılabilir.

⁹ İnsanların günlük hayatta karşılaştıkları deneyimleri, nasıl anlamlandırdıklarının ampirik (deneysel) incelenmesidir.

Diğer yandan Baş ve Akturan (2017, s. 27)'a göre söylem çözümlemesi; bir projenin, bir söylemin ya da araştırma yönteminin arkasındaki *ontolojik* (varlık felsefesi) ve *epistemolojik* (bilgi felsefesi) çıkarımlara ulaşmayı sağlayan bir araştırma yöntemidir. Elliott (1996, s. 65) ise söylem çözümlemesinin, bireylerin kendi dünyalarını anlamlandırmak için dili nasıl kullandıkları üzerine odaklandığını belirterek dilin de bu süreçte sosyal dünyanın yapılandırılması için bir araç olarak kullanıldığını ifade eder.

Phillips ve Hardy (2002, s. 3)'ya göre ise söylem gerçekliği oluştururken çözümleme de bu gerçekliğin nasıl meydana geldiğini ortaya çıkarır. Böylelikle söylem çözümlemesi, metin ve o metnin içeriği ile söylemin dünyayı nasıl kurguladığını ve sosyal süreçleri nasıl inşa ettiğini bulmaya çalışır. Bu sebeple söylem çözümlemesinin amacı, sözel, yazılı ya da simgesel metinleri incelemek olarak ifade edilebilir. Oğuz (2008, s. 54) da metinlerin tek başına söylemi içermeyeceğini, ancak geniş bir metinlerarasılık ile söylemi barındırabileceğini vurgulayarak söylemdeki içeriğin de incelenmesi gerektiğini şart koşar.

Karakaş (2018, s. 1122)'a göre ise söze; söylenen yer, zaman, dinleyici ve söyleyicinin rolüne ve konumuna göre farklı anlamlar yüklenebilir. Böylelikle söylem çözümlemesinde de sözün söylendiği veya yazıldığı bağlam dikkate alınarak söylemin yüzeyde olmayan yani gizli kalan kısmı anlaşılmasına çalışılır. Benzer şekilde Oğuz (2008, s. 57) da dilin sadece temsilden ibaret olmadığı ve aynı zamanda gerçekliği de inşa ettiği görüşü üzerine odaklanan bu ve benzer felsefi düşüncelerin sosyal araştırmaları da doğrudan etkilediğini belirtir.

Baş ve Akturan (2017, s. 28)'a göre de söylem çözümlemesinde amaç; söylemin kendisinin, işlevinin ve yapısının incelenerek farklı kişi ve zamanlara göre de sonuçlarının gözler önüne serilmesidir. Bu bağlamda Elliott (1996, s. 65) ise söylem çözümlemesinin sosyallik olgusunu ön planda tutması itibarıyla diğer araştırma yöntemlerinden ayrıştığını belirtirken Harris (1952, s. 1) ise bu süreçte dil ve kültür arasındaki derin bağlantıya dikkat çekmektedir.

Tatlı (2014, s.7), dil ve kültür ilişkisi bağlamında gerçekleştirilen söylem çözümlerinde sözcüklerin anlamlarından öte söylemin genel anlamı üzerinde durulması gerektiğini belirtir. Bu süreçte aynı zamanda yazılı ya da sözlü herhangi bir söylemde bireylerin dili nasıl kullandıklarına bakmak, bunları çözümlmek ve böylelikle metinlerdeki örtük yapılar ulaşmak gerekmektedir.

Diğer yandan Baş ve Akturan (2017, s. 28-29)'a göre söylemler, yan anlam, düz anlam, mecaz anlam, örtük anlam gibi karmaşık yapılardan oluşmaktadır. Dolayısıyla söylem çözümlmesi de bu karmaşık yapıların anlamlarını ortaya çıkarmak için metinlerde ya da söylemlerdeki dilbilimsel yapıları sosyo-kültürel boyutlarıyla ele alınıp incelemeleri gerekmektedir. Böylelikle bir söylemde verilen mesajların hangi anlamlara gelebildiğinin ortaya konması için de anlambilimsel (semantik), söz dizimsel (sentaks) ve göstergebilimsel (semiyoloji) gibi dilbilimsel alanlardan yararlanılarak söylemlerin yazılı, sözlü ve görüntülü çözümleri yapılabilir.

Sonuç olarak Elliott (1996, s. 65)'ın da vurguladığı gibi söylem çözümlmesi, anlamın çeşitliliğini ve değişkenliğini ele alan ve araştıran ileri düzey hermeneutik ve sosyal göstergebilim olarak da değerlendirilebilir.

2.2.1. Söylem çözümlmesinin temel kavramları

2.2.1.1. Anlambilim (sémantique)

Vardar (2002, s. 18-19)'a göre anlambilim “*dili anlam yönünden ele alan, göstergenin gösterilen kısmını ya da içeriğini eşsüremlî (eşzamanlı) ve artsüremlî (artzamanlı) açılardan inceleyen bir dilbilim*” dalıdır. Baş ve Akturan (2017, s. 29)'a göre ise *anlambilim* metin ya da söylemlerin hem içinde hem de dışındaki bütün anlam ilişkilerini inceleyen bir bilim dalıdır. Diğer bir ifadeyle *anlambilim*, söylemi sözcük ve cümlelerin dilbilimsel anlamlarıyla ilişkilendirmek koşuluyla açıklamaya çalışan dilbilime dair alt bir disiplindir. Böylelikle

anlambilimsel herhangi bir inceleme ya da yorumlamada bulunan araştırmacı metin ile metni oluşturan sözcük ve cümleler arasındaki ilişkiyi de göz önünde bulundurması gerekir.

Esasen Akşehirli (2004, s. 17-18)'nin ifade ettiği gibi dilbilim çalışmaları sırasında *anlambilime* önemli teoriler kazandıran isim Saussure'dür. Saussure daha önceden *gösteren* (signifiant) ve *gösterilen* (signifié) olarak ifade edilen modele *gönderge* (réfèrent) kavramını da ekleyerek anlam üçgeninin oluşmasını sağlamıştır. Ünlü dilbilimcinin *anlambilim* ile ilgili ortaya koyduğu bu yöntemle birlikte dilbilim alanında da bir bilgi kuramı yarattığını söylemek mümkündür. Ancak Saussure ile birlikte *anlambilime* kazandırılan anlam üçgeni içerisinde bulunan kavramlar diğer dilbilimciler tarafından farklı dönemlerde farklı kelimelerle ifade edilse de kavramların odağı hep aynı merkezde kalmıştır. şöyle ki Köktürk ve Eyri (2013, s. 130)'nin de belirttiği gibi herhangi bir nesnenin bütününü belirtmek için *gösterge* sözcüğu, kavram yerine *gösterilen* ve işitim imgesi yerine de *gösteren* terimleri benimsenmeye başlanmıştır.

Diğer yandan Akşehirli (2004, s. 50) *göstergelerden* yola çıkılarak oluşturulan anlamın *temel anlam* ve *yananlam* olmak üzere ikiye ayrıldığını ifade eder. Dilbilimsel işaretler bakımından *temel anlam*; bir kelimenin sözlükte karşılık bulduğu anlamdır. *Temel anlam* aynı zamanda bir sözcüğu'n *yananlamına* karşılık olarak nesnel, sözlüksel ve kelimenin herkes tarafından duyulur duyulmaz kabul gören ilk anlamını da ifade etmektedir. Bununla birlikte *temel anlam*; kavramlaştırmanın yerine somutlamayı yani bir teşhisi kapsar ve sözcüğu'n *temel anlamında* kullanılması o sözcüğu'n potansiyel göndergelerinden birinin tanımlanması anlamına da gelir.

Fransızca ve İngilizcesi *connotation* olan, kökeni ise Latince *connotare* yani *bir şeyle bağdaştırmak* anlamına gelen *yananlam* ise Barut ve Odacıoğlu (2018, s. 933)'un da ifade ettiği gibi sözcüklerin kültürel bağlamda anlamlandırılması olarak tanımlanmaktadır. Akşehirli (2004, s. 50-51)'ye göre ise *yananlam*, *temel anlam*ının yanında ifadenin çağrıştırdığı ve akla

getirdiği ikinci derecedeki anlam ya da anlamlardır. Sözcüklerin *yananlam* kazanmasında kişinin psikolojik yapısı, sosyal çevresi, bireysel yaşam tarzı, kelime ve cümleler arasındaki ilişkiler, yani dil içi bağlamlar olarak bu dört temel unsur belirleyici olmaktadır. Bununla birlikte Barut ve Odacıoğlu (2018, s. 933-934), *yananlam* teriminin dilbilimsel işaretlerin sosyo-kültürel ve kişisel olay ya da olgulara (ideolojiler ve duygular) atıfta bulunarak kullanıldığını da belirtir. Diğer yandan bir sözcüğün *yananlam*ının ortaya çıkması; birey, grup ve durum bağlamına göre değişmekte olan ikinci dereceden önsezi ve ilhama göre de şekil alabilmektedir. Böylelikle herhangi bir sözcük bireysel, toplumsal ve doğal sebeplerle *yananlam* kazanabileceği gibi serbest çağrışım özelliğine sahip olan ve bilinçli olmayan bir mantık sisteminden de geçerek *yananlam*lar kazanabilmektedir.

2.2.1.2. Söz dizimi (syntaxe)

Vardar (2002, s. 182) *söz dizimini*, tümcelere ilişkin olgularla tümce düzeyindeki dilsel birimler arasında kurulan bağlantıların tümü olarak tanımlamaktadır. Uygun (2016, s. 607) için ise *söz dizimi*; bir dilde var olan kelimelerin bir grup veya cümle oluşturacak biçimde bir araya gelmelerinin kurallarını, bu grupların cümle ve söz içindeki görevlerini, birbirleriyle olan ilişkilerini, sıralanışını ve cümle yapılarını inceleyen dilbilgisinin bir alt dalıdır. Bu doğrultuda *söz dizimi* çalışmalarında temel amaç, cümleyi oluşturan kelime gruplarını ortaya çıkarmak, kelime gruplarının oluşumunu incelemek ve cümleyi öğeleri yönünden değerlendirmektir. Doruk (2013, s. 115)'a göre de *söz dizimi*, sözcükleri cümle içerisinde ya da ifadenin tamamında aldıkları yere göre anlamlandırmadır.

Bir başka yönüyle Börekçi (2015, s. 360)'nin de ifade ettiği gibi *söz dizimi*, çift eklemli dil olgusunun birinci eklemlilik boyutunu ifade eden ve dil sisteminin işleyişini açıklamayı amaçlayan kapsamlı bir alan olarak da ele alınabilir. Böylelikle *söz dizimi*, dil felsefesinden başlayarak dilbilime kadar ulaşan, dile dair bütün inceleme sürecinin odak noktasını oluşturur. Öyle ki bir dil sisteminin işleyiş düzenini ve o dildeki dizimsel ilişkileri anlama ve anlatma

yetilerine katkı sağlayacak biçimde söz konusu olguları sistemleştirmeyi de amaçlayan *söz dizimi* incelemeleri aynı zamanda farklı yaklaşımlar ve yöntemlerle sürdürülerek alanda önemli çalışmaların gerçekleştirilmesine katkı sağlamıştır.

Diğer yandan Van Dijk (1983, s. 27)'e göre titiz bir *sözdizimsel* çözümlemede, söylemdeki cümle yapısına bakılarak söylemde bulunan kişinin sınıfsal konumu ve ideolojisinin anlaşılması mümkündür. Doruk (2013, s. 115-116) ise *sözdizimsel* bir çözümlemenin cümlelerin basit/karmaşık ve etken/edilgen yapılarına bakılarak da gerçekleştirilebileceğini vurgular. Ayrıca bu süreçte sözcük seçimlerinden hareketle sosyal aktörlere ilişkin inançların yanı sıra cümleler arasında oluşturulmaya çalışılan nedensel, işlevsel ve göndergesel ilişkiler de ortaya çıkartılabilir.

2.2.1.3. Göstergebilim (sémiologie)

Göstergebilim konusunu ele almadan önce *gösterge* kavramı üzerinde durmak yararlı olacaktır. Bilimsel olarak *gösterge* kavramını ilk defa ele alan Saussure'dür ve böylelikle yapısalcılığını da *gösterge* kavramı üzerine temellendirmiştir. Saussure (1985, s. 72-77), dile dair kavramları *gösteren* (signifiant) ve *gösterilen* (signifié) şeklinde tanımlayarak bunların bütünü de *gösterge* olarak nitelendirir ve neredeyse tüm dilsel çözümlenmeleri de söz konusu kavramlar çerçevesinde yapılandırır. Saussure'e göre aslında *gösteren* ve *gösterilen* kavramları çevreyle de karşılıklı bağları kurmaktadır. Böylelikle görünen ya da görünenin ardındaki gizil gerçek, yani *göstergeler* de bu karşılıklar aracılığıyla anlaşılabilir, yorumlanabilir ve anlamlandırılabilir. Saussure ayrıca dil *göstergesinin* hem değişmezliğini hem de değişebilirliğini ileri sürer. Nitekim *gösteren* her ne kadar belirttiği kavram açısından özgür bir seçim ürünü olsa da kendisini kullanan topluluk nezdinde özgür değildir, bunun sebebi ise zorunlu olarak benimsenmiş olmasıdır. Dolayısıyla bir toplumun benimsediği dildeki herhangi bir *gösteren* yerine başka bir *gösteren* seçeneği sunulamaz. Bircan (2015b, s. 48)'nın da ifade ettiği üzere Saussure, bu seçimi zorunlu bir seçim olarak adlandırır. Zira dilin kendisine işaret

edilen *göstergeyi*, *göstergeler* arasından seçmek zorunluluğu olması gibi birey ve toplum da kendilerine sunulan *göstergeleri* seçmek zorundadır.

Bununla birlikte Saussure (1985, s. 82)'e göre *gösteren* veya *gösterilende* herhangi bir değişiklik olduğunda anlam da değişime uğrar. Zira *gösterenle gösterilen* arasındaki ilişkiyi değiştirebilen etkenlere karşı dil de savunmasız durumdadır. Bu da *göstergenin* nedensizliğinden doğan sonuçlardan biridir.

Barthes (2012, s. 47-54) ise *göstergenin*, bir *gösteren* ile bir *gösterilenden* meydana geldiğini, *gösteren* düzleminin anlatım, *gösterilenin* ise içerik düzlemini oluşturduğunu ifade eder. Aslında Lotman (2012, s. 13)'nın da vurguladığı gibi *gösterge*, toplum içinde bilgi değiş tokuşu sürecinde nesne, olgu (fenomen) ve kavramların bir tür fiziksel anlatımıdır. Benzer şekilde Rifat (2019, s. 115)'a göre de *gösterge*, kendi dışında bir şeyi temsil eden ve bu temsil ettiği şeyin yerini alabilecek nitelikte olan her çeşit biçim, nesne ve olgudur.

Diğer yandan Çağlar (2012, s. 28)'ın da belirttiği gibi *göstergeler* aynı zamanda çeşitli anlamlara göndermeler yapan, kişilerin statüleri, yaşam biçimleri, siyasi mesajları ve ideolojik simgeleri gibi pek çok konu hakkında somut bilgiler sunabilme özelliğine sahiptirler. Dahası *göstergeler*, insanlık tarihinin başlangıcından bugüne kadar belli kültürler içerisinde farklı anlamlandırma ve algılama biçimleriyle var olagelmiş ve insanların birbirleriyle iletişim kurmalarına olanak sağlayarak aynı zamanda toplumsal yaşamı da kolaylaştırmıştır.

Son olarak Peirce (2004, s. 126)'in de ifade ettiği gibi *göstergeler*, kendi anlamlarını hayatın içerisinde buldukları takdirde gerçeklikler bir bakıma doğrulanabilir. Yani bir önermenin anlamlı olabilmesi için o önermenin doğruluk değerinin belirlenmesi şarttır. Doğruluk değeri de ancak dil dışı olgularla ilişkilendirilebilir.

Göstergebilime gelince, çağdaş *göstergebilimin* temelleri 20. yüzyılın başında Amerikalı Charles Sanders Peirce (1839-1914) ve İsviçreli dilbilimci Ferdinand de Saussure tarafından atılır. Saussure'ün Cenevre Üniversitesi'nde verdiği dersler, ölümünden sonra

öğrencileri tarafından 1916 yılında kitaplaştırılarak *Cours de Linguistique Générale* (Genel Dilbilim Dersleri) adı altında yayımlanır. Söz konusu eserde ünlü dilbilimci *göstergebilimi* (sémiologie) *göstergelerin* toplum yaşamı içindeki durumunu inceleyen bir bilim dalı olarak tanımlar. Saussure dilbilimi, doğal dil dizgelerini ele almasının ve onları incelemesinin yanı sıra *göstergeler* aracılığıyla toplum içindeki yaşamı da incelediğini ifade eder, yani dilbilim bir nevi *göstergebilimin* içinde doğal olarak yer alır (Saussure, 1985, s. 18).

Ancak Ekinci (2017, s. 247)'nin da belirttiği gibi Charles Sanders Peirce ise *göstergelerin* mantıksal işlevine vurgu yaparak bütün olguları kapsayan ve mantıkla yakından ilişkili bir *göstergeler* kuramı tasarlayarak bu alanı da *semiyotik* olarak adlandırır. Peirce *göstergeleri*, Saussure'ün ikili karşıtlıkları şeklinde değil de üçlükler şeklinde tanımlar. En önemli üçlüğü de *gösterge*, *yorumlayan* ve *nesne* üçlüğüdür. Bir diğer üçlüğü ise *görüntüsel gösterge*, *belirti* ve *simge*dir.

Bircan (2015b, s. 52-63)'na göre Saussure aslında 20. yüzyılda toplumsal yaşam ve kültürü dilbilimsel bir çözülemeye tabi tutarak bunların bir *gösterge dizgesi* olarak görülmesini sağlamıştır. İnsan da toplum ve kültür içerisindeki *göstergelerle* birlikte yaşayan bir varlık olması sebebiyle bunları anlamlandırma çabası içerisine girmektedir. Bu bağlamda insanı ele almak, bir anlamda dünyadaki nesnelere sınıflayarak anlamlandırdığı değişik dizgeleri her yönüyle geniş biçimde değerlendirmek demektir.

Ancak Saussure'ün her bir gösterge tek bir düz anlam ifade eder düşüncesi sonradan Barthes, Foucault ve Derrida'da değişime uğrar ve böylelikle yananamlar öne plana çıkmaya başlar. Bircan (2015a, s. 17)'in da vurguladığı gibi bundan böyle *göstergebilim*, sadece dilsel göstergeleri incelemekle yetinmez aynı zamanda anlamlı bir bütün oluşturan her şeyi çözülemeye çalışan bir bilim dalı haline gelir. Böylelikle *göstergebilime* göre dil, yalnızca iletişim kurmaya yarayan ve harflerden oluşan bir araç değil, dilsel ve dil dışı *göstergelerin* de bir arada ele alınıp incelendiği bir alan olur.

Diğer yandan, Güneş (2012, s. 37)'in de belirttiği gibi çağdaş *göstergebilim* her ne kadar 20. yüzyılda ortaya çıksa da *göstergelerin* anlamlarını açıklama girişimleri antik çağa kadar uzanır. İnsan iletişiminin *göstergeler* aracılığıyla sağlandığı fikri çeşitli filozoflar tarafından çok eski çağlarda ortaya atılmış ve bazı antik çağ filozofları da seçilmiş kelimelerin etkili bir bildirişim için şart olduğunu savunmuştur. Örneğin Platon (M.Ö. 428/7 ya da 424/423- M.Ö. 348/7)'a göre dilsel gösterge nedensiz olup, kelimelerin evrensel ve nesnel anlamları vardır, Aristo (M.Ö. 384-322) ve Augustine (354-430) için ise dilsel *gösterge* ancak bir araçtır. Stoacı filozoflar ise *gösteren* ile *gösterilen* arasındaki karşıtıktan söz ederek bir *göstergeler* öğretisi oluşturma yolunda adım atarlar (Rifat, 2009, s. 27).

Orta Çağda ise Deely (1990, s. 112)'nin de ifade ettiği gibi özellikle skolastik felsefeciler döneminde “anlamlama” biçimleriyle ilgili çok sayıda kitap yazılmıştır. Bununla da kalmayıp aynı zamanda biçim ve içerik arasındaki ilişkinin de ortaya çıkarılması için benzer şekilde çok sayıda çalışmaların yapıldığı anlaşılmaktadır. Özellikle Roger Bacon (1214-1293) “anlamlama” türleriyle geniş çaplı araştırmalar yapar ve *De Signis* (1267) adlı eserinde dumanın ateşe delalet etmesi gibi tabii *göstergeleri* dilsel olan ve dilsel olmayan *göstergelerden* ayırır. Böylelikle üçlü bir *göstergebilimsel* modeli öneren Bacon'a göre bu modelde *gösterge*, bu göstergenin gönderimi ve bunu yorumlayan kişi arasındaki bağıntıyı betimlemektedir. Bacon'un sözü edilen bu modeli, hâlâ modern *göstergebilim* araştırmalarının odağında yer almaktadır.

Güneş (2012, s. 37) ise İngiliz filozof John Locke (1632-1704)'un *göstergebilime* adını veren ilk kişi olduğunu belirtir. Locke, *An Essay Concerning Human Understanding* (İnsanın Anlama Yetisi Üzerine Bir Deneme, 1690) isimli eserinde ilk kez *semeiotike* terimini kullanarak *göstergeler öğretisi* (doctrine of signs) olarak nitelediği semiyotiğin, bilimin üç temel dalından biri olması gerektiğini öne sürer. Vardar (2001, s. 65)'in de belirttiği gibi söz

konusu *göstergeler* öğretisinin asıl amacı, zihindeki şeyleri anlamak ya da bilgileri başkalarına aktarmak için kullanılan *göstergelerin* niteliğini incelemektir.

Güneş (2012, s. 37) aynı zamanda Fransız *göstergebiliminin*, 20. yüzyılın ikinci yarısından sonra ilerleme kaydettiğini ve böylelikle söylem araştırmacılarının da metnin anlamının incelenmesi ilkesi üzerine kurulmuş olan *göstergebilime* yöneldiğini belirtir.

Rifat (2009, s. 11) da özellikle 1960'tan sonra *göstergebilimin* çok hızlı bir şekilde gelişen bir bilim dalı ve kuramsal bir yaklaşım olarak dilbilimle arasındaki ilişkiden dolayı pek çok araştırmaya konu edildiğini vurgular. Güneş (2012, s. 37) ise Saussure ve Barthes'ın dışında Fransız *göstergebilimci* Julia Kristeva (1941-)'nın 70'li yıllarda kuramsallaştırdığı *gösterge çözüm* ya da *anlam çözüm* diye tanımladığı çözümlene yöntemiyle *göstergebilime* yeni bir boyut getirdiğini vurgular. Kristeva *göstergebilimsel* çözümlene için önerdiği söz edilen metin çözümlene yaklaşımını da temelde psikanalize bağladığını ifade eder.

Diğer yandan İşeri (2000, s. 12-13), *göstergebilimin* dünyanın ve insanlığın anlamını sorgulayan bir bilim olduğunu, temel konusunun ise anlam olduğunu belirtir. Öyle ki insanların etrafını çevreleyen her nesne, işlevi ve niteliği ne olursa olsun bir gösterge niteliği taşır. Klinkenberg (1996, s. 7) ise *göstergebilimin*, insanbilim, toplumbilim, toplumsal ruhbilim, algılama ruhbilimi ve daha kapsamlı olarak da bilişsel bilimler, felsefe, bilgi kuramı, dilbilim ve iletişim bilimleri gibi birçok bilim dalının kesiştiği bir noktada bulunduğunu ve bütün bu ayrı bilim dalları arasında iletişim kurarak onlara ortak bir üstdil sunduğunu dile getirir.

Sonuç olarak *göstergebilim*, görünenin ardında yatan gizli kalmış ileti ya da iletilerin neler olduğunu araştıran ve söylem çözümlene sürecinde bir metnin anlamına ulaşmak için izlenecek yolları göstermeyi amaç edinen bir bilim dalı olarak kabul gördüğü anlaşılmaktadır. Asıl amacı ise bilinçli bir insan yaratmak, kişinin içinde yaşadığı doğal ve toplumsal evreni daha iyi anlaması ve algılamasını sağlamak olarak tanımlanabilir.

2.2.2. Söylem çözümlemesinde amaç

Baş ve Akturan (2017, s. 29)'nın belirttiği gibi söylem çözümlemesi öncelikle metin ya da söylemlerdeki ifadelerin anlamını ortaya çıkarma rolünü üstlenir ve *kim ne söylüyor?* sorusunu değil de *ne anlatılmak isteniyor?* sorusunu cevaplamayı amaç edinir.

Söylemlerde genellikle bireylerin farklı bakış açıları ve düşünceleri yer aldığı için, söylem çözümlemesi de bu farklı görüş ve düşüncelerden farklı çıkarımlar yaparak söylemin gerçek değerini, yani söylemi oluşturan bireylerin düşünce, davranış ve konuşmaları arasında ne tür ilişkilerin olduğunu ortaya koymaya çalışır.

Johnstone (2008, s. 4)'a göre ise dil, sadece soyut bir nesne olarak incelenmediği için söylem çözümlemesinde temel amaçlardan biri de bireylerin dil kullanımlarındaki olup bitene odaklanmaktır. Bu bağlamda, söylemde bulunanların yazdıkları, gördükleri, duydukları ya da söylediklerine değin etkileşim bilgileri, duyguları dile getirme, kendilerini ve diğerlerini eğlendirme ve güzel şeyler yaratma gibi yaşamışlıklar üzerine de yoğunlaşılır.

Ercan ve Daniş (2019, s. 538) da söylem çözümlemesinin temel amacının, söylem olarak adlandırılan dil kullanım birimlerinin belirgin ve yöntemli tanımlamalarını üretmek olarak ifade eder. Bu tanımlamalar, metinsel ve bağlamsal olmak üzere iki temel dizgede gerçekleşir. *Metinsel boyutlar*, tanımlamanın çeşitli düzeylerinde söylem yapılarına açıklama getirirken *bağlamsal boyutlar* ise bu yapısal boyutları sosyokültürel etken, bilişsel süreç ve temsilleri gibi çeşitli bağlam özellikleriyle ele alır. Diğer yandan, Van Dijk (1988, s. 24-29) ise söylem çözümlemesinin sadece metinsel yapıları tanımlamakla kalmayıp aynı zamanda bir etkileşim türü olduğunun da altını çizer. Böylelikle söylemin geniş çaplı çözümlenmesi, söylemin aynı zamanda toplumsal bir eylem olması sebebiyle metin ve söylemin bütünleştirilmesini gerektirir. Bunun yanı sıra Baş ve Akturan (2017, s. 30)'a göre söylemin etkili olabilmesi için söylemi oluşturanların, yani iletinin verici ve alıcılarının (dinleyici, okuyucu, seyirci vs.) aynı ortak simgeleri oluşturmaları ve paylaşmaları gerekir.

Büyükkantarıcıoğlu (2006, s. 18)'na göre de söylem bağlam içerisinde incelendiği için söylem çözümlemesindeki amacın da bir tümcenin diğer tümceyle ilişkisinden daha ziyade özel bir dil kullanım durumunda konuşucu ve söylemi arasındaki ilişkinin, diğer bir ifadeyle ürettiği metnin zihinsel özelliklerinin ve sosyokültürel yönlerinin ortaya konulması olmalıdır.

Diğer yandan Johnstone (2008, s. 4), söylem çözümleme sürecinde araştırmaya hem söylem çözümleyicilerin hem de farklı alanlardaki araştırmacıların sorularıyla başlanması gerektiğinin altını çizer. Böylelikle çözümleyicilerden bazıları dil edinimi ve anlam gibi geleneksel dilbilime ilişkin sorular sorarken diğer araştırmacılar da toplumsal ilişkiler ve sorunlar gibi disiplinler arası sorular sorabilir. Her ne kadar sorulan sorular diğer alanlarda sorulan sorularla ortak olsa da bu soruları yanıtlama biçimleri diğer alanlardakilerden farklıdır.

Söylem çözümleyiciler aynı zamanda dilin hangi nedenlerle kullanıldığını da incelerler. Bu bağlamda Bloor ve Bloor (2007, s. 12) söylem çözümlemesinin; dil kullanıcılarının iletişim kurma amacıyla dili ne şekilde kullandıklarını tanımlamak ve betimlemek, söylemin temel özelliklerini ve türlerini açığa çıkarmaya yarayacak çözümleme yöntemleri ortaya koymak ve iletişimin nasıl meydana geldiğine dair kuramlar geliştirmek olmak üzere üç amacının olduğunu ifade eder.

Büyükkantarıcıoğlu (2006, s. 91)'na göre ise söylem farklı bir alan için incelense dahi çözümlemesi dilbilimin de içinde bulunduğu disiplinlerarası bir yaklaşımını gerektirir. Benzer şekilde Johnstone (2008, s. 4) da söylem çözümleyicilerinin çalışmalarında dilbilim ve diğer alanlardaki kişilerin sormuş olduğu araştırma soruları üzerine odaklanmaları gerektiğini vurgular. Bu bağlamda söylem çözümlemesinin amacı da kullanımdaki dilin yapısal ve işlevsel yönlerinin incelenmek ve sorulan soruları yanıtlamaya çalışmaktır.

2.2.3. Söylem çözümlemesinin özellikleri

Söylem çözümlemesi bir araştırma yöntemi olarak Baş ve Akturan (2017, s. 31)'nın da belirttiği gibi sosyoloji, felsefe, psikoloji, tarih ve iletişim gibi disiplinlerde sıklıkla kullanılan

ve aynı zamanda Çomu ve İslam (2014, s. 46)'ın da ifade ettiği gibi farklı kuramsal kaynak ve yöntemlerden beslenen nitel bir araştırma yaklaşımıdır.

Diğer yandan Çelik ve Ekşi (2008, s. 108)'ye göre söylem genelde her ne kadar belirli katı dilsel kurallar çerçevesinde gerçekleştirilen bir (dilsel) etkinlik olsa da kimi zaman esnek ilkelere de oluşabilmektedir. Dolayısıyla söylem çözümlemesi de sadece dildeki bu katı kurallar üzerine odaklanmaz aynı zamanda söylem içinde bireylerin neleri ihlal ettikleri, neleri görmezden geldikleri ya da hangi durumda tereddütte kaldıkları olay ya da olgular üzerine de odaklanır.

Bununla birlikte toplumsal sorunların yer aldığı söylemler de araştırma konusu edilebilir. Evre (2009 s. 136-137)'nin de Van Dijk (1993, s. 252)'e atfen belirttiği gibi toplumsal sorunlar oldukça karmaşıktır. Böylelikle bu karmaşıklığı dile getirmek için de söylem çözümlemelerinde çok disiplinli bir yaklaşım belirlenmeli ve özellikle siyasilerin söylemlerinde aslında nasıl bir “eşitsizlik” uyguladıkları eleştirel olarak çözümlenmelidir.

Baş ve Akturan (2017, s. 31) ise söylem çözümlemesi yaklaşımını metnin görünen yüzünü analiz etmekten ziyade metnin anlam derinliğini çözümleme çabası olarak görür. Başka bir deyişle, söylem çözümlemesinin amacı; kelimenin, cümlenin, metnin ya da ifadenin anlamını yazarından bağımsız olarak ele alıp incelemek ve çıkarımlarda bulunmaktır. Dolayısıyla söylem çözümlemesi satır aralarını okuma sanatı olarak da nitelendirilebilir.

Ayrıca Çelik ve Ekşi (2008, s. 115)'ye göre söylem çözümlemesi; kişilerin, sosyal grupların, siyasi partilerin ve toplum içerisinde yerleşik konumda olan alt ve üst kimliklerin belirli bir sosyal ve kültürel çevrede dili nasıl kullandıklarını ve dile nasıl bir anlam yüklediklerini inceleyen de bir disiplindir. Böylelikle sözlü ve yazılı iletişimin gerçekleştiği söz konusu sosyal çevreler ve güç ilişkilerinde bireylerin kendi gerçekliklerini nasıl yarattıkları da incelenerek değerlendirilebilmektedir.

Bütün bunların dışında söylemin doğasında ideolojik göndermeler de yer alır (Çelik ve Ekşi, 2008, s. 107). Şöyle ki ideolojiler aslında güçlülerin üstünlüklerini destekleyen düşünme biçimleri olarak değerlendirildiği için Wooffitt (2005, s. 140)'a göre bu bağlamda söylem çözümlemesi günlük yaşamda ideolojileri nasıl şekillendirdiği ve yeniden ürettiğine dair açıklamalar yapan bir yaklaşım olarak da görülür.

Barker ve Galasinski (2001, s. 63-64) de söylemin yerel ve genel bağlam içerisinde de incelenebileceğini ifade eder. Söz konusu bağlamları meydana getiren parçalar ise söylemin geçtiği yer, zaman, taraflar, bu tarafların iletişimleri, sosyal rolleri, konuyla ilişkili sosyal bilgileri, normlar, değerler, kurumsal ve örgütsel yapılar şeklinde sıralanabilir.

Yukarıdaki tanımlardan da anlaşılacağı üzere söylem çözümlemesi sadece sözcük ya da cümleleri temel alan basit ve dar kapsamlı bir yaklaşım değildir. Çelik ve Ekşi (2008, s. 115)'nin de vurguladığı gibi söylem çözümlemesi aslında dilin sosyal çevreyi nasıl yapılandığı ve kişilerin dil üzerinde nasıl bir etki yarattığını inceleyen ve derinlemesine yorumlara gidebilen nitel bir araştırma yöntemi olarak düşünülebilir. Böylelikle söylem çözümlemesi, pozitivist düşüncenin egemenliği altında kalan bilim anlayışına ve dünya görüşüne alternatif bir bakış açısı olarak da değerlendirilebilir.

2.2.4. Söylem çözümlemesinde araştırma süreci

Baş ve Akturan (2017, s. 33) söylem çözümlemesini bir metnin ya da söylemin ardında yatan anlamı ortaya çıkararak, söylemin kendisini, yapısını ve işlevlerini inceleyen, farklı kişi ve zamanlara göre sonuçlarını saptamak amacıyla yürütülen bir araştırma yöntemi olarak addeder. Dolayısıyla söylem çözümlemesi, sadece çok özel sorulara cevap bulmakla yetinmez aynı zamanda sorunun ne olduğuna ve soruna ilişkin çözüm yollarının neler olabileceğine dair fikirler de sunar.

Ancak söylem çözümlemesi kapsamında gerçekleştirilen herhangi bir araştırmada veri toplama ve çözümleme teknikleri diğer araştırma süreçlerinden çok da farklı olmasa da söylem

çözümlemesinde örnekleme ve yorumlama yaklaşımları bu çözümlemenin kendisine özgü tekniklerdir. Bu bağlamda Tonkiss (2012, s. 409), aslında söylem çözümlemesinde belirli bir kuralın olmadığını, bu sebeple de araştırmacıların farklı araştırma teknikleri kullanabileceklerini savunur. Baş ve Akturan (2017, s. 33) ise söylem çözümlemesinde araştırma sürecinin; konu, amaç, örnekleme, veri toplama, çözümleme ve araştırma sonucu olmak üzere beş safhada gerçekleşebileceğini dile getirir.

2.2.4.1. Araştırma konusu

Yukarıda da görüldüğü üzere söylem çözümlemesi belirli bir soruya cevap vermek yerine bakış açısını genişletmek amacıyla herhangi bir inanç, tutum ve eylemi belirleyen her türlü yazılı ve sözlü söylemi tarihi ve sosyal bağlamında değerlendirerek anlamlandırmaya çalışan bir uğraştır. Böylelikle Elliott (1996, s. 66)'ın da belirttiği gibi biçimsel olarak yazılı hale getirilmiş haber bildirimleri, firma, siyasal parti, örgüt gibi kuruluşların demeç ve bildirimleri, akademik makaleler ile sosyal etkileşim niteliği taşıyan her türlü belge, sohbet, odak grup tartışması, bireysel görüşme ya da medya, televizyon programları, reklam, dergi, roman ve hikâyeler söylem çözümlemesine araştırma konusu edilebilir.

2.2.4.2. Örnekleme süreci

Elliott (1996, s. 66)'nın da ifade ettiği gibi söylem çözümlemesinde amaç metindeki dili ya da söylemdeki ifadeleri çözümlmek, yorumlamak ve anlamlandırmak olduğu için söylem çözümlemesindeki örnekleme süreci de metni ya da söylemi oluşturan kişilerle ilgilenen diğer geleneksel araştırma tekniklerinden farklıdır. Diğer yandan, söylem çözümlemesinde önemli olan az sayıda kişiden elde edilen geniş kapsamlı dilsel veriler olduğu için örneklemin büyüklüğü de herhangi bir önem teşkil etmez. Bunun asıl nedeni de hacimli örneklemlerle araştırmalarda çözümlmelerin yönetilebilirliğinin zorlaşması ve bunun da araştırma sonuçlarına herhangi bir katkısının olmamasıdır. Başka bir deyişle, söylem çözümlemesinde asıl odak nokta kullanılan dildir, dili oluşturan kişiler değildir.

Baş ve Akturan (2017, s. 34) ise söylem çözümlemelerinde araştırmanın ana kriteri göz önünde bulundurularak örnekleminin de araştırma sorusuna uygun şekilde yapılması gerektiğini vurgular. Örneğin; söylem çözümlemesi için belli bir konuyla ilgili gazetelerde çıkan haberler temel alınabileceği gibi sesli ya da görüntülü kayıt cihazlarıyla kaydedilen konuşmaların da seçilmesi mümkündür.

2.2.4.3. Verilerin toplanması

Söylem çözümlemesinin bir diğer önemli aşaması ise veri toplama aşamasıdır. Bu aşamada araştırmanın konusu doğrultusunda yazılı ya da sözlü söylemler toplanabileceği gibi derinlemesine yapılan görüşmeler ya da grup tartışmalarıyla da veriler elde edilebilir (Baş ve Akturan, 2017, s. 35). Ancak Elliott (1996, s. 66) ise derinlemesine görüşme ve odak grup görüşmelerinin diğer araştırma tekniklerinden farklı olduğunu altını çizer. Şöyle ki diğer araştırma tekniklerinde verilerin birbiriyle tutarlı olması gerekirken söylem çözümlemesinde ise verilerin çeşitliliği önemlidir. Dolayısıyla söylem çözümlemesinin bu aşamasında araştırmacı, farklı görüşlere ilişkin söylemleri ve değişkenlik içeren görüşlerin de ifade edilmesini sağlayabilmelidir.

Diğer yandan, Çelik ve Ekşi (2008, s. 110)'nin da belirttiği gibi araştırmacı, derinlemesine yapılan görüşmeler ve odak grup görüşmelerinde aktif olarak veri toplama sürecine katılım sağlamalıdır. Böylelikle görüşmede kullanılan sorular aynı zamanda çözümleme sürecindeki metnin bir parçası olacağı için araştırmacı da sorulara verilen yanıtlar arasında bağlantı kurma olanağı elde etmiş olur. Bu nedenle Elliott (1996, s. 66)'ya göre araştırmacının sorduğu sorular ve görüşülen kişi ya da kişilerin verdiği tüm cevaplar deşifre edilmelidir. Bazı durumlarda veri toplama aracı olarak her ne kadar not tutma tekniği kullanılıyor olsa da genelde görüşmeler esnasında olan biteni tam anlamı (tonlama, vurgu, duraksama, tereddüt vb. durumlar) ile ortaya çıkaracak olan ses kayıtlarının yapılması daha uygun bir yöntem olarak görülmektedir.

2.2.4.4. Verilerin çözümlenmesi

Baş ve Akturan (2008, s. 35) söylem çözümlenmesinde verilerin çözümlenme sürecini, genel olarak toplanan verilerin okunması, sınıflandırılması, yorumlanması, yapılandırılması ve makro yapıda incelenmesi aşamalarını içerdiğini belirtir. *Yorumlama*; söylemdeki sözcüklerin anlamlarının, bir sözcük içerisinde parçalara ayrıştırılarak bunların anlamlandırılma aşamasıdır. Yorumlamada ayrıca, sözcüklerin anlamları ortaya çıkartılarak söylemdeki sıra ve söz dizinleri gruplandırılarak işlevlendirilir. Bununla birlikte, yorumlama aşamasında cümle ya da cümleciklerin birbirleriyle olan bağlantılarına ve metinde yer alan iletinin anlamına da ulaşılmaya çalışılır. Ayrıca bu aşamada, sözcük gruplarının toplumsal sorun, ilişki ya da cinsiyet gibi içeriklerine dair yorumları da yapılır. Bunun yanı sıra, eğer veri toplama süreci bizzat araştırmacının kendisi tarafından yürütülüyorsa sadece cevaplar değil sorulan soruların da yorumlanması gerekmektedir.

Parçalara ayrılan sözcüklerin anlamlarının cümle içerisindeki bağlama göre yeniden düzenlenmesi ise *yapılandırma* aşamasını kapsar. Bu aşamada sözcükler, ilk anlamlarından farklı olarak cümle içerisindeki anlamlarına göre yeniden yapılandırılarak yorumlanır. Yapılandırma aşamasının amacı ise yorumlama sonucu ortaya çıkan önerinin önceki cümle veya cümlelerle olan ilişkisinin ortaya konması, yani söylemdeki anlamın yeniden oluşturulmasıdır.

Verilerin çözümlenmesinin son aşaması da *makro yapılandırma*dır. Söz konusu aşamanın amacı; söylemde yer alan sözcük ve cümlelerin nasıl önermeler içerdiğini açıklamaya çalışmaktır. Böylelikle söylemde bireyle ilgili ifade edilenlerin makro bir boyuta taşınması amaçlanır.

Diğer yandan Van Dijk (1981, s. 18-19)'e göre; farklı özellik ve boyutlara sahip olması sebebiyle söylemin, hangi kültüre ait olduğu, tarihi periyodunun ne olduğu, hangi sosyal bağlamda kullanılması gerektiği, konuşmacının amacı ve ilgisinin ne olduğu gibi içerik

özelliklerinin de dikkate alınarak çözümlenmesi gerekmektedir. Bunun yanı sıra, söylemin konusu ve amacının ne olduğu, bunların nasıl ifade edildiği, hangi sıfat, bağlaç vb. sözcük türlerinin kullanıldığı ve cümleler arasında ne tür anlamsal ilişkilerin olduğuna dair yapısal özellikler de ele alınmalıdır.

Baş ve Akturan (2008, s. 36-37) ise söylemin içerik ve dilbilgisel özelliklerinin yanı sıra tartışma, açıklama ve karşılaştırma gibi ne tür bir metinsel yapısının olduğu, söylemi oluşturan cümlelerin uzunluğu, bütünlüğü, karmaşıklığı, telaffuzu ve vurgu gibi biçembilimsel (stilistik) özelliklerinin de çözümlenmesi gerektiğini vurgular. Bununla birlikte söylemdeki etkileşimsel özellikler de araştırmacının üzerinde durması gereken bir diğer noktadır. Bu noktadan hareketle kimin kime hitap ettiği ve konuşmacının amacına ulaşmak için hangi yöntemleri kullandığının dikkate alınması gerekmektedir.

Ayrıca Van Dijk (1981, s. 18-19), verileri çözümlene sürecinde araştırmacının söylemdeki samimiyet, sıcaklık, ses yüksekliği, konuşmacının sakin ya da öfkeli olması gibi durumlar üzerine de odaklanması gerektiğini vurgular.

Son olarak Çelik ve Ekşi (2008, s. 110) ise söylem çözümlemesinde tutarlılığı önemli bir unsur olarak görür. Böylelikle araştırmacı, dil kullanımındaki düzenli kalıpları tanıyabilme ve bunları genişletebilmelidir. Başka bir ifadeyle, tutarlılık söylemdeki doğal olguları bulabilmektir.

Böylelikle yukarıda sözü edilen çözümlene sürecine dair bütün özelliklerin göz önünde bulundurulması önem arz etmektedir. Nitekim Baş ve Akturan (2017, s. 37)'in da ifade ettiği gibi her bir söylem için söz konusu özellikler dikkate alınmasa bile bunlara dair bir kontrol listesi düşünülebilir.

2.2.4.5. Araştırma raporu

Bu son aşamada, araştırmaya dair raporun detaylı bir şekilde sunulması gerekmektedir. Bu bağlamda sözü edilen rapor, söylem çözümlemesindeki bulguların sunumundan daha detaylı

olmalıdır. Zira çözümlene aşamasındaki çıkarımlar birer veri olarak kullanılamaz ancak birer yorum olarak değerlendirilebilirler. Birbirleriyle bağlantılı olan cümle ve paragraflar da olduğu gibi aktarılmalıdır. Diğer yandan, çözümleninin nasıl yürütüldüğü de araştırmacı tarafından açık bir şekilde belirtilmelidir. Rapor son aşamada verilerin çözümlene sürecine dair okuma, yorumlama ve makro yapılandırma gibi tüm aşamaları kapsmalıdır (Baş ve Akturan, 2017, s. 38).

2.3. Söylem çözümlenmesine dair yaklaşımlar

Gee (2001, s. 9)'ye göre söylem çözümlenmesinde *betimleyici* ve *eleştirel* olmak üzere iki tür yaklaşım bulunmaktadır. Her iki yaklaşımda da araştırmacılar,

“inceledikleri nesneye ya da olguya ilişkin açıklama elde etme ve bunların işleyiş nedenlerini öğrenmeye çalışırlar. Betimleyici yaklaşımda amaç, dilin işleyiş biçiminin anlaşılması ve betimlenmesiyken, eleştirel yaklaşımda ise amaçlanan sadece dilin nasıl işlendiğini betimlemek ve buna açıklama getirmek değildir. Amaç aynı zamanda, araştırılan toplumsal ve politik konu, sorun ve anlaşmazlıkları da gündeme getirerek söz konusu olgulara müdahale edebilmektir”.

Gür (2013 s. 189) ise söylem üretmede kullanılan her türlü görsel, sözlü, yazılı ve işaretlerin söylem çözümlenmesinde kullanılabileceğini belirterek bu bağlamda söylem çözümlenmesinin metinselliğin çok ötesinde bir yaklaşım olduğunu vurgulamaktadır.

Fairclough (1992, s. 12) ise söylem çözümlene uğraşını, eleştirel olan ve olmayan yaklaşımlar olarak ikiye ayırmaktadır. Eleştirel söylem çözümlenmesi, güç-iktidar ilişkileri ve ideolojilerin söylemi nasıl şekillendirdiğini göstermeyi amaçlar. Ayrıca bu bağlamda söylemin toplumsal kimlik ve ilişkilerle birlikte bilgi ve inanç dizgelerinin oluşumunda nasıl etkili olduğunu gösterir. Eleştirel olmayan söylem çözümlenmesi ise dilbilimsel çözümlene, yani bir anlamda betimleyici bir çözümlenedir. Benzer şekilde Taylan (2011, s. 67) da eleştirel olmayan yaklaşımı betimleyici, yani açıklayıcı bir yaklaşım olarak tanımlayarak söz konusu yaklaşımda dil ve iletişimin toplumun sosyo-kültürel hayatına dair işlevleri üzerinde durur. Bu bağlamda

Büyükantarcıoğlu (2006, s. 94) da söylem çözümlerinde sadece anlam ile gösterge arasındaki ilişkinin dilsel açıdan incelenmesinin yeterli olmadığını, söylemin toplumsal boyutta da ele alınması gerektiğinin altını çizer.

Söz konusu tanımlamalardan hareketle söylem çözümlerinde incelenmesi gereken olay ve olguların, anlam ile gösterge arasındaki ilişkiyi kuran toplumsal, politik ve tarihsel bir çerçevede gerçekleştirmelerinden dolayı söylem çözümleri araştırmalarında en çok tercih edilen yaklaşımın da eleştirel söylem çözümleri yaklaşımının olduğu sonucuna varılabilir.

2.3.1. Eleştirel söylem çözümleri

Fairclough (2001, s. 20)'nun ifade ettiğii gibi eleştirel söylem çözümleri, dili sosyal bir eylem biçimi olarak gören, söylemin sosyal ve siyasi iktidar öğelerini tartışan disiplinlerarası bir çözümleri yöntemidir. Wodak (2014, s. 302)'a göre ise eleştirel söylem çözümleri, tek başına dilsel birimlerin incelenmesinden öte disiplinlerarası, çoklu disiplinli hatta disiplinler ötesi ve çok yöntemli bir yaklaşım gerektiren karmaşık toplumsal olguların incelenmesidir.

Bunula birlikte Doyuran (2018, s. 30) da eleştirel söylem çözümleri yaklaşımını; karşılıklı diyalog, tek bir söylem ya da metin üzerinde anlamı ve iletiyi (mesajı) sistematik bir çözümleri ile ortaya koyma çabası olarak niteler. Janks (1997, s. 329) ise eleştirel söylem çözümlerini, toplumsal bir pratik biçimi olarak ele alınan ve aynı zamanda toplumsal ilişkilerin yeniden üretilmesine imkân sağlayan ya da bunlara karşı koyarak farklı çıkarılara hizmet edilmesine yarayan bir araç olarak tanımlamaktadır.

Öte yandan Çomu ve İslam (2014, s. 47)'a göre 1970'li yıllardan başlayarak alanın önde gelen kuramcılarında Hollandalı dilbilimci Teun A. Van Dijk, İngiliz dilbilim profesörü Norman Fairclough ve Avusturyalı dilbilimci Ruth Wodak bu konuda önemli teoriler ortaya koyarak eleştirel söylem çözümlerinin disiplinlerarası bir yaklaşım olmasında etkin rol oynarlar. Ancak Eagleton (2011, s. 257) ise dilin iktidarla ilişkisine yönelik düşünce ve

çalışmaların kaynağının aslında Rus dilbilimci Valentin Voloşinov (1895-1936)'a kadar uzandığını, bu kişinin toplumsal iktidarın dildeki rolüne dikkat çekerek bir anlamda günümüzde eleştirel söylem çözümlemesi adı verilen yaklaşıma da öncülük ettiğini dile getirir.

Öyle ki Büyükkantarcıoğlu (2006, s. 4)'nun da ifade ettiği gibi eleştirel söylem çözümlemesi, dilbilimin yürüttüğü inceleme ve araştırmaların toplumsal sorun, ideolojik ve siyasi konulardan bağımsız olması, başka bir deyişle bu konuları ele almaması nedeniyle ortaya çıkmıştır. Fairclough (2001, s. 20) ise söz konusu eleştirel çözümlemenin, elde edilen tüm veriler neticesinde ortaya konulan bir çözümleme yaklaşımı olduğunu ve aynı zamanda sosyal ve iktidar/ güç öğelerini tartışan bir çözümleme yöntemi olarak da değerlendirilmesi gerektiğini vurgular. Ayrıca Fairclough (1995, s. 98), eleştirel söylem çözümlemesinin metin, yorum ve çözümleme olmak üzere üç inceleme aşamasından oluştuğunu belirtir. Birinci aşamada kişi, yer, zaman, olay, anlatıcı ve metnin yapısı gibi metindeki dilbilgisel özellikler, kullanılan kelime ve sözcükler üzerine odaklanılırken ikinci aşamada ise söylemdeki ideolojik, siyasi veya toplumsal ifadeler ortaya çıkartılarak yorumlanır. Üçüncü ve son aşamada da söylemlerin yorumlanması sonucunda elde edilen veriler dikkate alınarak daha geniş bir çerçevede sonuca ulaşılmaya çalışılır. Bu son aşamada, söylemle neyin amaçlandığı, ne tür bir mesaj ya da mesajların verilmek istendiği ve vericinin/ konuşucunun siyasi veya ideolojik bir taraf olup olmadığı ortaya konmaya çalışılır.

Doyuran (2018, s. 316)'nın da belirttiği gibi böylelikle Fairclough (1995), yukarıda ifade edilen inceleme aşamalarıyla eleştirel çözümleme sürecinin temel yapısını belirgin bir şekilde ortaya koyar. Sözen (1999, s. 14) ise Fairclough'un söz konusu yaklaşımına dair ifade edilen aşamaların daha da ileriye götürülerek detaylandırılabilirliğini iddia eder. Ayrıca bu tür çözümlenelerde amacın ise, analitik bir çözümleme kapsamında anlatılmak istenen herhangi bir şeyin birey, toplum ve sosyal gerçekler hakkında doğru bilgiler edinilecek şekilde eleştirel bir biçimde ortaya konulması olmalıdır.

Diğer yandan Dedeoğlu (2013, s. 42)'nin vurguladığı gibi, eleştirel söylem çözümlemesine dair çalışma ve incelemeler yeni bir kuramsal çerçeve olarak da değerlendirilebilir. Bu bağlamda, içinde bulunduğumuz yoğun sosyal ilişki ve etkileşim ağlarındaki karmaşık süreçlerin daha iyi anlaşılabilmesi ve bu ilişki ve etkileşimlere dair sorunlara da çözümler geliştirilebilmesi anlamında eleştirel söylem çözümlemesi uygun bir yaklaşım olarak benimsenebilir.

Oğuz (2008, s. 54) ise her söylemin güç içerdiğini ve böylelikle tüm söylemlerin de ideoloji ve iktidar temelli olduğunu vurgular. Bu doğrultuda eleştirel söylem çözümlemesi de metinlerin ideolojik yapısı üzerine odaklanarak verilen bilgi ve kanıtları ortaya koyar, onları kırar, bozar, yapı söküme uğratar, asıl kaynağını göstererek baskıcı doğasını belirtir ve yeniden inşa eder.

Bununla birlikte Van Dijk (1988, s. 23), söylem çözümleme sürecinde araştırmacıların ilk başlarda daha çok dilbilim ve dilbilgisi üzerine odaklandıklarını ancak daha sonra söylemin sosyal, kültürel ve bilişsel boyutlarını incelemeye başladıklarını, yani söylem çözümlemesinin tanım ve kuramının belirlenmesinde bağlama ve metine önem atfedildiğini dile getirir. Ayrıca bu süreçte, eleştirel söylem çözümlerinde sadece yazılı değil, aynı zamanda sözlü söylemlerin de incelendiği görülür. Tüm bunların yanı sıra yazara göre, bir yandan ders kitapları, görüşmeler, reklamlar ve haberlerdeki söylemlerin geniş bir yelpazeye doğru ilerlemesi, diğer yandan dilbilgisi, mantık, bilişim ve yapay zekâ gibi disiplinlerdeki gelişmeler eleştirel söylem çözümlemesi kuramının çerçevesini de zenginleştirmektedir. Van Dijk (2015, s. 468) aynı zamanda eleştirel söylem çözümlemesinde güç, hegemonya, sınıf, egemenlik, toplumsal cinsiyet, ırk, sosyal yapı ve sosyal düzen gibi kavramların da ele alındığının altını çizer.

Wodak ve Meyer (2001, s. 6) ise Kress (1989)'e atfen, eleştirel söylem çözümlemesinin aslında kimi varsayımlar üzerine kurulduğunu savlar. Sözü edilen varsayımlar bağlamında dil

sosyal bir olgu olup ve bu olgu içerisinde de her bir bireyin, kurum ya da sosyal grubun bir değeri vardır. Ayrıca tüm bu değerler de dil ve sistematik yöntemler aracılığıyla ifade edilir.

Diğer yandan, Doyuran (2018, s. 314-315) da eleştirel söylem çözümlemesinde pek çok olay ya da olgunun çözümlemeye dâhil edilebileceğini iddia eder. Şöyle ki bir film veya romanda geçen söylemlerle birlikte herhangi bir sahnenin görsel göstergesi, mekânı, renk seçimi, havanın sıcak, soğuk, güneşli, yağmurlu, karlı, rüzgârlı ve sisli oluşu gibi yardımcı unsurlar çözümleme sürecine dâhil edilebilir. Bunun yanı sıra, bir televizyon haberinde spikerin ses tonundan bir fotoğrafa kadar hemen hemen her gösterge çözümleme kapsamında olup, makro ve mikro yapıları göz önünde bulundurularak çözümlemeye gidilebilir. Bununla birlikte, görsel göstergeler dışında sadece söylem ya da diyaloglardan oluşan bir çözümleme yoluna da gidilebilir. Örneğin, herhangi bir siyasi söyleşi ya da mitingde dile getirilenler yorumlanarak eleştirel bir çözümleme yapılabilir. Ayrıca bu tür bir çözümlemede de söylemdeki olay örgüsü, dilbilgisel yapı, söylemin içeriğindeki veya kendinden önceki söylemlerle olan sosyokültürel bağlam da dikkate alınması gerekmektedir.

Son olarak Baş ve Akturan (2017, s. 33), “ima” söylemlerinin de eleştirel söylem çözümlemelerinde dikkate değer bir yerinin olduğunu vurgular. Öyle ki bu bağlamda kelime, cümle ya da diğer metinsel ifadeler *gösteren* kavramını ya da önermelerini ima etmiş olur. Dolayısıyla ima ediş de ideolojik etki yaratma gücü bakımından eleştirel söylem çözümlemelerinde oldukça önemli bir yer tutar.

2.3.1.1. Amacı ve özellikleri

Van Dijk (2001, s. 352)'in de ifade ettiği gibi eleştirel söylem çözümlemesi, toplumsal sorunlara yönelmek suretiyle söylemler aracılığıyla iktidar ilişkilerinin karakterini ortaya çıkarmaya çalışan, söylemi tarihsel ve ideolojik bir işleyiş olarak gören ve bundan hareketle de metin ve toplum arasındaki ilişkiyi yorumlayıcı ve açıklayıcı bir çerçevede kurmaya çalışan bir çözümleme yaklaşımıdır. Wodak (2001, s. 73) içinse metinler aynı zamanda toplumda baskınlık

kurma çabasıyla çatışan ve mücadele eden söylem ve ideolojilerin izlerini taşıyan mücadele alanlarıdır. Böylelikle baskınlık söyleminde egemen olan kesim, üstünlüğünü sürdürmek ve eşit olmayan güç ilişkilerini gizlemek için örtük bir biçimde kurgulanır. Eleştirel söylem çözümlemesi de bu doğrultuda söz konusu örtüklüğü ortaya çıkarmayı amaç edinir.

Fairclough (2003, s. 205)'un da belirttiği gibi Foucault'un öncülük ettiği eleştirel söylem çözümlemesi araştırmaları aynı zamanda toplumsal yapının ve iktidar ilişkilerinin metindeki izdüşümünü bulmayı amaçlar. Böylelikle bu türden bir yaklaşımla, söylem ve topluma değin diğer pratikler arasındaki diyalektik ilişkiler de çözümlenebilir.

Diğer yandan Baş ve Akturan (2017, s. 33)'a göre eleştirel söylem çözümlemesi, klasik söylem çözümlemesinin aksine politik amaca hizmet eden söylemler üzerine yoğunlaşır. Klasik söylem çözümlerinde daha tarafsız bir yaklaşım sergilenirken, önemli olan da araştırmacıların söylemlere dair yorumlarıdır. Eleştirel söylem çözümlemesinde ise araştırmacılar, söylemin kitleler üzerindeki etkilerinin neler olduğuna odaklanarak toplum içindeki güç ve hâkimiyet ilişkilerini ortaya çıkarmaya çalışırlar. Dolayısıyla burada önemli olan da benzer metinlerin farklı okuyucular tarafından farklı biçimlerde okunmasıyla okuyucunun herhangi bir yorumu olmadan metinlerin tek başlarına bir anlam ifade edip edemeyecekleridir.

Doyuran (2018, s. 315) ise eleştirel söylem çözümlemesinin bir diğer amacının; söylemdeki anlama ulaşma ve ulaşılan anlamdan yola çıkarak yorum yapma olduğunu dile getirir. Böylelikle yapılan yorum da söylemde ortaya konulmak isteneni (mesaj, bilgi, düşünce vb.) içerisinde bulunduğu konum itibarıyla (olay örgüsü) değerlendirir ve açığa çıkarır.

Bununla birlikte Wodak (2001, s. 65), eleştirel söylem çözümlemesinde metin ve toplum arasında basit bir ilişki kurulamayacağını vurgular. Aksine söylemler, baskınlık sonucu ortaya çıkar, tarihsel olarak yeniden üretilerek yorumlanır ve ancak belirli bir güce sahip toplulukların ideolojileriyle meşrulaşır.

Kress (1996, s. 15) de benzer şekilde eleştirel söylem çözümlemesinin, söylemdeki ideolojik yapıları ortaya çıkarmayı amaçladığını ve daha eşitlikçi bir toplumsal düzen oluşturmaya çalıştığını vurgular. Böylelikle toplumsal düzenin toplumun tüm üyelerine daha yararlı olacak bir dizgeye dönüştürülmesi hedeflenmiş olur.

Ercan ve Danış (2019, s. 548)'a göre de eleştirel söylem çözümlemesi, bir kuram olmasının yanı sıra aynı zamanda çözümleme yöntemidir de. Amacı da güç, ideoloji ve baskınlık çatışmaları gibi toplumsal sorunlara odaklanmaktır. Bu doğrultuda, söz konusu yöntemi benimseyen araştırmacılar, kendilerini her daim güçlülerin karşısında ama güçsüzlerin yanında konumlandırarak taraf olduklarını da bir nevi belli ederler. Bir başka deyişle eleştirel söylem çözümlemesi, dil aracılığıyla güçlü grup ve kurumların, güçsüz grup ve azınlıklar (örneğin kadınlar ve mülteciler) üzerinde nasıl egemenlik kurduğunu ve baskın ideolojilerinin nasıl kurgulandığını dilsel çözümlemeler aracılığıyla ortaya koyarak bu kalıplaşmış yapıyı ifşa ederek değiştirmeye çalışırlar. Benzer şekilde Caldas-Coulthard ve Coulthard (1996, s. xi)'in da ifade ettiği gibi eleştirel söylem çözümlemesinin aynı zamanda dünyayı değiştirmek, yani insanların renk, yaş, toplumsal sınıf, cinsiyet ve inançları yüzünden dışlanmadığı bir dünya yaratmak gibi politik bir amacı da vardır.

Diğer yandan Bloor ve Bloor (2007, s. 12), eleştirel söylem çözümlemesinin 2 (iki) tür amacının olduğunu belirtir. Bunlar *kuramsal* ve *uygulamalı* amaçlardır ve şu şekilde sıralanır: 1. toplumsal bağlamlardaki güç ilişkilerinin oluşumunda dilin rolünü ortaya koymak; 2. dil kullanıcılarının farklı bağlamlarda anlamı nasıl oluşturduklarını incelemek; 3. toplumsal sorunların yansıtıldığı söylem pratiklerini çözümlemek; 4. söylemdeki ideolojileri saptayarak bunların kırılmasını sağlamak ve 5. çeşitli bağlamlardaki haksızlıklara, gücün kötüye kullanımına ve önyargılara ilişkin olarak bireylerde farkındalık sağlamak.

Bununla birlikte Fairclough (1995, s. 132-133), klasik söylemin çözümlemesi ile eleştirel söylem çözümlemesi arasında herhangi bir fark bulunmadığını savlayarak eleştirel

söylem çözümlemesinin amacının da şu şekilde açıklar: Eleştirel söylem çözümlemesi; söylemin olay ve metinler aracılığıyla daha geniş kitle ve kültürel yapılara ulaşmasına imkân tanıyarak söz konusu olay ve metinlerin, güç ilişkileri ve mücadeleleri tarafından ne şekilde biçimlendirildiğini ortaya koymayı amaçlar.

Benzer şekilde Van Dijk (2015, s. 466) da eleştirel söylem çözümlemesini klasik söylem çözümlemesi ile bir tutar ve eleştirel söylem çözümlemesinin özelliklerini; toplumsal ve politik bağlamlarda meydana gelen konuşma ve yazma yoluyla gerçekleştirilen, yeniden üretilen, meşrulaştırılan ve direnç gösterilen eşitsizliğin ve toplumsal gücün kötüye kullanım biçimlerinin irdelendiği söylem çözümlemeli bir inceleme biçiminde tanımlar.

Van Dijk (2015, s. 470) ayrıca, söylemin eleştirel bir bakış açısıyla çözümlenmesinin, güç ve gücün kötüye kullanımının çözümlenmesiyle eş değer olduğunu belirtir ve eleştirel söylem çözümlemesinin amacına ilişkin de şu soruları sorar:

1. Söylem, gücü elinde bulunduran kesim tarafından nasıl denetim altında tutulmaktadır?

2. Söylem, güçsüz kesimin zihinsel eylemlerini nasıl denetlemektedir ve söz konusu denetim toplumsal eşitsizliğin oluşturulmasında nasıl bir rol oynamaktadır?

3. Denetim altında olan kesim, kendisine dayatılan güce söylem aracılığıyla nasıl karşı koyabilir?

Sonuç olarak, söylemlerdeki dilsel yapıların tek başlarına ideolojik bir anlamı yoktur. Ancak metin içerisinde bağlamlar vasıtasıyla anlam ya da anlamlar kazanabilirler. Eleştirel söylem çözümlemesi de dildeki bu ideolojik anlamı ortaya çıkarmayı amaç edinen bir çözümleme biçimidir.

2.3.1.2. Kuramsal çerçeve

Eleştirel söylem çözümlemesinde araştırmacının çözümlemeyi başarılı bir şekilde gerçekleştirmesi için takip etmesi gereken aşamalar bulunmaktadır. Oğuz (2008, s. 56-57) bu

aşamaları; *araştırma sorusu* ve *problemi*, *verilerin oluşturulması*, *şüpheli okuma*, *kodlama*, *çözümleme* ve *yorumlama* olarak ele alır.

Araştırma sorusu ve *problemi* aşamasında eleştirel söylem çözümlemesinin amacı, toplumdaki adaletsizliği ve eşitsizliği ortaya çıkarmak, söylemler aracılığıyla ortaya çıkan bu durumu etkisiz duruma getirmektir, diğer bir ifadeyle araştırmacı hangi bağlamdaki eşitsizliği ortaya çıkarmak istiyorsa öncelikle ona dönük sorunu (*problemi*) ortaya koymalıdır. Sorun belirlendikten sonra ise *verilerin oluşturulması* aşamasına geçilir. Veriler, sözlü ve yazılı belge ya da ses kayıtları şeklinde çözümlemede kullanılacak olan dokümanlardır. Başarılı bir söylem çözümlemesi için mümkün olduğunca birincil kaynaklar tercih edilmelidir. *Şüpheli okuma* aşamasında da araştırmacı kendi inanç ve önyargılarını metne yansıtmamalıdır. Dolayısıyla metni (*söylemi*) okumaya herhangi bir şey bilmiyormuş gibi başlanmalı ve metnin ait olduğu kişi ya da kişiler hakkındaki düşünceler de bir tarafa bırakılarak, tüm okumalar analitik ve şüpheli bir yaklaşımla yapılmalıdır. Toplanan verilerin çözümlenmeden önce belli kategorilere ayrılması ise *kodlama* aşamasıdır. Kodlamanın amacı sonuçları bulmak değildir, amaç düzensiz söylem yapısını bir araya getirebilecek parçalar arasına girebilmektir. *Çözümleme* aşamasında ise eleştirel çözümlemenin söylemin parçalarıyla nasıl uyum içinde olduğu belirlenmeye çalışılır. Ancak eldeki sonuçlar birbiriyle tutarlı değilse ve dağınıksa, veriler söylemin özelliklerini açıklamaya uygun değildir anlamına gelir. Bununla birlikte, eleştirel söylem çözümleyicinin ilgisini çeken olguların türü, insanların sosyal hayattaki eylemlerinin sonuçlarına bağlı olmalıdır. Eleştirel söylem çözümlemenin son aşaması ise *raporlamadır*, yani çözümlemenin belgelenmesi ve sunulmasıdır. Ancak eleştirel söylem çözümlemesi sadece yorumlamaya dayandığından çözümlemeye dair çıkarsamalar da veri olarak kullanılamamaktadır.

III. BÖLÜM

YENİ MEDYA VE WEB TABANLI SÖYLEM ÇÖZÜMLEMESİ

3.1. Yeni medya ve Web tabanlı iletişim

3.1.1. Yeni medyanın ortaya çıkışı

Yeni medya kavramını açıklayabilmek için öncelikli olarak *İnternet* olgusundan bahsetmek yerinde olacaktır.

Geçmişten günümüze kadar teknolojik dönüşümlerle birlikte iletişim araç ve kanallarının da çeşitlenerek geliştiği görülmektedir. Şöyle ki ilk olarak MÖ 3500 yılında yazının bulunması ve binlerce yıl sonra matbaanın (1454) icat edilmesiyle başlayan söz konusu sürecin, periyodik yayın (1605), gazete (1618), fotoğraf (1830), telgraf (1832), telefon (1871), fonograf / ses kaydı (1877), sinema (1895), radyo (1920) ve televizyon (1936) gibi birbirinden farklı ancak birbirinin devamı niteliğindeki pek çok araç ve ortamın zaman içerisinde zenginleştiği anlaşılmaktadır (Baldini, 2000, s. 5-6, Uyguç & Genç, 1998, s. 41-45).

Ancak özellikle 20. yüzyılın ilk yarısında iletişim ve yayıncılık alanlarında devrim niteliğinde gelişmeler yaşanmış, yüzyılın ikinci yarısından sonra ise basın, sinema, radyo ve televizyon günlük hayatın vazgeçilmez iletişim araçları haline gelmiştir. 21. yüzyıla adım atılmasıyla birlikte Ergüney (2017, s. 1478)'in de ifade ettiği gibi söz konusu iletişim araçlarından çok daha yeni bir kitle iletişim aracı olan *İnternet* adlı buluş kendini göstermeye başlamıştır.

İnternet, Törenli (2005, s. 115)'nin tanımladığı gibi, sayısal ağları birbirine bağlayan ses, görüntü ve metin gibi çeşitli verilerin bilgisayar ya da mobil teknolojiler arasında, kişisel ya da küresel ölçekte çok geniş bir yelpaze içerisinde alınıp verilmesini sağlayan, şifreleme ve şifre çözmeye dayalı özel bir dilin kullanıldığı çoklu ortam teknolojisidir. Çakır (2005, s. 72)'a göre ise *İnternet*, her ne kadar kısa bir geçmişe sahip olsa da dünya üzerinde yaygın bir kullanıma ulaşarak ayrıcalıklı bir konuma erişmiş kitlesel bir iletişim aracıdır. Gün geçtikçe

kullanım alanı genişleyen söz konusu iletişim aracı/ ağı sayesinde artık insanların günlük yaşantılarına yeni ifadeler, anlatım kalıpları, semboller ve kullanım pratikleri girmektedir.

İnternetin gelişim tarihine bakıldığında aslında İnternet kavramının ilk olarak 1962 yılında *Amerikan Askeri Araştırma Projesi* (The Advanced Research Projects Agency Network- ARPANET) ve *Massachusetts Teknoloji Enstitüsü* (Massachusetts Institute of Technolog)'nün tartışmaya açtığı *galaktik ağ* kavramıyla birlikte gündeme geldiği görülür. *ARPANET* çerçevesinde ilk bağlantı, 1969 yılında *Kaliforniya Üniversitesi* (University of California), *Stanford Araştırma Enstitüsü* (Stanford Research Institute) ve *Utah Üniversitesi* (University of Utah) merkezleri arasında gerçekleştirilir. Böylelikle ana bilgisayarlar arası bağlantılarla İnternetin ilk şekli ortaya çıkar. Ekim 1972'de ABD'de gerçekleştirilen *Uluslararası Bilgisayar İletişim Konferansı*'nda ise *ARPANET*'in Ağ Kontrol Programı (Network Control Program- NCP) ile birleştirilmesine karar verilir. Aynı yıl içerisinde elektronik posta (e-mail) aracı da kullanılmaya başlanır. 1 Ocak 1983 tarihinde de *İletişim Kontrol Protokolü* (Transmission Control Protocol) *ARPANET* içinde yürürlüğe girer. TCP/IP protokolü aslında bugün var olan İnternet ağının da ana halkası sayılır (Çakır, 2005, s. 72).

Diğer yandan, İnternet her ne kadar 1990'lı yıllara kadar sadece askerî amaçlı ve araştırma merkezleri tarafından kullanılsa da bugün itibariyle insanların günlük hayatlarında iletişim, reklam ve tanıtım, alış-veriş, eğlence, bilgi depolama, bankacılık, eğitim-öğretim gibi pek çok alanda kullanılmaktadır. Öyle ki Ergüney (2017, s. 1481)'in de belirttiği gibi İnternet sayesinde toplumlar açısından yeni bir dönem, iletişim ve medya sektöründe ise farklı dönüşüm ve yenilik süreçleri başlamıştır. Böylelikle yazılı basın ve görsel-işitsel medya gibi ayrımlar da ortadan kalkarak birbirleriyle bütünleşmiş bir medya yapılanması ortaya çıkmıştır.

Bütün bu yeni iletişim araçları arasında en belirleyici rolü ise bilgisayar destekli teknolojiler üstlenir. Böylece Sütçü (2004, s. 323)'nün de ifade ettiği gibi basın, sinema, radyo ve televizyon gibi ortamların (medyaların) İnternet üzerinde bir arada sunulmasıyla birlikte

bilgisayar ve İnternet bağlantısına sahip herkes artık aynı ortamda radyo dinleyip televizyon izleyebildiği gibi gazete ve dergi de okuyabilmektedir. Güçdemir (2003, s. 375) de İnternetin hızlı, kolay ve ekonomik olması sebebiyle kullanımının yaygınlaştığını, bu yüzden kitle iletişim araçları arasında bu kadar hızlı ve ekonomik olan başka bir iletişim sisteminin daha bulunmadığını vurgular. Dilmen (2007, s. 114)'e göre günümüzde sözü edilen bu yeni iletişim ortamlarına *Yeni Medya* denilmektedir. Medya teorisyeni ve eleştirmeni Manovich (1960-) ise yeni medya olarak adlandırılan bu ortamı/ mecraayı *post-medya* ya da *meta-medya* şeklinde tanımlayarak söz konusu kavramın aslında iletişim ve bilgi teknolojilerinin gelişimiyle ortaya çıkan kültürel nesnelere incelediğini ifade eder (Yolcu, 2010, s. 41-42).

Castells (2005, s. 440) ise sözü edilen bu yeni medya sayesinde, tarihte ilk kez insan iletişiminin yazılı, sözlü, görsel ve işitsel biçimlerinin tek bir sistem/ kanal içerisinde bütünleştirilmesiyle bir meta-dilin ortaya çıktığının altını çizer. Bulunmaz (2014, s. 25) da yeni medyayı; bilgisayar, İnternet ve mobil teknolojilerinin gelişmesi neticesinde kullanıcıların zamandan ve mekândan bağımsız bir şekilde etkileşimde (interaktivite) buldukları tüm sanal ortamlar olarak niteler.

Diğer yandan, Thompson (1995, s. 23-25)'in da belirttiği gibi yeni medya olgusu 1990'lı yıllarda ivme kazanan bilgisayar ve İnternet teknolojileriyle birlikte genişleyerek farklı boyutlara ulaşmıştır. Çomu (2012, s. 42-43)'ya göre ise *Web 2.0* araçları olarak da bilinen bu yeni teknolojiler sayesinde İnternet kullanıcılarının Web siteleriyle olan etkileşimi gittikçe artmış, içerik üretebildikleri gibi ürettikleri içerikleri de diğer kullanıcılarla kolayca paylaşabilecekleri yeni bir döneme girilmiştir.

Bununla birlikte Yazıcı (2016, s. 122) ise yaşamın hemen her alanında yaygın olarak kullanılan ve toplumsal yaşamın önemli ihtiyaçları nedeniyle kullanım yoğunluğu giderek artan bilgisayar, cep telefonu ve İnternetin, kısaca yeni medya diye adlandırılan söz konusu teknolojilerin gündelik yaşamın alışkanlıklarını değiştirdiğini belirtir. Bu değişiklik aslında bir

anlamda teknolojik açıdan analogdan dijitale geçişin medya, toplum ve kültür üzerindeki etkilerini de yansıtmaktadır. Benzer şekilde Çeçen (2019, s. 55)'e göre; dijitalleşme neticesinde ortaya çıkan bu teknolojilerin oluşturduğu yeni medya ortamı beraberinde klasik medyadan farkını ortaya koyan gelişmeleri de hazırlamıştır.

3.1.2. Yeni medyanın özellikleri

Binark ve Löker (2011, s. 9)'in de belirttiği gibi; günümüzde *bilgisayar, bilgisayar ağları, bilgisayar donanımlı iletişim, İnternet, Web 2.0, çevrimiçi habercilik, çevrimiçi sohbet, dijital medya, oyun, kültür, imgeleme ve sanal uzam* gibi birçok kavram ile söz konusu kavramların tanımladığı toplumsal, kültürel ve ekonomik olgular günlük konuşmalarımızın birer parçası haline gelerek *yeni medya* adı altında birleşmektedir.

Diğer yandan Törenli (2005, s. 97)'ye göre söz edilen bu *yeni medyanın*, kablolu ve sayısal (dijital) televizyon, veri iletişimi, dosya transferi, video diskler, elektronik mektup, sayısal kamera ve fotoğraf makineleri, dizüstü (laptop) bilgisayarlar, modem, görüntü yansıtıcıları (projeksiyonlar), sayısal baskı makineleri, sayısal fotokopi makineleri, fakslar, iletişim uyduları, İnternet, sayısal ağlar, çoklu ortam (multimedya) gibi farklı seçenekler aracılığıyla eski medya ya da kitle iletişim araçlarını (gazete, radyo ve televizyon yayıncılığı) teknolojik bakımdan da çok farklı boyutlara taşıma özelliği bulunmaktadır.

Bununla birlikte Binark ve Löker (2011, s. 9-12), *yeni medya* diye anılan söz konusu ortamın dergi, gazete, radyo ya da televizyon yayıncılığı gibi geleneksel medyadan farklı olduğunu, bu farklılığa yol açan etmenlerin de *dijitallik, etkileşimsellik, hipermetinsellik, ağ taban, multimedya, kullanıcı türevli içerik üretimi ve sanallık* gibi özelliklerinden kaynaklandığını belirtir.

Aslında *yeni medya* ortamında *dijitallik*, bir anlamda her şeyin sayısal verilere dönüşme biçimidir. Gerek üreticiye, gerek kullanıcıya bir arayüz üzerinde büyük bir depolama olanağı sunan *dijitallik*, verilerin iletim hızını arttırmakla birlikte üretici ve kullanıcı arasındaki belirgin

ayrımı da ortadan kaldırmaktadır. Şöyle ki bir e-posta yazıldığında içeriğinin birçok kişiye yollanması amaçlanıyorsa ve alıcı hem gönderici hem de yorumlayıcı oluyorsa burada artık alıcı da bir tür üretici konumundadır.

Yeni medyanın bir diğer önemli özelliği ise *etkileşimli* olmasıdır. Dewdney ve Ride (2006, s. 215-216)'a göre *etkileşimsellik* (interaktivite); kullanıcı türevli içerik üretimine olanak sağlayan, önceden tanımlanmış ve birbirine bağlanmış link ve yazılımlar aracılığıyla gerçekleşen, arayüzeyde birçok kişinin karşılıklı iletişim kurmasına ve katılım sağlamasına imkân tanıyan bir özelliktir. Örneğin, dizüstü bilgisayar ya da akıllı telefondan görüntülü konuşma yapan iki kişi çok yönlü iletişimsel bir etkileşim içindedirler. Öte yandan Binark (2007, s. 5)'ın da belirttiği gibi *etkileşimsellik* aynı zamanda yeni medya ortamında toplumsal ilişkilerin gelişmesine de katkı sağlamaktadır. Bu yönüyle yeni medya, örneğin dijital bir platform, gündelik hayatın yanı sıra iletişim, sağlık, eğlence, kariyer, ticaret ve politika gibi insanlığın temel ilgi alanlarında da kendini göstermektedir. Van Dijck (2006, s. 118-123) ise dijital medyanın bu *etkileşimli* özelliğinin çift yönlü ya da çok yönlü bir iletişim olgusunu ortaya çıkarttığını ve aynı zamanda kullanıcıların da iletinin içeriğine müdahale edebilecek bir güce ulaştıklarını vurgular.

Çeçen (2019, s. 71) ise İnternet üzerinde herhangi bir sayfada verilen bağlantı (link) aracılığıyla bir diğer sayfaya geçiş yapabilme durumunu *yeni medyanın hipermetinsellik* özelliği olarak tanımlar, yani bir metne tıklanıldığında ulaşılan bir diğer içerik *hipermetinselliğin* ne olduğuna dair somut bir örnektir. *Hipermetinsel* özellik aynı zamanda yeni medyayı analog medyadan ayıran en belirgin farklardan biridir. Ayrıca bahsedilen bağlantı (link) aracılığıyla/ özelliğiyle sadece yazılı dokümanlara ulaşılmaz, aynı zamanda görüntülü ve sesli dokümanlara da ulaşılabilir.

Yeni medyanın bir diğer özelliği de *ağ tabanlı* olmasıdır. Çeçen (2019, s. 71)'in belirttiği gibi klasik medyada küresel kablolu bir ağ sistemi mevcut olup, iletim tek kanaldan

çok kişiye sağlanmaktaydı. Ancak *yeni medyayla* birlikte merkezi olmayan bir sistem inşa edilerek ağ temelli bir bilgisayar sunucusu oluşturuldu. Bu sunucu da yayın teknolojileri gibi çemberin merkezinde değil Web'in içerisinde bir devre olarak konumlandırıldı. *Yeni medyadaki* bu ağ tabanlı teknolojinin, tek merkez yerine farklı devreler aracılığıyla ancak kontrolü zor olan bir teknik yapıda konumlandırılmış olması da bu ağın eşsiz bir donanıma sahip olduğunu kanıtlar niteliktedir. Bu durumun en belirgin özelliği ise *yeni medya* araçlarının hemen hemen hepsinin dijital bir kodu paylaşmaları ve uzak mesafelerden erişilebilir olmalarıdır.

Multimedya ise *yeni medyanın* sahip olduğu bir başka ortam özelliğidir. *Multimedya*; gösterge, simge sistemi, iletişim çeşidi ve farklı veri türlerinin tek bir araçta toplanması, tümleşik (entegre) bir iletişim kanalının oluşması anlamına gelmektedir (Van Dijck, 2004, s. 146). Söz konusu ortam da *yeni medyanın* dijitallik özelliğinden beslenerek kullanıcı türevli içerik üretimini destekler. Böylelikle İnternet kullanıcıları da yeni medyanın bu özelliğinden yararlanarak içerik üretebilmektedirler. Bu içerikler de video paylaşım ağlarına yüklenen amatör, yarı amatör görsel-işitsel öğeler, bir dijital oyun arayüzüne yapılan yama, çevrimiçi haber sitelerine yapılan okur yorumları ve bloglar gibi çeşitli yeni metinlerden oluşabilmektedir (Binark & Löker, 2011, s. 10).

Yeni medyanın son özelliği ise *sanallıktır*. *Sanallık* bir bakıma arayüzey ile kullanıcının kurduğu iletişimin niteliğini açıklamaktadır. Ayrıca sanal olma durumu kullanılan teknolojinin sunduğu elektronik posta, denetimli veya denetimsiz tartışma listeleri, telekonferanslar, sohbet odaları ve toplumsal paylaşım ağları gibi sosyal medya ortamları ve bloglar gibi siber uzamda olma hissidir denebilir (Çeçen, 2019, s. 72).

3.1.3. Web tabanlı iletişim

Web tabanlı iletişim (Computer Mediated Communication- CMC), Hiltz ve Turoff (1978) ve Williams (1977)'in da ifade ettiği gibi gelişen bilgisayar teknolojilerinin önemli bir bileşenidir. Bu iletişim biçimi bir zamanlar teknik kullanıcılarla sınırlı olsa da bu durum

ilerleyen zamanda geçerliliğini yitirir. Şöyle ki sözü edilen bilgisayar teknolojileri zamanla insanların herhangi bir yazılı belgeyi paylaşabildiği, saklayabildiği, düzenleyebildiği, yayımlayabildiği ve kopyalayabildiği araçlar haline dönüşür. Bu sayede kullanıcılar da anında, düşük maliyetle ve uzun mesafelerden birbirlerine kolayca veri ya da ileti gönderebilir duruma gelirler. Böylelikle iki veya daha fazla kişi bir belgeye bakabilir, birlikte gözden geçirebilir, herhangi bir toplantı yapmadan kritik konularda birbirlerine danışabilir veya birbirlerine bu yolla yardım edebilirler (akt. Kiesler, Siegel & McGuire, 1984, s. 1123).

Herring (2004, s. 338)'in de belirttiği gibi, yukarıda sözü edilen özellikleri dolayısıyla Web tabanlı iletişimin (CMC) insan davranışı üzerindeki etkisi de göz önünde bulundurularak özellikle son yıllarda araştırmalara konu edildiği anlaşılmaktadır. Şöyle ki sayıları giderek artan sohbet odaları, Web forumları, anlık mesajlaşma ve e-posta gibi ortamlarda insanların düzenli olarak birbirleriyle iletişimde bulunmaları sebebiyle sosyal ve eğitim bilimciler de bu ortamlarda insan davranışlarını gözlemlemeye koyulurlar. Böylelikle, belirli kullanım koşullarında İnternet ortamının performansının nasıl artırılabilirliğinin araştırılması yoluyla da Web tabanlı iletişim biçiminin anlaşılmasına çalışılmaktadır.

Diğer yandan Törenli (2005, s. 97) ise Web'in metin, grafik, ses ve video gibi farklı kanalları birbirine bağlayarak bu yolla kullanıcılarına çoklu ortamlı (multimedya) Web tabanlı bir iletişim seçeneği sunduğunu belirtir. Bu açıdan bakıldığında, bu türden bir Web tabanlı iletişimin *Hiper Metin İşaretleme Dili* (Hypertext Markup Language- HTML) belgelerini yazma, bu belgeler arasında bağlantılar oluşturma ve de bu bağlantılarda tanımlanan birbirine bağlı alanlardaki uygulamalarda gezinme gibi pek çok özelliğe de sahip olduğu görülür.

Shirky (2008, s. 304) de Web tabanlı iletişimde, çevrimiçi bir ortamda etkileşmenin (konuşmanın) içerik üretmek, içerik üretmenin ise başkalarıyla bağlantı kurmak olduğunu ifade eder. Başka bir ifadeyle, sosyal araçların paylaşma, işbirliği yapma ve birlikte hareket etme gibi eğilimleri de güçlendirdiği düşünülebilir.

Öte yandan Herring (2002, s. 135)'in de vurguladığı gibi Web tabanlı iletişimde yazı dili standartları belli bir dilsel nitelik taşıdığı için son derece önemlidir, yani böyle bir ortamda yazma eyleminin doğrudan konuşmayı (iletişimi) etkilediği söylenebilir. Örneğin, mesajı ileten kişinin alıcısına iletisinde bir sözcük ya da bir tümceyi vurgulamak için tırnak işareti kullanması, vermek istediği mesajda dikkat çekmek istediği nokta şeklinde yorumlanabilir.

Baron (1984, s. 125) ise sosyal etmenlerin de Web tabanlı iletişimde önemli bir ayrıntı olduğunu belirtir. Şöyle ki Web tabanlı iletişimin alıcı-verici arasındaki sosyal mesafeyi azaltıp azaltmadığı, muhatapların herhangi bir sohbete ne ölçüde katıldığı veya görüşlerini ifade etmede ne kadar dürüst davrandıklarının da göz önünde bulundurulması gerektiğini vurgular.

3.1.4. Kullanım amacı ve koşulları

Haşlaman, Demiraslan, Kuşkaya, Dönmez ve Aşkar (2008, s. 163), Web tabanlı iletişim biçiminin dayandığı teknoloji ve kullanım şeklinin koşullara göre değiştiğini, söz konusu iletişimin yer aldığı ortamların aslında birer etkileşim ortamı olarak kullanıldığını ve grup iletişimlerinin takip edilmesinde de büyük kolaylık sağladığını dile getirirler. Herring (2001, s. 614)'e göre ise bilgisayar ortamının dil kullanımı üzerindeki etkisine bakıldığında, bilgisayar mesajlaşma sistemlerinin özellikle de Web tabanlı iletişimin şekillendirilmesinde önemli bir rol oynadığını belirtir. Böylelikle bu tür bir iletişimde önemli olan katılımın eşzamanlılığı (senkron) ya da eşzamansızlığıdır (asenkron). Eşzamanlı olmayan Web tabanlı iletişimde mesaj göndermek ve almak için kullanıcıların aynı anda oturum açmaları gerekmez, bunun yerine iletiler okunana kadar muhatapın sayfasında saklanır (e-mail gibi). Eşzamanlı Web tabanlı iletişimde ise gönderen ve muhatap (lar) aynı anda oturum açarlar ve mesajlar da daha kısa sürelidir. Örneğin, ticari hizmet sağlayıcılarının sohbet odaları ve İnternet aracılığıyla gerçekleşen gerçek zamanlı sohbetler (Internet Relay Chat- IRC) çok bilinen eşzamanlı bir Web tabanlı iletişim biçimidir.

Bununla birlikte eşzamanlı mesajlarda, sözcük dağılımı daha sınırlı olup az karmaşıktır. Ancak eşzamanlı olmayan Web tabanlı iletişim ise daha uzun, düzenli ve işlevsel olsa da dilsel olarak daha karmaşıktır, yani her iki iletişim türünde de mesaj üretimiyle ilgili zamansal kısıtlamalara dair farklılıklar mevcuttur. Herring (2002, s. 135)'in de belirttiği gibi her ne kadar sosyal etkileşim için eşzamanlı iletişim daha uygun görünse de karmaşık tartışma ve problem çözme için kimi zaman eşzamanlı olmayan Web tabanlı iletişim modeli tercih edilebilmektedir.

Öte yandan Feenberg (1989, s. 25), Web tabanlı iletişimde etkileşim ve geri bildirim olasılıkları neredeyse sınırsız olduğu için katılımcılar arasında karmaşık etkileşim süreçlerinin yaşanabileceğini belirtir. Örneğin, Web tabanlı iletişimde çevrim dışı ortamlarda yapılan tartışma arşivlerinin daha sonra yapılacak tartışmalarda tekrar kullanılabilir olması ve ilginç mesajların insanlar tarafından kaydedilmesi grup etkileşimi sağlayabilir. Böylelikle yazılı metnin, geçmişi hatırlama ve denetleme konusunda kendine has bir özelliği olduğu savında bulunulabilir.

Ayrıca Baron (1984, s. 125), Web tabanlı iletişim üzerine yapılan gözleme dayalı (ampirik) çalışmaları tartışırken, fiziksel, dilsel ve sosyal etmenleri de göz önünde bulundurmak gerektiğinin altını çizer. Şöyle ki muhatabınıza, *“dün gece yeterince uyuyamadığınızı ve kötü bir ruh hali içinde olduğunuzu dolaylı olarak nasıl bildirirsiniz?”* şeklinde fiziksel değişkenler söz konusu olduğunda, Web tabanlı iletişimin fiziksel mevcudiyetin veya dil-dışı bağlam eksikliğinin telafi edilmesi için bir araç geliştirip geliştiremediği sorgulanabilir. Benzer şekilde *ikinci kişi, muhataplarına atıfta bulunmak için hangi zamirleri seçecek?* gibi hem sözlü ve yazılı dille hem de Web tabanlı iletişim arasında dilbilgisel farklılıklar olup olmadığı da araştırılabilir. Herring (2002, s. 112) ise Web tabanlı iletişimde yaş, cinsiyet, ırk ve eğitim düzeyi gibi değişkenlerin, iletişimin konusu, amacı ve katılımcıların kişilik yapısına göre de değişebileceğinin göz önünde bulundurulması gerektiğini vurgular.

Öte yandan Baron (1984, s. 120)'a göre, Web tabanlı iletişime sosyal açıdan bakıldığında ise sadece metinsel özelliklerin dikkate alınmasından dolayı söylemde bulunan yazarların fiziksel ve sosyal statüleri hakkında bilgi sahibi olmak neredeyse imkânsızdır. Bu sebeple yüz yüze iletişim; görsel, işitsel, jest ve mimiklere dair iletişim kanallarını içerdiği için zengin bir ortamdır. Ancak, bilgi sadece görsel bir kanaldan elde edilebildiği ve bu bilgiler de yazılı metinle sınırlı olduğu için Web tabanlı iletişim zayıf bir ortam olarak görülebilir. Bu durum aynı zamanda, kimi araştırmacıların bilgisayar ortamının sosyal etkileşim için çok da uygun olmadığı şeklinde yorumlar yapmasına neden olmuştur. Şöyle ki eşzamanlı ortam; vericinin, alıcı ya da alıcılarından ne kadar geri bildirim alabileceği anda önem kazanır. Dolayısıyla yüz yüze bir iletişimde alıcı ve vericiler birbirlerinin fiziksel (görsel dâhil) varlığından haberdar oldukları için bu tarz bir iletişimde geri bildirim olasılıkları en üst düzeydedir. Ancak geleneksel yazı dilinde verici ve alıcılar zaman ve mekândan ayrı oldukları için geri bildirim imkânsız değilse bile kimi zaman zor olabilmektedir.

Sonuç olarak Baron (1984, s. 136)'un da dâhil olduğu pek çok araştırmacının vurguladığı gibi, Web tabanlı iletişimin veri ve bilgi aktarımı için uygun bir iletişim ortamı oluşturduğu ancak sosyal kullanımlara çok da uygun olmayan bir ortam olduğu görüşü ağırlık kazanmaktadır. Bununla birlikte, özellikle 2000'li yılların başından itibaren Web tabanlı iletişim seçeneğinin herkes için kullanılabilir olması, bu yolla insanların birbirleriyle özgürce iletişim kurabilmesi ve İnternet ortamındaki sosyal yaşam ve ağların da söylem araştırmaları için zengin bir veri kaynağı oluşturması dikkate değer bir durumdur.

3.2. Çevrimiçi metinler ve İnternet sözlükleri

3.2.1. Çevrimiçi metin ve özellikleri

Mitra ve Cohen (1999, s. 183)'in de ifade ettiği gibi yeni medyada metin ya da bir başka deyişle çevrim içi metin, geleneksel medyadan farklı olarak herkesin çoğu zaman kolaylıkla

ulaşabildiği ve birtakım bağlantılar (linkler) aracılığıyla sayfa ve metin içerisinde rahat hareket edebildiği bir (İnternet) ortamdır.

Bununla birlikte, Web sayfaları sadece düz metinlerden oluşmaz. Özellikle farklı anlamlar içermeleri sebebiyle pek çok araştırmaya konu edilirler. Şöyle ki sözü edilen farklı anlamları ortaya çıkarmak için eleştirel metin çalışmaları, içeriğin göstergebilimsel incelenmesi ve metinler arası ilişkiler bağlamında ele alınmasıyla birlikte Web sayfalarındaki metinlerin de anlamlı kılınması için değişik okuma biçimlerinin geliştirildiği bilinmektedir. Söz konusu bütün bu araştırma süreçlerinde Çağlar (2010, s. 243)'ın da belirttiği gibi, araştırmacılar Web sayfalarındaki metinlere dair araştırmalarını tasarlarken bu ortamların da özelliklerini göz önünde bulundurmaları zorundadırlar. Başka bir ifadeyle, yeni medya ortamındaki herhangi bir metnin, *metinlerötesilik/ hipermetinsellik, düzçizgisel olmama, yazar olarak okur/ yazarsılıkur konumu, multimedya biçimselliği ve metnin geçiciliği veya ortadan kalkması durumu* gibi temel özelliklerinin göz önünde bulundurularak gerçekçi ve başarılı bir çözümleme yapılması mümkündür.

Ayrıca Çağlar (2010, s. 244)'a göre bu metinler sabit bir yapıda olmadıkları için de okurların yeni metinlere ulaşmaları oldukça kolaydır. Diğer yandan, yeni medyanın söz konusu *hipermetinsellik* özelliği de bu doğrultuda kullanıcılara ağ üzerindeki metinler arasında sürekli gezinme imkânı tanır. Geleneksel medya metinlerinde her ne kadar bir başlangıç ve son olsa da, İnternet ortamının sahip olduğu *hipermetinsellik* bu *son* olgusunu ortadan kaldırmaktadır. Bu sebeple bu metinler üzerinde yapılan çalışmalarda araştırmacıların başlangıç ve bitiş noktalarının nereler olduğunu kesin olarak belirlemesi araştırmanın sağlıklı yürütülebilmesi açısından oldukça önemlidir.

Bununla birlikte Romiszowsk ve Mason (2004, s. 398) da değişen bilişim teknolojilerinin yeni medya metin formlarını da etkilediğini savunur. Öyle ki tek bir Web tarayıcısı ortamında bile birçok formun birleştirildiği sanal ortamlardan bahsetmek

mümkündür. Böylelikle söz konusu ortamlarda kimi metin formları tamamen eş zamanlıyken kimileri ise tamamen eş zamansız olabilmektedir. Diğer metin formları ise aynı ortamda bir arada bulunabilmektedir.

Diğer yandan Çağlar (2010, s. 244), geleneksel kitle iletişim araçlarındaki metinlerde okurun, sadece alıcı konumunda olması sebebiyle metinlere herhangi bir geri bildirimde bulunmasının sınırlı olduğunun altını çizer. Başka bir deyişle okurun/ alıcının iletişimdeki (okumadaki) rolü edilgen durumdadır. Ancak yeni medya ortamında okurun metni (yeniden) üretme imkânı bulunmaktadır. Bu noktada Mitra ve Cohen (1999, s. 186)'in de belirttiği gibi okur, bir anlamda tam bir yazar olmuştur da denebilir.

Ancak Çağlar (2010, s. 244-260)'in da vurguladığı gibi yeni medyanın yukarıda bahsedilen birçok olumlu özelliğinin yanında araştırmacıların dikkat etmesi gereken durumlar da vardır. Şöyle ki İnternet üzerindeki verilere dayanan bir araştırmaya dair en büyük zorluk, verilerin kendilerini sürekli olarak yenilemesi ve çoğaltmasıdır. Bu sebeple yeni medya araştırmalarında ağ üzerinde bulunan metinlerin her an ortadan kaybolabileceği ve erişilmek istenen sayfa ya da sayfalara da ulaşamadığı bilgisini içeren uyarılarla karşılaşılabilmesi göz önünde bulundurulmalıdır. Dolayısıyla araştırmacı her an bu türden bir olumsuzluk yaşayabileceğini hesaba katarak gerekli kayıtları yapmalı ve üzerinde çalışacağı metinleri garanti altına almalıdır. Bunun yanı sıra, araştırmacının üzerinde çalışacağı İnternet sayfalarına dair adreslerin (bağlantıların) varlığı da tek başına yeterli değildir. Zira ağ üzerindeki içerikler her an değişmekte ya da yukarıda bahsedildiği gibi ortadan kalkabilmektedir.

Yeni medya metin incelemelerine dair göz önünde bulundurulması gereken bir başka durum ise bu metinlerin başta *hipermetinsellik* ve *multimedya biçimselliği* gibi kimi özellikleri de hesaba katılarak yapılacak çözümlemenin kapsamının çok iyi tanımlanması ve böylelikle incelenecek metinlerin de bu kapsamda sınırlandırılması gerekmektedir. Aksi takdirde,

bütünlüklü ya da amaca uygun sonuçlara ulaşmak mümkün olmayacağı gibi çözümlemenin tamamlanması için de daha çok zamana ihtiyaç duyulacaktır.

3.2.2. İnternet sözlükleri

Dangwal ve Srivastava (2016, s. 6)'nın da belirttiği gibi bilişim çağı olarak adlandırılan günümüz dünyası, iletişim araçlarıyla iç içe olduğu için en fazla kullanılan mecranın da İnternet olduğu söylenebilir. Benzer şekilde Wilson ve Peterson (2002, s. 449) da özellikle küresel bilgisayar ağlarının gelişimiyle birlikte bireylerin, diğer toplum ya da kültürlerle eş zamanlı etkileşimlerinin arttığının gözlemlendiğini ve bu yönüyle kullanımı yaygınlaşan İnternetin de yaşamı yeniden şekillendirdiğini vurgulamaktadır.

Yukarıda sözü edilen tüm gelişmeler göz önünde bulundurulduğunda, Söğüt (2020, s. 48)'ün de ifade ettiği gibi kuruluşunun ilk dönemlerinde kullanıcılara kısıtlı bir katılım sağlayan ve *Web 1.0*'in olanaklarıyla ortaya çıkan *sanal sözlük*, *katılımcı sözlük*, *çevrim içi sözlük* ya da *etkileşimli sözlük* olarak da adlandırılan *İnternet sözlükleri*, günümüzde artık geniş bir kullanıcı sayısına ulaşarak herkes tarafından bilinen sosyal ağlar haline gelmişlerdir. Sağır (2012, s. 26)'ın da belirttiği gibi söz konusu sözlükler aslında küreselleşme ve yeni medyanın insan hayatına daha çok nüfuz etmesinin yanında eski sözlüklerin de modern kavram ve durumları açıklamakta yetersiz kalmasıyla birlikte alternatif birer sözlük olarak ortaya çıkmışlardır.

Ayrıca Yıldırım ve Başer (2016, s. 185)'in ifade ettiği gibi bireylerin bilme ve öğrenme istekleri, sözlüklerin sıklıkla kullanılmasının temel nedenlerinin başında gelmektedir. Bu bağlamda, *Web 2.0* teknolojilerinin gelişmesi ve İnternetin yaygın olarak kullanılmasıyla birlikte sözlükler de gelişim ve değişime uğrayarak sayısal (dijital) ortamlara aktarılmaya başlanmıştır. İnternet ortamına aktarılan söz konusu sözlükler de *katılımcı sözlük* olarak tanımlanmaktadır.

Uçkan (2012, s. 23) ise *katılımcı sözlükleri*; “Gerçek zamanlı akışa dayalı çevrim içi forumlar, topluluk yaratmaya odaklı sosyal ağlar, urban dictionary tarzı sözlük formatını kullanan kullanıcı içerikli site ve ortaklaşa üretimin teknik altyapısını oluşturarak Wikipedia gibi örnekleri yaratan wiki’lerin bir karışımı” olarak nitelerken; Gürel ve Yakın (2007, s. 203) da söz konusu kavramı; “İnternet üzerinde faaliyet gösteren ve kelime ya da deyimleri alfabetik bir açılımla sunan platform” olarak değerlendirmektedir.

Diğer yandan Bozkurt ve Biroğul (2012, s. 17) *katılımcı sözlükleri*; “her türlü kelime, olay, durum ve kavram hakkında, kayıtlı yazarların yorumlarını içeren ve sübjektif sunumlarıyla genişletilen ağ sayfası” şeklinde tanımlarken, Sağır (2012, s. 27) ise sözü edilen kavramı; “kelime ve olguları yeniden tanımlamak, gündelik olay ve haberleri anlık yorumlarla değerlendirmek için herkesin yazar olabildiği ve deneyimlerinden hareketle tanımladığı alanlar” şeklinde ifade eder.

Bu tanımlardan da anlaşılacağı gibi *katılımcı İnternet sözlükleri* Söğüt (2020, s. 48)’ün de ifade ettiği gibi, sadece durağan bir yapıda ve belirli kavramlar hakkındaki içeriklerin yer aldığı ortamlar değil aynı zamanda güncel konulardan etkilenen ve gündemi olan mecralar olarak da bilinmektedirler.

Bunun yanı sıra Uçkan (2012, s. 22) da *katılımcı İnternet sözlüklerinin*; toplumu yansıtan derin muhalefet, nefret söylemi, eleştiri ve hakaretin yanında bilgi verme ve sohbet etme unsurlarını da içerdiğine dikkat çekmektedir. Benzer şekilde Terlemez (2016, s. 66) de sözlüklerin, sisteme kayıtlı yazar grubunun metinlerinden oluşan bir hipermetin niteliği taşıdığını ve böylelikle burada toplumun farklı kesimlerini yansıtan algı, yorum ve bakış açılarına dair bir veri bankasının ortaya çıktığını belirtir. Yıldırım ve Başer (2016, s. 186) ise sözü edilen sözlüklerin aynı zamanda bilgiyi oluşturma, paylaşma ve kategorilere ayırma gibi özelliklerinin olduğunu da ifade eder. Ayrıca bu sözlüklerde paylaşılan bilgiler doğru ya da yanlış olarak algılanmamalı, bilakis sözlük yazarlarının herhangi bir konu hakkında ileri

sürdükleri fikirleri ya da o konuya dair önerileri olarak anlaşılmalıdır. Bununla birlikte, sözlüklerde herhangi bir konu hakkında manipüle edici bilgiler olabileceği gibi ilgili konu hakkında olumsuz düşünceler de dile getirilebilmektedir.

Diğer yandan Bozkurt ve Biroğul (2012, s. 16) ise katılımcı sözlüklerin İnternet üzerindeki herhangi bir forumdan daha faydalı ve işlevsel olduklarını, buradaki bilgilerin iyi organize edildiğini ve sade olduklarını, hızla genişleyen kullanıcı türleri sayesinde de insanların birbirleriyle iletişimini daha da arttırarak bilginin hızla yayılmasına katkı sağladıklarını ifade etmektedir.

Son olarak Üngüren (2019, s. 2886) de sözlüklerin kendi varlıklarını zedelememek için hedeflerinin olması gerektiğini ve buralarda doğru bilgilerin paylaşılmasının önemini vurgulayarak *katılımcı sözlükleri*: a. *Genel Etkileşimli Sözlükler*; b. *Tematik Etkileşimli Sözlükler* ve c. *Üniversite Sözlükleri* olmak üzere üçe ayırır. *Genel Etkileşimli Sözlükler*; hemen her konuda görüş bildirip başlık açan sözlüklerdir. Ülkemizin en bilinen *katılımcı sözlüklerinden Ekşi Sözlük, Uludağ Sözlük, İnstela, ve İnci Sözlük* bu kategoride yer almaktadır. *Tematik Etkileşimli Sözlükler* ise belli bir alana odaklanan sözlüklerdir. *Sportif Sözlük, Siyasi Sözlük, Deniz Sözlük* ve *Sinema Sözlük* bu kategoride bilinen örneklerdir. Son olarak *Üniversite Sözlükleri* ise o üniversiteye özgü ders ya da öğretim elemanlarıyla ilgili konularda bilgi paylaşımı içeren sözlüklerdir. *Bilkent Kampüs* ve *ODTÜ Sözlük* bu tür sözlüklere örnek olarak gösterilebilir.

3.2.2.1. Ekşi Sözlük

Türkiye’de en yaygın kullanıma sahip İnternet sözlüklerinden olan *Ekşi Sözlük*, Sedat Kapanoğlu (1976-) tarafından 15 Şubat 1999 tarihinde kurulmuştur. Sözlük, her türlü kelime ve kavram hakkında kayıtlı yazarların yorumlarını içeren ve katılımcı iş birlikçi *hiper metin sözlüğü* (collaborative hypertext dictionary) özelliği gösteren bir Web sitesi olup, ayrıca terim, kavram ve kişilere ilişkin bilgi, deneyim, gözlem, espri, yorum, anket, link ile kaynak içeren

interaktif bir platform ve veri tabanı olarak da nitelendirilmektedir (Gürel & Yakın, 2007, s. 203-204).

Diğer yandan *Ekşi Sözlük*, *Web 1.0* döneminin sınırlı etkileşim ortamında ortaya çıkmasına (Uçkan, 2012, s. 22) rağmen *Web 2.0* dönemi ve sosyal medyanın ilk örneklerinden biri olarak kabul edilmektedir (Susar & Narin, 2013, s. 3). Bugün ise Türkiye’de en sık ziyaret edilen sosyal ağlardan biridir (Taşdemir & Çevik, 2013, s. 30). *Interactive Advertising Bureau* (IAB)’nın *Türkiye İnternet Ölçümleme Araştırmasının* 2019 Aralık ayı verilerine göre, site geneli gerçek kullanıcı sayısının 4.254.111 olduğu belirtilmektedir. Bu araştırma sonucunda, *Ekşi Sözlük*’ün sosyal ağlar kategorisinde *Facebook*, *Instagram* ve *Twitter*’dan sonra 4. sırada yer aldığı görülmektedir (Internet Audience Top List Aralık 2019, IABTR, 2021).

Kutsal Bilgi Kaynağı sloganıyla kurulan *Ekşi Sözlük* (Öztekin, 2015, s. 930), sayıları gittikçe artan diğer İnternet sözlüklerinin kurulmasına da öncülük etmiştir. Şöyle ki *Ekşi Sözlük*’ün popüler bir mecra haline gelmesi neticesinde zaman zaman üye alımlarının durdurulmasıyla birlikte yeni sözlükler kurulur. Böylelikle Mart 2004’te *İTÜ Sözlük* yeni adıyla *İnstela*, Aralık 2005’te *Uludağ Sözlük* ve Aralık 2009’da ise *İnci Sözlük* bu kategoride sosyal platformlarda yerlerini almıştır (Terlemez, 2016, s. 68).

Ekşi Sözlük’te herhangi bir kavram ya da konsept sınırlaması olmaması sebebiyle bu platformda herhangi bir konu, durum ya da kişiyle ilgili bilgi, haber ve yorum niteliği taşıyan ifadelere yer verilebilir. Ayrıca yazarlar açtıkları *girdiler* (entry) ile metin içinde yer alan kimi bağlantılar ve *bakınız* şeklindeki linkler yardımıyla kullanıcıları ilgili sayfaya ya da sayfalara yönlendirebilmektedirler (Gürel ve Yakın, 2007, s. 205).

Türkiye’de katılımcılık esasına göre işleyen ilk sözlük olması *Ekşi Sözlük*’ün en önemli özelliğidir. Sözlükte, üye yazarların katkılarıyla sürekli olarak gelişen ve güncellenen bir bilgi havuzu mevcuttur. Sistem de özünde üye olan kişilerin *yazar* statüsüyle belirli konulara değin fikir ve görüşlerini beyan etmeleri esasına göre işler. Sözlüğün ayrıca belirli bir konu ya da

kavram ile sınırlandırılmamış olması yazarların nispeten daha özgür ve yaratıcı hareket etmelerine olanak tanımaktadır. Bu özelliği sayesinde de *Ekşi Sözlük*'ün diğer katılımcı sözlüklerden farklı bir görünüme sahip olduğu söylenebilir.

Ancak Turgut ve Arslantürk (2014, s. 152) ise sözlüğe yazar olarak kaydolabilmenin sıkı bir denetim sonrası gerçekleşebildiğinin altını çizer. Ayrıca yazarların iç yazışmalarının okuyuculara kapalı olması da *Ekşi Sözlük*'ün sözlük dışında çoğulculuğa kapalı olduğunun bir işareti olarak gösterilebilir.

Bununla birlikte Yazıcı (2016, s. 124), *Ekşi Sözlük*'te kullanıcılar tarafından paylaşılan bilgilerin öznel, kesinleşmemiş ve bilimsel dayanağı olmamasına karşın medyada sıklıkla kullanıldığını ifade eder. Ayrıca yazarların kendi kimliklerini belirtmeden görüş ve düşüncelerini özgürce ifade etmeleri ve diğer yazarların da ne yazıkların öğrenme istekleri sözlüğün tanınırlığını ve etki alanını artırmaktadır.

Ekşi Sözlük'te yazarlar tarafından oluşturulan içerikler herhangi bir ön incelemeye tabi tutulmaksızın doğrudan yazarlar tarafından yayımlanır (Yazıcı, 2016, s. 124). Böylelikle yazarlar öznel (sübjektif) yorumlar yaptığı için de sözlük, bir bakıma resmi olmayan (informal) bir bilgi kaynağı olarak da düşünülebilir. Ayrıca sözlüğe başvurulmadığı sürece yayımlanan içeriklerin hukuka uygunluğu denetlenmemektedir (<https://eksisozluk.com>). Girişler *Ekşi Sözlük* kurallarına göre kontrol edilirken kurallara aykırı yazılar ise *moderatör* (yönlendirici) ve *gammaz* olarak adlandırılan gönüllü sözlük üyeleri yardımıyla silinmektedir. Söz konusu silme işlemi ise ancak herhangi bir şikâyetin olması durumunda gerçekleştirilmektedir. Girdilerin silinmesi ya da düzeltilmesi işlemleri de *moderatör*'ün yanında hukuki konularda görüşleri alınan *praetorler*¹⁰ tarafından yapılmaktadır. Meslekleri avukatlık olan bu *praetorler*

¹⁰ Eski Roma'da yurttaşlar arasındaki hukuki anlaşmazlıkları çözen yargıç ve idareci konumundaki görevlidir.

aynı zamanda sözlüğe hukuki destek de sağlamaktadırlar. Bununla birlikte yeni kanuni gereklilikler sözlüğü, içeriğin kontrol edilmesi ve hukuka uygun hale getirilmesi konusunda düzenlemeler yapmaya zorlamıştır (Taşdemir & Çevik, 2013, s. 29-30).

Ekşi Sözlük aynı zamanda ana akım medyadan farklı olarak kullanıcılarına anlık bilgiler de sunar. Ayrıca kendisine siyasi ve sosyal anlamda belli bir duruş seçmediğinden dolayı her türlü görüşü tek bir platformda düzenli olarak bir araya getirme potansiyeline sahiptir. Böylelikle *Ekşi Sözlük* geleneksel sözlük anlayışına ilişkin kalıpları yıkan, e-sözlük anlayışının sınırlarını zorlayan ve kendine özgü nitelikleri olan bir mecra olarak bilinmektedir. Ancak yapılan yorumların hepsinin doğru olması söz konusu olmadığından okurlar da edindikleri bilgilerin mantıksal tutarsızlıklarını tespit etmekle yükümlüdürler (Yıldırım & Başer, 2016, s. 189).

3.2.2.2. Uludağ Sözlük

Uludağ Sözlük, *Ulu'lardan Ulu Bir Sözlük* sloganıyla ve *Zall* takma adıyla İsmail Alpen tarafından 2005 yılının Aralık ayında kurulmuştur. Bugün itibariyle toplamda 349.571 üye sayısı, 26.632.670 girdi ve 3.651.344 başlık ile *Uludağ Sözlük*, Türkiye'nin en büyük katılımcı/ etkileşimli (interaktif) sözlüklerinden biri olarak kabul edilmektedir (Uludağ Sözlük, İstatistikler, 2021). Sözlük üyeleri/ yazarları kendi seçtikleri takma adlarla (rumuzlarla) format dâhilinde düşüncelerini yazılı, görsel ya da videolarla dile getirmektedirler (Uludağ Sözlük, Vikipedi, 2021).

Tanımlanmadık tek bir kelime kalmayana kadar sloganından hareketle bilginin tüm insanlığa fayda sağlaması için paylaşılması gerektiğini belirten *Uludağ Sözlük*, fazla yazının değil kaliteli bilgilerin sözlüğe aktarılması gerektiğini savlamaktadır. Bu bağlamda Özer (2012b, s. 46-48)'in de belirttiği gibi bu tür sözlükler; sadece insanların zihinsel dağınıklığını ya da yanlışlarını belirtmekle kalmaz ayrıca gelecek nesillere de milyonlarca veri bırakma

amacı güder. Ayrıca sözlük argo kelimeler barındırmadığı ve bünyesinde çok fazla yazar bulundurduğu için haber değerindeki konu ve olayları da anında aktarma özelliğine sahiptir.

Diğer yandan sözlük yazarları, sözlükteki başka yazarların yorumlarını okuyarak o konu hakkında farklı görüş ve düşünceleri de öğrenme imkânına sahip olabilmektedirler. Bu bağlamda sözlük kullanıcıları aynı zamanda hızlı bir şekilde sözlükte yer alan tüm başlıkların listelendiği kaydırmalı çerçeve olarak bilinen *sol frame*'deki herhangi bir konu hakkında da detaylı bilgiler edinebilmektedirler.

Ekşi Sözlük'te olduğu gibi *Uludağ Sözlük*'te de yazar olabilmek için birkaç aşamadan geçilmesi gerekmektedir. Sözlüğe ilk üyelik *çaylaklık* diye adlandırılan aşamayla başlayıp, söz konusu kişinin yazılarının 3 gün ile 3 ay arası bir süre zaman dilimi içerisinde incelemesiyle devam eder.

3.2.2.3. İnstela (İTÜ Sözlük)

İTÜ Sözlük, bugünkü adıyla *İnstela* olarak bilinen platform, 1 Mart 2004 tarihinde Çağatay Gürtürk tarafından kurulur. Sözlük ilk olarak İstanbul Teknik Üniversitesi (İTÜ) öğrencilerine yönelik bir platform olarak tasarlanmış ve yayınına sadece İTÜ yerleşkesi içerisinde erişim hakkı verilmiştir (İnstela, Vikipedi, 2021). Ancak Nisan 2004'ten itibaren sözlüğe herkesin rahatlıkla erişebilmesi için çalışmalar başlatılmış ve böylelikle Türkiye'nin ilk katılımcı sözlüklerden biri olan *İTÜ Sözlük* ortaya çıkmıştır (Karakaş, 2006). Sözlüğün bugün itibariyle toplamda 185.000'den fazla kullanıcısı bulunmaktadır (İnstela, Vikipedi, 2021).

Ekim 2007 tarihi itibariyle *İTÜ Sözlüğe*, ikinci bir sürüm çalışması çerçevesinde üyelerin kullanımına yönelik *ajanda*, *not defteri*, *duyuru* ve *olaylar* gibi uygulamalar eklenir. 2008 yılından itibaren ise Türkiye'deki katılımcı sözlükler arasında bir ilk olarak yazılan yorumlara görsel öğelerin ve videoların eklenebildiği bir özellik getirilmiştir. Bu sayede

yazarlar, başlıklarla ilintili olabileceğini düşündükleri kimi fotoğraf vb. görselleri platforma serbestçe yükleyebilmişlerdir (İnstela, Wikipedi, 2021).

1 Temmuz 2010 tarihinde ise *İTÜ Sözlükte* birtakım değişikliklere gidilerek sayfalara video ve etkileşimli medya yerleştirmeyi sağlayan ve bir sayfada başka bir sayfayı görüntüleyebilme özelliği olan HTML tabanlı *iFrame* yapısı terk edilmiştir. 2013 yılına gelindiğinde de *Atlas Projesi* başlığı altında sözlük yazarlarının başlıklara konum bilgisi ekleyebilme ve bu sayede sözlük kullanıcılarının da etraflarındaki yerlere ve olaylara dair bilgilere erişebilmelerine olanak sağlanmıştır.

Katılımcı sözlük formatını devam ettiren sözlük, Ocak 2015'te ise tüm içeriği ve kullanıcılarıyla birlikte, yabancıların da daha rahat telaffuz edebilecekleri isim olan *İnstela*'yı almıştır. Ancak bu yenilenme sürecine rağmen sitenin veri tabanındaki eski içerikler ve kullanıcıları korunmuştur (İnstela, Wikipedi, 2021).

3.2.2.4. İnci Sözlük

Türkiye'de bilinen katılımcı sözlüklerden bir diğeri ise 16 Aralık 2009 tarihinde Serkan İnci önderliğinde *Altını şer, incisi ker* sloganıyla plansız bir şekilde kurulan *İnci Sözlük*'tür. Özer (2012a, s. 37)'in de belirttiği gibi söz konusu platform, sansürcü zihniyetten bunaldığını dile getiren birkaç kişinin kendilerini daha rahat ifade edebileceklerine inandıkları bir platform arayışı neticesinde hayata geçirilir. Kullanıcılar platforma ücretsiz kaydolarak istedikleri konu ya da kavramlar hakkında serbestçe yorumlar yapabilmektedirler. Şöyle ki *İnci Sözlük*'ün en eski yöneticisi Gürkan Dünder kurulma amaçlarının, insanların herhangi bir konu hakkında duygu ve düşüncelerini özgürce dile getirebilmeleri ve aynı anda birçok bilgiye ulaşabilmelerinin olanaklı olduğunu göstermek olduğunu vurgulamaktadır. Ayrıca bu bağlamda sözlüğün ansiklopedik, doğru ve tarafsız bilgilerden oluşmadığının da altını çizmektedir. *İnci Sözlük*, Türkiye'deki emsalleri *Uludağ Sözlük*, *Ekşi Sözlük* ya da *İnstela* ile kıyaslandığında; dili erkeksidir ve müstehcen ifadelerin çok fazla kullanıldığı görülür. Ayrıca

platformun dini ve siyasi tartışmalara girmemek ve 3. şahıslara hakaret etmemek gibi prensiplerinin olduğundan söz edilmektedir. Buna rağmen söz konusu kuralların Türkiye’deki birçok katılımcı platformun kurallarına göre daha az kısıtlayıcı olması sebebiyle *4chan*’e¹¹ benzetilmektedir (İnci Sözlük, Vikipedi, 2021).

Diğer yandan, her ne kadar *İnci Sözlük*’te 3. şahıslara hakaret etmek kurallara aykırı olsa da sözlük kullanıcılarının bu kurallara uymadıkları ve bu nedenle sözlüğün kimi zaman Türk mahkemeleri tarafından erişiminin engellendiği görülmektedir. Ayrıca *İnci Sözlük* kavram olarak sadece yazarların yorumlarından oluşmamakla birlikte, *capsler* ve *swfler* (small web format) aracılığıyla da kullanıcılar görüş ve düşüncelerini dile getirmektedirler. Platformun bir başka özelliği ise yazarlarının hiçbir noktalama ya da imla kuralına uyma zorunluluğunun olmamasıdır. Son olarak, sözlükte 18 yaşından küçükler için uygunsuz içerikler yer almamakla birlikte kurucular, herhangi bir kanuni yaptırımla karşılaşmamak için formata aykırı içerikleri de anında kaldırabilmektedirler.

3. 3. Web tabanlı söylem çözümlemesi

Baron (1984, s. 120)’un da belirttiği gibi herhangi bir dilsel etkileşim/ iletişim üzerine yapılan çözümlemelerinin çoğu birbirleriyle yüz yüze konuşan iki veya daha fazla kişi arasında geçen iletişime dayansa da okuryazarı oranı ve teknolojik imkânları üst seviyede olan toplumlarda başka seçenekler de bulunmaktadır. Özellikle İnternetin çok kanallı (ses, metin, resim ve video) olması ve çok sayıda veri üretebilmesi sayesinde insanlar çevrim içi olarak birbirleriyle daha rahat ve kolay iletişim kurma olanağına kavuşmuşlardır. Böylelikle yıllar içerisinde İnternet kullanım oranlarının da artmasıyla bilgisayar aracılığıyla yapılan

¹¹ İngilizce resim tabanlı bir forumdur, kullanıcıları genellikle anonim olup yeni gönderiler sayfada diğer gönderilerin üstünde yer almaktadır.

sohbetlerin, bir başka deyişle Web tabanlı iletişim modelindeki söylemlerin çözümleme çalışmalarını da farklı bir boyuta getirmiştir.

Bu iletişim modelinde, yani Web tabanlı iletişim yoluyla üretilen söylem (Computer Mediated Discourse, CMD), aslında Herring (2001, s. 612)'in de ifade ettiği gibi insanların ağlara bağlı bilgisayarlar aracılığıyla birbirleriyle mesaj alış-verişi neticesinde ürettikleri bir söylem biçimidir. Web tabanlı söylemlere dair yapılan araştırmalar ise bilgisayar ortamında gerçekleştirilen iletişim esnasında ortaya çıkan söylemin özellikle dil ve dil kullanımlarına odaklanılarak incelenmesini amaçlayan disiplinler arası geniş bir çalışma sahasıdır.

Bilgisayar ağları yoluyla insanlar arası iletişim her ne kadar günümüzde yeni bir olgu gibi görünse de aslında 1960'lı yılların başında ABD'de milli savunma amaçlı uzak bilgisayarlar arasında yazılımlar aracılığıyla verilerin aktarılmasını kolaylaştırmak için tasarlanmış bir iletişim biçimidir (ARPANET örneğinde olduğu gibi). Ancak söz konusu iletişim biçimi 1970'li yılların başından itibaren bilgisayar uzmanları arasında da bir iletişim aracı olarak kullanılmaya başlar ve 1980'li yıllara gelindiğinde ise seçkin üniversite ve kuruluşlarda kullanım alanı daha da yaygınlaşır. 1990'lı yıllarla birlikte de özellikle ticari İnternet servis sağlayıcılarının çoğalmasıyla birlikte evrensel bir kimlik kazanarak *İnternet* adını alır.

Web tabanlı söylem (Computer-mediated discourse, CMD) üzerine yapılan ilk çalışmalar ise bilim insanlarının bu yeni ortamda gerçekleştirdikleri iletişimler neticesinde ortaya çıkmıştır. Öyle ki 1984 yılında dil bilimci Naomi Baron (1946-)'un *Visible Language* dergisinde yayımlanan "Computer-mediated communication as a force in language change (Dil değişiminde bir güç olarak bilgisayar aracılı iletişimin etkileri)" isimli makalesi bu alanda yapılan ilk çalışma olarak bilinmektedir (Herring, 2004, s. 338-339).

Ancak 1990'lı yılların başında özellikle İnternetin yaygınlaşmasıyla birlikte araştırmacılar daha çok çevrim içi ortamlarda gerçekleşen söylem üzerine odaklanarak Web

tabanlı teknolojiler aracılığıyla gerçekleşen iletişimin hangi yollarla, ne ölçüde ve hangi şartlar altında şekillendirildiğine dair çalışmalar yapmaya koyulurlar (Herring, 2004, s. 341). Örneğin, Ferrara, Brunner ve Whitemore'un 1991 yılında yayımlanan *Interactive written discourse as an emergent genre* (Ortaya çıkan bir tür olarak etkileşimli yazılı söylem) adlı çalışmasıyla birlikte dil bilimciler de Web tabanlı söylem türünü yakından tanımaya başlarlar. Sonraki yıllarda da *Web dili* ve Web tabanlı söylem türleri üzerine gözleme dayalı araştırmalar hızla çoğalmaya ve genişlemeye devam ederek yeni araştırma alanları ortaya çıkarırlar (Herring, 2001, s. 613).

Diğer yandan Haşlaman vd. (2008, s. 163)'nin de vurguladığı gibi Web tabanlı söylemdeki veriler bireysel ve kurumsal bağlamda dil ve dilin birçok formunun kullanılması sebebiyle sözlü görüşmelerden yazılı metinlere ve resmi ya da gayriresmi söylemlere/ metinlere kadar uzanan geniş bir alanı içerir. Mazur (2004, s. 1074) ise bu tür verilerin çözümlenmesi sürecinde söylemdeki anlam yapılarının ve iletişim örüntülerinin araştırılmasının yanı sıra söylemin kültürel ve sosyal boyutlarının da ele alınması gerektiğini vurgular.

Bununla birlikte Herring (2001, s. 624)'in belirttiği gibi dil bilimciler, Web tabanlı söylem çözümlenmelerinde diğer söylem türlerinde olduğu gibi dilin yapısı, anlamı ve kullanımı, bunların bağlama göre nasıl değiştiğini, nasıl öğrenildiklerini ve zaman içerisinde de nasıl değiştikleriyle ilgilenmektedirler. Bir başka ifadeyle Web tabanlı söylem çözümlenmesi, dil bilim, iletişim ve retorik gibi dil odaklı geleneksel disiplinlerde kullanılan yöntem ve yaklaşımları Web tabanlı söylem çözümlenmelerine de uygular. Benzer şekilde Baron (1984, s. 124) da Web tabanlı iletişim biçimine genel olarak bilgisayarlar hakkında yapılan tartışmaların bir parçası olarak değil de daha çok insan dili çalışmalarının bir parçası olarak bakılması gerektiğini ifade eder.

Herring (2004, s. 339-341)'e göre ise Web tabanlı söylem çözümlenmesi, bir teori ya da bir yöntemden daha ziyade bir yaklaşım olarak kabul edilmelidir. Diğer bir ifadeyle Web tabanlı

söylem çözümlemesi, söylem ve bilgisayar aracılı iletişim hakkında çeşitli teorilerin göz önünde bulundurulmasına ve test edilmesine olanak sağlaması sebebiyle araştırmacılar için de uygun bir yaklaşım biçimi olarak düşünülebilir. Böylelikle Web tabanlı söylem çözümlemesi yaklaşımı altında yatan teorik varsayımlar, geniş çapta yorumlanabilen klasik söylem çözümlemesi yaklaşımının varsayımları olarak da nitelendirilebilir. Web tabanlı söylem çözümlemesi aynı zamanda, karakter, kelime, ifade ve mesaj gibi yazılı ve sözlü etkileşim öğelerinin çözümlenmesi olarak da kabul edilebilir. Böylelikle toplumdilbilim, edimbilim, metin ve eleştirel söylem çözümlmelerine dair uygulamalar bir anlamda Web tabanlı söylem çözümlemesi çalışmalarına da yansıtılabilir.

Benzer şekilde Baron (1984, s. 126) da Web tabanlı söylem çözümlmelerinde kullanılan metin dili aracılığıyla çevrim içi davranışların da çözümlenmesi ve yorumlanmasının mümkün olabileceğini savlar. Ancak Web tabanlı iletişimin dilsel etkilerini incelerken göz önünde bulundurulması gereken en önemli ayrımın ise geleneksel yazı işlevlerinin yerine bilgisayar kullanımının, konuşmanın yerine ise Web tabanlı iletişim modelinin kullanılıyor olmasıdır. Bu bağlamda klasik söylem çözümlmelerinde araştırmacı metinlerden yararlanırken, Web tabanlı söylem çözümlmelerinde ise standart dilin söz dizimi ve anlamını veya her ikisini birden çözümllemek için araç olarak bilgisayarlar kullanılmaktadır.

Ayrıca Herring (2004, s. 342)'in de vurguladığı gibi Web tabanlı söylem çözümleyicisi, klasik söylem çözümleyicisinin yaptığı gibi geçerli, tutarlı ve inandırıcı bir çözümleme yapmak için en uygun yöntemleri kullanmak durumundadır. Bunlardan ilki ise cevap verilecek bir araştırma sorusunun ortaya konmasıdır. Araştırma sorusu da kullanılacak yöntemlere bakılarak seçilmeli ve uygun bir veri topluluğuna yöneltilebilmelidir. Eğer bir kodlama ve sayma yaklaşımı benimsenirse de kodlanacak metin işlevsel hale getirilerek kodlama kategorileri oluşturulmalıdır. Şöyle ki bir veri örneğinin nasıl uygulanması gerektiğine karar verebilmek için birden fazla değerlendiricinin ortak bir anlaşmaya varması sağlanarak güvenilirliği de

sağlanmalıdır. İstatistiksel çözümlene yöntemleri kullanılacaksa da uygun istatistiksel testler tanımlanmalı ve uygulanmalıdır. Son olarak, bulgular ise araştırma sorusu doğrultunda yorumlanmalıdır. Sözü edilen bütün bu aşamalar da gözleme dayalı (ampirik) bir araştırmanın başarılı bir şekilde yürütülmesi için gereklidir.

Eğer bir kodlama ve sayma yaklaşımı benimsenirse, kodlanacak olguları işlevselleştirmeli, kodlama kategorileri oluşturmalı ve birden fazla değerlendiricinin bunların bir veri örneğine nasıl uygulanması gerektiği konusunda anlaşmaya varmasını sağlayarak bunların güvenilirliğini belirlemelidir.

Diğer yandan Herring (2001, s. 616-617), Web tabanlı iletişimde kullanılan dilin standart yazı dilindeki kadar kural teşkil etmediğini ve daha karmaşık olduğunu belirtir. Baron (1984, s. 131) da benzer şekilde bilgisayar ortamında iletişimde bulunan insanların iletişim esnasında daha az kelime kullandıkları için zaman içerisinde dilin ifade işlevlerinin azalmasına neden olduklarını savlar. Dolayısıyla söz konusu tüm bu etmenler göz önünde bulundurularak yapılacak olan çözümlenelerde grup tartışmaları için uygun bir çerçeve oluşturulmalı, tartışmanın konusu, amacı ve tartışmaya katılan grubun özellikleri de hesaba katılarak grup tartışmalarını sınıflandırma yoluna gidilmelidir.

Bununla birlikte Herring (2004, s. 342), Web tabanlı söylem çözümlenmesinin kimi varsayımlara dayandığını öne sürerek, söylem çözümlenmesi türünün araştırmayı yapanlar tarafından belirlenmesi ve çözümlenmede de seçilen türün ortaya çıkartılması gerektiğini vurgular. Ayrıca söylemde dilsel, bilişsel ve sosyal faktörler gibi dil dışı unsurlar da (grup üyeleri arasında karşılıklı saygının olup olmaması gibi) incelemeye tabi tutulmalıdır. Öte yandan Web tabanlı söylem, teknoloji tarafından şekillendirildiği için teknolojinin iletişime etkisi de göz önünde bulundurulması gerekmektedir (eş zamanlılık örneğinde olduğu gibi).

Dillenbourg, Baker, Blaye ve O'Malley (1996, s. 206), klasik söylem çözümlerinde kişilerin tam olarak ne demek istediklerine dair karar vermenin zor ve karmaşık ancak gerekli

bir süreç olduğunu ifade ederler. Herring (2004, s. 339) ise Web tabanlı söylem çözümlerinin, özellikle çevrim içi ortamlarda gerçekleşen söylem çözümlerinin ampirik olduğunu ve metinsel gözlemlere dayandığını dile getirir. Dolayısıyla yorumlarda bulunurken, dil kullanımına dair gözlemlerin yapıldığını da belirtir. Her ne kadar konuşmacılar kullandıkları bu kalıplardan haberdar olmasalar dahi araştırmacı dilbilimsel söylem çözümlerinin teorik varsayımlarından yararlanmaktadır.

Diğer yandan, Booth ve Hulten (2003, s. 81) ise çevrimiçi ortamlardaki konuşmalara dair dört tür katkı tanımlayarak her bir katkı türü için de bir konuşma edimi (eylem) nitelerler. *Katılımcı katkılar*; başkalarının varlığını kabul eden katkılar olup iletileri kabul etme, bunlara cevap verme ya da birbirlerini cesaretlendirme gibi eylemleri içerir. Bu açıdan bakıldığında da Web tabanlı iletişimin sosyal ilişkilerin gelişmesinde önemli bir rol oynadığı düşünülebilir. *Gerçeğe dayalı katkılara* gelince; tartışılan soruna değinen katkılar olup, öneride bulunma, detaylandırma, devam ettirme, açıklama ve soru sormayı kapsar. *Yansıtıcı katkılar* ise anlamaya varma, kabul etmeme, karşılaştırma ve bir ayrıntıyı gizleme gibi konuşma eylemleriyle söylenenleri sorgulayarak sorunsal yeni bir açıdan ele alır. Son olarak, birbiriyle benzer ya da çelişkili iki veya daha fazla düşüncenin somut bir sonuca bağlanması ise *öğrenme katkıları* olarak nitelendirilir. Ancak bu tür eylemlerin sadece bağlam içerisinde tanımlanabileceği de göz önünde bulundurulmalıdır.

Marra, Moore ve Klimczak (2004, s. 23-24) ise Web tabanlı iletişimin aynı zamanda eleştirel düşünme becerilerinin gelişimini de desteklediğini belirtirler. Şöyle ki Web tabanlı söylemler çeşitli düzeylerde çözümlense dahi birçok çalışma artık katı dilsel söylem duygusuna (kelime ve ifade sırası gibi) odaklanmak yerine içerdiği bilgiler, söylemin diğer düzeyleri ve boyutlarıyla bir araya getirilerek incelenmektedir. Web tabanlı söylem çözümlenmesi, çevrim içi kelime oluşturma, sözcük seçimi ve cümle yapısı gibi sadece mikro düzeydeki dil bilimsel olayları incelemekle yetinmeyip aynı zamanda cinsiyet eşitliği ve toplumsal meseleler gibi

makro düzeyindeki olguları da ele almak için dil odaklı bir yaklaşımdan yana olabilmektedir. Böylelikle Web tabanlı söylem çözümlemesinin gücünü, sosyolojik ve psikolojik öneme sahip soruları gözleme dayalı bir titizlikle araştırmaktan aldığı sonucuna varılabilir.

Öte yandan, Paulus ve Phipps (2008, s. 461)'in de ifade ettiği gibi Web tabanlı söylem çözümlemelerinde araştırmacıların eş zamanlı ve art zamanlı ortamlardaki katılımcılar üzerinde olumlu ya da olumsuz yönde nasıl etkilerinin olabileceğine dair birtakım düşünceler savlamaktadır. Örneğin; çevrimiçi tartışmalar, katılımcıların etkileşimli (interaktif) olmalarına, sohbet ortamlarına daha eşit katılmalarına ve sosyalleşmelerine olanak sağlarken, çevrimdışı ortamlarda ise katılımcılar, fikirlerini dile getirirler dahi birbirleriyle az etkileşimde bulunmaktadırlar. Bu sebeple Pena-Shaef, Martin ve Gray (2001), çevrimiçi ortamların gerek sohbet etme, fikir üretme ve geri bildirimde bulunmada gerek eleştirel düşünmede daha verimli olduklarını ileri sürerler (akt. Paulus & Phipps, 2008, s. 461-462).

Bununla beraber, çevrim içi söylemlerin niteliğini belirlemek için Henri (1992, s. 125-131) dört temel boyut üzerinde durulması gerektiğini vurgular: a. *Sosyal olma* (örneğin, bugün kendimi harika hissediyorum); b. *Etkileşimde olma* (atıfta bulunan ifadeler); c. *Üst bilişsel boyut* (muhakeme ile ilgili ifadeler) ve d. *Bilişsel boyut*: Temel anlamı açıklama, derinlemesine açıklama, çıkarımda bulunma, yargılama ve strateji belirleme becerisidir. Ancak araştırmacılar, Web tabanlı mesajların içeriğinde sözü edilen tüm bu becerileri basitçe incelemenin yeterli olmadığını ayrıca bilgi işleme seviyesine dair kanıtların da aranması gerektiğinin altını çizerler.

Herring (2001, s. 624) ise Foucault (1980)'a atfen, Web tabanlı söyleme dair dilin sosyal anlamda gücünün sadece bireyler arasındaki etkileşimle sınırlı olmadığını, aynı zamanda toplumsal kurumların da kendilerini söylem yoluyla oluşturduğunu ve sürdürdüğünü vurgular. Şöyle ki bazı çevrim içi topluluklarda, Web tabanlı iletişimde yetkilendirilmiş kişi veya grupların herhangi bir uygulamanın yerine getirilmesi için öne sürdükleri kurallar, bu kuralların ihlaline karşı yaptırımlar ve yönetim sistemleri mevcuttur, yani bu sanal topluluklar, Web

tabanlı iletişimin eşitlikçi olduğu iddialarına aykırı olarak kendilerince bir iç güç hiyerarşisi geliştirebilmektedirler. Bu bağlamda eleştirel söylem çözümlemesi, klasik söylem çözümlemesinde olduğu gibi Web ortamlarında da ideolojik olguları çözümleyebilmektedir.

Sonuç olarak Herring (2004, s. 338-339), Web tabanlı iletişimin giderek daha çok çeşitleneceğini ve böylelikle bu ortamlardaki metinlere ek olarak göstergebilimsel (semyotik) sistemlerin de daha anlamlı hale gelebileceğinin altını çizer. Bu doğrultuda, Web tabanlı iletişim herhangi bir şekilde dili içerdiği sürece Web tabanlı söylem çözümlemelerine de daha çok ihtiyaç duyulacaktır.

3.3.1. Web tabanlı söylem çözümlemesinde yorumlama

Herring (2004, s. 338)'in de belirttiği gibi Web tabanlı söylem çözümlemelerinde yorumlama aşaması, araştırmanın en önemli aşamalarından biridir. Bu bağlamda çözümlemenin geçerliliğini sağlamak için de araştırma bulgularının doğru bir şekilde yorumlanması gerekmektedir. Bu süreç de verilere ve araştırma sorusuna yakın yapılan yorumlama ve ardından araştırma sorusunun ötesinde yapılan yorumlama olmak üzere üç aşamada gerçekleşmelidir.

Verilere yakın yorumlama; analitik yöntemlerin verilere uygulanmasıyla elde edilen sonuçların özetlenmesini ve birleştirilmesini (sentezlenmesini) içerir. *Araştırma sorusuna yakın yorumlama* ise araştırmacının, çalışmanın başında ortaya atılan araştırma sorularını tekrar gözden geçirmesini ve sonuçların sorulara nasıl yansıdığını açıkça belirtmesini içerir. Bu aşamada araştırmacı, hangi sonuçların beklendiği ve hangilerinin ise beklenmediği olduğuna dikkat çekmeli ve beklenmediği sonuçlar için de ayrıca detaylı açıklamalar önermelidir. Son olarak, *araştırma sorusunun ötesinde yapılan yorumlama* aşaması da daha geniş bir yorumlamadan oluşmakla birlikte başkalarının çözümlemenin önemini anlamalarına yardımcı olmayı ve daha fazla araştırma yapmak için seçenek üretmeyi içerir.

Diğer yandan, Wever, Schellens, Valcke ve Van Keer (2006, s. 2-3)'in de ifade ettiği gibi Web tabanlı söylem çözümlemesinin temel amacı metinlerdeki derin anlamı ortaya çıkarmak olduğu için çevrim dışı ya da çevrim içi tartışmaların da derinlemesine anlaşılması gerekmektedir. Bu sebeple metinler, okuyucusuna gerçekte ne dışündüklerini ve hissettiklerini tam olarak yansıtamayacağı için araştırmacı söylemde doğru olduğuna inandığı yorumlar için mümkün olan en güçlü kanıtları oluşturmak zorundadır. Dolayısıyla çevrim içi tartışmalardaki konuşmaların anlaşılabilmesi için söylemlerdeki sözcelerin mikro ve makro yapılar da sınıflandırılması da büyük önem taşımaktadır. Ayrıca Web tabanlı söylem çözümlemesinde kullanılan araçların/ tekniklerin doğru, kesin, nesnel, güvenilir, tekrarlanabilir ve geçerli olmalıdır. Son olarak, yorumlama aşamasında öznellik her ne kadar kaçınılmaz olsa da özellikle öznelliğin çalışmaların güvenilirliğini ve geçerliliğini de etkilediğinin farkında olunması gerekmektedir.

IV. BÖLÜM

ARAŞTIRMA (ALANYAZIN-AMAÇ VE ÖNEM-YÖNTEM)

4.1. Alanyazın

Alanyazın incelendiğinde Türkiye’deki katılımcı sözlüklerin pek çok araştırmaya konu edildiği görülmektedir. Özellikle yazar sayısı bakımından en zengin etkileşimli (interaktif) sözlüklerden biri olarak bilinen *Ekşi Sözlük* ile ilgili farklı disiplinlerde çok sayıda çalışmanın yapıldığı söylenebilir.

Gürel ve Yakın (2005)’in *Bir reklam mecrası olarak Ekşi Sözlük* adlı çalışmasında *Ekşi Sözlüğün* kurulduğu andan itibaren kamuoyunda neden yoğun bir ilgi gördüğünden bahsedilerek sözlüğün markalaşma yönünde hızla ilerlediğinin altı çizilmiştir. Ayrıca Gürel ve Yakın (2007)’in *Ekşi Sözlük: Postmodern elektronik kültür* adlı çalışmasında ise sözlük, postmodern bir düşünce çerçevesinde ele alınarak tanımından, özelliklerinden ve işleyişinden bahsedilmiştir.

Erdem ve Bardak (2010)’in *Türkiye’deki yönetim ve organizasyon otoritelerinin Ekşi Sözlük perspektifi ile incelenmesi* adlı makalesinde yönetim ve organizasyon alanında çalışan ve otorite olarak algılanan akademisyenlerin *Ekşi Sözlük* yazarları tarafından nasıl görüldüklerinin incelenmesi yapılmıştır.

Diğer yandan Armağan ve Deniz (2012)’in *Çocuk istismarının sosyal paylaşım platformlarında temsil biçimleri: Pozantı Cezaevi’nde kalan çocuklar örneğinin Ekşi Sözlük’te sunumu* başlıklı çalışmasında, çocuk istismarı olaylarının sosyal paylaşım ağlarında hangi çerçevede tartışıldığı ele alınarak sosyal medyada uzun süre önemli bir yer tutan Pozantı Cezaevi’nde kalan çocuklara ilişkin gerçekleştirildiği iddia edilen taciz/ tecavüz ve şiddet iddialarının *Ekşi Sözlük*’te nasıl ele alındığı T. Van Dijk’in eleştirel söylem çözümlemesi yaklaşımıyla incelenmeye çalışılmıştır.

Sağır (2012)'ın *Küresel dünyanın yeni sosyal paylaşım mekânları: İnternet sözlüklerinin sosyolojik çözümlemesi* başlıklı çalışmasında ise bu sözlüklerin hitap ettiği genç kitle tarafından nasıl bilgi kaynağı haline getirildiği ve toplumsallaşmanın bir aracı olarak görüldüğü ele alınarak söz konusu ortamların aynı zamanda gündelik hayatta insanları nasıl örgütleme gücüne sahip olduğunun da vurgusu yapılmıştır.

Özbolat (2014)'ın *İhlsözlük'te dindar gençliğin özneleşmesi: İmam Hatipli, ahlaklı ve entelektüel* başlıklı makalesinde *İhlsözlük* örneğinden hareketle İnternet ortamında dindar gençliğin özneleşip özneleşmediği sorusuna cevap aranmıştır.

İsonomia'yı yeniden düşünmek: Ekşi Sözlüğün kamusal alan olma potansiyeli başlıklı çalışmalarında da Turgut ve Arslantürk (2014), *Ekşi Sözlük* ve kamusal alan ilişkisini ünlü siyaset bilimci Hannah Arendt (1906-1975)'in kamusal alan görüşü ekseninde incelemişlerdir. Bu bağlamda öncelikle kamusal alan kavramsallaştırması üzerinde durularak söz konusu kavramın tarihsel gelişimi çerçevesinde kamusal alan-İnternet ilişkisine dair yapılan çözümler ele alınmıştır. Ardından bir İnternet fenomeni olarak *Ekşi Sözlük* oluşumu incelenerek, yazarlarıyla yapılan görüşmeler söylem çözümlemesine tabi tutulmuştur.

Akyazı (2014)'nın *Yeni iletişim ortamı olarak dijital katılımcı sözlüklerde nefret söylemi* başlıklı makalesinde ise nefret söyleminin yeni iletişim ortamlarına yansımalarının dijital katılımcı sözlükler üzerinden araştırılması amaçlanmıştır.

Yeni bağlamlarında devam eden sorunlar: Dijital kapitalizm ve kullanıcı emeğini yeniden düşünmek üzerine başlıklı çalışmasında Kaymas (2016) da *Ekşi Sözlük* ile kullanıcı emeği arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Sözlük yönetiminin, sitenin tasarımı ve kullanıcılarıyla olan sözleşmelerini tek taraflı değiştirmesinin, kullanıcılar arasında bir hoşnutsuzluk yaratıp yaratmadığı ve yeni bilgi ve iletişim teknolojileri çerçevesinde kullanıcı emeği ve emeğin dönüşümü sorgulanmıştır.

Özdemir (2015)'in *Taciz anlatılarında cinsiyetçi söylemlerin yeniden inşası: #sendeanlat* başlıklı çalışmasında ise *Ekşi Sözlükte #sendeanlat* başlığı altında yer alan tüm girdiler, eleştirel söylem çözümlemesi yoluyla incelenmiştir. Çalışmada sözü edilen başlık altında dile getirilen taciz hikâyeleri incelenmiş, cinsel şiddet türlerinden biri olan tacizin, kadınlar tarafından nasıl algılandığı ve bu algının hâkim toplumsal kodlar içerisinde nasıl şekillendiği gösterilmiştir.

Öte yandan, Öztekin (2015)'in *Yeni medyada nefret söylemi: Ekşi Sözlük örneği* çalışmasında da Türkiye'nin en çok kullanılan sosyal medya ağlarından biri olan *Ekşi Sözlük*'te üretilen ve paylaşılan nefret söylemi ele alınmıştır.

Turgut ve Aslantürk (2015)'ün *8284 Vakası: Ekşi Sözlükte cinsiyetçi kamusalığın yeniden üretilmesi* adlı çalışmalarında ise 8 Mart 2013 (Dünya Kadınlar Günü) tarihinde yeni medyada kamusalılık niteliği taşıyan *Ekşi Sözlük*'e 8284 kadın yazarın alınması sonrasında sözlükte açılan 403 yeni başlık ele alınarak cinsiyetçi kamusalığın yeniden üretimi post-yapısalcı bir bakış açısıyla incelenmeye çalışılmıştır.

Bununun yanı sıra Uzunoğlu (2015)'nin *Bir postmodern intiharın ardından Ekşi Sözlük'te kanaatlerin oluşumu ve grupların biçimlenme süreçleri* başlıklı çalışmasında, 17 Ekim 2014 tarihinde Mehmet Pişkin isimli şahsın intihar etmeden önce video paylaşım sitesi *Vimeo*'ya intihar mektubunu video formunda yüklemesi ve bunu *Facebook* hesabı üzerinden arkadaşlarıyla paylaşmasının *Ekşi Sözlük*'te nasıl yankı bulduğu, *Pişkin* başlığı altında intiharın gerçekleşmesinden sonraki ilk üç gün içerisinde kaydedilen girdiler söylem çözümlemesi yöntemiyle incelenmiştir.

Yalçın (2015)'in *Sosyal medyada simgesel şiddet: Ekşi Sözlük örneği* başlıklı yüksek lisans tezinde ise sosyal medyada simgesel şiddetin nasıl uygulandığını *Ekşi Sözlük*'teki başlık ve yorumlar aracılığıyla irdelenmesi amaçlanmıştır.

Terlemez (2016)'in *İnternet sözlüklerinde ikinci üniversite* başlıklı makalesinde ise İnternet sözlüklerinde yer alan ikinci üniversite uygulamasının yansımaları ve bu konuya bakışı açısı Web tabanlı bir içerik çözümlemesi yaklaşımıyla ele alınmıştır.

Diğer yandan, *Çingenelere yönelik nefret söyleminin Ekşi Sözlük'te yeniden üretilmesi* başlıklı çalışmasında Alp (2016), *Ekşi Sözlük'te* çingeneleri hedef alan nefret söyleminin araştırmasını Teun Van Dijk'in eleştirel söylem çözümlemesi yaklaşımıyla incelemiştir.

Benzer şekilde *Yeni medyanın nefret dili: Suriyeli mültecilerle ilgili Ekşi Sözlük örneği* başlıklı çalışmasında Yazıcı (2016) da *Ekşi Sözlük* bağlamında yeni medyada gün geçtikçe yaygınlaşan nefret söylemine dikkat çekmek, ötekileştirmeyi ve yabancı düşmanlığını teşvik eden yorumların hangi biçimlerde ifade edildiğini ortaya koymak için *Türkiye'de Suriyeli İstemiyoruz* başlığıyla açılan kampanyada mültecilere yönelik nefret söylemini Van Dijk'in eleştirel söylem çözümlemesi yöntemiyle incelemiştir.

Varol ve Tayanç (2016)'ın *Yeni medya-eski dil: Katılımcı İnternet sözlüklerinde cinsiyetçi söylem* adlı çalışmasında ise 11 İnternet sözlüğünde *kadın* anahtar kelimesiyle yapılan tarama sonucu elde edilen veriler üzerine bir içerik çözümlemesi yapılarak buradaki söylemlerde “kadına” ilişkin nasıl bir tutum sergilendiği, kadınların en sık hangi niteliklerle tanımlandığı ve kadınlara karşı nefret söylemi kullanılıp kullanılmadığı ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Şantaş ve Kahraman (2017)'in *Sağlık çalışanlarına yönelik algı: Hekim, hemşire ve eczacının Ekşi Sözlük'te sunumu* başlıklı çalışmalarında, sözlükteki *hekim, hemşire* ve *eczacı* başlıklı girdilerin söylem çözümlemesi yoluyla bu tür ortamlarda nasıl tanıtıldığı/ sunulduğu ele alınmıştır.

Sine ve Özsoy (2017)'un *Ekşi Sözlük kullanıcılarının yeni medya kullanım pratikleri* başlıklı makalede de *Ekşi Sözlük'te* aktif olan yazarların yeni medya kullanım pratikleri tespit

edilmeye çalışılarak gündelik yaşamın her alanında var olan İnternetin kullanım özellikleri ve kişilerin alışkanlıkları üzerindeki etkilerinin ortaya konulması amaçlanmıştır.

Dondurucu (2018)'nin *Yeni medyada cinsel kimlik temelli nefret söylemi: İnci Sözlük örneği* başlıklı çalışmasında ise *İnci Sözlük* yazarlarının farklı cinsel kimlik, din ve toplum gibi konularda nasıl algıya sahip oldukları araştırılmıştır. Bu bağlamda, 2010-2017 yılları arasında argo ve cinsiyetçi yapısı ile diğer katılımcı sözlüklerden ayrılan *İnci Sözlük* üzerinde *eş cinsel, gay, lezbiyen, biseksüel, transeksüel* başlıkları altında en çok okunan kategoride yer alan içerikler, cinsel kimlik temelli nefret söylemi üretim biçimlerinin ortaya konulması amacıyla nitel ve nicel içerik çözümlemesi yöntemiyle incelenmiştir.

Kekeç ve Taşçıoğlu (2018)'nin *Özgecan Aslan cinayetinin dijital platformlarda yansıması: Ekşi Sözlük üzerine bir inceleme* başlıklı makalelerinde de kadına yönelik şiddetin dijital platformlarda nasıl ele alındığının araştırılması için 11 Şubat 2015 tarihinde katledilen üniversite öğrencisi Özgecan Aslan'ın ardından sözlük yazarlarının olaya dair tepkilerinin incelenmesi amaçlanarak cinayetten sonraki ilk üç ay içerisinde sözlükte *Özgecan Aslan* başlığı altında yer alan girdiler, T. Van Dijk'in eleştirel söylem çözümlemesi yöntemiyle incelenmiştir.

Bununla birlikte Akkılıç (2018)'in *Bir ötekileştirme mecrası olarak sosyal medya: Ekşi Sözlük ve Ermeniler* adlı yüksek lisans tezi çalışmasında ise sosyal medyada ötekileştirme ve nefret söylemi çerçevesinde Ermeni kimliğinin *Ekşi Sözlük* üzerindeki yansıması ele alınmıştır.

Duman ve Özdoğru (2018)'in *Dijital emek ve kullanıcı içeriğinin metalaşması: Katılımcı sözlük yazarları üzerine inceleme* başlıklı çalışmada da, emek-dijital emek ve somut-soyut (maddi olmayan) meta karşıtlıklarını incelenerek dijital emek ve içerik üretim süreci üzerindeki etkisinin olumlu/ olumsuz yönlerini tartışmak amaçlanmıştır.

Üngüren (2019)'in *Yeni medya iletişim kanalı olarak katılımcı sözlük sitelerine yönelik bir değerlendirme* adlı çalışmasında ise Türkiye'deki katılımcı sözlüklerin genel bir değerlendirmesi yapılmıştır.

Diğer yandan Şentürk, Yolcu ve Çelik (2020)'in *Çin Halk Cumhuriyeti'ne karşı nefret söylemi: Ekşi Sözlük örneği* başlıklı çalışmalarında, Covid-19 virüsünün ortaya çıktığı ülke olan Çin Halk Cumhuriyeti'ne yönelik *Ekşi Sözlük*'te yapılan paylaşımlardaki nefret söyleminin ele alınması amaçlanmıştır.

İnternet sözlüklerinde mekânsal ötekileştirme üzerine bir araştırma: Ekşi Sözlük'te Esenyurt başlığı örneği başlıklı çalışmasında Söğüt (2020) ise *Ekşi Sözlük*'te İstanbul'un Esenyurt ilçesi hakkında yapılan yorumları, Van Dijk'in eleştirel söylem çözümlemesi yöntemiyle değerlendirmiştir.

Akgül (2020) de *Çevrim içi ortamlarda nefret söylemi: Ekşi Sözlük'te 65 yaş üstü sokağa çıkma yasağı tartışmaları* başlıklı makalesinde, Covid-19 salgını önleme tedbirleri kapsamında ülkemizdeki 65 yaş üstü insanlara yönelik alınan sokağa çıkma yasağı kararına istinaden sözlükte yer alan nefret söylemini ortaya koymayı amaçlamıştır.

Benzer şekilde Yaşa ve Öksüz (2020) de *Nefret söyleminin inşasında sosyal medyanın rolü: Ekşi Sözlük örneği* adlı çalışmalarında sosyal medya ve nefret söylemi ilişkisini incelemek amacıyla Türkiye'nin en çok kullanılan sosyal medya platformlarından biri olan *Ekşi Sözlük*'te *Suriyeli sığınmacılar* başlığı altında üretilen içeriklerdeki nefret söylemini ele almışlardır.

Yücel ve Arık (2020)'in *Bir dijital kültür örneği olarak katılımcı sözlükler ve Türkiye'deki görünimleri* başlıklı makalede ise dijital bir kültür ürünü olan katılımcı sözlüklerin işleyiş biçimlerinin araştırılması yapılmıştır.

Metin Açer (2020)'in *Kamusal alanın yeni yüzü Ekşi Sözlük üzerinden toplumsal cinsiyet, iktidar ve beden analizi* adlı çalışmasında tüketim endüstrisinin dayattığı idealize edilen beden algısı üzerinden hegemonik söylemlerin *Ekşi Sözlük* nasıl yeniden üretildiği incelenmiştir.

Er (2020)'in "*Selfie*" in *Web dictionaries* (Web sözlüklerde "selfie" özçekim) başlıklı makalesinde ise *Uludağ Sözlük* ve *İTÜ Sözlük*'te yer al alan "selfie" (özçekimi) kelimesine dair yapılan girdilerin incelenmesi amaçlanmıştır.

Furman ve Süngü (2021)'nin *Kolaboratif faaliyet modelinin çelişkileri: Ekşi Sözlük sanal topluluğunda cinsiyetçi söylem ve pratiklere dair bir inceleme* adlı çalışmada ise *Ekşi Sözlük* sanal topluluğunda cinsiyete bağlı ilişkiler ele alınmıştır.

Avcı ve Kartal (2021)'in *İnci Sözlük'te yabancı dil olarak Fransızca: Fransızca başlıklı girdilerin Web tabanlı söylem çözümlemesi yoluyla incelenmesi* başlıklı makalesinde de Türkiye'de sosyal medyanın en çok kullanılan platformlarından biri olan *İnci Sözlük*'te üretilen "Fransızca" algısı incelenmiştir.

Sonuç olarak, *Web 2.0* teknolojilerinin gelişip yaygınlaşmasıyla birlikte İnternet kullanıcılarının etkileşimli ortamlara katılarak içerik üretip bunları kolayca paylaşabildikleri yeni bir dönemin başladığı aşikardır. Bu bağlamda, özellikle katılımcı platformlarda yazarların kadına yönelik şiddet, cinsel kimlik, çocuk istismarı ve ötekileştirme gibi konular hakkında görüş ve düşüncelerini dile getirerek bir anlamda kamusal bir görev üstlendikleri söylenebilir. Ayrıca yazarların bu türden güncel ve sosyal olay ve olgular hakkında yorum ve değerlendirmelerde bulunmaları kamuoyunda büyük bir yankı uyandırdığından çeşitli araştırmalara da konu edilmektedir. Katılımcı sözlüklerde Web tabanlı söylem çözümlemesi çalışmaları şimdilik çok fazla olmasa da, bu türden ortamların gerek kendi datalarını biriktirmeye başlaması gerek *Web 2.0* teknolojilerine olan ilgi ve merakın İnternet sözlükleriyle ilgili daha fazla çalışmaların yapılmasına neden olacağı düşünülmektedir.

4.2. Araştırmanın amacı ve önemi

Osmanlı İmparatorluğu'nun birçok alanda köklü ilişkiler kurduğu Batılı ülkelerin başında Fransa gelir. Resmi olarak Kanuni Sultan Süleyman (1494-1566) zamanında başlayan siyasi, ticari (1536-*Kapitülasyonlar*) ve diplomatik ilişkiler arada kimi kesinti, iniş ve çıkışlara

rağmen asırlar boyu sürerek bir gelenek haline dönüşür. *Tanzimat Dönemi* (1839-1876) öncesinden başlayarak İmparatorluğun son yüzyılı ve Cumhuriyetin ilk yıllarının *lingua franca*'sı olan Fransızca, bir devlet politikası olarak Batı'yı (Avrupa) tanıyarak onlarla ilişkileri geliştirmenin yanında eğitimden sanata çağdaşlaşmanın da en önemli araçlarından biri olarak kabul görür (Kartal, 2017, s. 368). Böylelikle Türklerin Fransızlarla, dolayısıyla Fransızcayla yüzyıllar süre gelen siyasi, ekonomik, sosyal ve kültürel etkileşimleri sonucunda millet olarak bu dile özgü doğru ya da yanlış bir takım bilgi, görüş, düşünce ve algıları oluşur.

Mevcut çalışmada Türkiye'de en çok kullanılan sosyal medya platformlarından *Ekşi Sözlük*, *Uludağ Sözlük* ve *İnstela*'da üretilen *Fransızca* algısının incelenmesi amaçlanmaktadır. Bunun için sözlüklerdeki *Fransızca* başlıklı girdilerin (entry) derlenip Web tabanlı söylem çözümlenmesi yoluyla incelenerek sözlük yazarlarının bu dile ilişkin görüş, düşünce ve algıları ortaya konmaya çalışılacaktır. Böylelikle sonuçları itibariyle söz konusu araştırma; bir yandan anılan sözlük yazarları örnekleme aracılığıyla Fransızcanın Türk toplumu nezdindeki *algısı* hakkında fikir sahibi olmamıza imkân tanırken diğer yandan ise toplumdaki Fransızcaya değin, özellikle olumsuz algıların giderilmesi ve dünyada yaygın olarak kullanılan bu dilin eğitim sistemimizde de hak ettiği yeri bulması yönündeki çalışmalara katkı sağlayacaktır. Ayrıca, yeni bilişim ve iletişim teknolojilerinin gelişimine koşut olarak Web tabanlı söylem çözümlenmelerinin her ne kadar son yıllarda artış gösterdiği gözlenirse de henüz istenilen düzeyde olmadığı bir gerçektir. Böylelikle mevcut çalışmanın bu yönüyle de alandaki araştırmacılar için önemli bir kaynak oluşturacağı düşünülmektedir.

4.3. Yöntem

4.3.1. Araştırmanın deseni

Bu çalışmada, Türkiye'deki katılımcı sözlük yazarlarının Fransızcaya dair duygu, düşünce ve algılarına, bir diğer ifadeyle söylemlerine ulaşılması amaçlandığından çalışma nitel araştırma yöntemlerinden *olgubilim* (fenomenoloji) araştırma desenine göre yapılandırılmıştır.

Fenomenolojik yaklaşım özünde, Turan (2019, s. 69)'ın da belirttiği gibi kişi ya da grupların yaşadıkları tecrübeleri katılımcı bir bakış açısıyla betimlemeye çalışmaktadır. Araştırmacılar bu tür desenli çalışmalarda, özellikle veri toplama aşamasında araştırmaya konu edilen olay ya da olgulara değin kişilerin yaşantı ve duygularını çözümlenmeye çalışarak bu konuda söz konusu kişilerin ilgili konuya değin farkındalıklarını ortaya koyacak bir yaklaşım benimsemeleri gerekmektedir. Bu sebeple araştırmacılar da, hiçbir şekilde kendi kişisel deneyim ya da fikirlerini çalışmaya yansıtmayarak yönlendirici durumunda olmamalıdır. Böylelikle araştırma “olgusu” (fenomen) da önyargılardan bağımsız ve gerçekte var olduğu gibi ele alınıp değerlendirilebilecektir.

Merriam (2018, s. 25) ise fenomenolojik desenli araştırmalarda öncelikle katılımcılardan elde edilen bilgilerin (verilerin) çeşitliliğinin artırılarak derinliklerinin sağlanmasını ve ilgili kişilerin bilişsel, duygusal ya da bedensel durumlarının bütün açılardan detaylı bir şekilde incelenmesi gerektiğini şart koşar. Benzer şekilde Schrag (2006, s. 206-207) da bir fenomenoloğun asıl görevinin verilere dikkatle yönelerek onları yorumlamaya çalışmak olduğunu belirtir.

Diğer yandan Turan (2019, s. 70), fenomenolojik araştırmalarda izlenmesi gereken aşamaların olduğunu altını çizer. Şöyle ki araştırmayı yapan kişi öncelikle üzerinde çalışılacak olgunun sınırlarını belirleyerek tanımını yapabilmeli ve bu sınırları da bilinen diğer olgulardan ayrı tutabilmelidir. Diğer bir aşama ise *önsezidir*. Bu noktada da araştırmacının çalışmaya tamamen dâhil olabilmesi için çalışılan olguyu deneyimleyen bireylerden gelebilecek her türlü yoruma açık olmalıdır. Araştırmacı ardından çalışmaya katılan bireylerden elde ettiği verileri belirli gruplar altında kategorilere ayırarak bu kategorilerden bir bütün oluşturması ve onları yeniden boyutlandırması da yaklaşımın üçüncü aşaması olan *çözümlemedir*. Son olarak *betimleme* aşamasında ise araştırmacı elde ettiği bulguları kavrayabildiği şekliyle ifade ederek olguyu ortaya koyar ve okuyucu ile paylaşır.

4.3.2. Araştırmanın evreni ve örnekleme

Her geçen gün gelişen bilişim ve iletişim teknolojileri sayesinde ortaya çıkan yeni medya olgusuyla birlikte günümüzde sosyal paylaşım siteleri, diğer bir ifadeyle sosyal medya platformları kişilerin düşüncelerini özgürce ifade etmelerine olanak sağlamakla birlikte kamuoyunu da önemli ölçüde biçimlendirmekte ve yönlendirmektedir. Bu bağlamda, her görüş ve düşüncenin rahatlıkla dile getirilebilmesi, tartışılan olayların toplumda ya da kişiler arasında hâkim olan kanaati makro ve mikro düzeyde görünür kılmaktadır. Bilgi ve düşüncelerin özgürce tartışılabilmesinin yanında sosyal paylaşım platformlarının resmi söylemin dışındaki görüşlerin de temsil edilmesine imkân tanınması, bunun da ötesinde artık kamusal kararları etkileyebilecek güce erişmesi, bu ortamları yeni bir kamusal alan biçimine dönüştürmüştür (Alp, 2016, s. 148). Böylelikle günümüzde toplumdaki yerleşik kültürel ve sosyal söylemlerin yeniden üretildiği alanlardan biri de Türkiye'deki katılımcı İnternet sözlükler araştırmanın evrenini oluşturmaktadır.

Bu doğrultuda, *amaçlı örneklem* seçimine gidilerek çalışmanın derlemine (korpus) oluşturmak için Türkiye'nin en bilinen ve en sık ziyaret edilen 3 (üç) katılımcı sözlüğü seçilmiştir (Karakaş, 2006; Taşdemir & Çevik, 2013, s. 30; Uludağ Sözlük, İstatistikler, 2021): 1. *Ekşi Sözlük* (<https://eksisozluk.com/>) 2. *Uludağ Sözlük* (<https://www.uludagsozluk.com/>) ve 3. eski adı *İTÜ Sözlük* olan *İnstela* (<https://tr.instela.com/>).

Yargısal ya da *karar örnekleme* olarak da bilinen *amaçlı örneklem* yaklaşımı, Turan (2019, s. 90-91)'ın da vurguladığı gibi, daha çok derinlemesine bilgi sahibi olmak istenilen herhangi bir araştırma evreniyle ilgili genelleme kaygısı gütmeksizin nitel araştırma yaklaşımlarında kullanılan bir örneklem biçimidir. Bu tür bir örneklem seçiminde araştırmacı genellikle ön bilgilerine/ kişisel bilgilerine dayanarak özel bir amaç çerçevesinde örneklem seçimine gider. Ayrıca *amaçlı örnekleme* tekniklerinden biri olan *maksimum çeşitlilik örnekleme*nde araştırmanın amacıyla bağdaşık olarak belirlenen farklı durumlar arasındaki

ortak ya da ayrılan yönlerin ortaya çıkarılması da amaçlandığından problemin daha geniş bir kapsamda belirlenmesi yoluna gidilir. Böylelikle bu tür örneklerde genelleme kaygısı olmadan problemle ilgili farklı durumların örneklem olarak alınması sonucunda *evren* değeri hakkında da önemli ipuçların ortaya çıkması sağlanır. Bu bağlamda mevcut araştırmada yukarıda belirtilen sözlüklerde üretilen “Fransızca” algısının araştırma problemine yanıt verebilecek tüm girdilerinin inceleme kapsamına alınması da evren hakkında önemli bilgiler verecektir.

Ancak Türkiye’de katılımcı İnternet sözlükleri arasında oldukça geniş bir okuyucu ve yazar kitlesine sahip olan *İnci Sözlük* (Vikipedi, 2021) çalışmanın örneğine dâhil edilmemiştir. Şöyle ki çalışmanın derlemine oluşturan “Fransızca” başlıklı girdilerin bu sözlükteki toplam sayısına (95 girdi) bakıldığında yukarıda sözü edilen emsalleriyle (*Ekşi Sözlük*: 1210, *Uludağ Sözlük*: 669 ve *İnstela*: 336 girdi) kıyaslanmayacak durumda olduğu fark edilmiştir. Böylelikle dilinin de oldukça erkeksi ve müstehcen olduğu da göz önünde bulundurularak araştırmanın örneğine dâhil edilmemiştir. Söz konusu platformdaki veriler (girdiler) “*İnci Sözlük’te yabancı dil olarak Fransızca: Fransızca başlıklı girdilerin Web tabanlı söylem çözümlemesi yoluyla incelenmesi*” (Avcı & Kartal, 2021) başlıklı ayrı bir çalışmada değerlendirilmiştir.

4.3.3. Verilerin derlenmesi ve derlemin (korpusun) oluşturulması

Araştırma verilerinin derlendiği son tarih (31 Aralık 2020) itibariyle “Fransızca” başlığıyla *Ekşi Sözlük*’te ilki 19 Ağustos 1999, sonuncusu ise 30 Aralık 2020 tarihinde girilmiş 1210, *Uludağ Sözlük*’te ilki 23 Ocak 2006, sonuncusu ise 4 Kasım 2020’de tarihinde girilmiş 669 ve son olarak *İnstela*’da ilki 6 Mart 2004 sonuncusu ise 19 Temmuz 2020 tarihinde girilmiş 336 girdiye ulaşılmıştır. Böylelikle yaklaşık 21 yıllık (19 Ağustos 1999- 31 Aralık 2020) bir zaman aralığında söz konusu platformların tamamında farklı tarihlerde girilmiş “Fransızca” başlıklı toplamda 2215 *girdi* (entry)’ye ulaşılarak çalışmanın derlemi oluşturulmuştur.

Ardından *girdiler* giriş tarihleri göz önünde bulundurularak en eskiden en yeni olana doğru sıralandırılarak “E” (Ekşi), “U” (Uludağ) ve “İ” (İnstela) kısaltmalarıyla her üç sözlük için de ayrı ayrı numaralandırılarak kodlanmıştır: *Ekşi Sözlük: E1-1210*, *Uludağ Sözlük: U1-669* ve *İnstela: İ1-336*. Diğer yandan, bu türden sayısal (dijital) platformlardaki verilerin /girdilerin (söylemlerin) kimi zaman silinebilir olması durumu da göz önünde bulundurularak derlenen verilerin tamamı ayrı bir Word dosyasına aktararak kayıt altına alınmıştır ve çalışmanın ekinde kare kod ile sunulmuştur (Ek 1, Ek 2 ve Ek 3). Ayrıca kimi yorumlar beraberinde resim, karikatür ya da başka ortamlara yönlendiren bağlantı (link)’lar içerdikleri için benzer şekilde onlar da Word ortamına aktararak içeriklerin korunması sağlanmıştır.

4.3.4. Verilerin çözümlenmesi

Turan (2019, s. 17)’ın da belirttiği gibi nitel araştırmalarda veriler elde edilirken “neden, niçin, nasıl” türünden sorulara derinlemesine yanıtlar elde etme ihtiyacını karşılamak için gözlem ya da doküman incelemesi gibi veri toplama teknikleri kullanılabilir. Bu bağlamda, araştırmanın örneklemini oluşturan katılımcı İnternet sözlükleri de kuruldukları yıldan günümüze değin zengin bir veri tabanı oluşturdukları için araştırmanın problemine de ayrıntılı yanıt verebilmektedirler.

Öte yandan, etkileşimli olarak adlandırılan sayısal (dijital) ortamlarda katılımcılar genellikle klavye üzerinden yazarak ve bilgisayar ekranından yazılanları, başka bir deyişle metinleri okuyarak bir bakıma klasik sözlü iletişim modeli çerçevesinde iletişim kurmaktadır. Böylelikle çevrim içi etkileşim yoluyla üretilen “söylem”, yani gerçek anlamda dilin icraatı (edimi) da bu sayede gerçekleşmiş olur. Bu nedenle Baron (1984, s. 124)’un da ifade ettiği gibi Web tabanlı iletişim kullanımları genel olarak bilgisayarlar hakkında yapılan tartışmaların bir parçası olarak değil, daha çok insan dili üzerine yapılan çalışmaların bir parçası olarak ele alınıp incelenmelidir.

Bu yaklaşımdan hareketle, çalışmanın derlemindeki sözlük girdilerinin (görüşlerin/ yorumların) her biri kendi başına bir “söylem” olarak değerlendirilerek “Web tabanlı söylem çözümlemesi” (Herring, 2004) yaklaşımıyla incelenecektir. Web tabanlı söylem çözümlemesi özünde, Herring (2004, s. 340)’in de belirttiği gibi bir teori ya da bir yöntemden daha ziyade bir yaklaşım olarak kabul görmektedir. Bu yaklaşımın altında yatan teorik varsayımlar da geniş çapta klasik söylem çözümlemesinin teorik varsayımlarının aynısıdır. Böylelikle Van Dijk (1997, s. 2)’in de ifade ettiği gibi bu tür platformlardaki yorumların (girdiler) da etkileşimli çevrim içi ortamlar için öngörülen söylem çözümlemesi yaklaşımıyla ele alınması da mümkün olmaktadır (akt. Mazur, 2004, s. 1074).

Cumming ve Ono (1997)’a göre ise bu tür etkileşimli söylemler çeşitli düzeylerde çözümlenebilseler de pek çok çalışmada artık katı dilsel söylem (örneğin, kelime ve cümlelerin sıraları gibi) olgusuna odaklanmak yerine içeriklerindeki bilgilerin söylemin diğer düzeyleri ve boyutlarıyla olan uyumuna dikkat edilmektedir (akt. Marra, Moore & Klimczak, 2004, s. 24-25). Benzer şekilde De Wever, Schellens, Valcke ve Van Keer (2006, s. 7)’in de belirttiği gibi Web tabanlı söylem çözümlemelerinde genellikle yazı (transkript) düzeyinde yer almayan bilgilerin ortaya çıkarılması amaçlandığından, çevrim içi tartışmalar hakkında da ikna edici kanıtların elde edilebilmesi için söylemin içeriğinin derinlemesine anlaşılması gerekmektedir. Bu sebeple yorumlar, okuyucularına (alıcılar) gerçekte katılımcıların (vericiler) neler düşünüp, neler hissettiklerini tam olarak yansıtamayacağı için araştırmacının da çözümleme sırasında söylemde doğru olduğuna inandığı yorumlar için mümkün olan en güçlü kanıtları oluşturması büyük önem taşımaktadır.

Diğer yandan, mevcut çalışmada çözümlemek için seçilmiş girdiler (söylemler) örnekleminde kimi dilsel olguların gözlemlenmesi yoluyla elde edilen bulgular doğrudan nitel amaçlı kullanılabilceği gibi bu bulguların, diğer bir ifadeyle olguların kodlanması, sayılması

ve bunların göreceli frekanslarının elde edilmesi için nicel amaçlı da kullanılabilirler (Herring, 2004, s. 340-341).

Bu düşünceden hareketle çalışmada sadece sözlüğün arayüzündeki içerikler (girdiler) değil içeriklerdeki kimi bağlantılar (linkler) yoluyla ulaşılabilen sayfalardaki yorumlar da söylem çözümlemesine dâhil edilmiştir. Çalışmanın amacıyla doğrudan bağlantısı olmadığı düşünülen girdiler ise “Diğer” kategorisi adı altında sınıflandırılarak çözülemeye dâhil edilmemiştir. İlk aşamada, yukarıda bahsi geçen sözlük yazarlarının “Fransızca” ile ilgili bilgi, görüş ve düşünceleri (algıları), sözlükteki “söylemlerinin” (girdilerinin) çözümlemesi yoluyla sayısallaştırılmıştır. Ardından söz konusu bilgi, görüş ve algıların tamamını kapsayacak şekilde ana temalar (kategoriler) belirlenmiştir. Söylemler, türlerine göre bu ana temalar altında en fazla olandan en aza doğru giden sıklıklarına göre sınıflandırılarak tablolar haline getirilmiştir. Bu arada, genelde yazarlara ait her bir yorumda/ söylemde sadece yukarıda sözü edilen ana kategoriler bağlamında tek bir düşünce, görüş ya da algı dile getirilirken, kimi zaman da yine tek bir girdide birden fazla temaya dair görüş, düşünce ve algının da dile getirildiği görülmüştür. Bu türden girdilerin (söylemlerin) verileri tablolarda “frekans” sütunlarına eklendiği gibi, kodlamaları da “girdi kodları” sütunundaki içerdikleri “söylem” (entry) oranında yinelenmiştir.

Son olarak, olgubilimsel (fenomenolojik) desenli araştırmalarda üretilen bilgilerin geçerliliğinin sağlanması için kullanılan yöntemlerinden biri olan “öznelerarası geçerlilik” (Hall ve Lindzey, 1985, akt. Özdemir, 2010, s. 335) yaklaşımıyla girdilerin çözümlenmesi yoluyla elde edilen veriler (algılar) iki uzman araştırmacı tarafından bağımsız olarak değerlendirilerek karşılaştırmaları yapılmıştır. Karşılaştırma neticesinde her iki uzman arasında uyum yüzdesini belirlemek için ise Miles ve Huberman (1994, s. 64) tarafından önerilen $Güvenirlik = görüş\ birliği / görüş\ birliği + görüş\ ayrılığı \times 100$ formülü kullanılmıştır. Söz konusu formüle göre çalışmadaki uzmanlar arası uyum yüzdesi %87 olarak hesaplanmıştır.

V. BÖLÜM

ÇÖZÜMLEME

Araştırma çerçevesinde *Fransızca* başlığı altında sırasıyla; *Ekşi Sözlük*'te 1210; *Uludağ Sözlük*'te 669 ve *İnstela*'da 336 olmak üzere toplamda 2215 girdi (entry)'ye ulaşılmıştır. Ancak genellikle yazarlara ait her bir girdide, başka bir deyişle “yorumda” ya da “söylemde” her ne kadar sadece aşağıda belirtilen ana kategoriler çerçevesinde tek bir düşünce, görüş ya da algı dile getirilse de kimi zaman tek bir girdide birden fazla temaya dair görüşe, düşünceye ve algıya rastlanabilmektedir. Bu tür girdilere dair çoklu veriler (söylemler) tablolardaki “frekans” (f) sütunlarına eklenerek kodlamaları da “girdi kodları” sütunundaki içerdikleri “söylem” (entry) sayısı kadar yinelenmiştir (kalın ve koyu renkle belirtilenler). Ayrıca her bir söylemin (yorumun) yazarı, sözlüklerde yer aldığı gibi “takma isimleriyle” asıllarına sadık kalınarak ve söylemin yazıldığı tarihle birlikte verilmiştir. Örneğin, aşağıda *Ekşi Sözlük*'te yer alan **245** numaralı girdide görüldüğü üzere birden fazla tema kodlanmıştır:

[E245]: “*var bir kaç dil, öğrenirken tabi ruhum doycak [1.sevilen bir dil olması]. bu dilin kulakta yarattığı müzik eşsiz, küfür gibi bir sözcük gelmiyor aklıma hiç, sesler arasındaki o ahenk [2.melodik bir dil olması], [...] bir de fark ettim ki başka bir avrupa dili bilindiğinde öğrenilmesi daha kolay [3. diğer diller bilindiği takdirde öğrenilmesi daha kolay olan bir dil olması] [...]*” [swanqueen, 29.10.2011].

Yukarıda görüldüğü üzere *Ekşi Sözlük*'te, “swanqueen” takma isimli yazar, **29.10.2011** tarihli girdisinde Fransızcanın; *sevilen [1], melodik [2] ve diğer diller bilindiği takdirde öğrenilmesi daha kolay olan [3]* bir dil olması sebebiyle bu dile dair “olumlu” algısını (söylemini) ifade etmektedir. Böylelikle “swanqueen” takma isimli yazar, sözlükteki “**245**” nolu girdisinde Fransızcaya dair 3 (üç) farklı yargısını (olumlu) dile getirmiştir.

Çözümleme neticesinde derlemdeki her üç sözlüğe ait girdilerin tamamı sırasıyla; a. *olumlu*, b. *olumsuz*, c. *olumsuz VS olumlu* (bir arada), d. *yansız* (nötr), e. *ironik* ve f. *diğer*

temaları olmak üzere toplam 6 (altı) ana tema (başlık) etrafında kategorilendirilmiştir (Tablo 1).

Tablo 1. Katılımcı sözlüklerde *Fransızca* başlıklı girdilerin ana temalara göre dağılımı

HAM GİRDİLER					
	<i>Ekşi Sözlük</i> (f)	<i>Uludağ Sözlük</i> (f)	<i>İnstela</i> (f)	Toplam	%
Olumlu	310	169	76	555	25
Olumsuz	303	147	91	541	24
Olumsuz VS Olumlu	201	154	78	433	20
Yansız	252	114	58	424	19
İronik	70	47	22	139	6
Diğerleri	74	38	11	123	6
Toplam	1210	669	336	2215	100
ÇÖZÜMLEME NETİCESİNDE ELDE EDİLEN SÖYLEMLER					
	<i>Ekşi Sözlük</i>	<i>Uludağ Sözlük</i>	<i>İnstela</i>	Toplam	%
Olumlu	455	218	114	787	30
Olumsuz	428	189	153	770	29
Yansız	280	139	64	483	18
Olumsuz VS Olumlu	221	156	79	456	17
İronik	76	51	22	149	6
Toplam	1460	753	432	2645	100

Tablo 1’de görüldüğü üzere 2215 ham girdinin hemen hemen yarısının (f=1096) eşit oranlarda *olumlu* (%25) ve *olumsuz* (%24) söylemlerden, 1/5 (%20)’inin *olumsuz* başlayıp *olumlu*ya evrilen ya da tam tersi *olumlu* başlayıp *olumsuz*ya evrilen (*olumlu versus olumsuz*) söylemlerden, benzer şekilde yine yaklaşık 1/5 (% 19)’inin *yansız* ve sadece %6’sının ise *ironik* (alaycı) söylemlerden oluştuğu dikkat çekmektedir. Bununla birlikte, ham girdilerin kalan %6’lık bir kısmı da *Fransızca*ya dair herhangi bir algı, düşünce ve görüş içermemesi sebebiyle *diğerleri* teması adı altına kodlanarak çözümlenmeye dâhil edilmemiştir.

Diğer yandan, söz konusu ham girdilerin çözümlenmesi neticesinde elde edilen söylemlerin dağılımına bakıldığında ise sıklık bakımından bu söylemlerin ham girdilerin dağılımıyla benzerlik arz ettiği görülmektedir. Şöyle ki bu söylemlerin hemen hemen 3/5’inin (%59) eşit oranda *olumlu* (%30) ve *olumsuz* (%29) söylemlerden ve geri kalan %41’lik kısmı, bir başka ifadeyle 2/5’inin ise büyük oranda (%35) *yansız* (%18) ve *olumlu versus olumsuz* (%17) söylemlerden ve son olarak sadece %6’lık bir kısmının ise *ironik* (alaycı) söylemlerden oluştuğu bulgulanmıştır.

5.1. Olumlu söylemler

“Gözetilen amaca veya beklenilene uygun, yararlı, müspet, pozitif” (TDK Sözlüğü, 2021) tanımı göz önünde bulundurularak sözlük yazarlarının Fransızcayla ilgili olumlu görüşleri, düşünceleri ve yargıları *olumlu söylem* ana teması altında alt başlıkları ve sıklıklarına göre aşağıda Tablo 2’deki gibi kategorilendirilerek verilmiştir.

Tablo 2. *Olumlu* söyleme dair alt temaların dağılımı

<i>Olumlu</i> söyleme dair alt temalar	Girdi kodları	<i>f</i>
1. Öğrenilmek istenen bir dil olması	E49, E80, E90 E125 , E150, E162, E181 , E201, E248, E304, E320, E331, E380 , E385, E398, E404, E414, E444 , E450, E478, E496, E501, E521 , E569, E588, E591, E599, E616, E647 , E672, E689, E799 , E712, E716, E719, E727 , E731, E744, E759 , E781, E792, E998, E801, E816, E826 , E827, E828, E839, E845, E851, E866 , E867, E873 , E875, E876, E877 , E880, E882, E898, E914 , E916, E936, E942, E956 , E969, E987 , E990, E997, E1000, E1002, E1019 , E1029, E1083 , E1085, E1093, E1102, E1134, E1144 , E1146, E1158, E1170, E1191, U49, U78, U115 , U163, U307 , U319, U323, U331, U335 , U374, U376 , U424, U431, U449, U455 , U457, U495, U498, U500, U504, U527, U544, U551, U558, U576, U579, U594, U609, U648, İ67, İ78, İ87, İ102 , İ176, İ181, İ188 , İ201, İ202 , İ209, İ213, İ215, İ237 , İ241, İ243, İ259, İ268, İ276 , İ288, İ290 , İ297, İ327	133
2. Dinlenilmesi keyifli olması ve kulağa hoş gelmesi	E20, E26, E28, E39, E40, E49, E51 , E83, E135, E169 , E179, E187, E229 , E265, E245, E246, E276, E329 , E352, E380 , E388, E392, E393, E401, E444, E447 , E561, E597, E641 , E685, E688, E716 , E722, E728 , E757, E759, E770, E812, E845 , E874, E876 , E900, E939, E940, E949, E975, E1057, E1091 , E1110, E1125, E1179, U05 , U16, U29, U31, U53, U65 , U73, U88, U123 , U127, U142 , U167, U176, U227, U244, U246, U251, U302, U307, U308 , U337, U345, U385 , U422, U432, U440, U465 , U466, U468, U570, U547, U565, U611, İ36, İ87, İ99, İ144 , İ145, İ181 , İ189, İ194, İ237, İ241, İ268, İ290 , İ326	97
3. Sevilen bir dil olması	E47, E56, E86 , E113, E167, E181, E182, E191, E245, E264, E329, E433 , E437, E510, E520, E521, E551 , E593, E612, E618, E628, E641, E647 , E662, E696, E698 , E763, E767, E837 , E906, E923 , E928, E956 , E958, E968, E972, E981, E1007, E1057, E1095 , E1120, E1160, U66 , U91, U113, U115 , U151, U156, U210, U216, U222, U277, U284, U300 , U332, U335 , U338, U340, U362, U384 , U463, U476, U493, U510 , U523, U536 , U569, U573, U585, U638 , U664, İ95 , İ126, İ144, İ161, İ181, İ187, İ237 , İ250, İ262 , İ314, İ328	82
4. Müziğin dili olması	E80, E103 , E198, E311, E332, E425, E429, E443, E446, E449 , E472, E491, E496, E548, E744 , E779, E837, E949 , E982, E987 , E1032, U05 , U10, U57, U65 , U171,	47

	U210, U224, U228, U277, U346, U384, U386, U423, U426, U455, U465, U474, U510, U555, İ102, İ138, İ151, İ191, İ192, İ232, İ329	
5. Çekici bir dil olması	E12, E103, E244, E360, E393, E433, E573, E623, E745, E770, E941, E1019, E1057, U22, U350, U369, U376, U437, U442, U444, U502, U587, U593, U599, U638, İ40, İ45, İ66, İ112, İ118, İ151, İ283, İ299	33
6. Romantik ve aşkın dili olması	E34, E127, E182, E373, E474, E547, E732, E928, U100, U123, U154, U169, U247, U308, U316, U464, U522, U655, İ06, İ36, İ85, İ99, İ177, İ187, İ228, İ229, İ270	27
7. Öğrenilmesi keyifli dillerden biri olması	E86, E229, E520, E689, E696, E741, E841, E864, E912, E921, E936, E965, E981, E985, E1052, E1054, E1159, E1197, U187, U232, U448, U554, U629, U666, İ262, İ298	26
8. Konuşmanın keyifli olması	E15, E30, E145, E276, E403, E444, E638, E699, E741, E791, E785, E837, E864, E942, U142, U156, U162, U195, U218, U336, U533, U608, İ238, İ274	24
9. Diğer diller bilindiği takdirde öğrenilmesi daha kolay olması	E117, E123, E139, E183, E348, E406, E586, E665, E837, E856, E865, E942, E1075, E1119, E1134, E1144, E1171, E1209, U66, U182, U585, İ95	22
10. Öğrenilmesi kolay olması	E154, E245, E269, E495, E551, E627, E633, E790, E915, E1075, E1159, E1162, U257, U277, U372, U400, İ250	17
11. Kibar bir dil olması	E02, E12, E127, E229, E497, E548, E638, E1109, U49, U205, U232, U362, U538, U573, U619, U632, İ287	17
12. Zamanla öğrenilmesi kolaylaşan bir dil olması	E85, E98, E103, E124, E165, E220, E236, E503, E520, E825, E873, E929, E1119, U300, U520, İ23, İ90	17
13. Melodik bir dil olması	E12, E51, E135, E145, E245, E380, E488, E594, E610, E698, E845, E1007, E1095, U81, İ99, İ161, İ221	17
14. Bilinmesi gereken bir dil olması	E269, E401, E484, E855, E866, E868, E1175, U87, U147, U166, U264, U355, İ24, İ294, İ331	15
15. Diplomaside önemli olması	E138, E423, E579, E812, E882, E883, E937, U47, U88, U166, U353, U603, U633	13
16. Fonetigi güzel olması	E125, E236, E246, E711, E834, E851, E941, E1091, U141, U434, İ276, İ317, İ330	13
17. Yararlı kaynaklara sahip olması	E348, E474, E640, E706, E855, E877, E912, E972, E1083, E1134, E1162, İ237	12
18. Dünyanın en güzel ve en hoş dillerinden biri olması	E483, E501, E680, E760, E796, E1095, U345, U538, U561, İ99, İ272, İ279	12
19. Edebiyatın dili olması	E37, E319, E361, E743, E847, E923, E1061, E1094, U247, İ181, İ202	11
20. Kurallı bir dil olması	E86, E107, E127, E236, E393, E611, E639, E741, E744, E864, İ264	11
21. Bilindiği takdirde diğer dilleri de öğrenmeyi kolaylaştırması	E1039, E1075, E1080, U39, U87, U95, U520, İ79, İ264	9
22. Konuşması zamanla kolaylaşan bir dil olması	E99, E236, E220, E444, E785, E790, E954, E981	8

23. Tarihin dili olması	E381, E882, E883, E914, U216 , U559, U639, İ264	8
24. Sanatın dili olması	E34, E700, E883, E907, E912, U247 , U580	7
25. Kültürel birikimi geliştirmesi	E191, E401 , E502, E743, E912 , U235, U284	7
26. Konuşulmak istenen bir dil olması	E169 , E174, E719, E727 , E786, İ177, İ290	7
27. Yazının dili olması	E907, U536 , U542, U603, U608, U633	6
28. Asil bir dil olması	E232, E728 , U04, U05, U608, İ191	6
29. Kadına en çok yakışan dil olması	E468, E748, E1019 , U255, İ277, İ293	6
30. Şiir dili olması	E845, E1007 , E1055, U166 , U251	5
31. Okuması kolay olması	E107, E264, E1095, U113 , U242	5
32. Karizmatik bir dil olması	E373, E388, U232 , U566, İ36	5
33. Mesleki anlamda önemli bir dil olması	E224, E428, E855, E866, E912	5
34. Konuşmanın kolay olduğu bir dil olması	E551, E737 , U271, İ123	4
35. Havalı bir dil olması	E127, U385 , U413, İ272	4
36. Estetik bir dil olması	E527, E447, İ144, İ238	4
37. Zengin bir dil olması	E868, E907 , İ164, İ287	4
38. Türkçeye çok kelime geçtiği için öğrenilmesi kolay bir dil olması	E286, E444, E551	3
39. Bilim dili olması	E182, E700, E907	3
40. Entelektüel bir dil olması	E700, U307, İ161	3
41. Filmleri yüzünden sevilen bir dil olması	E90 , E500, E743	3
42. Okuması keyifli bir dil olması	E540, E594, E923	3
43. Düşünce gücünü geliştirmesi	E229 , E787, U220	3
44. Elit bir dil olması	E142, U298	2
45. Telaffuzu çok zor olmaması	E954, İ90	2
46. Gramerinin güzel olması	E594, E837	2
47. Türkiye’de önemli bir dil olması	E323, E711	2
48. Fransızca eğitmeden kaynaklı sevilen bir dil olması	E195, E1199	2
49. Türkçeye benzerliği açısından öğrenilmesinin kolay olması	E127, U216	2
50. Ticari ve sosyal yanı güçlü bir dil olması	E639 , U217	2
51. Gramerinin kolay olması	E586	1
52. İstanbul’a çok yakışan bir dil olması	E324	1
53. Dünyadaki en olgunlaşmış dillerden biri olması	E707	1
54. Tüm insanların ortak bir dili olması	E760	1
55. Saygı duyulan bir dil olması	U222	1

56. Öğretmesinin daha keyifli olması	U492	1
57. Fiil çekimlerinin keyifli olması	U550	1
58. Dilbilimin dili olması	İ188	1
59. Unutulmayan bir dil olması	İ113	1
Toplama		787

* Siyah işaretlenmiş girdilerde birden fazla söyleme ulaşılmıştır.

Derlemdeki her üç sözlüğe ait 555 (Ekşi:310, Uludağ: 169, İnstela:76) ham girdide (söylemde) sözlük yazarlarının Fransızcaya ilişkin 787 (Ekşi: f=455, Uludağ: f =218, İnstela: f=114) *olumlu* söylemine ulaşılmış ve söz konusu söylemler (girdiler) de kendi aralarında 59 (elli dokuz) alt başlığa göre sınıflandırılmıştır. Fransızcanın ***öğrenilmek istenen bir dil olması*** (f=133) alt başlığındaki girdilerin bu kategorideki diğer *olumlu* girdilere kıyasla sayıca en fazla olması dikkat çekmektedir. Örneğin; **E150** kodlu girdide yazar: “*bir suredir nedense büyük bir sempati beslediğim dil. yakın zamanda hızlandırılmış bir kursla en azından temel bir eğitim almak istiyorum. merci, je vais bien et vous?*” [burcix, 26.01.2010] söyleminde (yorumunda) bulunarak Fransızca öğrenmek istediğini dile getirmektedir. **U449** kodlu söylemde de bir başka yazar dünya genelinde Fransızcanın 200 milyon kişi tarafından konuşulduğunu ve kendisinin de bu dili öğrenmek istediğini belirtmektedir: “*öğrenmek istediğim dildir. dünyada yaklaşık 200 milyon kişi bu dili bilir*” [**U449-** dellpc, 25.02.2015]. Benzer şekilde, bir diğer girişte ise sözlük yazarı Fransızca’yı öğrenmek ve konuşmak istediğini ifade etmektedir: “*delicesine öğrenmek ve konuşmak istediğim dil [...]*” [**İ290-** headbbang, 04.07.2015].

Bu kategorinin ikinci sırasında yer alan alt temaya bakıldığında ise sözlük yazarlarının Fransızca konuşanları ***dinlemenin keyifli olduğuna ve kulağa hoş geldiğine*** (f=97) yönelik *olumlu* söylemleri yer almaktadır. Örneğin, **E135** kodlu girişte yazar: “[...] *duyduğunda mutlaka başını çevirip konuşana baktıran bir armoni barındırır içinde*” [magnum opus, 18.07.2009] yorumunda bulunularak Fransızca konuşan kişilerin dikkat çektiğini vurgulamaktadır. **U302** kodlu girişin yazarı ise: “*2 sene önce notre dame de paris müzikalini izledikten sonra öğrenmeye başladığım dildir. kaba diyenlere inat, seslerin doğru telaffuzu*

yapılabildiği takdirde gayet nazik ve kulağa soft gelen bir dildir” [lanet olasıca federal, 10.07.2012] diyerek *Notre Dame de Paris* müzikalini izledikten sonra Fransızca öğrenmek istediğini belirtmektedir. **İ241** kodlu girişte de başka bir sözlük yazarı Fransızcanın melodisinin güzel olduğuna ve konuşmaları dinlemenin keyifli olduğuna dikkat çekmektedir: “[...] sadece o tinisi olsa yetecek denen dil. bir kitapta okumuştum, yanlış hatırlamıyorsam, fransızlar dillerinin özel ve ayrıcalıklı olduğunu düşünürlermiş. yalnız değilsiniz dostlarım, bende sizin konuşurken çok özel olduğunuzu düşünüyorum. sadece konuşurken ama. edith piaf’inizde midir acaba?” [**İ241**- c siz nik, 28.03.2014].

Diğer yandan, *olumlu* ana tema bağlamında sözlük yazarlarının Fransızcanın *sevilen bir dil olmasıyla* (f=82) ilgili söylemleri de dikkate değerdir. Şöyle ki **E520** kodlu girişte yazar: “[...] sonsuza kadar fransızca eğitimi alacaksın deseler gocunmam herhalde, şu an içimde öyle bir sevgi, öyle bir aşk var bu dil için. oysa fransız enteli ya da romantiği de değilim, neden bu kadar sevdim ben de bilmiyorum” [**E520**- puppets, 01.07.2014] söyleminde bulunarak Fransızcanın öğrendikçe daha çok sevilen bir dil olduğunu, müzik ve filmleri güzelleştirdiğini ve bununla birlikte Fransızca eğitimi almaktan da usanmayacağını ifade ederken, **U277** kodlu girdide: “çok güzel ve öğrenmesi kolay bir dildir [...] [felixfelix, 14.09.2011] denilerek de Fransızcanın güzel bir dil olduğu dile getirilmektedir. Diğer bir girişte ise bir diğer yazar Fransızca’yı “aşık olunası dil” olarak tanımlamaktadır: “*asik olunasi bir dil*” [**İ314**- afili martı, 28.07.2016].

İlgili ana tema çerçevesinde benzer şekilde sıklıkla dile getirilen bir başka *olumlu* algı ise Fransızcanın *müziğin dili olması* (f=47) şeklindedir. Birçok sözlük yazarı **E429** kodlu söylemde olduğu gibi Fransızca şarkılara duydukları hayranlık sebebiyle bu dili öğrenmek istediklerini ya da öğrenmeye başladıklarını belirtmektedirler: “*dinlemesini en çok sevdiğim müzik dili*” [**E429**- doorstonia, 20.09.2013]. **U423** kodlu girişte ise başka bir yazar *Noir désir* rock gurubundan örnek vererek Fransız müziklerinin, Fransızcanın ilgi çekmesinde önemli bir

etmen olduğunu dile getirmektedir: “*noir desir tarafından dinlenilmeye başladığında ilgi uyandıracak dildir*” [lemisanthrope, 24.11.2014]. Benzer şekilde diğer bir yazar da Fransızca’yı “müziğin dili” olarak nitelendirmektedir: “*müziğe en çok yakışan dil*” [İ173- inquisitive, 28.04.2018].

Bununla birlikte, sözlük yazarlarının Fransızca’yı *çekici bulmaları* (f=33) ile ilgili olumlu düşüncelerini yansıtan girişler de göze çarpmaktadır. Örneğin E1019 kodlu girdide: “*bilmediğim ancak çok çekici gelen bir dil [...]*” [usengecveatarlananadam, 07.01.2020] denilerek Fransızcanın telaffuzunun çekici olduğu vurgulanırken, U376 kodlu bir başka girişte ise bir diğer yazar benzer şekilde Fransızcanın “çekici bir dil” olduğunu ve bu yüzden bu dili öğrenmek istediğini ifade etmektedir: “*acayip bir çekiciliği olan ve kısa zamanda kursuna başlayıp öğrenmek istediğim dildir*” [belle mademoiselle, 16.02.2014]. Ayrıca İ151 kodlu girişte Fransızca “çekici bir kadın”a benzetilerek şarkıların güzel olduğu dile getirilmektedir: “*güzel ve çekici bir kadın gibidir ve şarkılara çok yakışır*” [lady caca, 22.04.2011].

Öte yandan, yazarlar Fransızcanın *romantik ve aşkın dili olması* (f=27) yönünde de söylemlerde bulunmaktadır. Bu doğrultuda kimi sözlük yazarları, Fransızcanın aksanındaki ahengin “romantik” olduğunu ve bu dilin aynı zamanda “aşkın dili” de olduğunu vurgulamaktadırlar: “*karizmatik bir dil özellikle romantizm ağırlıklı şarkılarda süper*” [E373- bilenadam32, 20.03.2013]. U522 kodlu girişte ise benzer bir bakış açısıyla Fransızcanın “romantik bir dil” olduğunun ve öğrenilmek istendiğinin altı çizilmektedir: “*romantik olan ve latin dillerini sevdiğim için hoşuma giden aynı zamanda evde kendi imkanlarımla öğrenmeye çalıştığım dildir*” [dwanzherg, 18.12.2016]. İ229 kodlu girişte de bir diğer yazar Fransızcanın “romantik bir dil” olduğunu belirterek, bu durumu “seni özlüyorum” anlamına gelen “tu me manques” ifadesiyle örneklendirmektedir: “[...] yıllar boyunca neresi romantik diye sorguladığım ama en sonunda bir farkındalık anında tek bir cümleyle olayı çözmemi sağlayan

dildir. iş özlemeyi ifade etmekte bitiyor. adamlar seni özledim demiyor, sen bende eksiksin diyor. (bkz: tu me manques)” [İ229- spielrein, 08.01.2014].

Sözlük yazarlarının Fransızca'yı, **öğrenilmesi keyifli dillerden biri olması** (f=25) olarak görmeleri de bu *olumlu* ana temada dikkat çeken diğer bir alt temadır. Zira çoğu sözlük yazarı **E742** kodlu girişte olduğu gibi Fransızcanın sanılanın aksine öğrenilmesi “basit” ve “keyifli” olduğunun vurgusunu yaparak belirli kurallara sahip olduğu için de bu dili öğrenmenin daha “eğlenceli” olduğuna dair görüşler ileri sürmektedirler: “[...] *kuralı bir kez öğrendiginizde, o kural her kalıp ve şartta geçerli oluyor. bu anlamda hem öğrenmesi, hem de konuşması çok zevkli bir dil*” [E742- atgmuls, 18.08.2017]. Bunun yanı sıra, benzer şekilde **U629** kodlu girişte ise bir diğer yazar Fransızca'yı öğrenilmesi “zevкли” dillerden birisi olarak görürken: “*öğrenmeye başladığım üçüncü dil. zevkli vesselam*” [neflodi, 12.07.2019], **İ262** kodlu girişte ise diğer bir yazar Fransızcanın kurallarının anlaşıldıktan sonra öğrenilmesinin “keyifli” olduğunu ve kitap çevirme seviyesine geldiğini belirtmektedir: “*okuduğum dil. mantığı kavradıktan sonra aşırı zevkli şahsen hazırlık okurken kitap çevirmeye başlamıştım*” [İ262- walkinsideblues, 11.09.2014].

Yazarların Fransızca'ya değin *olumlu* algılarında dikkat çeken bir başka etmen ise bu dilde **konuşmanın keyifli olduğu** (f=24) yönündeki düşünceleridir. Bu bağlamda kimi sözlük yazarları **E15** kodlu söylemde olduğu gibi: “[...] *her konuştugumda kendimi bir şekilde daha iyi hissettiğim süper bir dil*” [chuinase, 16.02.2002] diyerek Fransızca'yı konuşması “keyifli” bir dil olarak görmektedir. **U336** kodlu girişte de aynı şekilde başka bir yazar Fransızca'yı konuşabildiği için “mutlu” hissettiğini vurgulamaktadır: “[...] *valla konuşuyorum, bildiğin hızlı hızlı konuşuyorum lan bu dili. çok mutlu oldum*” [sentius55, 08.07.2013]. Benzer bakış açısıyla bir diğer yazar da Fransızca konuşmaların “güzel” olduğunu dile getirmektedir: “*konuşması güzel olan dillerden biri*” [İ274- gameking, 25.01.2015].

Ayrıca bu ana tema doğrultusunda yazarların *diğer diller bilindiği takdirde Fransızcanın öğrenilmesinin daha kolay olduğu* (f=22) yönünde düşünceleri de yer almaktadır. Örneğin; **E117** kodlu girişin yazarı: “*gayet güzel bir dildir. ingilizce bildikten sonra öğrenmesi kısmen daha kolaydır kelime bilgisi bakımından*” [exexex, 16.04.2008] diyerek İngilizce bilindiği takdirde Fransızcanın öğrenilmesinin daha basit olduğunu dile getirirken, benzer bir görüşle başka bir yazar ise: “*[...] bu dil almanca ile fena derecede benziyor gramer olarak. gerek artikeller gerekse fiil çekimleri konusunda. o yüzden almanca bilen birinin fransızca gramerinde hiç zorlanmayacağını söyleyebilirim*” [**U182-** mope, 16.07.2010] söylemiyle Almanca ile Fransızca arasında benzerlik olduğunu böylelikle Fransızca’yı daha kolay öğrenebileceğini belirtmektedir. Ayrıca **İ95** kodlu girişte de diğer bir yazar: “*[...] ispanyolca alt yapısı olanlar için öğrenme süreci hem kolaylaşır hem de zevklileşir [...]*” [**İ95-** kopush, 26.09.2009] ifadesiyle İspanyolca bilenler için Fransızca öğrenmenin çok zor olmadığına dikkat çekmektedir.

Diğer yandan, bu ana kategori altında kimi yazarlar Fransızcanın *öğrenilmesi kolay dillerden* (f=17) biri olduğu yönünde de söylemlerde bulunarak bu dile dair *olumlu* kanaatlerini dile getirmektedirler. Örneğin; **E627** kodlu girişin: “*[...] ingilizce'den bile daha çabuk ve kolay öğrenilen dildir*” [nazdarovyabitch, 05.02.2016] yazarı, Fransızca öğrenmenin aslında zor olmadığına ve İngilizceden daha “kolay” öğrenildiğine dikkat çekmek isterken, benzer şekilde başka bir yazar da Fransızcanın İngilizceden daha “kolay” olduğunu ifade etmektedir: “*öğrenmesi ingilizceden çok daha kolay olan dildir [...]*” [**U400-** petitjoueur, 13.06.2014]. Bir başka yazar ise aynı şekilde Fransızca öğrenmenin çok da zor olmadığını belirtmektedir: “*öğrenmesi abartıldığı kadar zor olmayan dildir [...]*” [**İ250-** maximus decimus meridius, 29.05.2014].

Bununla birlikte, sözlük yazarlarının Fransızcayla ilgili *olumlu* düşüncelerini yansıtan bir başka bakış açısı da bu dilin *kibar olduğu* (f=17) yönündeki yargılarıdır. Şöyle ki **E548**

kodlu girişte yazar: “[...] *çeneyi yormayan, kibar bir dil*” [siliayeltiempo, 22.01.2015] söyleminde bulunarak Fransızcanın “kibar” bir dil olduğunu ifade etmektedir. Bir diğer girişte ise başka bir yazar, benzer bir bakış açısıyla Fransızcanın dünyada konuşulan “en zarif” dillerden birisi olduğunu vurgulamaktadır: “[...] *diller arasından en zarif dildir*” [U362-subebegi, 12.01.2014]. **İ287** kodlu söylemin yazarı da Fransızcanın “kibar” ve “zengin bir dil” olduğunun altını çizmektedir: “*okuduğum ve zevk aldığım ince, zengin dil*” [risus atalante, 06.06.2015].

İlk ana tema bağlamındaki girişlerde vurgulanan diğer bir görüş ise Fransızcanın **öğrenilmesinin zamanla daha kolaylaştığı** (f=17) şeklindeki söylemlerdir. Birçok sözlük yazarı, **E165** kodlu giriş örneğinde olduğu gibi bu dili öğrenirken başlangıç aşamasında zorlandıklarını ancak öğrenmeye başladıktan bir süre sonra dilin mantığını kavradıklarını ve bu dili öğrenmekte zorlanmadıklarını dile getirmektedirler: “[...] *kelime telaffuz çalışmalarında çok komik hissediyor insan ilk etapta ama zamanla aşıyor o da. durmak yok yola devam*” [E165- linda jane, 27.07.2010]. Benzer şekilde bir diğer girişte ise: “*çok güzel ve öğrenmesi kolay bir dildir [...]*” [U277- felixfelix, 14.09.2011] denilerek Fransızcanın öğrenilmesinin “kolay” bir dil olduğu ifade edilmektedir. **İ23** kodlu girişte ise başka bir yazar, “(bkz: #865463)” etiketlemesiyle¹² diğer sözlük yazar ve okuyucularını “*Fransızca öğrenmek*” başlığına yönlendirmek suretiyle ilgili sayfada Fransızcayı piramite benzeterek bu dilin başlangıç seviyesinin zor olduğunun ancak ilerleyen aşamalarda kolaylaşmaya başladığının bilgisini vermektedir. Bu bağlamda yazar, İngilizce ve Fransızca arasında bir tür karşılaştırma yaparak da İngilizcenin başlangıcının “kolay” olduğunu ancak daha sonra ise “zor”laşmaya başladığını ileri sürmektedir: “(bkz: #865463)” [İ23- abece, 08.09.2006].

¹² Sosyal medyada o kişiden bahsetmek ya da o kişinin paylaşımlara erişimini sağlamak için kullanılan bir ifadedir.

Birinci ana tema (*olumlu*) bağlamında gruplandırılan *olumlu* girdilerde vurgulanan bir başka görüş ise Fransızcanın *melodik bir dil olması* (f=17) yönündeki söylemlerdir. Sözü edilen girişlerde yazarlar, Fransızcanın kendine özgü kimi sesletimsel özelliklerinin olduğunu ve böylelikle hemen hemen her kelime ve cümlenin “kulağa hoş (melodik)” geldiğini belirtmektedirler. Örneğin, **E51** kodlu girişte bu durum şu şekilde ifade edilmektedir: “*en önemli özelliği kendine özgü enteresan sesleri değil, melodik yapısı olan dil. fransızcaı iyi bilenlerin dikkatinden kaçmaz, bu dildeki her cümlenin sıkıntı çekmeden notalara dökebileceğiniz belirgin bir melodisi vardır [...]*” [**E51-** ventolin, 03.11.2004]. Benzer şekilde **U17** kodlu girdide bir başka yazar: “*elfçe gibi, büyülü ve melodik*” [aura, 25.07.2008] yorumuyla Fransızcanın “Elfçe”¹³ gibi büyülü bir dil olduğunu vurgularken, **İ221** kodlu girişte de aynı düşünce bir diğer yazar tarafından: “*dünyadaki en melodik dillerden birisi [...]*” [senideseviyorumamabiradanadürümdeğilsin, 06.11.2013] şeklinde dile getirilmektedir.

Bütün bunların yanı sıra, kimi sözlük yazarları da **E868** kodlu söylem örneğinde olduğu gibi Fransızcanın tarihinin çok eskilere dayandığını, bir zamanlar dünyanın en önemli ortak dillerinden (*lingua franca*) biri olduğunu ve bununla birlikte mesleki anlamda da ihtiyaç duyulduğu için *bilinmesi gerektiğinin* (f=15) altını çizmektedirler: “[...] *hem tarih hem de mühendislik okuyan biri olarak (tarih aöf) öğrenilmesi gereken 2 avrupa dilinden biridir [...]*” [**E868-** isen buga, 02.01.2019]. Başka bir yazar ise Fransızcanın diplomaside ve ticarete geçerliliğini koruduğu için öğrenilmesi gereken dillerden biri olduğunu ifade etmektedir: “[...] *ayrıca diplomasi dilidir, afrikanın yeni bir pazar olarak görüldüğü düşünüldüğünde öğrenmekte fayda olan dildir*” [**U166-** emex, 17.04.2010]. Bir diğer sözlük yazarı da Fransız oyuncu Gérard Depardieu filmlerini orijinal haliyle izlemek için Fransızca öğrenilmesinin

¹³ Elfçe ya da Elf dilleri filolog John Ronald Reuel Tolkien (1892 -1973) tarafından yaratılmış fantastik karakterler olan ve doğaüstü varlık türleri Elfler tarafından kullanılan yapay dillere verilen isimdir.

gerekli olduğuna değinerek Fransızca'yı bir dünya dili olarak tanımlamaktadır: “*gerard depardieu yu dublajsız seyredibilmek zevkine varabilmek için derhal öğrenilmesi gereken dünya lisani*” [İ24- ximxili, 08.09.2006].

Yazarların Fransızca'yla ilgili *olumlu* düşüncelerini sağlayan bir diğer etmen ise bu dilin *diplomaside önemli olması* (f=13) ve aynı zamanda uluslararası kuruluşlar tarafından da resmi yazışma dili olarak kullanılmasıdır. Şöyle ki **E423** kodlu söylem örneğinde olduğu gibi: “[...] *açıkçası ab'nin resmi dili olduğu için diplomat olanlar için bir avantajdır*” [tagueule, 14.08.2013] denilerek Fransızcanın Avrupa Birliği (AB)'nin resmi dili olması sebebiyle diplomatlar için de önem taşıdığı belirtilmektedir. **U633** kodlu girişte ise: “*iyi derece öğrenmek üzere olduğum dil. diploması ve yazın dilidir*” [muhendis tarihçi, 12.07.2019] söyleminde bulunan bir başka yazar da benzer şekilde Fransızcanın “diplomasinin ve edebiyatın dili” olduğunu dillendirmektedir.

Ayrıca, sözlük yazarları Fransızcanın *fonetiğinin güzel* (f=13) olduğunu da ifade etmektedirler. Öyle ki **E125** kodlu girişteki sözlük yazarına göre Fransızca sesletim (fonetik) olarak güzel diller arasındadır: “*kim ne derse desin kesinlikle fonetik açısından çok şahane bir dildir [...]*” [si minor, 05.01.2009]. **U141** kodlu bir başka girdide ise başka bir yazar Fransızcanın sesletiminin ne denli etkileyici olduğuna işaret etmektedir: “*fonetiğiyle afrodisyak etkisi yaratabilen dildir*” [inalfia, 25.10.2009]. Benzer şekilde, **İ330** kodlu girişin yazarı da Fransızcanın dünyanın “en güzel” sesletimine sahip olduğunu ve böylelikle basit diyalogların bile dinlenmesinin ne denli keyif verdiğini belirtmektedir: “*fonetik olarak açık ara en güzel dil. sıradan bir diyalog dahi inanılmaz kulak zevki yaşıttıyor*” [İ330- darcyforce, 18.07.2018].

Diğer yandan, **E640** kodlu girdide olduğu gibi kimi sözlük yazarları, bu dili layıkıyla öğrenilebilmek için *yararlı kaynakların olduğunu* (f=12) dile getirmektedirler:

“*uludağ üniversitesi yabancı diller birimi tarafından hazırlanmış, içinde her türlü öğrenme şekline dair alıştırmalar, oyunlar, müzikli içerikler, podcast yayınları, uygulama tavsiyelerinin*

yani sıra uluslararası sınavlarla ilgili de dolu bilgi içeren milyon tane yararlı site tavsiyeli harika bir pdf'i olan dil [...]” [E640- moseley, 20.03.2016].

Ayrıca İ237 kodlu girdide bir başka yazar ise başlangıç seviyesinde Fransızca öğrenmek isteyenler için bir takım yararlı kaynaklar önerisinde bulunmaktadır: “[...] bu dile yapılabilecek en iyi başlangıç imagiers youtube kanaludur. amerika'da fransızca öğretmenliği yapan vincent hocanın kurduğu bu kanalda pek çok video var ama başlangıç için 15 ünitelik bir video serisi var” [İ237- ambribaburruya, 05.03.2014].

Bununla birlikte, kimi yazarların Fransızcanın dünyanın *en güzel ve en hoş dillerinden birisi olması* (f=12) yönündeki söylemleri de bir başka *olumlu* alt kategori olarak göze çarpmaktadır. Örneğin, E1095 kodlu girişte yazar: “bana göre dünyadaki en güzel dillerden biri [...]” [ruyaniz hayrolsun teyze, 16.05.2020] söylemiyle Fransızcanın dünyada konuşulan “en güzel dillerden biri” olduğunu vurgulamaktadır. Benzer görüşte bir başka yazar da: “je vais te manger."jö ve tü monje" gibi okunan, türkçe karşılığı ise "seni yiyeceğim" olan bu cümleyi barındıran, en güzel dillerden” [U561- the outsider, 25.12.2017] girdi örneğinde olduğu gibi bu dilin dünyadaki “en güzel dillerden biri” olduğunu öne sürmektedir. İ279 kodlu söylemin yazarı ise Fransızcanın “klas” bir dil olduğunun altını çizmektedir: “bence tartışmasız dünyadaki en klas lisandır [...]” [İ279- chef, 27.03.2015].

Olumlu ana tema bağlamında girdilerde vurgulanan bir başka algı (düşünce) ise Fransızcanın *edebiyatın dili olması*dır (f=11). Şöyle ki kimi sözlük yazarları sadece Fransız şairlerin ya da yazarların eserlerini “orijinal” haliyle okumak için bile Fransızca öğrenmek istediklerini dile getirmektedirler: “sadece aragon'u orjinalinden okuyabilmek için bile öğrenebilecek dil” [E37- stoss, 01.08.2004]. Bir diğer sözlük yazarı ise U247 kodlu girdisiyle Fransızcanın “aşkın”, “sanatın” ve “edebiyatın dili” olduğuna vurgu yapmaktadır: “aşk, sanat ve edebiyat dilidir. bir tanedir” [sudan korkan balik, 30.06.2011]. Benzer şekilde, İ181 kodlu girdinin yazarı: “[...] victor hugo'yu, balzac'ı, sartre'ı fransızca aslından okumak müthiş bir şey

olurdu. tabii, bunun için yıllar harcamak gerek” [nastasya filippovna, 12.04.2012] söyleminde de ünlü Fransız yazarlarının eserlerini orijinal haliyle okumak istediğini belirtmektedir.

Bu *olumlu* yargıların yanı sıra kimi sözlük yazarları da Fransızcanın ***kurallı bir dil olması*** (f=11) konusunda bir takım değerlendirmelerde bulunmaktadır. Bu bağlamda **E127** kodlu söylemin yazarı, Fransızcada fiil çekimi ve belli telaffuz kurallarının bulunduğunu, bunların da bu dilin anlaşılmasını kolaylaştırdığını dile getirirken: “*fiil çekimleri ve kuralları bakımından türkçe'ye ingilizce'den çok daha yakın, bu yüzden türklerin öğrenirken ingilizler kadar zorlanmayacağını düşündüğüm, kibar, romantik, kuralcı, havalı, zor, osmanlı zamanında bilmeyenin ayıplandığı yabancı dil*” [**E127-** atgmuls, 08.03.2009], **İ264** kodlu girişin yazarı ise Fransızcanın kendine has kimi belirgin kurallarının olduğunu ifade etmektedir: “*okunma ve telaffuz kuralları ingilizce gibi değişken olmadığından esasen daha standart [...]*” [**İ264-** erasmus fandorin, 11.09.2014].

Fransızcanın ***bilindiği takdirde diğer dilleri de öğrenmeyi kolaylaştırması*** (f=9) türünden algı ise **E1075** girdi örneğinde olduğu gibi sözlük yazarlarının bu dile değin *olumlu* düşüncelerini sağlayan bir diğer etmendir: “[...] *ingilizcenin açtığı kapıyla fransızca onun açtığı kapıyla da ispanyolca öğrenmek kulağa pek cazip geliyor*” [**E1075-** diskulvardangelat, 01.04.2020]. Benzer bir bakış açısıyla **U39** kodlu girişte ise: “*öğrenildiğinde beraberinde italyanca ve ispanyolca da rahatlıkla kavrayabileceğiniz mükemmel bir dil*” [demester, 13.06.2008] söyleminde bulunan yazar da Fransızcanın öğrenildiği takdirde İtalyanca ve İspanyolca gibi dillerin öğrenilmenin kolay hale geleceğini vurgulayarak Fransızca’yı “mükemmel bir dil” olarak nitelendirmektedir. Bu bağlamda, **İ79** kodlu girişte de bir diğer yazar Fransızcanın İngilizceyi geliştirmede etkin rol oynadığına işaret etmektedir: “*eğer gerçek bir fransızdan öğreniyorsanız ve o fransız tek kelime türkçe, siz de tek kelime fransızca bilmiyorsanız (haliyle) ingilizcenizi geliştirmenize yardımcı olan dildir*” [**İ79-** raspberry, 08.02.2009].

Bütün bunların yanı sıra, *olumlu* ana tema çerçevesinde sözlük yazarlarının Fransızca'yı, ***konusması zamanla kolaylaşan bir dil*** (f=8) olarak gördüklerine dair söylemler de mevcuttur. Bu bağlamda, **E954** kodlu söylem örneğinde olduğu gibi Fransızcanın öğrenilirken başlangıç aşamasında telaffuzunun zor olduğu ancak ilerleyen zamanlarda bunun (telaffuzun) kolay ve keyifli bir hal aldığı belirtilmektedir: “[...] aksanında da bir okuma sistemi var onu çözerseniz oluyor illa gırtlaktan konuşayım diye kasmamak gerek [...]” [**E954-** kingsolomonsmines, 10.08.2019].

Fransızcanın ***tarihin dili olduğu*** (f=8) şeklindeki girdilerde ise: “*bu dildeki ilk yazılı metnin tarihi 842 dir. bu metin iki kardeş kral arasında savaşın bittiği ve aralarında dayanışma olduğunu ilan etmek için okunmuş barış antlaşmasıdır. kaba bir hesapla 1170 yıllık dildir* [**E381-** benibidibici 28.03.2013], “*tarihçilik için biçilmiş kaftan. son 50 yıllık ingilizce hegemonyası sayılmazsa, 1400-1950 arası yaklaşık 500 küsur yıllık dönem fransızcanın egemen olduğu dönemdir. açıkçası fransızca bilen bir tarihçi bilhassa türkiye gibi bir ülkede 5 adım öne geçer*” [**U559-** muhendis tarihci, 02.12.2017] ve “*dünya tarihinin bir döneminde iz bırakmış dildir[...]*” [**İ264-** erasmus fadorin, 11.09.2014] türden *olumlu* söylemler de bulunmaktadır.

Diğer yandan, sıklık bakımından bir önceki alt temalara oranla az sayıda (f=7) olsa da:
Fransızcanın sanatın dili olduğu: “*tarih, diplomasi ve sanatın dilidir [...]*” [**E883-** piromanikmangal, 11.02.2019] ve “*aşk, sanat ve edebiyat dilidir. bir tanedir*” [**U247-** sudan korkan balik, 30.06.2011], ***kültürel birikimi geliştirdiği:*** “*konusması, dinlemesi, okuması hepsi biraz meşakkatli ama çok zevkli bir dildir. ayrıca kültürel birikimi geliştirmeye çok yardımcı olur*” [**E191-** lynnrowens, 14.01.2011] ve “[...] bir kişinin kurduğu bir kaç cümleden ne kadar genel kültüre sahip olduğunu çıkartabileceğiniz bir dildir. bu yüzden kültür dili deniyor olsa gerek [...]” (**U284-** cryptique, 26.02.2012] ve ***konusulmak istenen bir dil olduğu:*** “*bu dünyadan bi fransızca'yı native'ler kadar iyi konuşmadan bir de on numara vücut yapmadan*

göçersem gözlerim açık giderim [...] [E727- reshad the lionheart, 07.06.2017], “*gs lisesi ve gsü 'den çokça çevresi olan biri olarak diyebilirimki bu dil ülkemizde iyi bilenler tarafından havalı havalı konuşulmakta..sinir oluyorum aga yaa [...]*” [İ177- orpheoestern 11.03.2012] türden söylemler yer almaktadır.

Bununla birlikte, yazarların Fransızcayla ilgili *olumlu* düşüncelerinde başka etmenlerin de rol oynadığı görülmektedir. Şöyle ki bu dilin *yazının dili olması* (f=6) sebebiyle zengin bir kelime hazinesine sahip olması: “[...] *yazı dili olarak avrupa'da rakibi yoktur [...]*” [E907- isen buga, 18.03.2019] şeklinde ifade edilirken, benzer bir bakış açısıyla U608 kodlu başka bir yazar da Fransızcanın gerek yazma gerek konuşmada “güzel” bir dil olduğunu belirtmektedir: “*konusması ayrı, yazması ayrı güzeldir. tam bir yazı dilidir [...]*” [U608- mühendis tarihçi, 26.12.2018].

Bu alt başlık bağlamında Fransızcanın *asil bir dil olarak* (f=6) nitelendirildiği söylemlerin birinde ise yazar, Fransızcanın “asil” görüldüğünü ve saatlerce bu dili konuşanları dinleyebileceğini ifade etmektedir: “*en asil dil. biri konuşsun bütün gün dinlerim sıkılmadan*” [E728- je te promets, 07.06.2017]. U05 kodlu girişte de bir başka yazar Fransızcanın “asil bir havası”nın olduğunu dillendirmektedir: “[...] *asil bir havası vardır [...]*” [andromedian, 24.02.2006]. Benzer algıdaki diğer bir yazar ise Fransızcanın “asil bir dil” olduğuna dikkat çekmektedir: “*asil bir dildir [...]*” [İ191- all you need is love, 10.10.2012]. Ayrıca, *kadınlara en çok yakışan dil olduğu* (f=6) türünde söylemlerde de kimi sözlük yazarları Fransızcanın en çok kadınlara yakıştığını belirtmektedirler: “*kadınlara en çok yakışan dil*” [E468- naytmeyi, 28.12.2013], “*bir kadına en çok yakışan dil*” [U255- mrsbayan, 03.07.2011], ve “*hatunlara çok yakışıyor şu dil be*” [İ277- raad olun, 02.03.2015].

Diğer yandan, bu alt başlığın diğer alt temalarına bakıldığında ise sözlük yazarlarının bu dilin¹⁴ **şiiir dili olduğunu** (f=5): “daha şiiirsel bir dil varsa yeşillendirin” [E1055- hazretiluffy, 16.02.2020], “kulağa hoş gelen, müzikalitesi yüksek bir dil. bir diğer şiiirsel dil için bakınız: (bkz: farsça)” [U251- olaylara karismayan genc, 30.06.2011], **okumasının kolay olduğunu** (f=5): “[...[ingilizceyle kıyaslandığında okunması gayet kolay bir dildir. en azından kuralları vardır bunlara uymayan istisnalar azdır [...]]” [E107- you are my lethe, 30.11.2007] ve “okuma kuralları bilindiğinde okuması ingilizce'den daha kolay olan bir dil” [U242- awelley, 22.06.2011], **karizmatik bir dil olduğunu** (f=5): “karizmatik bir dil özellikle romantizm ağırlıklı şarkılarda super” [E373- bilenadam32, 20.03.2013], “dünyanın en kibar ve karizmatik dilidir bence” [U232- grahambell, 25.05.2011], “kulağa en karizmatik gelen dil, aşkın romantizmin dili” [İ36- cerebral vaginitis, 23.03.2007] ve **mesleki anlamda önemli bir dil olduğunu**: “piyasada bu dili bilip mühendis olan az insan olduğu için ilerde çok ekmeğini yiyeceğimi düşündüğüm güzelim dil” [E224- run forest run, 26.07.2011] ifade ettikleri görülmektedir.

Bununla birlikte, yukarıda belirtilen alt temalara kıyasla daha az sayıda olmak üzere Fransızcanın **konusulmasının kolay olduğu** (f=4): “konusmanın yazmaktan daha kolay olduğunu dusunebileceğiniz bir dil” [E737- grvbesmond, 06.08.2017], “lise yıllarında sırf arkadaşımınla aynı dili konuşabilmek ümidiyle başlamış olduğum sonra ise ingilizceden bile daha rahat konuşabildiğim yurdum dili” [U271- monsieur membres, 03.09.2011], ve “birkaç günde bir ziyaret etmek durumunda kaldığım mcdonalds restoranında çatır çatır şu diyalogu kurabildiğim dil:- bonjur. mek çıkın mönü silvuple.- normal, maxi?- normal.- boyson?- kola.- mayones u ketçap?- ketçap.- sur plas u.- sur plas.- sis oyros silvuple.- mersi.- orvua!- orvua [...]]” [İ123- gılgamış, 29.08.2010], **havalı bir dil olduğu** (f=4): “[...] kibar, romantik, kuralcı,

¹⁴ Peşi sıra verilen temalarda okumayı kolaylaştırmak için ana cümlelerin altı çizili verilmiştir.

havalı, zor, osmanlı zamanında bilmeyenin ayıplandığı yabancı dil. fırsat varsa mutlaka öğrenilmelidir [E127- atgmuls, 08.03.2009], “*hoş ve havalı bir dildir [...]*” [U385- komnen, 09.04.2014], “*dünyadaki en havalı ve hoş dil*” [İ272- gullanıcıadı, 25.01.2015], ***estetik bir dil olduğu*** (f=4): “*çok estetik dildir be*” [E527- littlewords, 14.09.2014] ve “*dünyanın en estetik dillerinden biri [...]*” [İ238- isopy, 05.03.2014] ve ***zengin bir dil olduğu***: “*dünyanın en zengin dillerinden birisi olmakla birlikte köklü bir dildir [...]*” [İ164- anarşistkedi, 14.10.2011] şeklinde yorumlara da rastlanmaktadır.

Öte yandan, az sıklıkta (f=3) yinelenmesine rağmen Fransızcadan Türkçeye çok kelime geçtiği için öğrenilmesinin kolay bir dil olması: “*türkçemize geçmiş 5 binden fazla fransızca kelime bulunduğundan dolayı bunun faydasını fransızca öğrenirken görebiliriz. örneğin; şöfor, şofben, gardrob, şimendifer, döpiyes bunlardan bazıları*” [E286- masalla masalla, 24.03.2012], bu dilin ***bilim dili olması***: “*ingilizce önemsizken o önemliydi. bana göre kültür, sanat ve bilimin lingua francası [...]*” [E700- un historien de constantinople, 21.01.2017], ***entelektüel bir dil olması***: “*sadece ihtiyaçtan cafelerde falan "l'addition s'il vous plaît" demeyi bildiğim telaffuzu kulağa son derece hoş ve entel gelen dil. bir de "svp" "lütfen" in kısaltması galiba... aslında hobi olarak öğrenilebilir ya, napsam başlasam mı sözlük?*” [U307- baby lemonade, 11.09.2012], “[...] *entelektüel dil olarak addedilmesinde dilin hiç ama hiç bir etkisi yoktur. bu tamamen ekonomik durumu iyi olan fransızların sanat faaliyetlerine zaman ayırabilmesiyle alakalıdır*” [İ161- kababanga 10.10.2011], ***filmleri sayesinde sevilen bir dil olması***: “*sırf fransız dram filmlerinin çekiciliği yüzünden öğrenilebilecek dil*” [E500- uncle runkle, 01.05.2014], ***okumasının keyifli bir dil olması***: “*telaffuzuna az çok hakimseniz, sesli okumasının -okuyan kişiye en azından- büyük haz verdiğini düşündüğüm dünya dillerinden bir tanesidir*” [E540- dolmalik bi bey, 16.11.2014] ve ***düşünce gücünü geliştirmesi***: “*fransızca insanlık zekasının sekreteridir... böyle bir fransızca deyim var. ve doğrudur: bizim güzel türkçe'mizden en az on gömlek üstün yönleri vardır*” [U220- tahin ile pekmez, 07.03.2011], “*umberto eco fransızca*

hakkında, "ingilizce fazla karmaşık, almanca fazla kaba, italyanca fazla karışık, fransızca ise en akılcı dildir" [E787- sinemaci kubrick, 18.02.2018] türünde söylemler de yer almaktadır.

Benzer şekilde bir önceki alt temalarda olduğu gibi sıklık bakımından az (f=2) olsalar da Fransızcanın **elit bir dil olması**: “hava atacak kadarını bildiğim zengin ve elit insanların dili” [E142- owencan, 24.12.2009] ve “*adınızı, yaşınızı, bir kaç basit cümleyi söylüyor olmanızın bile size ayrıcalık katacağı bir dildir. öğrenmenizi tavsiye ederim...*” [U298- paganiniana, 25.06.2012], **telaffuzunun çok zor olmaması**: “[...] *fransızca telaffuzunun püf noktası sanılanın aksine meşhur "r" değildir, o zaten zaman içinde alıştıkça iyi çıkarılmaya başlanır. asıl olay 'nasal n' sesidir. denti-alveolar n sesi ile nasal n'nin ayrımını kafada oturtuktan sonra bu dile farklı bir gözle bakmaya başlıyorsunuz*” [E785- zimorki z, 09.02.2018], **gramerinin güzel olması**: “*çok mantıklı, matematik gibi çalışan bir dil. tınısı, okunuşu, harflerin bir araya gelişi, grameri, sesletimi, anlambilimi kesinlikle birbiriyle çelişmeyen her anlamda güzel bir dil [...]*” [E594- dararira, 25.09.2015], **Türkiye’de önemli bir dil olması**: “*türkiyede almancadan daha önemli bir hale geldiği bilinen bir durumdur*” [E323- impact, 19.09.2012], **Fransızca eğitmeden kaynaklı sevilen bir dil olması**: “(bkz: mahmut kaplan)” [E195- deepsilence, 16.02.2011], **Türkçeye benzerliği açısından öğrenilmesinin kolay olması**: “*fil çekimleri ve kuralları bakımından turkce'ye ingilizce'den çok daha yakın, bu yüzden türklerin öğrenirken ingilizler kadar zorlanmayacağını düşündüğüm, kibar, romantik, kuralcı, havalı, zor, osmanlı zamanında bilmeyenin ayıplandığı yabancı dil. fırsat varsa mutlaka öğrenilmelidir*” [E127- atgmuls, 08.03.2009] ve **ticari ve sosyal yanının güçlü bir dil olması**: “[...] *dünyanın birçok yerinde konuşulan, ticari ve sosyal yanı güçlü bir dildir*” [E639- mrsenel, 12.03.2016] biçiminde yazarlar tarafından dile getirilen söylemler de bulunmaktadır.

Bu kategorinin son alt temalarında birer sıklıkla (f=1); Fransızcanın **gramerinin kolay olması**: “*grameri kolaydır tamamen kulak yani dikte çalışılması gerekiyor. bol film izleyen bir fransızca öğrencisi eğer ingilizcesi de varsa yürür gider*” [E586- barkido, 23.08.2015],

İstanbul'a çok yakışan bir dil olması: “istanbul'a acayip derecede yakışan dil. istanbul'un ikinci dili” [E324- el portero, 26.09.2012], **dünyadaki en olgunlaşmış dillerden biri olması:** “[...] dünyadaki en olgunlaşmış dillerden birisidir ve bu sebepten ötürü diğer dillere nazaran çok daha yavaş değişmektedir. örneğin bugün bir fransız, 16yy.da dönemin bir seçkini olan rabelais tarafından yazılmış gargantua veya pantagruei rahatlıkla okuyup anlayabilir” [E707- cazperv, 01.03.2017], **tüm insanların ortak dili olması:** “[...] ve brunetto latini, tresor'unu fransızca yazar, “çünkü bu dil daha hoştur ve tüm insanların ortak dilidir” [E760- garlama, 21.10.2017], **saygı duyulan bir dil olması:** “fransızların kullandığı çoğunluğa tatlı gelen dil. sevilir sayılır saygı görür” [U222- karadagli, 07.03.2011], **öğretmesinin daha keyifli olması:** “öğretmenin, öğrenmekten daha keyifli olduğu dil” [U492- nilushka, 03.02.2016], **fiil çekimlerinin eğlenceli olması:** “passe compose'leri çok zevkli. bulmaca gibi fiil çekiyoruz” [U550- muhendis tarihci, 25.06.2017], **dilbiliminin dili olması:** “dilbilimle ilgili önemli eserler genelde bu dilde yazılmıştır. sırf ferdinand de saussure'un aslında ne demek istediğini anlamak için öğrenmeye değer bulduğum dildir. daha nice niceleri...” [İ188- annemarie von gabain 27.09.2012] ve **unutulmayan bir dil olması:** “yıllar sonra, konuşmasanız da unutmayacağınız bir dil.” [İ113- stocky2001, 21.05.2010] şeklinde söylemler de tespit edilmiştir.

5.2. Olumsuz söylemler

Benzer şekilde *olumsuz* söylem teması da *TDK Sözlüğü* (2021)'ndeki “yapıcı ve yararlı olmayan, hiçbir sonuca ulaşmayan, gözetilen amaca veya beklenilene uygun olmayan, menfi, negatif” tanımı esas alınarak oluşturulmuştur. Aşağıda Tablo 3'te sözlük yazarlarının Fransızca hakkındaki olumsuz bilgileri, düşünceleri ve yargıları, alt başlık ve sıklıklarına göre sınıflandırılmıştır.

Tablo 3. Olumsuz söyleme dair alt temaların dağılımı

<i>Olumsuz söyleme dair alt temalar</i>	<i>Girdi kodları</i>	<i>f</i>
1. Öğrenilmesi zor bir dil olması	E09, E17, E32, E35, E45, E53, E61, E62, E63, E66, E71, E74, E75, E84, E87, E93, E102, E106, E110, E128, E130, E140, E141, E146, E151, E155, E156, E164, E185, E190, E193, E197, E199, E200, E205, E207, E219, E226, E234, E253, E263, E272, E274, E288, E297, E315, E336, E337, E340, E341, E351, E356, E366, E370, E409, E461, E462, E475, E476, E482, E513, E532, E541, E553, E556, E562, E565, E570, E590, E595, E609, E621, E652, E653, E664, E668, E673, E704, E708, E724, E754, E772, E820, E823, E840, E889, E917, E924, E938, E976, E1022, E1025, E1028, E1031, E1034, E1053, E1164, E1069, E1070, E1071, E1097, E1188, U15, U17, U20, U21, U36, U43, U48, U54, U59, U69, U85, U107, U108, U111, U117, U124, U147, U161, U194, U248, U274, U296, U324, U341, U342, U352, U363, U382, U391, U393, U396, U398, U406, U411, U438, U461, U467, U473, U497, U511, U515, U525, U528, U529, U531, U537, U552, U556, U572, U618, U643, U661, U591, İ02, İ37, İ47, İ50, İ51, İ52, İ64, İ65, İ72, İ83, İ86, İ91, İ96, İ100, İ101, İ107, İ117, İ120, İ132, İ141, İ168, İ175, İ197, İ198, İ204, İ205, İ206, İ216, İ222, İ224, İ242, İ247, İ252, İ253, İ261, İ266, İ275, İ302, İ303, İ309, İ312, İ319, İ321, İ324, İ333, İ334	200
2. Telaffuzun zor olması	E01, E22, E32, E33, E41, E42, E58, E70, E74, E82, E91, E93, E106, E109, E116, E129, E152, E159, E184, E199, E202, E213, E218, E234, E237, E243, E274, E278, E283, E302, E366, E396, E418, E436, E462, E504, E512, E564, E595, E604, E642, E668, E687, E777, E808, E823, E842, E859, E901, E902, E924, E930, E961, E967, E996, E1026, U45, U190, U248, U327, U396, U441, U451, U469, U505, U507, U508, U552, U556, U572, U601, U630, U643, U653, İ51, İ107, İ117, İ135, İ190, İ222, İ249, İ271, İ311	83
3. Gereksiz harflerden oluşması	E32, E33, E46, E48, E70, E75, E88, E93, E94, E116, E202, E218, E219, E268, E289, E307, E327, E339, E346, E409, E453, E508, E522, E625, E654, E655, E683, E789, E1043, E1104, E1196, U02, U161, U279, U472, U534, İ08, İ34, İ88, İ124, İ132, İ200	42
4. Sevilmeyen bir dil olması	E295, E344, E431, E509, E607, E629, E835, E917, E967, E1056, E1181, E1182, U125, U130, U135, U155, U188, U283, U377, U462, U467, U470, U483, U497, U499, U513, U543, U560, U622, U658, İ96, İ190, İ193, İ195, İ204, İ211, İ214, İ226, İ335	39
5. Yazıldığı gibi okunmayan bir dil olması	E46, E48, E60, E76, E164, E297, E462, E522, E654, E764, E832, E835, U44, U229, U230, U237, U248, U296, U312, U412, U438, U508, U514, U515, İ05, İ12, İ105, İ132, İ193, İ198, İ200, İ208, İ216, İ230, İ233, İ321	36
6. Konuşmanın zor olması	E13, E16, E71, E105, E141, E171, E205, E223, E231, E359, E439, E440, E475, E493, E565, E690, E714, E717, E756, E809, E814, E1167, U36, U43, U324, İ51, İ52, İ117, İ168, İ199, İ217, İ311	32
7. Romantik olmaması ve kaba bir dil olması	E175, E184, E215, E259, E299, E302, E303, E307, E453,	31

	E467, E614, E654 , E765, E925, E926, U105, U208, U243, U327 , U343, U395 , U454, U513 , U626, İ71, İ84 , İ92, İ117 , İ128, İ133, İ233	
8. Anlaşılması zor bir dil olması	E09 , E61 , E70 , E75 , E77, E105 , E260, E267, E359 , E462 , E489, E511, E550, E604 , E622 , E694 , E774, E931, E1025, E1167 , E1180, E1207, U158, U328, U414, U428, U545, U669, İ165, İ210	30
9. Önemsiz, gereksiz ve geçersiz bir dil olması	E14, E75 , E93 , E221, E222, E253 , E288, E325, E359 , E557, E584, E666, E754 , E1051, E1173, U33, U152, U211, U377 , U574 , U597, U610, U660, İ84 , İ107 , İ190 , İ261	27
10. Artikellerin zor ve saçma olması	E116 , E133, E140 , E395, E396 , E416, E476 , E590, E1113 , E1116 , E1151, U54 , U258 , U447, İ50 , İ64 , İ107 , İ116 , İ120 , İ127, İ141 , İ216 , İ242 , İ312	24
11. Çabuk unutulmuş bir dil olması	E35 , E50, E66 , E76, E161, E197 , E209, E297 , E298, E322, E341 , E595 , E619, E621 , E629 , E649, E892, İ64 , İ80, İ186, İ234, İ242	22
12. Fiil çekimlerinin zor olması	E93 , E104, E109 , E190 , E193 , E199 , E279, E290, E330, E339 , E379 , E462 , E475 , E524, İ50 , İ64 , İ91 , İ267 , İ271 , İ275	20
13. Çok fazla istisnaların ve kuralların olması	E130 , E463, E537 , E353, E580, E669, E695, E823, E988, E996, E1100, E1103, E1116 , İ52 , İ64 , İ91 , İ132 , İ216 , İ302 , İ321	20
14. İtici bir dil olması	E158, E159, E225, E243 , E321, E328, E509 , E964, E1064, E1130, E1147, U225, U395 , U472 , U483 , U513 , U541, U574 , U622	19
15. Fransız halkının sevilmemesi nedeniyle dilin de sevilmemesi	E04, E17 , E141 , E215 , E302 , E346 , E509 , E535, E562 , E754 , E788 , E844, E884, E1113 , U506, İ33, İ162	17
16. Gramerin zor olması	E05, E164 , E190 , E493, E537 , E694 , E931, U60, U106, U121, U175 , U324 , U407, U411, İ91 , İ199 , İ302	17
17. Sayılara deyin kuralların saçma ve garip olması	E24, E32 , E93 , E462 , E481, E963, U08 , U14, U230 , U514 , İ105 , İ248, İ267 , İ304	14
18. Dinlemesi keyif vermeyen bir dil olması	E498, E512, E747, E788 , E789 , E808, E871, E886, E970, E1063, U148, U199, U252, U387	14
19. Garip, saçma ve mantıksız dil olması	E314, E317, E379 , E666, E1127, U09, U17 , U325, U467 , U620, İ135 , İ166	12
20. Aksanın zor olması	E17 , E67, E140 , E379 , E418, E687 , E835 , U59 , U175 , U200, İ312	11
21. Fransızca'yı eğitmeden kaynaklı öğrenememe	E155 , E389, E1108, E1149, E1193, U43 , U258 , U293, İ240	9
22. Sexist (cinsiyetçi) bir dil olması	E147, E804, E835 , E853, E1176, U08 , U11, U161 , U537	9
23. Kuralsız ve karmaşık olması	E161 , E164 , E476 , U07, U85 , U354, İ47 , İ115, İ309	9
24. Fransızcaya karşı her daim olumsuz bir önyargı olduğu için bu dilin öğrenilmesinin istenmemesi	E315 , E457, E901 , E1137, U245, U261	6
25. Kasıntı bir dil olması	E302 , E1130 , U191, U201, İ96 , İ116	6
26. Zor bir yazı diline sahip olması	E493 , E799, İ207, İ208 , İ222	5
27. Yapay bir dil olması	U299, U339, U481, U540	4

28. Müziğin dili olmaması	E44, E309, E469	3
29. İtalyanca kadar güzel olmaması	U604, İ117	2
30. Kaynakların yetersiz olması	E487, İ197	2
31. Türkiye’de Fransızca öğretmeni olmamak gerektiği	E580	1
32. Türkçeye çok kelime geçmesinin olumsuz durum olarak görülmesi	U132	1
33. Sıkıcı bir dil olması	U631	1
34. İngilizce telaffuzu olumsuz etkilemesi	U656	1
35. Sömürge ve asimilasyon dili olması	İ111	1
Toplam		770

* Siyah işaretlenmiş girdilerde birden fazla söyleme ulaşılmıştır.

Tablo 3’te görüldüğü üzere derlem kapsamındaki her üç katılımcı sözlükten elde edilen 540 ham girdide sözlük yazarlarının Fransızcaya değin toplam 770 *olumsuz* söylemine ulaşılmış ve bu söylemler de 35 alt temada kategorilendirilmiştir. Söz konusu söylemlerin öncelikle yaklaşık 1/4’nün Fransızcanın *öğrenilmesinin zor bir dil olmasına* (f=200) yönelik söylemlerden oluştuğu görülmektedir. Bu bağlamda **E340** kodlu giriş örneğinde olduğu gibi: “*ne kadar bilseniz de yarım bilirsiniz bu dili. fransızlar'ın bile tam bildiğinden şüphe duyarım. bazen resmi yazışmalarda tıkanabilirsiniz.o zaman: <http://www.lettres-utiles.com/> ingilizce-fransızca tercüme yapmak için ise <http://www.linguee.fr/>” [**E340-** parabellum, 03.01.2013] denilerek Fransızcanın tam olarak öğrenilemeyeceği vurgulanmaktadır. **U572** kodlu girişte ise benzer şekilde bir başka yazar, Fransızcanın kuralları ve telaffuzu nedeniyle “zor bir dil” olduğununun bu sebeple de bu dile ciddi anlamda çalışmak gerektiğinin altını çizmektedir: “*kurallarıyla, telaffuzuyla, kısaca layığıyla öğrenmenin çok zor olduğunu dil. ciddi emek ve zaman ister. öyle fransa' da üç ay kalıp öğrenirim diyenler, pembe gözlüklerini bi çıkarıversinler bir zahmet!”* [**U572-**zeytinyagli dolma kalem, 04.01.2018]. Bununla birlikte **İ52** kodlu girdide de Fransızcanın çok fazla ayrıntılardan oluştuğu bundan dolayı da öğrenilmesinin zor olduğu ve bu dilin tam olarak konuşulmasının mümkün olmadığı ifade edilmektedir:*

“istisnalarının, kurallarından daha fazla olduğu, öğrenmenin bir hayli zor ve emek gerektirdiği, tahminimce de hiçbir zaman "tamam ya ben tam konuşuyorum" denilemeyecek dil” [İ52-tutkinjsh, 06.12.2007].

Bu ana tema (*olumsuz*) kapsamında sıklık bakımında ikinci sırada ise Fransızcanın *telaffuzunun zor olmasına* (f=83) ilişkin yorumlar dikkat çekmektedir. Şöyle ki **E961** girdisinin yazarı: “öyle bir dil ki yemin ederim kendileri bile bilmiyor nasıl konuştuklarını. tam 4 saattir bir fransızla tartışıyorum telaffuz konusunda. sonunda ben haklı çıktım, çocuk bile şaşırıldı. ünlü harfler arasında öyle bir nüans var ki fransız bile karıştırabiliyor [...]” [E961-jees juliet, 06.09.2019] söyleminde Fransızcanın telaffuz kurallarının çok ayrıntılı, anlaşılmaz ve zor olduğu vurgusunu yapmaktadır. Öte yandan, **U508** kodlu girişte bir diğer yazar, Fransızcanın yazı dilinde çok fazla harf ve noktalama işareti olduğunu bu sebeple de telaffuzunun zor olduğunu dile getirmektedir: “gereksiz harf ve noktalama işareti fazlalığından yazması ayrı telaffuz etmesi ayrı bir dert olan dildir” [hellrider, 04.08.2016]. **İ190** kodlu yorumuna bakıldığında ise benzer şekilde yazar, Fransızcanın telaffuzunun zor olduğunu ve dolayısıyla itici olduğunu belirtmektedir: “telaffuz etmesi bir o kadar zor. ve şahşıma itici gelen sıradan bir dil [...]” [İ190-marjinalbey, 01.10.2012].

Fransızcaya ilişkin sıklıkla dile getirilen bir başka *olumsuz* alt tema ise bu dilin *gereksiz harflerden oluştuğu* (f=42) yönündeki düşüncedir. Örneğin, **E268** kodlu girişin yazarı: “[...] fakat 4 harfler yazılabilecek bir kelimeyi 6-7 harfle yazıyor olmaları, böyle cahil cahil konuşmama yol açtı sadece, diye beni düşündüren dil” [E268-letter soul, 04.02.2012] şeklinde bir söylemde bulunarak bu dilde çok fazla harfin bulunduğunu ancak çoğunun da okunmadığını belirtmektedir. **U279** ve **İ08** kodlu girişlerde ise benzer bakış açısıyla Fransızca diğer dillerle karşılaştırılarak “israf dil” şeklinde nitelendirilmektedir: “ses bakımından diğer dillere oranla harf israfının olduğu bir dildir” [U279-kafka ve kinyas, 21.09.2011] ve “kelimelerin yarısının okunmamasıyla tam anlamıyla bir kağıt israfıdır” [İ08-wondrous, 29.09.2005].

Fransızcaya değin bir başka *olumsuz* alt tema ise bu dilin kimi sözlük yazarları tarafından farklı nedenlerden dolayı *sevilmemiği*dir (f=39). Şöyle ki **E509**: “*celine dion dışında kimsenin bana sevdiremeyeceği dil. o derece itici geliyor [...]* [turuncan53, 30.05.2014] ve **U543**: “*asla öğrenmek istemeyeceğim gözümde kıymetsiz lisandır*” [ay ve gece, 18.05.2017] kodlu girdilerde yazarlar, Fransızcaı sevmediklerini ifade ederlerken, benzer bir algıyla **İ193** kodlu girişin yazarı da: “*kösköse nin yazılıımı ile okunuğu arasında yanlış hatırlamıyorsan 39 harf var. fransızcaıyla tanışıp nefret etmeme sebep olan kelimedir*” [minas, 14.10.2012] söylemiyle Fransızcanın yazıldığı gibi okumadığından dolayı bu dili sevmediğine vurgu yapmaktadır.

Diğer yandan, bir başka *olumsuz* algı da bu dilin *yazıldığı gibi okunmadığı için zor olması* (f=36) şeklindedir. Örneğin; **E297** kodlu girişte yazar: “*ogrenilmeyen dil. yazilisi ile okunusu arasındaki korkunc fark zaten kendi kendine ogrenebilmeyi, gelistirebilmeyi cok zorlastiriyor [...]*” [seker sey, 22.06.2012] türünde bir söylemde bulunarak Fransızcanın yazılışıyla okunuğu arasındaki farklılıkların bu dili öğrenmeyi ve geliştirmeyi zorlaştırdığını belirtirken, **U296** kodlu girişte ise başka bir yazar, benzer şekilde Fransızcanın zor bir dil olması ve yazılışıyla okunuğu arasındaki farklılıklar üzerinde durmaktadır: “*gerçekten öğrenmesi zor bir dildir. ve yazılışı ile okunuğu arasında dünya kadar fark vardır*” [smsnf, 12.04.2012]. Ayrıca **İ200** kodlu söylemde ise bir diğer yazar Fransızcada okunmadığı halde yazılan harfler olmasını “israf dil” olarak tanımlayarak bu durumu Fransızca birkaç kelime üzerinden örneklerle kanıtlama yoluna gitmektedir: “*en müsrif dildir. 50 tane karakter ile yazılır, 3 tane sesle okunur. renault - göno , chateaubriand - şatobiryan gibi..*” [**İ200**- hansvoralberg, 06.03.2013].

İlgili ana tema çerçevesinde, yukarıda sözü edilen diğer alt temalara kıyasla daha az sıklıkla dile getirilse de Fransızca *konusulmasının zor bir dil olduğu* (f=32) şeklindeki girişler de dikkat çekmektedir. Şöyle ki **E439** kodlu girişin yazarı: “*2 senedir okulda ikinci yabancı dil dahilinde öğrenmeye çalışıyorum. iyi gidiyor sanıyordum, ta ki erasmusa gelip de fransızlar ile*

konusmaya çalışıncaya kadar. zormuş arkadaşlar” [hector, 29.09.2013] söyleminde bulunarak Fransızca konuşmanın zorluğundan yakınırken, **U43** kodlu girişte ise bir diğer yazar, Fransızcanın hem öğrenilmesinin hem de konuşulmasının zor olduğunu dile getirmektedir: “*öğrenmeside konuşmasıda çok zordur. hele birde fransızca hocası fransızca öğretmiyorsa daha bi çekilmez olur. hazırlıkta bi adımı bide yaşımı söylemeyi öğrenmiştim. biri fransızca bişey söyle diyince hala 14 yaşındayım diyorum*” [**U43-** penny lane, 13.07.2007]. Diğer yandan, benzer şekilde **İ217** kodlu girişin yazarı da uzun süre Fransızca eğimi almış olmasına rağmen bu dili konuşmada sıkıntılar yaşadığını belirtmektedir: “[...] üniversitede üç dönem almama rağmen aklımda sadece "biraz fransızca konuşurum demenin" kaldığı dildir ayrıca. o da yalan zaten. konuşmam yani” [**İ217-** kesyapistirmikelanj, 28.09.2013].

Sözlük yazarlarının Fransızcayla ilgili *olumsuz* düşüncelerine yol açan bir başka alt tema ise bu dilin bilinenin aksine *romantik olmaması ve kaba bir dil olması* (f=31) şeklindedir. Şöyle ki **E215** kodlu söylemde: “[...] insanın içine dokunan, romantik, duygulu dil" anlayışının "kuyruklu yalan" olduğunu bu dili konuşanların içinde kalınca anlıyorsunuz. akışkan bir şekilde konuşmayı da bildiğin kro gibi konuşanları duydukça hiçbir şey ifade etmeyen ve kulağı acayip rahatsız eden bir şeye dönüşüyor [...]” [**E215-** only alcoholica, 26.07.2011] denilerek Fransızcanın aslında romantik bir dil olmadığı, bunun aksine kaba bir dil olduğu vurgulanmaktadır. Bunun yanı sıra, **U343**: “zannettiğimiz gibi o kadar da romantik olmayan dilmiş. biz biraz fazlaca deriz kibar ve aşk dili diye” [lostlands, 30.07.2013] ve **İ71** kodlu girişlerde: “bir masada oturmuş beş kişi sadece içimizden biri fransız ama ben dışında geri kalan herkesin konuştuğu dildi açıkcası o an kendimi dışlanmış gibi hissettiğimden hiçte kulağıma hoş seksapalitesi olan bir dil gibi gelmedi gayette kabaydı” [yeşileriğim, 25.08.2008] benzer söylemlerinde bulunularak, yazarlar Fransızcanın zannedilenin aksine “romantik” bir dil olmadığını dillendirmektedirler.

Yazarların Fransızcaya değin *olumsuz* düşünmelerine neden olan bir başka etmen ise bu dilin *anlaşılmasının zor olması* (f=30) biçimindedir. Örneğin, **E622** kodlu girdide yazar: “*anlamanın konuşmaktan daha zor olduğu nadir dillerdendir. ingilizce için "anlıyorum ama konuşamıyorum yaa" denir ya hani. bu dilde tam tersidir. bunun sebeplerinden biri okunuşu aynı olan çok kelime olması [...]*” [**E622**- fenoksibenzamin, 23.01.2016] şeklinde bir söylemde bulunarak Fransızcada çok sayıda eş sesli kelimenin olduğunu ve bu kelimelerin anlaşılmasının zor olduğunu belirtmektedir. **U328** kodlu girdinin yazarı ise Fransızca’yı ana dili olarak konuşanların anlaşılmasının oldukça zor olduğuna değinmektedir: “*fransızlar fransa'da kendi dillerinden başka dil kullanmazlar diye ortaya atılan bir mit'in yanlış olduğu onlarda biliyorlarsa eğer ellerinden geldiği kadar ingilizce vs konuşmaya çalıştığı gerçek bir fransızla konuşurken anlaşılması çok zor ve tamamen matematiksel bir sisteme dayanan bir dildir*” [**U328**- homme solitaire, 13.02.2013]. Bunun yanı sıra, **İ165** kodlu söylemin yazarı da: “*sanırım sadece fransızlar kendileri anlıyordur ne dediğini kestirmek bile mümkün değil*” [545454, 13.11.2011] diyerek Fransızcada konuşulanların anlaşılmaz olduğuna ve dolayısıyla kendi dillerini sadece Fransızların anlayabildiklerine göndermede bulunmaktadır.

Bir başka alt temada ise sözlük yazarlarının **E557** kodlu giriş örneğinde olduğu gibi Fransızcanın *önemsiz, gereksiz ve geçersiz bir dil olmasına* (f=27) dair söylemleri bulunmaktadır: “*aşkın dili olarak algılanan zira rusça ve ingilizce kadar önemli bir dil değildir, zamanında öğrenmek için kendimi yırttığım, senelerdir bir kere bile faydasını görmediğim dildir*” [**E557**- sezery, 11.05.2015]. **U574** kodlu girdide de benzer bir görüşle: “*konuşuyorum da bana zerre faydası yok ve estetik açıdan bence abartıldığı kadar da güzel değil. balgam çıkarır gibi konuşmanın nesi güzel? köken aldığı latincenin zarifliğini de alsaydı keşke*” [**U574**- aquagirl, 04.01.2018] söyleminde bulunularak Fransızca “faydasız bir dil” şeklinde nitelendirilmektedir. **İ261** kodlu girişte ise başka bir yazar: “*öğrenmesi zor olan ve dünyadaki etkinliğini giderek kaybeden dildir. bilim dili ingilizceydi. ancak son yıllarda sanatın*

merkezinin paris'ten new york'a kayması, fransızcanın biraz daha yara almasına neden oldu” [feridun bitirr, 11.09.2014] diyerek Fransızcanın zarif bir dil olmadığını, ayrıca bu dili bilmenin faydasız olduğunu ifade etmektedir.

Diğer yandan, ilgili ana tema çerçevesinde sözlük yazarlarının Fransızcadaki **artikellerin (tanımlıkların) zor ve saçma olduğu** (f=24) ile ilgili olumsuz düşüncelerini yansıtan girişleri de göze çarpmaktadır. Örneğin; **E140** kodlu söylemin yazarı: “[...] maskülen, feminen zırvasında işe ayrı bir iğrençlik katar. bir süre sonra beyninizde la ve le dan başka bir şey olmaz... aksanları da cabası” [fastflymaster, 13.12.2009] diyerek Fransızcadaki tanımlıkların bu dili öğrenmeyi zorlaştırdığına vurgu yaparken, **U54** kodlu söylemde de nesnelere cinsiyetlerine göre ayrılmasının bu dili öğrenmeyi zorlu hale getirdiği ifade edilmektedir: “*kitap, kalem, defter, musluk gibi nesnelere bile cinsiyete sahip olduğu dil. öğrenmesi bir hayli zordur ve adamı terletir*” [**U54-** deli ali, 20.12.2007]. Aynı şekilde bir diğer girişte ise Fransızcanın zorluğu, nesnelere eril- dişil olarak ayrılmasına bağlanmaktadır: “*öğrenilmesi en zor dillerden biri. özellikle; kapı, araba, ay, güneş, kalem gibi bütün nesnelere cinsiyet ayrımına tabii tutulduğunu göz önüne alırsak, bi' hayli zor*” [**İ120-** asi tavsancik, 30.07.2010].

Olumsuz ana tema kapsamındaki bir başka alt başlıkta ise **E621** kodlu giriş örneğinde olduğu gibi sözlük yazarlarının Fransızcanın **çabuk unutulabilen bir dil** (f=22) olduğuna dair söylemleri yer almaktadır: “[...] *asıl önemlisi nankördür, unutmamak daha zordur. o yüzden dili aktif bir biçimde kullanmayı gerektirir. aktif olarak kullanılmadığında unutulur gider*” [**E621-** alibaba06, 20.01.2016]. Benzer bir bakış açısıyla **İ234** kodlu girişin yazarı ise İngilizce ve Fransızca arasında bir karşılaştırma yaparak İngilizce pratik yapılmadığında bu dili unutmaya riskinin Fransızcaya göre daha düşük olduğunu, bu sebeple de Fransızcanın üzerinde çalışılması gereken bir dil olduğunu vurgulamaktadır: “*pratik yapılmadıkça ingilizce bilgi düzeyiniz cümle*

yapılarında küçük anımsanmayanlarla törpülenirken, Fransızcanızı ben Fransızca biliyorum diyemeyecek kadar unutabilirisiniz [...]” [İ234- les yeux noirs, 16.02.2014].

Fransızcaya değin yapılan olumsuz yorumlarda dikkat çeken bir diğer alt başlık da bu dildeki **fiil çekimlerinin zor olması** (f=20) yönündedir. Şöyle ki E279 kodlu girişte: “*bu dili öğrenmekle ilgili en büyük sorunu yaratan alan kesinlikle fiillerdir.. düzensiz fiiller epeyce çok ve her biri farklı zamanlara göre farklı farklı söylenmesinden dolayı bu dili öğrenirken bir adet Fransızca fiil kitabı almak şarttır*” [E279- urbekli, 23.02.2012] denilerek bu dildeki düzensiz fiillerin farklı kip ve zamanlarda çekiminin Fransızca’yı öğrenmeyi zorlaştırdığı belirtilmektedir. Ayrıca İ275 kodlu söylemde diğer bir yazar ise: “[...] öğrendim ki ortalama bir fiilin 90 farklı versiyonu var tenseler için. öyle olunca bıraktım [...]” [govnor, 02.03.2015] söyleminde bulunarak fiil çekimlerinin karmaşık olması sebebiyle Fransızca’yı öğrenmeyi bıraktığını ifade etmektedir.

Öte yandan, sözlük yazarlarındaki olumsuz Fransızca algısının bir diğer nedeni de bu dilde **çok fazla istisna ve kuralların olması** (f=20) şeklindedir. Örneğin, E996 kodlu girdide: “[...] her taşın altından bir kural, ayrıntı çıkması, sonu gelmeyen telaffuzları ve yazımları, yazıma ve telaffuza verilmesi gereken özen yüzünden insanı çok yorar. ben bezdim şahsen” [E996- abbermustnotdie, 24.11.2019] denilerek Fransızcanın ayrıntılı bir dil olması ve çok sayıda yazım ve telaffuz kuralı içermesi bu dilin sevilmemesinde önemli bir etmendir. İ302 kodlu diğer bir girişe bakıldığında ise başka bir yazar, Fransızcanın oldukça detaylı ve istisnalarla dolu bir dil olduğunu ve bu yüzden hangi seviyede olursa olsun tam anlamıyla öğrenilemeyeceğini dile getirmektedir. Yazar bu bağlamda aynı zamanda Fransızca’yı bir “ömür törpüsü” olarak nitelendirmektedir: “*bu öyle bir dildir ki hangi seviyeye ulaşırsanız ulaşın hiçbir zaman tam olarak öğrenemezsiniz. gramerindeki acımasız detayları okulda, kursta öğretmezler [...] Fransızca bazen ömür törpüsüdür*” [İ302- tembel hayvan, 19.01.2016].

İlgili ana tema bağlamında Fransızcayla ilgili bir diğer *olumsuz* algı ise bu dilin kimi noktalarda *itici olduğuna* (f=19) yöneliktir. Örneğin, **E1064** kodlu söylemde: “*bana sadece bir kişi konuştuğunda tatlı gelen, dünyanın en itici dillerinden biri*” [bir aslan burcu erkeği, 29.02.2020] denilerek telaffuzu nedeniyle Fransızca, dünyanın “en itici” dillerinden biri olarak nitelendirilmektedir. **U225** kodlu söylemde de benzer şekilde Fransızca “zorlama ve itici” şeklinde tanımlanmaktadır: “*ciddi anlamda zorlama bir dil. foneetik o bu şu bunları geçtim gerçekten bir dil nasıl bu kadar zorlama konuşuluyormuş hissi insanda uyandırır ve nasıl bu kadar itici olabilir anlamak mümkün değil*” [**U225**- drunken sailor, 08.03.2011].

Olumsuz ana tema kategorisinde girişlerde vurgulanan bir başka düşünce ise **Fransız halkının sevilmemesi nedeniyle dilinin de sevilmemesi** (f=17) ile ilgili söylemlerdir. Şöyle ki **E844** kodlu girişin yazarı: “*fransızlari yakından tanidikca soguyacaginiz dildir. swh.*” [lew ashby, 17.10.2018] söyleminde bulunarak Fransızcayla ilgili olumsuz algısını (düşüncesini) Fransız toplumuna mal ederken, **U506**: “*kendini beğenmiş fransız'ların kıt dilidir. evet*” [oytunkaran, 04.08.2016] ve **İ33**: “*(bkz: dallama fransızlar) (bkz: önyargıyla doluyorum muntazaman)*” [ben cocugum deyip camdan atlayan pokemon, 24.02.2007] kodlu girişlerinde de benzer bakış açısıyla yazarlar, Fransızları sevmedikleri için dillerini de sevmediklerini belirtmektedirler.

Bu ana tema çerçevesinde dile getirilen diğer bir *olumsuzluk* ise Fransızcanın **gramerinin zor olduğu** (f=17) düşüncesidir. Örneğin; **E05** kodlu girişte yazar: “*grammerinin zorluğu abartılmış dil*” [645, 15.12.1999] söylemiyle Fransızcanın grameri açısından zor bir dil olduğuna dikkat çekerken, **U324** kodlu girişin yazarı da benzer şekilde: “[...] aşırı zor grameriyle latin dillerinin yüz karasıdır. ispanyolca gibi öğrenmesi ve konuşması kolay değildir” [heimdallr, 08.02.2013] diyerek Fransızcanın dilbilgisi bakımından zorluğunu; “latin dillerinin yüz karasıdır” şeklinde ifade ederek İspanyolcanın öğrenilmesinin daha kolay olduğunu vurgulamaktadır. Bununla birlikte, **İ199** kodlu girişte başka bir yazar ise:

“grameriyle anamdan emdiğim sütü burnumdan getiren güzide dil [...]” [jeuraska, 28.02.2013] ifadesiyle Fransızca gramerin zorluğuna işaret etmektedir.

Diğer yandan, Fransızcada *sayılara deyin kuralların saçma ve garip* (f=14) olduğuyla ilgili söylemler de dikkat çekicidir. Örneğin, **E32** kodlu girişte: “[...] sayma sisteminin yanlışlığı, ilgili topraklarda yaşayan ve bu dili anadil olarak konuşmak durumunda bırakılan tüm insan evlatlarının pratik zekadan ne kadar da yoksun olduğunu kanıtlar derecededir” [**E32**-the vagrant, 22.05.2004] söylemiyle Fransızca sayılarla ilgili kuralların yanlış ve anlamsız olduğuna vurgu yapılmaktadır. Bu bağlamda, **U14** kodlu girişte ise başka bir yazar Fransızca sayı sistemini argo bir ifadeyle “mal” olarak nitelendirmekle birlikte aynı zamanda bu dili komik de bulduğunu örneklerle somutlaştırmaktadır:

“sayilari mal olan dil. (70-80-90) fransızlar 60a soixant diyorlar burada bi sorun yok. ama 70e soixante-dix yani altmış-on diyorlar.. bundan daha garibi 80e quatre-vingt diyorlar bu da dort-yirmi anlamına geliyor. bir de 90a quatre-vingt-dix diyorlar bu da dort-yirmi-on anlamına geliyor ki komik oluyor” [**U14**- chanson de roland, 10.08.2006].

Ayrıca **İ248** kodlu girişin yazarı da Fransızca öğrenmeyi yarıda bırakmasının nedenini bu dilin sayı sistemindeki zorluklardan kaynaklandığını ifade etmektedir: “sırf sayıları ile uğraşmamak adına öğrenmeyi yarıda bırakıp ertelediğim dil [...]” [kalyopi, 13.05.2014].

Bununla birlikte, sözlük yazarlarının Fransızcayla ilgili *olumsuz* düşüncelerine neden olan bir başka etmen ise bu dilin *dinlemesi keyif vermeyen bir dil* (f=14) olarak tanımlanması yönündedir. Örneğin, **E886** kodlu girdide: “5 dakika bile dinlemeye tahammül edemediğim gırtlak seslerine sahip dildir [...]” [we barely stay afloat, 11.02.2019] diyerek yazar, Fransızca konuşmaları dinlemeye tahammül edemediğini belirtmektedir. **U148** kodlu söylemin yazarı ise aynı şekilde, Fransızca konuşmaların kendisini rahatsız ettiğini dile getirmektedir: “kulağıma sadece jöjööj diye gelen rahatsız edici dil” [particle, 09.12.2009].

Bu ana tema kategorisinde bir başka alt temada ise sözlük yazarlarının Fransızcanın **garip, saçma ve mantıksız olmasına** (f=12) dair söylemleri yer almaktadır. Şöyle ki **E314** kodlu girde: “*acaip, saçmamsı bir dil [...] [bugunku antremanda goz dolduran futbolcu, 02.08.2012]* denilerek Fransızca “saçma” bir dil olarak nitelendirilirken, **U620** kodlu söylemde ise Fransızcanın “garip” bir dil olduğu ifade edilmektedir: “[...] *garip dil*” [arxaggelou, 05.05.2019]. Ayrıca **İ135** kodlu girdiye bakıldığında da yazar Fransızcanın yazıldığı şekliyle okunmamasını “saçma” olarak belirtmektedir: “*çok saçma bir dil [...]*” [serbest dervis, 13.02.2011].

Olumsuz ana tema çerçevesinde Fransızcada **aksanların zor olmasına** (f=11) yönelik söylemler de mevcuttur. Örneğin; **E687** kodlu girdide: “*fransa'daki 10. ayımdayken sorbonne'daki fonetik dersinde "pardon"u bile doğru söyleyemediğimi öğrendiğim dil [...]*” [parizyen, 06.11.2016] denilerek Fransızcadaki farklı aksanların telaffuzu daha da zorlaştırdığına vurgu yapılırken, benzer bir bakış açısıyla **U175** girişinde de sözlük yazarı, Fransızcanın gerek dilbilgisi gerek aksanıyla zor bir dil olduğunu ifade etmektedir: “*dilbilgisiyle ve aksanıyla zorlayan bir dildir. öğrenmeyiniz efemim, hayatı zehir eder*” [**U175-**yenisteril, 06.05.2010]. Benzer bir görüşle **İ312** kodlu söylemde de Fransızca aksanların karmaşıklığının bu dili daha da zorlaştırdığı belirtilmektedir: “[...] *bir de aksanlar için içine giriyor maymun oluyorum! ohh mon dieu!*” [**İ312-** francesca, 28.07.2016].

Diğer yandan, mevcut ana tema (*olumsuz*) kapsamında **Fransızca'yı eğitmenden kaynaklı öğrenememe** (f=9) algısı ise sözlük yazarlarının bu dile dair *olumsuz* düşüncelerine neden olan bir başka etmendir. Bu türden girişlerde yazarlar Fransızca'yı öğrenememe ve bu dilden uzaklaşma sebeplerini eğitmenlere bağlamaktadırlar. Örneğin, **E1108** kodlu girişte: “*ben bu lanet dile nereden başladım ya, her öğrendiğim hoca başıma diktatör kesiliyor. bir tane de akli başında çıkmaz mı ya*” [samimi yazar, 05.06.2020] diye soran yazar Fransızca öğrenmeye başladığı için pişmanlık duymasının sebebini Fransızca öğretmeni olarak görmektedir. Bu

doğrultuda **U258** girişinde ise başka bir yazar Fransızcada zorlanmasının nedenini “kötü” diye tabir ettiği bir Fransızca öğretmeninden ders alması şeklinde ifade etmektedir: “*kötü bir öğretmenle eziyet haline gelen dil [...]*” [pmbpntr, 11.07.2011]. Bununla birlikte, **İ240** kodlu söylemde de diğer bir yazar Fransızca’yı eğitmen yüzünden öğrenemediğinin ve bu dilde ilerleme kaydedemediğinin altını çizmektedir:

“*[...] ama düşünüyorum ulan 3 yıl haftada 4 saat fransızca konuşulan bir ortamda insan nasıl on tane kelime bilmez ve bir cümle kuramaz. mesela bana yaşı sor benim cevabım fiks: je suis quinze ans, yani 15 yasıdayım. başka rakam bilmiyorum lan [...] yazılıda kopya çekerken hocayla hatıra fotoğrafı bile çektirmiştik. sonra niye bizim eğitim sistemi boktan, bundan iste*” [**İ240-** tsikitishvili, 09.03.2014].

Fransızcaya dair bir başla *olumsuz* alt tema söylemi de **E805** kodlu giriş örneğinde olduğu gibi sözlük yazarlarının Fransızca’yı *sexist* (f=9), yani *cinsiyetçi* bir dil bulmaları yönündedir: “*yok efendim latinceyi becerememişler de yuvarlamış dil yapmışlar da bilmem ne de. arkadaş orası beni ilgilendirmez. sexist mi sexist. kulağıma o şekilde geliyor*” [**E804-** yansima, 15.05.2018]. Benzer bir algıyla **U537** girişinde de diğer bir yazar uzun yıllar Fransızca eğitimi almasına rağmen bu dili konuşamadığını belirterek dildeki kelimelerin cinsiyetlerine göre ayrılmasının feministler tarafından da tepkiyle karşılanmamasına eleştirel yaklaşmaktadır:

“*lisede 2. yabancı dil olarak 3 yıl boyunca canımıza okuyan dil. 3 yıl boğuştuk bu lanet olasıca dille şu an aklıma bonjour dışında gelen hiç bir şey yok. ayrıca kelimeleri bile cinsiyete göre ayıran bu dili feministler hala nasıl sağ bırakıyorlar anlamış değilim*” [**U537-** apersonaalieana, 18.05.2017].

Bununla birlikte, sözlük yazarlarının Fransızcaya değin *olumsuz* düşüncelerini vurgulayan bir başka alt tema ise bu dilin *kuralsız ve karmaşık olması* (f=9) şeklindedir. Şöyle ki **E694** kodlu girişte: “*dilbilimsel olarak açık bir dil değildir. dişillik bazı durumlarda kulağa belirgin değildir. çoğulluk hele kulağa hiç belirgin değildir. söylemden anlarsınız*” [bdeveci,

27.12.2016] denilerek Fransızcanın “dişillik” ve “çoğulluk” kurallarının belirgin olmadığı ifade edilirken, **U85** girişinde de benzer bir görüşle başka bir yazar, Kral XIV. Louis (1638-1715)’nin Fransızcanın herhangi bir değişikliğe uğramaması için önemler aldığını ve bu yüzden de bu dilin zor ve karmaşık olduğunu vurgulamaktadır: “xiv. louis tarafından kimsenin bozamaması için iyice zorlaştırılması emredildiği için çok zor ve karışık olan dildir” [laserenity, 12.09.2008]. Ayrıca **İ47** kodlu girdide: “genel kural, doğru dürüst hiçbir şeyin kurallı olmamasıdır. boru gibi zordur, bulaşmayın” [spacekermo, 17.09.2007] söyleminde bulunan başka bir yazar ise Fransızcanın kuralsız bir dil olmasını eleştirerek, aynı zamanda zorluğu sebebiyle de öğrenilmemesi gerektiğinin altını çizmektedir.

Öte yandan, söz konusu ana tema bağlamındaki girişlerde vurgulanan bir başka yaklaşım da *Fransızcaya karşı her daim olumsuz bir önyargı olduğu için bu dilin öğrenilmesinin istenmemesi* (f=6) yönündeki görüşlerdir. Örneğin, **E315** kodlu girdide: “öğrenmeyi denemedim ama zor bir dil sanırım [...]” [eh iste bilemiyorum, 19.08.2012] şeklinde bir söylemde bulunan yazar, Fransızcanın zor olduğuna dair önyargıların bulunduğunu belirtmektedir. Bununla birlikte, **U261** kodlu bir diğer girişte ise: “galatasaray ı kazanınca 1 yılda nasıl halledeceğim diye düşünmekten kendimi alamadığım dil. gs univertesinde olup da bilgi vermek isteyenlere acıgım. sağ olun” [lostlands, 23.07.2011] diyen sözlük yazarı, eğitim almak istediği kurumun Fransızca eğitim vermesinden dolayı yaşadığı endişeyi ve başarısız olma korkusunu dile getirmektedir.

Sözlük yazarlarının Fransızcayla ilgili *olumsuz* düşüncelerini yansıtan bir diğer bakış açısı da bu dilin *kasıntı bir dil olması* (f=6) şeklindedir. Şöyle ki **E1131** kodlu söylemin yazarı, Fransızca’yı “kasıntı” bir dil olarak nitelendirirken: “latince'den bihaber cahillerin bütün dillerin atası, güneş dil zannettikleri kasıntı dil [...]” [**E1130**- sigurdsson, 25.07.2020], benzer şekilde **U201**: “çok kasıntı bir dil. fazla asil ve ukala havaya sahip” [gelecegin bi yuzyil sonrasi, 13.11.2010] ve **İ116**: “masculin-feminin farkı yüzünden kız olmaktan bıktıran über

kasıntı dil" [1870, 13.06.2010] kodlu girdilerde yazarlar Fransızca'yı "kasıntı" ve "ukala" bir dil olarak tanımlamaktadırlar.

Fransızcayla ilgili bir başka olumsuz algı ise **E832** kodlu girişte olduğu gibi bu dilin **zor bir yazı diline sahip olması** (f=5) yönündedir: "yazı dilini öğrenmesi hakikaten zor. yazıldığı gibi okunan kelime neredeyse yok [...]" [zenon paradoksu, 06.09.2018]. Benzer bir bakış açısıyla **İ208** kodlu girişte de: "10 harfli kelimenin 4 harfini okuyarak telaffuz ettiğiniz dildir. kanımca duyulan kelimenin yazılması zor oluyordur. (bkz: yeni öğrenenler için)" [avanak avni yeyy, 14.08.2013] söyleminde bulunan yazar, Fransızcanın yazılış ve okunuşu arasındaki farklılıklardan kaynaklanan zorluklara dikkat çekmektedir.

Diğer yandan, bir diğer *olumsuz* alt tema da Fransızcanın **yapay bir dil olduğu** (f=4) düşüncesidir. Söz konusu girişlerde sözlük yazarları Fransızcanın orijinal bir dil olmadığına ve başka dillerin etkisiyle oluşturulduğuna dair söylemlerde bulunmaktadır. Şöyle ki **U299** kodlu giriş örneğinde olduğu gibi yazar, Fransızcanın "yapay" bir dil olmasını eleştirmekle birlikte Türkçenin ve Yunancanın yabancı kelimelerden arındırılmasının bu dillerin korunması için önemli olduğuna, Fransızca için yapılan benzer çalışmaların ise gerçeği yansıtmadığına dikkat çekmektedir: "yapay dil. türkçe nasıl ki arapça ve farsça sözcüklerden ve yunanca nasıl türkçe sözcüklerden temizlenmeye çalışıldıysa bu dil de masa başında oluşturuldu. türkçe ve yunanca'ya yapılan masum olmasına rağmen bu dile yapılan sahtekarlıktır" [**U299**- bakkal amca dus alabilir miyim, 26.06.2012].

Bununla birlikte, sözlük yazarlarının Fransızcaya yönelik *olumsuz* düşüncelerinin oluşmasında **Fransız müziklerinin de etkisinin olduğu** (f=3) kimi yorumlardan anlaşılmaktadır. Örneğin, **E44** kodlu söylemde: "rap müziğinde en igrenc duran dil" [limpide, 17.10.2004] diyen yazar Fransızcanın rap müziğine yakışmadığını ifade etmektedir.

Olumsuz ana tema kategorisindeki alt başlıklı diğer iki girdiye bakıldığında ise sözlük yazarlarının, Fransızcanın **İtalyanca kadar güzel dil olmadığına** (f=2): "şu sıralar öğrendiğim

dildir. ancak bi italyanca değildir” [U604- henry helmford, 06.11.2018] ve bu dilde **kaynakların yetersiz olduğuna** (f=2): “*ülkümüzde doğru düzgün sözlüğü olmayan dil. rahmetli tahsin saraç'ın sözlüğünü öneriyor herkes fakat adamın mirasçlarıyla yayınevi arasında sıkıntı olduğu için bulunmuyor sözlük. türkçe-fransızca sözlüğünü bulamıyorum lan*” [E487- maximususer, 15.04.2014] yönelik olumsuz düşüncelerinin de olduğu görülmektedir.

Bu kategoride son olarak birer sıklıkla (f=1) Türkiye’de Fransızca öğretmeni olmamak gerektiği: “[...] öğreniyorsanız öğrenin ama öğretmeni olmayın, bu ülkede değil” [E580- az fransız, 09.08.2015], **Fransızcadan Türkçeye çok kelime geçmesinin olumsuz bir durum olduğu:** “*türkçeye aşırı derecede nüfuz etmiştir, yaklaşık 4000 kelimenin fransızcadan türkçeye geçtiği hesaplanmaktadır. üzülmenecek bir durum gerçekten*” [U132- bedelsiz vatandas, 23.08.2009], bu dilin **sıkıcı bir dil olduğu:** “*güzel bir dil değil hatta fazlasıyla sıkıcı*” [U631- dilfiruz, 12.07.2019], **İngilizce telaffuzu olumsuz etkilediği:** “*fransızca bilince ingilizceyi eskisi gibi konuşamamaya başlıyorsunuz ya da diyarbakır şivesiyle ingilizce konuşuyorsunuz*” [U656- hep ve daima, 01.05.2020] ve son olarak **sömürge ve asimilasyon dili olduğu:** “*acının dilidir. gözyaşının dilidir. gurbetin, kırbacın dilidir. beyaz adamın dilidir. soyup soğana çevirildikten sonra sana zorla öğrettikleri dildir. dünya elmas rezervlerinin büyük bir kısmının ayaklarının altında olduğu halde aç yatarken; rüyanda sayıklarken kullandığın dildir [...]*” [İ111- scrappy, 04.05.2010] şeklinde söylemler yer almaktadır.

5.3. Olumsuz versus Olumlu söylemler

Bu ana tema altında sözlük yazalarının Fransızcaya yönelik aynı girdi (söylem) içerisinde hem *olumlu* hem de *olumsuz* algılarına yer verilmiştir (Tablo 4).

Tablo 4. Olumsuz VS olumlu söyleme dair alt temaların dağılımı

<i>Olumsuz versus olumlu söyleme dair alt temalar</i>	Girdi kodları	f
1. Öğrenilmesi zor bir dil olmasına rağmen güzel ve zevkli bir dil olması	E59, E101, E257, E266, E294, E360, E390, E405, E415, E417, E441, E448, E539, E589, E601, E630, E661, E684, E701, E721, E730, E776, E793, E813, E815, E836, E852, E887, E893, E908, E945, E995, E1004, E1016, E1018, E1155, E1187, E1192, E1204, U03, U12, U13, U30, U40, U42, U50, U120, U137, U178, U183, U184, U249, U265, U304, U314, U394, U401, U415, U420, U427, U430, U436, U471, U484, U624, İ30, İ143, İ150, İ171, İ291, İ315 İ320	72
2. Zor bir dil olsa da yazarlar tarafından öğrenilmek istendiği	E173, E241, E255 , E296, , E426, E464, E658 , E709, E720, E729, E740, E802, E870, E881, E1077, E1131, E1135, E1156, E1163, E1166, U34, U68, U72, U84, U136, U143, U231, U233, U238, U318, U357, U358, U402, U403, U496, U583, U589, İ20, İ27, İ149, İ152, İ159, İ225, İ307	45
3. Öğrenilmesi zor fakat kulağa hoş gelen bir dil olması	E29, E212, E247 , E365, E424, E492, E499, E534, E606, E648, E705, E715 , E735, E750, E752, E829 , E904, E1047, U23, U79, U82, U149, U170 , U172, U223, U365, U366, U409, U446, U475, U568, U600, U642, İ17, İ108 , İ129, İ130 , İ163, İ212	39
4. İlk öğrenme aşamasının zorlayıcı olması fakat daha sonra giderek basit hale gelmesi	E188, E292, E300, E333, E345, E358, E391, E399, E402, E410, E427 , E486, E632, E702 , E703, E710, E738, E768, E800, E819, E948, E1088, U18, U291, U303, U309, U625, U644, U646, İ21, İ22, İ69, İ70, İ76 , İ183, İ218, İ220, İ285	38
5. Öğrenilmesi zor fakat konuşması havalı ve keyifli bir dil olması	E73, E122, E180, E986, U41, U128, U129, U170 , U202, U330, U549, U607, U621	13
6. Öğrenilmek istenen ancak telaffuzu zor bir dil olması	E250, E353, E603 , E657 , E660, E729, E894, E899, E1096, E1111, E1139, U373, İ327	13
7. Öğrenilmesi zor fakat estetik ve kibar bir dil olması	E211, E275, E347, E675, E676, E905, E1121 U173, U180, U213, U356, İ146	12
8. Zor olmasına rağmen çekici bir dil olması	E89, E204, E566, E1154, U35, U80, U122, U140, U260, U392	10
9. Anlamasının kolay fakat konuşmasının zor olması	E312, E334, E434, E733, E817, E879, E1098, İ130	8
10. Kibar bir dil olmasına rağmen öğrenilmesi zor olması	E190, E211, E275, E347, E675, E676, E1121, U263	8
11. Öğrenilmesinin ilk başlarda kolay olup sonradan zorlaşması	E23, E465, E848, U207, U305, İ54, İ55 , İ223	8
12. Hem kibar hem de kaba bir dil olması	E81, E249, E514, E691, E1174, U92, U421	7
13. Öğrenilmesi zor fakat dünyada önemli bir dil olması	E11, E715 , U153, U241, U482, İ41, İ308	7
14. Dinlemesinin keyifli fakat konuşmasının zor olması	E364, E519, E682, U74, U236, U278	6

15. Bir zamanlar önemli bir dil olup artık geçersiz olması	E228, E795, U101, U370, U452, İ269	6
16. Öğrenilmesi zor bir dil olmasına rağmen bilindiği takdirde diğer dilleri öğrenmeyi kolaylaştırması	U192, U206, İ38, İ280, İ300, İ336	6
17. Öğrenilmesi keyifli ancak konuşmasının zor olması	E118, E172 , E206, E517, E1202	5
18. Yazıldığı gibi okunmasa da güzel bir dil olması	İ26, İ73, İ75, İ76 , İ332	5
19. Gereksiz harfler olmasına karşın kulağa hoş gelen ve sevilen bir dil olması	E18, E160, E850, U388, U418	5
20. Öğrenilmesi zor olmayan fakat telaffuzun zor olması	E974, E1076, U501, U517, U567	5
21. Sadece müzikte güzel bir dil olması	E277, E305, E400, E455, E861	5
22. Öğrenilmesi hem kolay hem de zor olması	E494, E577, E751, E896, E1049	5
23. Gramerin zor fakat konuşması güzel ve zevkli olması	E217 , E247, E829, U310	4
24. Kaba olmasına rağmen öğrenilmek istenen bir dil olması	E523, E854, İ235	3
25. Telaffuzun ilk başlarda zorlaması fakat daha sonra kolaylaşmaya başlaması	E250, E308, E615	3
26. Öğrenilmesi zor olmasa dahi kaba bir dil olması	E718, E758, U512	3
27. Kulağa hoş gelmesine rağmen yazı dilinin zor olması	E216, E427 , İ167	3
28. Gramerinin zor olmasına karşın dinlemesinin güzel ve zevkli olması	E254, E255 , İ148	3
29. Öğrenilmesi zor olduğu halde mantıklı bir dil olması	E973, U281, U564	3
30. Konuşması kolay olsa da yazmasının zor olması	E427 , U286, U605	3
31. Öğrenilmesi zor olsa dahi imkânsız olmaması	U267, U306, U575	3
32. Zor fakat havalı bir dil olması	E1185, U347, U598	3
33. Kulağa itici gelmesine rağmen kadınlara yakışan bir dil olması	E563, İ56, İ155	3
34. Telaffuzu zor olsa da sevilen bir dil olması	E383, İ62, İ219	3
35. Öğrenilmek istenen fakat anlaşılması zor bir dil olması	E729, E885	2
36. Sadece Fransızların güzel konuştuğu sonradan öğrenenlerin konuşamadığı	U548, U584	2
37. Telaffuzu kolay olduğu halde yazılışının zor olması	E176, U605	2
38. Öğrenilmesinin çok zor olmadığı ancak anlaşılmasının zor olduğu	E172 , E1037	2

39. Dinlemesi keyifli olsa da telaffuzunun zor olması	E516, E585	2
40. Türkiye’de önemsenmemesine rağmen uluslararası kuruluşlarda önemli bir dil olması	E615 , E631	2
41. Kaba fakat çekici bir dil olması	E624, E959	2
42. Öğrenilmesi çok zor olmamasına rağmen çabuk unutulmuş bir dil olması	E674, E702	2
43. Zor bir dil olduğu halde tarihte önemli bir yere sahip olması	U119, U453	2
44. Öğrenilmesi zor ancak romantik bir dil olması	U174, U361	2
45. Öğrenilmesi çok basit olmasa da düşünce sistemini geliştiren bir dil olması	E602 , U295	2
46. Çok sayıda istisnai kuralının olmasına rağmen romantik bir dil olması	E805, E1121	2
47. Öğrenilmesi çok zor olmasa da konuşması zor bir dil olması	U460, U615	2
48. Sevilmemesine rağmen önemli bir dil olması	U322, U606	2
49. Dinlemesi şarkılarda güzel olsa da günlük konuşmada sevilmeyen bir dil olması	U133, İ131	2
50. Fonetik güzel olmasına rağmen önemsiz bir dil olması	U521, U539	2
51. Grameri zor olduğu halde okuması güzel ve zevkli olması	E217 , E343	2
52. Bazı fiil çekimlerinin zor olmasına rağmen kibar ve güzel bir dil olması	İ15, İ59	2
53. Kulağa hoş ve güzel gelse de Türkiye’de öğrenilmesinin zor olması	E857	1
54. Kelime sayısının fazla ancak artikellerin Almandan daha kolay olması	E722	1
55. Kaba fakat zengin bir dil olması	E742	1
56. Zor olduğu halde unutulmayan bir dil olması	E1140	1
57. Telaffuzu zor olmasına rağmen kurallı bir dil olması	E52	1
58. Okuması kolay olsa da konuşmasının zor olması	E131	1
59. Sevilmeyen ancak saygı duyulan bir dil olması	E177	1
60. Her ne kadar zor bir dil olsa da kelimeleri ezberlemenin kolay olması	E287	1
61. Diyalog yoluyla öğrenilmesi kolay fakat telaffuzun zor olması	E438	1
62. Soğuk ancak tutkulu bir dil olması	E1177	1

63. Öğrenilmesi zor olsa dahi telaffuzunun kolay olması	U270	1
64. Öğrenmeden önce estetik ve güzel bir dil olarak görünmesine rağmen ilerleyen seviyelerde gramerinin zorlaşması	U01	1
65. Fransız ulusunun sevilmemesine rağmen dillerinin sevilmesi	U28	1
66. Anlaşılması zor olsa da sevilen bir dil olması	U86	1
67. Çok geçerli olmadığı halde önemli bir dil olması	U97	1
68. İstisnai kurallarının çok olmasına rağmen konuşmasının keyifli olması	U118	1
69. Güzel fakat mantıksız bir dil olması	U221	1
70. Konuşmanın kolay ancak çabuk unutilan bir dil olması	U240	1
71. Öğrenilmesi zor olmasa da önemsiz bir dil olması	U276	1
72. Gereksiz harfler içermesine rağmen öğrenilmek istenen bir dil olması	U280	1
73. Artikelleri zor olsa dahi asil bir dil olması	U282	1
74. Zor olmasına karşın şiir dili olması	U288	1
75. Gereksiz harfleri olsa da zarif bir dil olması	U297	1
76. Gramerinin zor olmasına karşın kimi yönlerden Türkçeye benzerliği açısından zor olmayan bir dil olması	U321	1
77. Çekici ancak önemsiz bir dil olması	U360	1
78. Öğrenilmek istenmesine rağmen önemsiz bir dil olması	U456	1
79. Yazması ve okuması kolay olmasına rağmen konuşması ve anlaması zor bir dil olması	U458	1
80. Öğrenmesi ve öğretmesi zor olsa da sevilen bir dil olması	U516	1
81. Kaba fakat kulağa hoş gelen bir dil olması	U524	1
82. Telaffuzunun güzel ancak konuşması zor bir dil olması	U535	1
83. Her ne kadar kolay olsa da Türkiye’de öğrenilemeyen bir dil olması	U571	1
84. Öğrenilmesi çok zor olmasa da düzensiz fiillerinin zor olması	U578	1
85. Öğrenilmesi zor fakat güzel müziklere sahip bir dil olması	U582	1
86. Kaba bir dil olmasına rağmen şarkılarının güzel olması	U634	1

87. Önemsiz olsa da havalı bir dil olması	İ09	1
88. Saygın ancak öğrenilmesi zor bir dil olması	İ63	1
89. Öğrenilmesi zor fakat çekici bir dil olması	İ39	1
90. Artikellerin zor olmasına karşın zarif bir dil olması	İ07	1
91. Yazıldığı gibi okunmadığı halde bazı açılardan kolay bir dil olması	İ10	1
92. Kelimelerin zor olmasına rağmen sevilen bir dil olması	İ42	1
93. Konuşmasının ilk aşamalarda zorlayıcı fakat ilerleyen düzeylerde keyifli olması	İ48	1
94. Kuralsız olmasına karşın sevilen bir dil olması	İ68	1
95. Sayı sisteminin saçma olmasına rağmen konuşması ve dinlemesi keyifli bir dil olması	İ125	1
96. Grameri çok zor olmasa da konuşmasının zor olması	İ142	1
97. Dinlemesi keyifli ancak anlaşılması zor bir dil olması	İ154	1
98. Her ne kadar Fransız film ve şarkıları sevilsede dillerinin sevilmemesi	İ172	1
99. İtalyanca ve Yunanca kadar sevilmemesine rağmen güzel bir dil olması	İ182	1
100. İngilizce bilinmesi durumunda öğrenilmesinin kolay fakat fiil çekimlerinin zor olması	İ89	1
101. Yazması kolay olduğu halde konuşması zor bir dil olması	İ318	1
102. İngilizce kadar karizmatik olmamasına rağmen romantik bir dil olması	İ289	1
103. Sadece şarkılarda ve Galatasaray üniversitesi için ilgi çekici bir dil olması	İ256	1
104. Öğrenilmesi zor olmayan ancak istisnai kurallarının çok olması	İ251	1
105. Bir zamanlar sevilen ancak artık ilgi görmeyen bir dil olması	İ231	1
106. Etkileyici fakat konuşması zor bir dil olması	İ153	1
107. Yazılışı zor olmasına rağmen kadınlara yakışan bir dil olması	İ18	1
108. Konuşması zor olsa da romantik bir dil olması	İ174	1
Toplam		457

* Siyah işaretlenmiş girdilerde birden fazla söyleme ulaşılmıştır.

Yukarıda Tablo 4’te görüldüğü gibi, çalışmanın derleminde sözlük yazarlarının Fransızcaya ilişkin 108 farklı girdisinde aynı anda hem *olumsuz* hem de *olumlu* görüşlerin ya da tam tersi *olumludan olumsuz*a evrilen yorumların dile getirildiği toplam 457 söyleme ulaşılmıştır. Söz konusu girdilerdeki karşıt (*versus-VS*) söylemlere bakıldığında ise sayıca en fazla **Fransızcanın öğrenilmesi zor bir dil** olmasına rağmen (VS) aynı anda **güzel ve zevkli bir dil** olduğuna (f=72) ilişkin söylemlerin olduğu görülmektedir. Örneğin, **E266** kodlu girdinin yazarı, Fransızcanın genel olarak zor bir dil olduğunu ancak bu dili öğrenmenin de keyifli olduğunu dillendirmektedir: “[...] *dil zor mu evet zor grameri zor mu hem de çok. neden zor çünkü pek çok istisnai durum var. ama şu da bir gerçek ki işin içine girince kendinizi kaptırıp gidiyorsunuz [...]*” [**E266-** leonard hofstadterin gozlukleri, 26.01.2012]. Benzer bir bakış açısıyla **U40** kodlu yorumda da bu dili öğrenmenin “zor” fakat aynı zamanda “keyifli” olduğu ifade edilmektedir: “*öğrenilmesi zor ama keyifli bir dildir [...]*” [replikasyon, 19.06.2007]. Ayrıca **İ30** kodlu girdinin yazarı da Fransızca öğrenmenin bazı açılardan zorlukları olsa da güzel olduğunu belirtmektedir: “*kelime ezberlemenin zorluğu ve istisnaları göz ardı edildiğinde öğrenmenin oldukça keyif verdiği dildir*” [nvr ws a crnflk grl, 20.01.2007].

Olumsuz VS olumlu ana tema çerçevesinde en sıklıkla ikinci sırada Fransızca **zor olsa da**¹⁵ yazarlar tarafından **öğrenilmek istenen bir dil** (f=45) olduğu şeklinde söylemler gelmektedir. Şöyle ki **E241** kodlu girdinin yazarı: “*öğrenmek için bir süredir bayağı çabaladığım ve ciddi oranda zorlandığım ama yinede yılmadığım sukela dil*” [kuzey li, 11.10.2011] söylemiyle, Fransızca’yı öğrenmekte zorlansa da öğrenmeyi çok istediğini ve bunun için çabaladığını vurgularken, benzer bir algıyla **U496**: “*öğrenmeyi çok istediğim, denedim ama beceremedim gerçeğini kabullenerek vazgeçtiğim dil*” [izmir paris ucagi, 11.03.2016] ve **İ159**: “*acayip şekilde öğrenmek istediğim dil, ingilizceyi ilerletmek yerine*

¹⁵ *Olumsuz VS olumlu* ana temasında yer alan söylemlerde karşıtlığı belirten ifadelerin alt çizilmiştir.

fransızcaı temelden kapıp fransız gibi konuşmak istiyorum. çok zor ve hoş bir dildir” [driving einstein, 01.10.2011] kodlu yorumlarda da yazarlar, bu dili öğrenmeyi çok istediklerini ancak bu dilin öğrenilmesinin zor olduğunu dile getirmektedirler.

Diğer yandan, sözlük yazarlarının Fransızcaya dair yapmış oldukları *olumsuz VS olumlu* yorumlar bağlamında, bu dilin **öğrenilmesi zor fakat kulağa hoş gelen güzel bir dil** olduğu (f=39) yönünde ifadeler de görmek mümkündür. Örneğin, **E829** kodlu girdide: “[...] *fransızca ingilizceye göre daha da zor. birde geçmiş zamana göre ayarlanması var orn; je me suis levée- elle s'est levée. ingilizce böyle mi direkt i woke up- she woke up der gecersin. ama konuşmayı becerebiliyorsunuz dinlemesi-konusması zevkli bir dil*” [**E829-** gtavicecitydekipolis, 25.08.2018] söylemiyle yazar, Fransızcanın İngilizceye göre daha zor olduğunu ancak dinlemesi ve konuşması keyifli bir dil olduğunu belirtmektedir. Bunun yanı sıra, **İ212**: “*6 yıl okuduğum fakat sadece adımlı söylebiliğim millet yanında artistlik yaptığım kulağa hoş gelen dil*” [silvestre, 23.08.2013] ve **U23**: “*kulaga hos gelmese tahminen kimsenin öğrenmeyeceği dildir*” [curufinwe, 15.11.2006] kodlu girişlerde de benzer bakış açısıyla yazarlar, Fransızcanın kulağa hoş gelen bir dil olsa da zorluğundan yakınmaktadırlar.

Bu ana tema kapsamındaki girişlerde Fransızcanın **ilk öğrenme aşamasının zorlayıcı olduğu fakat daha sonra öğrenilmesinin giderek basit hale geldiğine** (f=38) yönelik söylemlerden de bahsetmek olasıdır. Örneğin, **E391** kodlu girişte: “*okuması kurallara bağlı, öğrenirken zahmetli, öğrendikten sonra oldukça kolay gelen dil [...]*” [juvares, 03.05.2013] söylemiyle yazar, Fransızca öğrenirken ilk aşamasının zor ve zahmetli olduğunu ancak belli bir seviyeden sonra basitleştigiine dair vurgu yapmaktadır. **U646** kodlu söylemde ise diğer bir yazar benzer şekilde Fransızcanın zor fakat öğrenmeye başlayınca keyifli hale geldiğini dile getirmektedir: “*zor, ama kavramaya başlayınca öğrenmesi keyifli bir dil [...]*” [hashishet albi, 12.01.2020]. Ayrıca, **İ218** kodlu girdinin yazarı da Fransızcanın birçok açıdan zorlukları

olduğuna fakat öğrenilmesinden sonraki aşamalarının daha kolay ve keyifli olduğuna dikkat çekmektedir:

“gırtlaktan konuşması insanı kasan, yazıldığı harflerin çoğu okunmayan, sürekli herşeyi; meyveleri, ülkeleri, meslekleri bile masculin, feminin olarak ayıran, sayıları bile acayip olan 80 i 4 x 20,90 ı 4x20+10 şeklinde söylenen bir dil. başlarda çektiriyor biraz ama sonra alıştıka çok güzel geliyor insana” [İ218- olursaekimeolmazsanickime, 16.10.2013].

Söz konusu ana tema (*olumsuz VS olumlu*) çerçevesinde bir başka alt temada ise sözlük yazarlarının **E122** kodlu girdi örneğinde olduğu gibi Fransızcaya dair, bu dilin **öğrenilmesi zor fakat konuşması havalı ve keyifli olduğuna** (f=13) ilişkin değerlendirmeleridir: “*ne kadar zor bir dil olsa da konuşması çok zevkli olan bir dil [...]*” [ali mu, 15.11.2008]. Benzer bir algıyla, **U549** kodlu girişin yazarı da: “*öğrenmesi zor ama konuşması da bir o kadar hoş olan dil*” [ozamantamam21, 04.06.2017] söylemiyle, Fransızcanın öğrenilmesinin zor olmasına rağmen bu dilde konuşmanın güzel olduğunun altını çizmektedir.

İlgili ana tema bağlamında dikkat çeken bir başka alt söylem teması ise Fransızcanın **öğrenilmek istenen bir dil olduğu ancak telaffuzunun zor olduğu** (f=13) türünden girişlerdir. Örneğin, **E353** kodlu girişin yazarı: “[...] rahatlıkla iddia edebilirim ki: yazım ve telaffuzu haricinde almandan çok daha kolaydır” [senshi, 02.02.2013] söylemiyle, telaffuzu hariç Fransızcanın, Almandan daha kolay bir dil olduğuna işaret etmektedir. Benzer şekilde **U373**: “*kelimelerini hatta biraz zorlayınca cümlelerini anlayabildiğim ancak asla telaffuz edemediğim, öğrenmek için can attığım dil*” [ama sesini birak bende, 16.02.2014] ve **İ327**: “[...] kendileri. seviyorum. tabi telaffuzum felaket” [inquisitive, 18.02.2018] kodlu girişlerinde de yazarlar, Fransızcayı sevmelerine ve bu dili öğrenmek istemelerine rağmen bu dilin telaffuzunun zorluğunu dile getirmektedirler.

Bu ana tema çerçevesinde Fransızcanın, **E905** kodlu giriş örneğinde olduğu gibi **öğrenilmesi zor fakat estetik ve kibar bir dil olduğu** (f=12) türünde görüşler de belirtilmektedir:

“zor olmasına karşın oldukça zariftir” [multicoloris, 09.03.2019]. Ayrıca benzer bakış açılarıyla; **U213**: “pekiştirmek için sokak fransızcasını öğrenmek gerektiğini bir fransızca öğretmeninden dinlediğim kesinlikle çok kibar ama bir o kadar da öğrenmesi zor bir dil” [rainfall, 28.01.2011] ve **İ146**: “küçükken öğrenmeye başlanıldığında ilk şarkılarla, tekerlemelerle pek bir sevilen, ancak ileride gramere geçildiğinde insanı zorluğuyla şaşırtan estetik dil” [**İ146**- thessalonik, 01.03.2011] kodlu ifadelerinde olduğu gibi yazarlar, Fransızca’yı her ne kadar “kibar” ve “estetik” bir dil şeklinde tanımlasalar da aynı zamanda bu dilin zorluğuna da işaret etmektedirler.

Olumsuz VS olumlu ana tema bağlamındaki girdilerde dikkat çeken bir başka alt söylem teması ise Fransızcanın *zor olmasına rağmen çekici bir dil olması* (f=10) yönündedir. Kimi sözlük yazarları **E1154** kodlu giriş örneğinde olduğu gibi Fransızca dilbilgisi kurallarının zor olmasına rağmen bu dilin çekici bir dil olduğunu ifade etmektedirler: “sadece “manquer” fiiliyle bile ne kadar farklı olduğunu gösteren dil. hem zor hem de zaman zaman kendine has çekici bir zorluğu var [...]” [**E1154**- morrissey of the smiths, 20.09.2020]. Benzer bir bakış açısıyla, **U260** kodlu söylemin yazarı da Fransızcada telaffuz kurallarının “absürd” (saçma) olmasına karşın bu dilin etkileyici bir dil olduğu vurgusunu yapmaktadır: “bir dil düşünün ki sona koyduğunuz e harfini okumuyorsunuz, r harfini ğ gibi okuyorsunuz, g harfini j diye okuyorsunuz. dışardan bakınca absürd gibi duran bir dil olsa da cazibesi had safhadadır bu dilin [...]” [**U260**- petitjoueur, 22.07.2011].

Diğer yandan, söz konusu ana tema bağlamında sözlük yazarlarının Fransızcaya ilişkin bir başka bakış açısı ise bu dilin *anlaşılmasının kolay fakat konuşulmasının zor olduğu* (f=8) şeklindedir. Şöyle ki **E434** kodlu girdide: “muhteşem yazarlarının klasiklerini okuyabilsem de bir türlü aksanlı konuşamadığım dildir” [mikey zowski, 20.09.2013] diyen yazar, Fransız klasiklerini asıllarından okuyup anlayabildiğini ancak bu dili hakkıyla konuşamadığını dile

getirirken, **İ130** kodlu bir başka yazar da Fransızcanın anlaşılmasının kolay fakat konuşulmasının zor olduğunu belirtmektedir:

“[...] öğrenme kısmına gelince; fransızca dil kurslarının -en az- 6 aydan başlayan kurları var ve mümkün olduğunca öğrenme çabasına girseniz dahi 6 ayın sonunda yalnızca "başlangıç" konumunda olabiliyorsunuz. belki bir sonraki 6 aylık gidişinizde ben anlıyorum ama konuşamıyorumcu bir fransızca meraklısı olacaksınız [...]” [**İ130-** toucher le ciel, 09.01.2011].

Ayrıca Fransızcanın **kibar bir dil olmasına rağmen öğrenilmesinin zor olduğu** (f=8): “3 kere deneyip öğrenemediğim sonunda'da pes ettiğim dil ama çok kibar” [**E675-** splatz, 17.09.2016] ve “senelik fransızca okulunu 12 senede bitiren dayımdan ötürü pek sevemediğim dildir ama çok zariftirde” [**U263-** nota bilmeyen adam, 27.07.2011] ve ayrıca **öğrenilmesinin ilk başlarda kolay olup sonradan zorlaştığı** (f=8): “ergenlik yıllarında insana çekici gelen ilerleyen zamanlarda da alabildiğine itici gelen dil” [**U207-** kirazsekeri, 18.01.2011] türünde söylemler bulunmaktadır.

Bununla birlikte, bu ana tema kapsamında **E81** kodlu söylem örneğinde olduğu gibi Fransızcanın aynı anda **hem kibar hem de kaba bir dil olması** (f=7) türünde algılar da mevcuttur: “kibar, kibar olduğu kadar kaba bir dil... (bkz: bu ne yaman celiski boyle)” [cybill, 18.01.2006]. Bu bağlamda, bir diğer yazar **U421** kodlu söyleminde ise Fransızca kelimelerin ve dilin genel yapısının “kibar” olduğunu ancak bazı kelimelerin “gırtlaktan” seslendirilmesinden dolayı da “kaba” bir dil olduğu vurgusunu yapmaktadır: “tavır itibariyle, içinde barındırdığı sözcükler itibariyle kibar ve nazik bir dil olabilir. kabul. ancak telaffuzu kesinlikle kibar değildir. bu kadar fazla gırtlak sesi barındıran bir dilin kibar olduğunu savunmak bana oldukça manasız geliyor” [**U421-** why you wanna trip on me, 15.11.2014].

Fransızcanın **öğrenilmesi zor fakat dünyada önemli bir dil olması** (f=7) ise ana tema çerçevesinde dikkat çeken başka bir alt söylem temasıdır. Örneğin, **E11** kodlu girdinin yazarı:

“[...] gramer yönünden dünyanın en zor dilleri arasına giren, Fransız filmleri izlerken acaba filmin temposu mu düşük yoksa bu sıkıcılık ondan mı kaynaklanıyo dedirten, yine de Avrupa Birliği'nin ikinci lisanı olmayı başarmış dil” [E11- vortex, 18.09.2001] söylemiyle, Fransızcanın dilbilgisi kuralları bakımında dünyanın “en zor” dillerinden biri olmasına rağmen Avrupa Birliği'nin ikinci dili olduğunu ifade etmektedir. Benzer şekilde, U153 kodlu girişte ise bir başka yazar: “bir donemin edebiyat ve tarih dili. aynı zamana bir doneme damgasını vurmuş olayların dilidir(1789 burjuva devrimi, 1871 Paris Komunu). öğrenmesi zordur [...] [U153-humbara, 07.01.2010] diyerek Fransızcanın belli bir dönem tarih ve edebiyat dili olduğunu ancak öğrenilmesinin, özellikle de telaffuzunun zor olduğuna dikkat çekmektedir. Ayrıca İ41 kodlu girdide de yazar Fransızcanın öğrenilmesi zor bir dil olduğu halde, yukarıda da vurgulandığı gibi aynı zamanda kimi önemli kurum ve kuruluşların da resmi dili olduğunu belirtmektedir: “[...] uluslararası olaylarda resmi dildir. hayır İngilizcenin resmîyeti yoktur. mesela AB'nin resmi dili Fransızcadır [...] zor bir dildir. ama zorunu öğrenmek her baba yiğidin harcı değildir. - bilen kişi sayısı azdır. bu nedenle başvurularda bir adım önce başlarsınız” [İ41- arch, 14.04.2007].

Olumsuz VS olumlu ana tema çerçevesinde kimi yazarların E519 kodlu söylem örneğinde olduğu gibi Fransızcanın **dinlenilmesinin keyifli fakat konuşulmasının zor olduğuna** (f=6) yönelik düşüncelerini de görmek mümkündür: “dinlemesi ne kadar zevkli olsada konuşması da o kadar zevksizdir [E519- colagan, 27.06.2014]. Benzer bir algıyla, U278 kodlu girdide de: “kulağa gerçekten hoş gelen bir dildir. ama konuşması biraz zor olan bir dildir” [seytanin is birlikcisi, 14.09.2011] diyen yazar, Fransızcanın konuşulması zor dillerden biri olmasına rağmen dinlenilmesinin güzel olduğuna vurgu yapmaktadır.

Bu ana tema başlığı altında bir diğer alt başlık ise Fransızcanın **bir zamanlar önemli bir dil olup artık geçerliliğini yitirmesi** (f=6) şeklindedir. Şöyle ki E228 kodlu söyleminde yazar: “BM'nin resmi dillerinden biri olmasına rağmen günümüz dünyası pek bir geçerliliği kalmamış

dil. bm'nin diğer beş resmi dili ingilizce, rusça, çince, ispanyolca ve arapça bu dilden çok daha fazla işinize yarar [...] [E228- tyraen, 17.08.2011] diyerek Fransızcanın, tarihin belli bir döneminde dünyanın ortak iletişim dili (lingua franca) olduğunu, bugün de Birleşmiş Milletler (BM)'in resmi dillerinden biri olmasına rağmen artık geçerliliğini yitirdiğini belirtmektedir. Benzer şekilde, **U101**: “*yüzyıl kadar önce ingilizce ile birlikte en popüler dillerden biriydi. çarpık gramer yapısı ve komik fonetiği yanında fransa'nın giderek azalan siyasal gücü neticesinde fransızların sömürerek zorla konuşturduğu insanlar dışında pek bir kimsenin takmadığı diller arasında yerini almıştır [...]*” [ozz le grand, 30.03.2009] ve **İ269**: “*dinlemesi güzel, hoşuma gidiyo diye öğrenmek istesem de şöyle biraz araştırdıktan sonra kendisinin zorluğunu geçtim telafuzunu becermeye çalışırken şekilden şekile girdiğim için ve eski değerini kaybetmeye başladığı için hevesimi kıran dildir*” [dokuzyedi, 15.12.2014] kodlu girişlerinde de yazarlar, Fransızcanın güzel bir dil olmasına karşın eski öneminin kalmadığını ifade etmektedirler.

Bunun yanı sıra aynı kategoride; **U192**: “*sadece telaffuzlarıyla değil aşmış istisnaları ve über zor dilbilgisiyle de yeni başlayanları bezdirtebilecek kadar zordur. yine de sağlam ingilizcesi olanların rahatlıkla öğrenebildiği ve öğrenildikten sonra da italyanca ve ispanyolca öğrenmeyi inanılmaz kolaylaştıran şükela bir dildir*” [fire extinguisher, 21.08.2010] ve **İ38**: “*halbuki iyi ingilizce veya ispanyolca veya italyanca bilen birisi için telafuzdan başka bir zorluğu yoktur, gramer i ispanyolca ile italyancanın aynısıdır, uzaktan da olsa ingilizceyle de benzeşir*” [tom joad, 10.04.2007] kodlu girişlerde de yazarların, Fransızcanın **öğrenilmesi zor bir dil olmasına rağmen bilindiği takdirde diğer dilleri öğrenmeyi kolaylaştırdığı** (f=6) şeklinde söylemleri de bulunmaktadır.

Olumsuz VS olumlu ana tema başlığındaki diğer alt başlıklar sırasıyla; Fransızcanın öğrenilmesi keyifli ancak konuşulmasının zor bir dil olduğu (f=5): “*öğrenirken "kolaymış ya... hallederim ben bu işi... süperim!" dediğiniz sonra iş konuşmaya gelince cümle kuramadığınız*

ukteler uktesi dil [...]” [E206- latteprincess, 09.05.2011], **yazıldığı gibi okunmasa da güzel bir dil olduğu** (f=5): “8 harflik bi kelimeyi 4 harfle ifade edebildigimiz güzel ama bir o kadar da kazık dil” [İ75- minny, 01.01.2009], **gereksiz harfler içermesine karşın kulağa hoş gelen ve sevilen bir dil olduğu** (f=5): “fransızca kulağa hoş gelir, iyidir hoştur ama tam bir harf ziyanlıdır [...]” [E18- zvezda, 21.06.2002] ve “kelimeleri, okunmayan ve hiçbir zamanda okunmayacak olan harfler içermese güzel bir dildir aslında [...]” [cheb hasni, 18.04.2014], **öğrenilmesinin zor olmadığı ancak telaffuzunun zor olduğu** (f=5): “kelimelerini hatta biraz zorlayınca cümlelerini anlayabildiğim ancak asla telaffuz edemediğim, öğrenmek için can attığım dil” [U373- ama sesini bırak bende, 16.02.2014] ve E974: “[...] telaffuz dışında bir sıkıntısını henüz görmediğim dil. istisnalar ve gramer oldukça anlaşılabilir geldi” [farabi, 08.10.2019], **sadece müziklerinin güzel olduğu** (f=5): “bir ara öğrenmeye heves ettim fakat daha sonra, bu dili öğrenmek yerine dünyanın en güzel dilinde -ingilizce- native olmaya karar verdim. şarkıları falan sizleri büyüler ama günlük hayattaki konuşma fonetiği çok da hoş değil [...]” [E861- eaegs, 04.12.2018] ve son olarak **öğrenilmesinin hem kolay hem de zor bir dil olduğu** (f=5): “öğrenmeye yeni başladığım ve zorlandığım dil. bazı konular kolay geliyor bazıları zor [...]” [E577- galaktik senator, 25.07.2015] türünde söylemler de yer almaktadır.

Bununla birlikte, söz konusu ana tema kapsamında Fransızcanın, **gramerinin zor fakat konuşulmasının güzel ve zevkli bir dil olduğu** (f=4) tarzında düşünceler sıklık bakımından az olsalar da dikkate değerdir. Örneğin; U310: “bir aydır kursuna gidip bütün gün fransızca konuşan frakofonların arasında olduğumdan mi bilinmez gayet kolay konuştugum bir dil. grameri çok zor [...]” [afı neufert, 21.11.2012] ve E217: “grameri zor... yazması, dinlemesi, konuşması, okuması, söylemesi güzel ve zevkli dildir” [lynch lynch, 26.07.2011] kodlu söylemlerde de dile getirildiği gibi yazarlar, Fransızcanın zor bir gramer yapısının olduğunu ancak bu dili konuşabilmenin ise keyifli olduğu görüşündedirler.

Olumsuz VS olumlu ana tema kategorisindeki diğer alt temalara bakıldığında ise sözlük yazarlarının Fransızcaya değin **kaba bir dil olmasına rağmen öğrenilmek istenmesi** (f=3):

“öğrenmeye başlamadan önce çok kibarmış gibi gelen sonra haşır neşir oldukça o kibarlığını kaybeden dil. pratik yaparken 4 sene önce almanca öğrenirken yaşadığım kulak tırmalamasını yaşadım. inat ettim yalnız, öğreneceğim bu dili” [E523- brooklyn carter, 27.07.2014] ve “kibar, romantik dil olarak bilinir. bana kalırsa o kadar da kibar bir dil değil [...] ama öğrenmeye çalışması zevkli midir, zevklidir [...]” [İ235- darkenfact, 02.03.2014], **telaffuzunun ilk başlarda zor olmasına karşın sonradan kolaylaşması** (f=3): “önce fonetik öğrenilerek başlanmalı. bu şekilde ilk başlarda zorlar ama; ileride okuma sorunları azalır. severim” [E251- xednapx, 22.11.2011], **öğrenilmesi zor olmasa dahi kaba bir dil olması** (f=3): “almanca kadar zor değildir ama bir o kadar da kabadir” [E758- cok efendi adam, 19.10.2017] ve **U512:** “arapça bilenlerin daha kolay öğrendiği kaba dil” [istebuarimaya, 19.09.2016], **kulağa hoş gelmesine rağmen yazı dilinin zor olması** (f=3): “ogrenmesi iskence olan, fakat konusmasi ve dinlemesi cok keyifli bir dil [...] ayrica yazmasi konusmasina gore kat kat zor olan dil [...]” [E427- carant, 12.09.2013] ve “[...] konuşması çok güzel fakat yazması meşakkatli bir dildir” [İ167- cass, 28.11.2011], **gramerinin zor olmasına karşın dinlenilmesinin güzel ve zevkli olması** (f=3): “dilbilgisi kurallarıyla dolu olduğundan ezber yeteneğinizi tam kapasiteyle çalışmak zorunda bırakan [...] bununla birlikte öğrenmeye başladığınız andan itibaren melodik ve sistematik bir dil olması nedeniyle vazgeçemediğiniz [...] bir dil olur sizin için” [E254- bitterfly en rouge, 14.12.2011] ve “gramer olarak oldukça zor olduğu düşünülen, fakat tınısı çok hoş bir dil [...]” [İ148- İhmmmtmmcnmbnm, 02.04.2011], **öğrenilmesi zor olduğu halde mantıklı bir dil olması** (f=3): “onsekiz yaşından beri konuştuğum, öğrenmesi zor ancak her öğrenilen dilin insanda yarattığı o düşünce sistematigindeki değişim hissiyatıyla kişiye başka bir dünyanın kapılarını aralayan dil” [E602- estetique, 12.11.2015] ve “zor dildir ama esnek olmayan kurallara tabi olduğundan mantıklı dildir [...]” [U564- aberystwyth, 25.12.2017],

konuşulması kolay olsa da yazılmasının zor olması (f=3): “yeni öğrenen birisi için yazması konuşmasından çok daha zor [...] [U286- brigadier sabari 18.03.2012], ***öğrenilmesi zor olsa dahi imkânsız olmaması*** (f=3): “[...] zordur ama imkansız bir dil değildir [...]” [U267- kahve sigara, 21.08.2011], ***zor fakat havalı bir dil olması*** (f=3): “öğrenme sürecinin diğer avrupa dillerine göre daha uzun zaman aldığı bir dildir [...] ortamda havanız olur ama bunun için değmez o kadar zahmete” [E1185- eriksahibi, 26.10.2020], ***kulağa itici gelmesine rağmen kadınlara yakışan bir dil olması***: “bir erkeğin dilinde kaba, belki keza biraz karizmatik, ancak kadının dilinde masum ve de büyüleyici bir dil” [İ155- parazite, 27.09.2011] ve son olarak ***telaffuzu zor olsa da sevilen bir dil olması***: “yıllardır un ve vingt kelimelerini bir türlü doğru okuyamadığım, muhtemelen okuyamayacağım abuk ama pek bir sevdiğim dil” [İ62- stelloid, 10.06.2008] şeklinde girdilere de rastlanmaktadır.

Diğer yandan, sözlük yazarlarının bu ana tema kapsamında birçok farklı alt başlıkta ikişer (f=2) sıklıkla yinelenen *olumlu* başlayıp ancak *olumsuz* evrilen ya da tam tersi *olumsuz* başlayıp *olumlu*ya evrilen söylemleri de bulunmaktadır. Bunlar Fransızcanın; öğrenilmek istenen fakat anlaşılması zor bir dil olduğu: “öğrenmeyi en çok istediğim dil olsa da, fransız ingilizce'sine tahammül edememekteyim. bir cümlede kullanılan 10 kelimenin en az 5'ini mümkünatı yok anlamıyorum [...]” [E885- nidadeniz, 11.02.2019], sadece Fransızların güzel konuştuğu ancak sonradan öğrenenlerin ise iyi konuşamadığı: “fransızlar bu dili çok naif bir sesle konuşurlar ancak sonradan öğrenen kişi ğggggggg diye konuşur” [U548- aydinoglu, 02.06.2017], telaffuzunun kolay olduğu halde yazılışının zor olduğu: “dilbilimsel açıdan yorum yapmak gerekirse; telaffuzu da zor değildir aslında, çünkü kurallıdır [...] fransızcanın tek zorluğu yazılışı olabilir, o da sık kullanmakla aşılabilecek bir şey [...]” [E176- nickipedia, 31.08.2010], öğrenilmesinin çok zor olmadığı ancak anlaşılmasının bir hayli zor olduğu: “öğrenmekte pek zorluk çekmediğim fakat konuşmakta ve anlamakta epey bir zorlandığım dil [...]” [E172- ailenizin kasabi, 15.08.2010], dinlenilmesi keyifli olsa da telaffuzunun zor

olduğu: “[...] en zor kısmı telaffuz etmesi hatta telaffuzu anlaşılabilmesidir. çoğu zaman karşınızdakini dinlerken kelimelerin arasındaki bağlantıları cümlenin gidişatından çıkarmak zorunda kalırsınız çünkü kelimeleri yutarlar [...] lakin, dinlemesi çok zevkli bir dildir [...]” [E585- mutlubulutlar, 23.08.2015], **Türkiye’de önemsenmemesine rağmen uluslararası kuruluşlar nezdinde önemli bir dil olduğu:** “eğer mesleki planlarla kesişmiyor ise vakit harcanmaması gereken dil [...] tabi uluslararası bir mesleki planlamanız varsa ingilizce'den sonra en yaygın dil olmakla beraber yaratacağı imkanlar da bir o kadar geniştir” [E631- nazietzsche, 08.02.2016], **kaba fakat çekici bir dil olduğu:** “ne kadar kaba bir dil oldugunu çok sonradan fark etmeye başladığım dil. ama asil bir kabaligi var [...]cok ayri bir albenisi var gözümde [...] [E954- morrissey of the smiths, 18.08.2019], **öğrenilmesi çok zor olmamasına rağmen çabuk unutulmuş bir dil olduğu:** “[...] fransızca ingilizce'den sonra öğrenilmesi gereken bir dildir bana göre. yeter ki insanda öğrenme isteği ve azim olsun. yalnız [...] pratik yapacak kimseniz yoksa veya fransızca konuşulan bir ülkede yaşamıyorsanız maalesef bir süre sonra o dili unutmaya başlayacaksınız” [E674- gtavicecitydekipolis, 14.09.2016], **zor bir dil olduğu halde tarihte önemli bir yere sahip olduğu:**

“yüzyıllar boyunca jean paul sartre, albert camus gibi filozofların, victor hugo, jean genet gibi romancıların, arthur rimboud, paul verlaine gibi şairlerin kullandığı, yazdığı, öğrenilmesi ve konuşulması oldukça zor bir dildir. [...] avrupa birliği' nin resmi dili fransızca olduğundan diplomasi konusunda fransızcanın önemi yadsınamaz [...]” [U453- legend of the stranger, 14.03.2015],

öğrenilmesi zor ancak romantik bir dil olduğu: “bildigin zor bir dildir öğrenmekte telaffuzu da. ayrıca en romantik dildir” [U174- alinyazisi tipeksi, 06.05.2010], **öğrenilmesi çok basit olmasa da düşünce sistemini geliştiren bir dil olduğu:** “ingilizceyle karşılaştırdığınızda arasında dağlar kadar fark olan, karizmatik ve mental bir dildir. öğrenmesi zor bu konuda katılıyorum bir çoklarına fakat öğrendikten sonra bariz bir şekilde sosyo kültürel yaşantınızı

etkiliyor” [U295- nuage, 08.04.2012], **çok sayıda istisnai kurallarının olmasına rağmen romantik bir dil olduğu**: “tam bir istisnalar dili. bütün kurallar istisna ama. genelleme falan yok ortada. yine de romantik dil [...]” [E1121- sivilceli ergen, 09.07.2020], **öğrenilmesi çok zor olmasa da konuşulmasının zor bir dil olduğu**: “geçmişte 1 sene hazırlık olmak üzere toplamda 4 yıl eğitimini aldığım dildir. ingilizce'den daha kolaydır. yıllarca eğitimini alıp, hala orta seviyede konuşabilmem çok ilginçtir” [U460- dorock, 04.07.2015], **sevilmemesine rağmen önemli bir dil olduğu**: “[...] pek sevmediğim beğenmediğim dil. ama meslek hayatımda ileride bana katıyetle katkısı olacağı için başlamayı deneyeceğim en kısa zamanda [...]” [U322- nemutluturkumdiyene, 02.02.2013], **dinlemesi şarkılarda güzel olsa da günlük konuşmada sevilmeyen bir dil olduğu**: “[...] bir yarım saat durmadan fransızca konuşma dinlediğimde gerçekten başım ağrıyor [...] şarkılarda falan o kadar rahatsız edici değil, hatta bazen hoş bile gelebiliyor kulağa [...]” [İ131- charlienin dorduncu melegi, 20.01.2011], **fonetiği güzel olmasına rağmen önemsiz bir dil olduğu**: “millet kötü kötü demis bana fonetik olarak acayip güzel gelen dil. ama eger fransa yasama ya da okuma gibi bir zorunluluk yoksa öğrenmek mantıksız. artık bir dünya dili olduğundan ingilizce öncelik. ikinci dil olarak belki düşünülebilir” [U521- eduardo elric, 26.11.2016], **grameri zor olduğu halde okuması güzel ve zevkli bir dil olduğu**: “[...] hep zor hep zor [...] artikelleriyle, passe simple'iyile, fransızcadaki her şey gibi istisnalarla dolu telafuz kurallarıyla ne kadar emek isteyen bir dil olduğunu hissettirir sana. yine de les miserables'ın özet versiyonunu bile fransızca olarak okuyabilmenin zevki paha biçilemez” [E343- kazananlar kulubu, 13.01.2013] ve **bazı fiil çekimlerinin zor olmasına rağmen kibar ve güzel bir dil olduğu**: “fiil çekimleri insanı öldüren ancak son derece zarif dil” [İ15- julien sorel, 20.04.2006] şeklindeki söylemlerdir.

Son olarak olumsuz VS olumlu ana tema kategorisindeki girişlerde sözlük yazarlarının birer (f=1) sıklıkla Fransızcanın **kulağa hoş ve güzel gelse de Türkiye’de öğrenilmesinin zor olması:**

“tartışmasız, dünyanın en güzel dillerinden biri [...] türk sisteminde, ingilizce gibi öğrenmesi kolay bir dilin bile öğretilmediği ve yabancı dil eğitiminde fransa'nın bile gerisinde olduğumuz düşünülürse, lisedeki dandik öğretmenin dandik fransızcasıyla verdiği dandik dersi referans alarak yerenlerin ne kadar haksız olduklarını yazmamın gereği dahi yok” [E857- bositybosy, 29.11.2018],

kelime sayısının fazla ancak artikellerin Almandan daha kolay olması: “[...] keza edebiyatta zamanında aştıkları için olsa gerek, sözcük haznesi oldukça fazladır. örneğin ispanyolcada fransızcadaki kadar sözcük yoktur. ama kelimelerin eril ya da dişil artikelleri yönünden almanca kadar da zor değildir [...]” [E722- finsidigi, 15.05.2017], **kaba fakat zengin bir dil olması:** “bana hiçbir zaman çekici veya estetik gelmemiş olan dil. tabii bu gayet zengin bir dil olduğunu değiştirmiyor” [E742- one is such a lonely number, 24.08.2017], **zor olduğu halde unutulmayan bir dil olması:** “yirmi yıllık zoraki frankofonluk durumu nedeniyle yıllarca maruz kaldığım, öğrenmemek ve anlamamak için özel çaba sarf ettiğim dil. sonunda bu sabah bir şarkı nedeniyle tekrar hatırladım. unutmamışım ben bunu [...]” [E1140- henuzalinmamisnick, 27.08.2020], **telaffuzunun zor olmasına rağmen kurallı bir dil olması:** “dilbilgisi ingilizceyle taban tabana zıt değildir zira aynı dil ailesine mensupturlar..ayrıca telaffuzu zor olsa da belli kurallara bağlıdır ve ingilizcenin telaffuz kurallarından daha az kural vardır..” [E52- plakatbau, 18.12.2004], **okunması kolay olsa da konuşmasının zor olması:** “[...] kuralları bildikten sonra mesela en basitinden "ai"nin "e" şeklinde, "e"nin ise "ö" olarak okunacağını ve aynı şekilde hangi harfin, hecenin nasıl okunacağını öğrendikten sonra okumada bir sorun olmasa da, konuşmak tam anlamıyla kabus [...]” [E131- anturajjalka, 03.05.2009], **sevilmeyen ancak saygı duyulan bir dil olması:** “[...] sevmesem de saygı duyduğum dil” [E177- anavarza1940, 14.09.2010], **her ne kadar zor bir dil olsa da kelimelerin ezberlenilmesinin kolay olması:** “kesinlikle ve kesinlikle sınavdan 1 gün önce çalışılmaması gereken, belli bir altyapı isteyen harf ziyarı dildir.size kibar kibar küfredesim var fransızlar.

kendiniz gibi dilinizde dandik! ama allah'tan kelimeleri kolay ezberleniyor [...] [E287- ardilla, 01.04.2012], *diyalog yoluyla öğrenilmesinin kolay fakat telaffuzunun zor olması*: “*diyalog halinde öğrenilmesi kolay fakat telafuzu bir hayli zor dil [...]*” [E438- en arka koltuktaki gozluklu cocuk, 29.09.2013], *soğuk ancak tutkulu bir dil olması*: “*cok soguk ve mesafeli bir dil. ama ayni zamanda cok tutkulu*” [E1177- ladylike, 21.10.2020], *öğrenilmesi zor olsa dahi telaffuzunun kolay olması*: “*öğrenilmesi diğer latin dillerine göre zor (ispanyolca hariç) olan ancak biraz öğrenildiğinde ' fransızca biliyom la ben lavuk' cümlesini asil bir aksanla söyletebilen dildir*” [U270- andaluzz, 03.09.2011], *öğrenilmeden önce estetik ve güzel bir dil olarak görünmesine rağmen ilerleyen seviyelerde gramerinin zorlaşması*: “*öğrenmeden önce çok estetik güzel dildir ama öğrenmeye başlayınca gramerin zorluğunu görüünce en iğrenç dildir*” [U01- la merde, 23.01.2006], *Fransız ulusunun sevilmemesine rağmen dillerinin sevilmesi*: “*bazen fransızlara gıcık olmama ragmen onlara katlanmamı saglayan ve her konustugumda kendimi bir şekilde daha iyi hissettiğim süper bir dil [...]*” [U28- tatlilimon, 19.12.2006], *anlaşılması zor olsa da sevilen bir dil olması*: “*şarkılarındaki fransızca konuşma dilindeki fransızcadan kesinlikle daha güzeldir ha konuşması da kötü değildir anlamasanız bile dinleyesiniz gelir oturup dinlersiniz. güzel bir dil*” [U86- icetea, 18.09.2008], *çok geçerli olmadığı halde önemli bir dil olması*: “*gün geçtikçe öldüğü söylenmesine rağmen hala diplomasinin iki başat dilinden biridir [...]*” [U97- dogubati, 04.03.2009], *istisnai kurallarının çok olmasına rağmen konuşulmasının keyifli olması*: “*insanın sabır sınırlarını zorlayan, içindeki istisnaların aslında kurallardan daha fazla olduğu, konuşması insana inanılmaz zevk veren dil*” [U118- joel barish, 26.05.2009], *güzel fakat mantıksız bir dil olması*: “*dünya üzerindeki en güzel dillerden biri. fakat bu kadar beğenipte, bir dil bu kadar mantıksız bulunabilir mi bilmiyorum. 15 harflik bir kelime nasıl 2 hecede okunur insaf*” [U221- bikavanozlutenitsa, 07.03.2011], *konusulmasının kolay ancak çabuk unutulmuş bir dil olması*: “*yıl sonunda şakır şakır konuşulabilen, kullanılmadığı takdirde 2 yıl içerisinde dakikada 2*

kelime bile söylenemeyecek hale gelen dildir” [U240- babnik, 22.06.2011], **öğrenilmesi zor olmasa da önemsiz bir dil olması**: “bana nedense bütün dillerden daha kolay gelen dil. okulda her yıl en iyi notu alırdım. şimdi hiç bir işime yaramayan Fransız kalınan dil” [U276- ernestomuh, 14.09.2011], **gereksiz harfler içermesine rağmen öğrenilmek istenen bir dil olması**: “öğrenmeye çalışıyorm çılğınca lakin harf israfi... yirmi harf yazsak yan yana 15ini okumuyoruz” [U280- nymphpeyton, 03.11.2011], **artikelleri zor olsa dahi asil bir dil olması**: “cansız varlıklara cinsiyet yükleyen, öğrenmesi zor ama oldukça asil bir dildir” [U282- nouvella, 16.01.2012], **zor olmasına karşın şiir dili olması**: “şiirselliğiyle kendini çekilebilir kılan öğrenilmesi en zor dillerden biri” [U288- bukle, 18.03.2012], **her ne kadar gereksiz harfleri olsa da zarif bir dil olması**: “estetik olsun diye ulama yapmak için sözcüklerin arasına hiçbir işlevi olmayan anlamsız harfler ve ekler girebilen zarif dil” [U297- birdahabanabenzemeangel, 12.04.2012], **gramerinin zor olmasına karşın kimi yönlerden Türkçeye benzerliği açısından zor olmayan bir dil olması**: “[...] İngilizce bilmeden öğrenmek daha kolaydır çünkü telaffuzu ve kelime dağarcığı olarak Türkçeye çok yakın, gramer biraz sorunlu. tavsiye eder miyim, etmem [...]” [U321- talkative, 02.02.2013], **çekici ancak önemsiz bir dil olması**: “konuşana seksilik kattığı bir gerçektir. ama artık İngilizcenin gölgesinde kaldığı barizdir” [U360- diplomatik, 12.01.2014], **öğrenilmek istenmesine rağmen önemsiz bir dil olması**: “gerçekten öğrenmeyi çok isterdim [...] İngilizce, Rusça, Çince gibi çok geniş bölgelerde ve çok daha büyük kitleler tarafından konuşulan yada bilinen diller dururken, eğer Fransa'da yaşama durumu yoksa Fransızca öğrenmek boşa zaman ve emek kaybı [...]” [U456- eduardo elric, 28.03.2015], **yazılması ve okunması kolay olmasına rağmen konuşulması ve anlaşılması zor bir dil olması**: “aksanları, gramer yapısı, yazım ve fonetik kurallarıyla sistematik bir bütünlük oluşturan Latin kökenli dil. yazması ve okuması nispeten kolay öğrenilebilir olsa da konuşması ve anlaması bence zordur [...]” [U458- vagabondo, 18.05.2015], **öğrenilmesi ve öğretilmesi zor olsa da sevilen bir dil olması**: “öğrenmesi ayrı,

öğretmesi ayrı zor olan dil. yine de j'aime le français" [U516- wakin, 26.10.2016], **kaba fakat kulağa hoş gelen bir dil olması**: "öğrendiğim beş dilden üçüncüsü ve romantikten çok kaba bulduğum ikinci dilim. ahengi bazen hoş olur kabulüm ama ne romantik!!! sözlerine tepkiliyim" [U524- fonetik pid, 18.12.2016], **telaffuzunun güzel ancak konuşulmasının zor bir dil olması**: "kelime söylenişleri hoş ama gırtlaktan çıkaramadığım bir dil üzücü" [E535- peathamsx2, 11.05.2017], **her ne kadar kolay olsa da Türkiye'de öğrenilemeyen bir dil olması**: "aslında çok basit bir dil fakat gs okullarında okumadığınız sürece türkiye'de öğrenemezsiniz. gidin 3 ay fransada yaşayın cidden öğrenmek istiyorsanız" [U571- ankaradaki tanidik, 04.01.2018] ve **öğrenilmesi çok zor olmasa da düzensiz fiillerinin zor olması**: "lisedeyken intermediate seviyesinde öğrendiğim dil. birleşik cümleler ve düzensiz fiiller sinir bozucu olabiliyor onun dışında pek korkulacak bir yanı yok [...]" [U578- invictus maneo, 04.01.2018] **türünde söylemleri de dikkat çekmektedir.**

Bununla birlikte, olumsuz VS olumlu ana tema kategorisinden hareketle, yazarların yine birer (f=1) sıklıkla vurguladığı Fransızcanın; öğrenilmesi zor fakat güzel müziklere sahip bir dil olması: "zor bir dil gibi görünüyor. sırf fransızca şarkıları anlamak için bile öğrenilebilir" [U582- siirine, 08.03.2018], **kaba bir dil olmasına rağmen şarkılarının güzel olması**: "kulağa uğultulu ve kaba gelen dil. ama şarkıları güzel" [U634- pembersapka, 12.07.2019], **önemsiz olsa da havalı bir dil olması**: "fransada yaşamıyorsanız öğrenmenin cvnizde fark yaratmaktan başka bir işe yaramayacağını düşündüğüm aşmış dil" [İ09- ben de öyle biliyordum, 29.09.2005], **saygın ancak öğrenilmesi zor bir dil olması**: "telaffuzu, grameri, anlaşılması zor bir dildir. öğrenmek emek ve gayret ister. ama güzeldir, kibardır konuşulduğu zaman insana saygınlık kazandırır" [İ63- breathe,10.06.2008], **öğrenilmesi zor fakat çekici bir dil olması**: "afrodizyak etkisi tarafımdan test edilmiş ve onaylanmış lakin asla öğrenilmemiş yabancı dil" [İ39- felidae, 11.04.2007], **artikellerin zor olmasına karşın zarif bir dil olması**: "öğrenebilmek için uzun süre çalışmak gerektiren, kelimelerin dişi veya erkek olaral ayrıldığı, kelime

ezberlemek yetmiyormuş gibi bir de kelimenin cinsiyetini ezberlemenin gerektiği, ama dünyanın en zarıfı olan dil” [İ07- hobbit, 25.05.2004], **yazıldığı gibi okunmadığı halde bazı açılardan kolay bir dil olması**: “[...]bu dil bariz kağıt israfıdır [...] ama tek bir iyi özelliği vardır ki onu da belirtmeden geçemeyeceğim; bu dil "r" harflerini söyleyemeyen insanlar için uygun bir dildir [...]” [İ10- rasmus, 26.01.2006], **kelimelerinin zor olmasına rağmen sevilen bir dil olması**: “dil bilgisi açısından ingilizceden zor olan ama yine de korkulması gereken kısmının kelime haznesi(vocabulaire) olduğu dildir.. zira akla gelebilecek en ucubik tamlamaları bile tek sözcükle ifade etmenize olanak tanır bu güzel dil [...]” [İ42- dixi, 16.04.2007], öğrenme sürecinde **konusulmasının ilk aşamalarda zorlayıcı fakat ilerleyen düzeylerde keyifli olması**: “öğrenmeye yeni başladığım, konuşması zor olsa da biraz biraz konuşmaya başlatıkça daha da çok sevebilen dil” [İ48- sekizinci cüce, 17.09.2007], **kuralsız olmasına karşın sevilen bir dil olması**: “iki yıldır tabi tutulduğum allahın belası kuralsız dil. güzel mi güzel, orası ayrı” [İ68- irgatez, 10.08.2008], **sayı sisteminin “saçma” olmasına rağmen konuşulması ve dinlenilmesi keyifli bir dil olması**: “çok salak bir sayı adlandırması vardır, 90 i 4 tane 20 ve 10 diye söylemek hangi akla hizmet. onun dışında konuşması da konuşanı dinlemesi de keyifli dildir” [İ125- point of information, 01.11.2010], **grameri çok zor olmasa da konuşulmasının zor olması**: “yarım fransız bir insan olarak, öğrenmesinin zor olduğunu düşünmediğim ikinci anadilimdir... ingilizce kadar zor bir gramer yapısı olmamakla birlikte tek dezavantajı, dil yerine gırtlığın kullanılmasıdır. işte bu yüzden uluslararası olan dil ingilizce'dir [...]” [İ142- garbinooo, 20.02.2011], **dinlenilmesi keyifli ancak anlaşılması zor bir dil olması**: “tınısı güzeldir ama türkçemiz kadar değildir [...] anlaşılmıyor” [İ154- kababanga, 10.09.2011], **her ne kadar Fransız filmleri ve şarkıları sevilse de Fransızların dillerinin sevilmemesi**: “fransız sineması olmasa benim için gram önemi olmayan hatta aksi yönde tiksindiğim bir dildir. zaz olmasa fransız ırkçısı bile olmaya yakındım [...]” [İ172- nyuu, 22.12.2011], **İtalyanca ve Yunanca kadar sevilmemesine rağmen güzel bir dil olması**: “italyanca ya da yunanca kadar hoşuma

gitmese de yine de kibar, asil, karizmatik ve estetik bulduğum, orta derecede bildiğim güzel lisan [...]” [İ182- lullyby, 12.04.2012], **İngilizce bilinmesi durumunda öğrenilmesinin kolay fakat fiil çekimlerinin zor bir dil olması**: “[...] belirli bir seviyede ingilizce biliyorsanız gramerini ve kelime dağarcığını kısa sürede kavrayarak öğrenmekte pek zorluk yaşamayacağınız latin dili [...]fransızca'nın bir diğer zorluğu ise fiil çekimleridir [...]” [İ189- tembel hayvan, 21.07.2009], **yazılması kolay olduğu halde konuşulması zor dil olması**: “[...] bunun yazısı kolay, konuşması zor” [İ318 imkansizhayaller, 22.09.2016], **İngilizce kadar karizmatik olmamasına karşın romantik bir dil olması**: “[...] ingilizce kadar karizmatik değil ama çok romantik bir dil” [İ289, montesquieu, 26.06.2015], **sadece şarkılarda ve Galatasaray üniversitesi için ilgi çekici bir dil olması**: “sadece şarkılarda ve galatasaray üniversitesi için cazip bir dildir” [İ256- carminabura, 08.07.2014], **öğrenilmesi zor olmayan ancak istisnai kurallarının çok olması**: “öğrenmesi gerçekten de zor olmayan dildir. sadece fazla istisnaları var. zaman içerisinde o istisnaları da otomatik şekilde kavramış oluyorsunuz” [İ251- optimal control, 29.05.2014], **bir zamanlar sevilen ancak artık ilgi görmeyen bir dil olması**: “eskiden sevdiğim, hoşuma giden bir dildi. 2 hafta boyunca fransız bir arkadaşımın evinde ailesiyle birlikte kaldıktan sonra tüm sevgim yok oldu. vala” [İ231- kallelskare, 09.01.2014], **etkileyici fakat konuşulması zor bir dil olması**: “[...] kırmızı şarap kokan dildir. gırtlak yapım buna uygun sanıyorum, pek zorlanmıyorum neden mi? çünkü konuşamıyorum” [İ153- plastik ya da lastik kertenkeleler öptüğüm de oldu, 27.08.2011], **yazılışı zor olmasına rağmen kadınlara yakışan bir dil olması**: “erkekler konuştuğunda hiç de zarif olmayan bir dildir. sanki kusuyorlar. ama bayanlarda öyle mi? valla bayan olunca konuşan anormal derece şuh ve nazlı duruyor [...]” [İ18- yedinin yedincisi, 30.06.2006] ve son olarak **konusulması zor olsa da romantik bir dil olması**: “[...] dudak büzüştüren dildir. yarım saat konuşmaya çalışın böyle büzüşür kalır ağzınız. bu sebeple biz türklere göre olmadığını düşündüğüm dildir. yine de

hoştur, romantik gelebilir [...]” [İ174- kimulanbendenönceludmilladiyekayıtolan, 27.11.2008] şeklinde söylemleri de bulunmaktadır.

5.4. Yansız söylemler

Bu ana tema için de *Türk Dil Kurumu Sözlüğü* (TDK, 2021)’nün “*olumlu ya da olumsuz yargı içermeyen, tarafsız*” tanımından yola çıkılarak girdiler (söylemler) kendi aralarında sınıflandırılmıştır. Çözümleme neticesinde ise girdilerden bu tema çerçevesinde elde edilen söylemler, alt tema ve sıklıklarına göre aşağıdaki gibi kodlanmıştır (Tablo 5).

Tablo 5. Yansız söyleme dair alt temaların dağılımı

Yansız söyleme dair alt temalar	Girdi kodları	f
1. Dilin özelliği ile ilgili bilgi verme, görüş bildirme	E08, E65, E79, E166, E178, E280, E313, E318, E367, E407, E555, E582, E605, E617, E626, E644, E645 , E681, E686, E749, E761, E860 , E934, E946 , E955, E966 , E977 , E978 , E983, E1013, E1015, E1021, E1024, E1059, E1073 , E1092, E1148, U26, U32, U77, U266, U317, U329, U367, U380 , U381, U433, U478, U503, U588, U602 , U612, U617, İ01, İ16, İ61 , İ139, İ173, İ174, İ239, İ244, İ254, İ265, İ306, İ325	65
2. Çalışma kaynakları ile ilgili bilgi verme	E21, E282, E442, E473, E485, E528, E529, E558, E560, E567, E576, E581, E600, E650, E659, E663, E667, E697, E713, E746, E753, E773, E818, E846, E862, E863, E872, E878, E895, E932, E935, E946 , E950, E960, E971, E1005, E1042, E1060, E1062, E1078, E1084 , E1086 , E1101, E1115, E1132, E1189, E1198, E1200, E1203, E1206, E1208, U285, U408, U518 , U596, İ60, İ82, İ178, İ184	59
3. Bildiğini gösterme	E568, E578, E645 , E803, E830 , E833, E858, E860 , E909, E943, E966 , E977 , E951, E1020, E1038, E1041, E1048 , E1065, E1072 , E1073 , E1074, E1081, E1089 , E1157, E1161, E1153, U52, U109, U144, U203, U250, U269, U290, U315, U435, U532, U546, U627, U636, U647, U652, İ147, İ301, İ323	44
4. Fransızcadan Türkçeye geçen kelimelerle ilgili görüş bildirme, bilgi verme	E03, E27, E111, E363, E432, E445 , E456, E466 , E1066, E1079, E1122 , E1142, E1153 , U24, U94, U99 , U160, U179, U209 , U214, U272, U348, U602 , İ35, İ81	25
5. Fransızca konuşulan ülkeler hakkında bilgi verme ya da görüş bildirme	E157, E233 , E420, E421, E445 , E821, E910, E919 , U25 , U102 , U138, U198, U215, U254, U526, U659, U663 , U668, İ04, İ49, İ61 , İ121 , İ196 , İ227	24
6. Dünyanın en önemli dillerinden biri olması yönünde görüş bildirme	E43, E170, E316, E376, E466 , E477, E571, E715, E794, E843, E849, E919 , E1030, E1122 , U25 , U99 , U102 , U126, U311, U359, U405 , İ121 , İ137	23
7. Kaynak talebinde bulunma	E435, E479, E670, E671, E771, E891, E911, E922, E998, E999, E1003, E1011, E1014, E1017, E1027, E1040, E1117, E1143, E1152 , E1195, U185	21

8. Öğrenilmeye çalışılan dil olması ile ilgili görüş bildirme	E36, E291, E310, E342, E507, E693, E822, E1023, E1045, E1152 , U292, U410, U491, U577, U635, U645, U651, İ313, İ322	19
9. Tarihi hakkında bilgi verme	E168, E233 , E235, E608, E784, E978 , E1194, U98, U204 , U209 , U259, U273 , U613 , U641 , U663 , U665 , İ196 , İ278 , İ296	19
10. Yazıldığı gibi okumadığı konusunda bilgi verme	E335 , E430, E1124, E1201, U51, U58, U62, U268 , U380 , U389, U562, U602 , İ106, İ134, İ263, İ281	16
11. Tarihteki önemi hakkında bilgi verme	E100, E445 , E656, E1122 , U204 , U209 , U405 , U590, U592, U613 , U641 , U663 , U665 , İ196 , İ278	15
12. Fransızca öğrenmeye yeni başlayanlar ya da bu dili geliştirmek isteyenler için önerilerde bulunmak	E807, E824, E903, E918, E946 , E1072 , E1084 , E1086 , E1087, E1099, E1136, E1190, U518 , İ316	14
13. Diğer dillerle benzerlik ve farklılık yönünden görüş bildirme	E944, E1106, U90, U116, U164, U419, U650, İ77, İ140, İ170, İ203, İ236	12
14. Soru sorma	E78, E806, E831, E952, E1008, E1105, U429, U477, U488, U557	10
15. Fransızca kelimelerle ilgili bilgi verme ya da görüş bildirme	E64, E96, E148, E830 , E838, E1009, E1153 , E1168, U46, İ11	10
16. Telaffuz kuralları ile ilgili bilgi verme	E10, E230, U114, U197 , U268 , U416, U443, İ103, İ114	9
17. Fransızca öğrenmek ya da geliştirmek isteyen diğer yazarlara destek olmak istenmesi	E371, E480, E989, E1058, E1169, E1186, U417, U486, U640	9
18. Fransızca öğrenmek ya da geliştirmek için tavsiye isteme	E435, E613, E897, E911, E993, E994, E1115, E1172, E1184	9
19. Artikeller hakkında bilgi verme	E132, E163, E242, E984, E1048 , İ43 , İ273	7
20. Fransızca eğitim veren kurumlar hakkında bilgi verme	E54, E95, E144, E271, U165, İ03	6
21. Fiil çekimleri konusunda bilgi verme	E335 , E634, E1089 , U480, U602 , U663	6
22. Sayı sistemine dair bilgi verme	E559, E1126, U326, U602 , U663	5
23. Türkçeye bağlantısı konusunda görüş bildirme	U38, İ31, İ35, İ53, İ245	5
24. İngilizce üzerindeki etkisiyle ilgili görüş bildirme	E194, E526, E692, E778, E1081	5
25. Fransız ve frankofon şarkıcılardan örnekler sunma	E394, E980, U289, İ93	4
26. Kimi dilbilgisi kurallarına dair bilgi verme	E454, U37, U159, U197	4
27. Fransızların kendi dillerine karşı tutumlarıyla ilgili görüş bildirme	U67 , U275, U479	3
28. Fransızca öğrenme teknikleri ile ilgili paylaşımlarda bulunma	E506, E810, E811	3
29. Fransız yazarlarının bu dil üzerindeki etkilerinden bahsetme	E552, E869, İ258	3

30. Aksanı hakkında bilgi verme ya da görüş bildirme	U104, U657, İ98	3
31. Cinsiyetçi bir dil olduğu şeklinde yorumda bulunma	E149, E769, U134	3
32. Türkiye'deki kimi eğitim kurumlarındaki durumuna dair görüş bildirme	E538, E762, E1001	3
33. Zamanlarla ilgili bilgi verme	E530, E678	2
34. Cümle vurgularının nasıl yapıldığıyla ilgili açıklamada bulunma	E546, E572	2
35. Fransız ve frankofon edebiyatı hakkında örnekler sunma	E980, U196	2
36. Frankofonların bu dil üzerindeki etkisinden bahsetme	E583, U150	2
37. Kökeni hakkında bilgilendirme yapma	U67, U273	2
38. Türk şarkıcıların Fransızcayla olan bağlarını dile getirme	U445, İ32	2
39. İstisnai çok sayıda kuralın olduğuna dair görüş bildirme	İ25, İ43	2
40. Türkiye'nin bazı turistik bölgelerinde az çok konuşulduğuna dair bilgi verme	E377	1
41. Fransızların kendi dillerinin kurallarına uymadıkları yönünde fikir beyan etme	E386	1
42. Türk edebiyatına yansımalarıyla ilgili örnek verme	E126	1
43. Kurallı bir dil olduğuna dair görüş bildirme	U266	1
44. Filmlerde kullanılan bir dil olduğunu söyleme	İ13	1
45. Çekici dil olmasını savlama	İ14	1
Toplam		483

* Siyah işaretlenmiş girdilerde birden fazla söyleme ulaşılmıştır.

Tablo 5'te görüldüğü gibi derlemdeki girdilerin yaklaşık 1/5 (f=483)'ini oluşturan *yansız* (nötr) söylemler 45 alt tema çerçevesinde sınıflandırılmıştır. Bütün bu *yansız* girişlerin alt temalarına bakıldığında ise sözlük yazarlarının en fazla (f=65) Fransızcanın *nasıl bir dil olduğuna değin görüşleri* ve bu konuda kendilerince verdikleri *bilgilerin* olduğu söylemler göze çarpmaktadır. Örneğin, **E280** kodlu girişin yazarı, Fransızcada eş sesli kelimelerin

olduğunu ve bu durumun da kimi zaman anlam karmaşasına yol açabileceğine dair düşüncesini dile getirirken:

"[...] efendim, şimdi fransızca'da "i am" veya "ich bin"e denk gelen öbek "je suis"dir; fakat her nasılsa "je suis" aynı zamanda "ben takip ediyorum." anlamına da gelmektedir. örneğin ben @abcde'yi takip ettiğimi belirtmek istesem "je suis @abcde." demek zorundayım; fakat karşıdaki bunu "ben @abcde'yim." olarak algılayabilir" [E280- awelley, 26.02.2012],

U329 kodlu girişte de başka bir yazar Fransızcanın, Vatikan ve Monako gibi şehir devletlerinin de resmi dili olduğu bilgisini vermektedir: *"vatikan'dan sonra dünya'daki ikinci küçük bağımsız devlet olan monako'nun resmi dilidir"* [sevdim sevdim bak neoldu simdi, 23.03.2013]. **İ306** kodlu söylemin yazarı ise: *"nasıl ki türkçe'de şapkalı a (â) kalkınca kâr kelimesine cümle içerisinde kar denildiği zaman "yağan kar" değil de "gelir-gider arasındaki olumlu fark" algılanıyorsa, fransızca'da da şapkalar kalkınca fransızlar için bir şey değişmeyecek, belki yeni öğrenenlerin kafasını karıştıracaktır"* [İ306- illusive consensus, 04.02.2016] diyerek Türkçedeki anlamı etkileyen işaretlerin Fransızcada da olduğunu ve bu işaretlerin artık kullanılmaması Fransızları her ne kadar zorlamıyorsa da bu dili öğrenmeye yeni başlayanlar için zorluk teşkil edebileceğinin altını çizmektedir.

Yansız (nötr) ana tema bağlamında sıklık olarak ikinci sırada ise sözlük yazarlarının Fransızca **çalışma kaynaklarına dair verdikleri bilgilerin** (f=59) yer aldığı söylemler bulunmaktadır. Örneğin; **E485** kodlu girdide yazar: *"dijital ortamda sözlük arayanlara "lexilogos" http://www.lexilogos.com/..._langue_dictionnaires.htm ile çeşitli olanaklar sunan dil. bir başka zengin dağarcığı olan fransızca argo için de arama seçenekleri vardır <http://www.lexilogos.com/argot.htm>"* [E485- melimelo, 07.04.2014] açıklamasıyla okuyucularına etkileşimli (interaktif) sözlük önerisinde bulunurken, **U596** kodlu girişte ise diğer bir yazar Fransızca cümle kuruluşlarına dair diğer yazarlara bir video izlemelerini önermektedir: *"<https://www.youtube.com/watch?v=j8qbaioB4kk>+ cümle kurumu için güzel bir*

kaynak” [U596- mühendis tarihçi, 13.07.2018]. Bununla birlikte, İ82 kodlu söylemin yazarı da Fransızca’yı başlangıç seviyesinde öğrenenler için kaynak tavsiyesinde bulunmaktadır: “*yeni öğrenmeye başlayanlar, ya da az bilip pratik arayanlar için français interactif français interactif’s developers are excited to announce a new website, voices for openness in language learning, http://sites.la.utexas.edu/voices...utexas muhteşem bir sitedir [...]*” [İ82- theuthras, 16.04.2009].

Diğer yandan, bu *yansız* ana tema çerçevesinde sıklık bakımından üçüncü sırada yer alan bir diğer alt tema ise sözlük yazarlarının ne denli Fransızca *bildiklerini göstermeleridir* (f=44). Örneğin, E803 kodlu girdide olduğu gibi kimi yazarların salt Fransızca söylemlerde bulunarak bu dili ne denli iyi bildiklerini diğer sözlük yazarlarına ve okuyucularına adeta kanıtlayarak gayretinde oldukları görülmektedir: “*nous devons faire les bons choix. parce que, la vie est trop courte. j’espère que vous ne serez pas déçu*” (İyi seçimler yapmalıyız çünkü hayat çok kısa. Umarım hayal kırıklığına uğramazsınız)¹⁶ [E803- cosmosyolcusu, 10.05.2018]. U532: “*je suis si seule*” (Öyle yalnızım ki) [merkurungeriyeattigikadin, 03.05.2017] ve İ301: “*je peux vous aider à tout moment, je suis disponible si vous voulez faire de la pratique: p*” (Eğer pratik yapmak isterseniz müsait olduğum her zaman size yardımcı olabilirim) [durmus durulmayan durali, 04.01.2016] girdilerinde de benzer şekilde yazarlar Fransızca yazarak bu dili ne denli bildiklerini gösterme çabasındadırlar.

İlgili ana tema (*yansız*) bağlamında dikkat çeken bir diğer nokta ise E1153 kodlu giriş örneğinde olduğu gibi sözlük yazarlarının *Fransızcadan Türkçeye geçen kelimelerle ilgili görüş bildirdikleri ya da bilgi verdikleri* (f=25) söylemlerdir: “*türkçe'deki veya ingilizce'deki sonu -siyon tion ile biten tüm kelimelerin kökeni olan dil. birkaç örnek: kanalizasyon, direksiyon, konfeksiyon, koleksiyon, atraksiyon, enfeksiyon, fonksiyon, fraksiyon, reaksiyon,*

¹⁶ Kimi Fransızca girdiler (yanlış bile olsalar) orijinal hallerine sadık kalınarak tarafımızdan Türkçeye çevrilmiştir.

tansiyon, pansiyon, diksiyon, versiyon, aksiyon” [E1153- interstellardaki robot tars, 20.09.2020]. Diğer yandan, U24: “5192 kelimesi dilimize geçen dil..hatta bırakın kelimeyi bazı deyimlerimiz bile direk fransızcadan çeviridir..kurt gibi ac olmak - j'ai faim du loup gibi..” [katotoniq bocuq, 17.11.2006] ve İ35: “bir zamanlar türkçede motör diye anılan kelimenin kaynak dili. sonra sonra motor dedik ingilizceye uyarak” [selam kelamı, 23.03.2007] söylemlerinde de benzer şekilde Fransızcadan Türkçeye geçen kelimelere değin bilgiler verilmektedir.

Diğer yandan, *yansız* yorumlarda sözlük yazarlarının E233 kodlu giriş örneğinde olduğu gibi Fransızca *konuşan ülkeler hakkında bilgi verdikleri ya da görüş bildirdikleri* (f=24) girişler de bulunmaktadır: “[...] iki kez kurulan fransız sömürge imparatorluğu sayesinde kanada cezayir tunus senegal kamerun gine gibi ülkelerde yaygın bir dildir” [E233- changement de histoire, 19.08.2011]. U215 kodlu söylemde ise diğer bir yazar aynı bakış açısıyla Fransızcanın 47 ülkede konuşulduğunu ve bu ülkelerden 43 tanesinin Afrika ülkesi olduğunun bilgisini vermektedir: “47 ülkede konuşulur. fakat bu 47 ülkenin neredeyse 43 tanesi afrika ülkesidir. gerisini sen düşün” [U21- kolsuzotuzbirici, 10.02.2011]. Ayrıca İ121 kodlu girişe bakıldığında da başka bir yazar dünyada Fransızca konuşulan bölgelere ve bu dilin önemine değin bilgilendirme yoluna gitmektedir: “hint-avrupa dillerinden, fransa ve fransız uygarlığını benimsemiş ve fransız sömürgesi ülkelerde kullanılan dildir. roman dilleri içinde, 67 milyon anadil olarak fransızca konuşan kişi ve toplamda 128 milyon frankofon ile, ispanyolca ve portekizceden sonra en çok konuşulan latin dilidir” [İ121- maldanadam, 08.08.2010].

Yansız yorumlar kapsamında Fransızcanın gerek siyasi gerek sosyal gerekse de kültürel alanlarda *dünyanın en önemli dillerinden biri olmasına* (f=23) yönelik görüşlerin yer aldığı söylemler de vardır. Örneğin, E316 kodlu girdide yazar: “olimpiyat oyunları'nın, fifa'nın ve uefa'nın 1 numaralı resmi dilidir. o yüzden londra olimpiyat oyunları'nda, ingiltere'de bile

açılış ve kapanış törenleri fransızca sunulmuş, ikinci olarak ingilizce'ye tercüme edilmiştir [...]” [E316- atgmuls, 21.08.2012] bilgisini vererek dünyadaki önemli spor etkinliklerinde iletişim dilinin Fransızca olduğunu belirtmekte ve bu dilin İngilizce ve Almancadan daha çok ön planda olduğu vurgusunu yapmaktadır. U126 kodlu girişte ise başka bir yazar benzer bir düşünceyle Fransızcanın dünyadaki belli başlı önemli kurumlarının da resmi dili olduğunun bilgisini vermektedir: “*avrupa birliği'nin resmi yazışma dili*” [yas haddinden emekli, 26.07.2009]. İ27 yorumunda ise başka bir yazar ise Atatürk'ün de Fransızca konuştuğunu vurgulamaktadır: “*atatürk'ün de konuştuğu dildir...*” [fraise, 15.02.2011].

Diğer yandan, bu *yansız* ana tema doğrultusunda sözlük yazarlarının Fransızca öğrenmek ya da bu dili daha ileri bir seviyeye getirmek için Fransızca bilen sözlük yazarlarından *kaynak talebinde buldukları* (f=21) girişler de dikkat çekmektedir. Bu bağlamda, sözlük yazarlarının E435 kodlu söylem örneğinde olduğu gibi hangi kaynakların, sözlüklerin ya da İnternet sitelerinin Fransızca öğrenmek için faydalı olabileceği konusunda diğer yazarlara danıştıkları görülmektedir: “*bu dönem öğrenmeye başladığım dil. fransızca bilen suserlerden kaynak ve çalışma şekli formatında tavsiye beklemekteyim*” [E435- ramesses, 27.09.2013]. Ayrıca, U185 kodlu söylemde ise başka bir yazar benzer şekilde kaynak talebinde bulunmaktadır: “*kpbs için kaynak sıkıntısı çekilen dil. bi yardım edin arkadaşlar. çelebi akdaş diyenlerin gafasını levyeynen gırarım.* edit: her türlü paylaşıma açığım arkadaşlar. zor durumdayım lan. yardım edin*” [U185- alcapon, 24.07.2010].

Bununla birlikte, bu ana tema çerçevesinde yazarların Fransızcanın *öğrenilmeye çalışılan bir dil olmasına* (f=19) yönelik söylemleri de mevcuttur. Öyle ki söz konusu söylemlere bakıldığında, E1023 kodlu giriş örneğinde olduğu gibi genellikle kimi yazarların İngilizce ya da İspanyolca gibi dilleri bilmelerine rağmen iyi derecede Fransızca bilen diğer yazarlardan karşılıklı pratik yapma talebinde buldukları anlaşılmaktadır: “*ispanyolca öğretecek birisiyle c1 e kadar ciddi şekilde exchange yapabiliriz. ispanyolca seviyem a2*”

[E1023- kosarakkacin, 07.01.2020]. Benzer şekilde, U491: “pek yakında öğreneceğim dil. buradan lafım müstakbel hocama” [paranoid kedi, 03.02.2016] ve İ322: “bu gun itibariyle, niyet ettim fransızca deyip ogrenmeye basladigim dildir” [albia, 15.11.2016] şeklindeki söylemlerden de anlaşıldığı üzere kimi yazarların da Fransızca öğrenmeye çabaladıkları görülmektedir.

Üçüncü ana tema (*yansız*) kapsamındaki girişlerde sözlük yazarlarının Fransızcanın *tarihi hakkında bilgi verdikleri* (f=19) girişler de dikkat çekmektedir. Örneğin; E168 kodlu söylemin yazarı: “ingilizce resmi dil olarak kabul edilmeden önce ada halkı tarafından resmi yazışmalarda ve konuşmalarda kullanılan dil... ingiliz miliyetçiliğinin artmasıyla beraber anglosaksonlar franklardan aldıkları bu emanet dili resmi olarak kullanmaktan vazgeçip resmi olarak ingilizce konuşup yazışmaya başlamışlardır (bkz: geoffrey chaucer)” [E168- zorba, 14.08.2010] diyerek Fransızcanın bir zamanlar İngilizler tarafından resmi dil olarak kullanıldığının bilgisini verirken, U641 kodlu söylemde ise başka bir yazar Fransızcanın II. Dünya Savaşı (1939-1945)’na kadar dünyada geçerliliği olan önemli bir dil olduğunu ve aynı zamanda 16. yüzyıl Avrupa’sının da “lingua franca” (ortak iletişim dili)’sı olduğunu belirtmektedir: “rönesans’tan ikinci dünya savaşı sonuna kadar dünyadaki en aktif kullanılan yabancı dildi. bilhassa 16. asırda fransızca klasikleşmiş ve kıta avrupa’sının lingua francası olmuştur” [U641- mühendis tarihçi, 29.09.2019]. Bununla birlikte, İ278 kodlu girdinin yazarı da 19. yüzyıl Rusya’sında halkın üst tabakasının Fransızca konuştuğu için kendilerini “soylu” olarak adlandırdıklarını ve bu durumu da Dostoyevski (1821-1881)’nin *Bir Yazarın Günlüğü* (1873) adlı eserinde eleştirdiğini dile getirmektedir: “konuşulması, 19.yüzyıl rusya’sında, halkın üst tabakası için bir soyluluk işareti olan dil. dostoyevski, kendisi de fransızca bilmesine rağmen(mecbur olmadıkça konuşmadığından), bir yazarın günlüğü’nde kıyasıya eleştirir bu durumu” [İ278- spacetusubozulanadamındramı, 27.03.2015].

Bu kategoride Fransızcanın *yazıldığı gibi okunmayan bir dil olduğu konusunda bilgi veren* (f=16) alt temalı söylemlere bakıldığında ise kimi sözlük yazarlarının da bu durumu örnekleyerek somutlaştırmaya çalıştıkları söylenebilir. Şöyle ki **E335** kodlu girdinin yazarı: “*qu'est ce que c'est? diye yazılır. kesköse diye okunur. böylede yazıldığı gibi okunmaktan uzak bir dildir. bol miktarda fiil çekimi vardır*” [cani sikilan kiz, 01.12.2012] diyerek Fransızcanın yazılışıyla okunuşu arasında farklılık bulunduğunu belirterek bu durumu da “qu'est ce que c'est?” ifadesiyle örneklendirmektedir. Benzer bir bakış açısıyla, **U62**: “*yazıldığı gibi okunmayan bir dil. zira 4 satır bile yazsanız 4 kelime okur gibi geliyor*” [hellblazer, 27.02.2008] ve **İ263**: “*bir kelime için dokuz harf yazılıp üçünün okunduğu dildir*” [shaqtin55, 11.09.2014] söylemlerinde bulunan yazarlar da Fransızcada harflerin yazıldığı gibi okunmadığına dair bilgi paylaşmaktadırlar.

Diğer yandan, yazarların **E100** kodlu girdi örneğinde olduğu gibi Fransızcanın *tarihteki önemi hakkında bilgi verdikleri* (f=15) söylemler de bulunmaktadır: “*osmanlı imparatorluğu'nda, özellikle en son dönemlerinde çok çok yaygındı [...]*” [rwn, 24.10.2007]. Ayrıca, benzer şekilde **U590**: “*tanzimatla birlikte türk modernleşmesinin aydınlarda frankofonizm olarak tecessüm etmesine sebep olan 19. asrın global dili*” [garben matrub, 01.06.2018] ve **İ278**: “*konusulması, 19.yüzyıl rusya'sında, halkın üst tabakası için bir soyluluk işareti olan dil [...]*” [spacetusubozulanadamındramı, 27.03.2015] kodlu ifadeleriyle yazarlar, Fransızcanın dünya tarihindeki önemine değinmektedirler.

Yansız yorumlar doğrultusunda sözlük yazarlarının *Fransızca öğrenmeye yeni başlayanlar ya da bu dili geliştirmek isteyenler için önerilerde buldukları* (f=14) girişler de göze çarpmaktadır. Örneğin; **E903** kodlu girdide: “*1-1,5 yılda sıfırdan öğrenmeye başlayıp tez yazacak düzeye gelmek için gerçekten her gün aralıksız saatlerce, günlerce ve aylarca emek verilmesi gereken dildir. seviye ne olursa olsun fransızca tez yazmak; güç, sabır, cesaret, devamlı motivasyon ve bilimum şey istiyor*” [**E903**- bazenoyleolur, 05.03.2019] şeklinde bir

söylemde bulunan yazar, iyi derecede Fransızca öğrenmek için düzenli ve aralıksız çalışmak gerektiğinin vurgusunu yaparken; **U518** kodlu girişte ise bir başka yazar Fransızca öğrenmek için doğru kaynaklarla çalışmak gerektiğini ifade etmektedir: “*çalışmak kafa yormak bu dili öğrenme adına başlıca temel kuraldır bir diğer altın kural ise doğru kaynak kullanımudur*” [**U518**- mesuttt bahtiyarr, 01.11.2016]. Ayrıca, **İ316** kodlu girdide diğer bir yazar da Fransızca öğrenmek ve bu dili geliştirmek isteyenler için konuşurken rahat olmaları ve en iyisini yapmaya çalışmaktan kaçınmaları gerektiği biçiminde bir öneride bulunmaktadır:

“anadilim olmayan bir dili konuşurken hiç süper olmalıyım diye kasmıyorum. aksanlı da konuşsan, aksansız da, süper de konuşsan, berbat da karşındakine anlatmak istediğin şeyi anlatabiliyo musun o önemli benim için. yabancı dilini geliştiremeyenlere de böyle düşünmelerini tavsiye ederim. çünkü öğrenmek istediğiniz dilin konuşulduğu bir toplulukta bulunmadıktan sonra akıcı konuşmak, hele bir de iyi konuşmalıyım diye kendinizi zorluyorsanız çok zor” [**İ316**- turkcedenturkceyeceviri, 28.07.2016].

Öte yandan, *yansız* ana tema kategorisi altında sözlük yazarlarının Fransızcanın **diğer dillerle olan benzerlikleri ve farklılıkları yönünde görüş bildirdikleri** (f=12) söylemler de mevcuttur. Şöyle ki **E1106** kodlu girdinin yazarı: “*her açıdan arapçaya benzeyen bir dil. cinsiyetler, çekimler vs.*” [a song for Jennifer, 03.06.2020] diyerek Fransızcanın Arapçaya benzediğini vurgularken, benzer şekilde **İ77** kodlu başka bir girdide de yazar, Fransızcanın gerek dilbilgisi gerek telaffuz açısından Arapçaya benzediğini savlamaktadır: “*dilbilgisi, yapı olarak şaşırtıcı derecede arapçaya benzer. telafuzları ise zaten gırtlaktandır arapça gibi*” [sarc, 02.01.2009]. Ayrıca, **U38** kodlu söylemin yazarı ise Fransızcayla Türkçe arasında bir benzerlik kurmaktadır: “*garip ama yurtdisinda bazen turkceye benzetirler bu dili*” [scurtel, 13.06.2007].

Bununla birlikte, ilgili ana tema çerçevesinde sözlük yazarlarının Fransızca dilbilgisi kurallarına yönelik kendilerine karmaşık gelen kimi konularda **sorular sordukları** (f=10) görülmektedir. Bu girişlerde kimi yazarlar, Fransızca dilbilgisi kurallarına ilişkin doğrudan

sorular yöneltirken, kimi yazarlar da telaffuz kurallarına dair bilgisi olan yazarların fikrini almak istemektedirler. Örneğin; **E806** kodlu girişin yazarı: “*neden mesela 'ils ecrivent' de -s telaffuz ediliyorken 'les garçons ont de l'eau' da -s telaffuz edilmez anlamıyorum. mantık aynı bence*” [cankoparan, 21.05.2018] diyerek zamir ve fiillerin ulama kurallarına değin soru sorarken, **U557** kodlu girişte ise başka bir yazar da:

“*ingilizce upper-intermediate seviyesinde konuşan biri olarak, ikinci dil olarak almanca mı daha zordur fransızca mı? tamamiyle kişisel zevk amaçlı öğrenmek istiyorum. almanca grameri yakın falan demeyin. öyle kazık bir gramer görmedim. ingilizcenin yarısı fransızca sözcüklerden oluşuyor. faydası olur mu fransızca öğrenirken?*” [**U557-** 7777777, 05.08.2017]

söylemiyle iyi seviyede İngilizce bildiğini belirtip, ikinci dil olarak Fransızca öğrenmenin kendisine katkı sağlayıp saylamayacağı konusunda diğer sözlük yazarlarına fikir danışmaktadır.

Diğer yandan, mevcut ana tema bağlamında sözlük yazarlarının **E1009** kodlu girdi örneğinde olduğu gibi Fransızca kimi **kelimelerle ilgili bilgi verdikleri ya da görüş bildirdikleri** (f=10) söylemler de bulunmaktadır:

“*kimileri tarafından kurallarını fryderyk chopin'in koyduğu sanılan dil. ufak birkaç bilgi, fransızca'da fi tarihinden beri ne carrefour ne poşet ne de soubassement kelimeleri kullanılmıyor. dört yol ağzı: carrefour -> rond point poşet: pochette -> sac (plastique) zemin: sol bodrum: sous-sol*” [**E1009-** omni, 08.12.2019].

Benzer şekilde **U46** kodlu girdinin yazarı da Fransızcanın toplam kelime sayısına dair bilgilendirme yoluna giderken: “*yaklaşık 90.000 kelimeye sahip olan dil*” [07daydreamer, 17.10.2007], **İ11** kodlu söylemde ise başka bir yazar savaş aletlerinde Fransızcadan İngilizceye çok fazla kelime geçtiğini belirtmektedir: “*ingilizce savaş aletlerinin isimlerinin %90 undan fazlasına atalık yapan dil*” [ben de öyle biliyordum, 02.03.2006].

Bununla birlikte, *yansız* ana tema kapsamında sözlük yazarlarının Fransızca **telaffuz kurallarıyla ilgili bilgi verdikleri** (f=9) girişler de yer almaktadır. Örneğin; **E230** kodlu söylemin yazarı: “*paris ve çevresinde konuşulanı standarttır. güneyde ise "n"leri nasal (genizden, bitişik "ng") şekilde duyarsınız. şaşırtıcı olan şudur ki ülkemizin güneyinde (mersin) de standart türkçeden farklı olarak nasal "n" vardır. akdeniz etkisi olsa gerek*” [**E230**-mmazgal, 17.08.2011] diyerek Fransızca “nazal”¹⁷ seslerle ilgili bilgiler verirken, **U416** kodlu girdide ise başka bir yazar: “*duyduğum kadarıyla ö, ü, j ve ğ seslerinin %90 ağırlıkta olduğu dil*” [srhnb, 03.11.2014] söylemiyle Fransızcada hangi seslerin ağırlıkta olduğunu belirtmektedir. Ayrıca, **İ103** kodlu girişin yazarı da: “*telaffuzu bakımından sanılanın aksine içinde "r"ler değil, "k" harfi bulunmaz*” [estraven, 20.01.2010] ifadesiyle, Fransızca telaffuzda “k” harfinin bulunmadığının altını çizmektedir.

Öte yandan, ilgili ana tema çerçevesinde Fransızca bilen kimi sözlük yazarlarının bu dili **öğrenmek ya da geliştirmek isteyen diğer yazarlara destek olabileceklerini** (f=9) belirten girdileri de bulunmaktadır. Örneğin; **E371**: “*hakkında sıkıntı çekenlere yardım etmekten mutluluk duyacağım dil. bir mesaj uzağınızdayım*” [eys of speyds, 17.03.2013] ve **U640**: “*pratik yapmak isteyen varsa beni bulsun. evet*” [richard harrow, 05.08.2019] kodlu söylemlerin yazarları, Fransızcayla ilgili soru sormak ya da bu dilde pratik yapmak isteyenlere destek verebileceklerini belirtmektedirler.

Bu ana tema kapsamında bazı sözlük yazarlarının, **E1172** kodlu giriş örneğinde olduğu gibi, Fransızca **öğrenmek ve geliştirmek için diğer yazarlardan tavsiye istedikleri** (f=9) yönünde söylemlerine de rastlanmaktadır:

“*galatasaray üniversitesinin yabancı diller yüksek okulu'nun online fransızca kursuna kayıt yaptırırım bugün. ingilizce yeterliliğim c1 seviyesinde ancak fransızca yeterliliğim maalesef ki*

¹⁷ Havanın burun yolundan çıkmasıyla boğumlanan ünsüzlere nazal ünsüzler denir. Bunlar “m,n,ñ”dir. Diğerleri ise ağız yolu ünsüzlerdir.

“0”. a1 seviyesinden başlayacağım. online olduğu için biraz endişelerim var. dili daha kolay öğrenmek, evde geliştirmek için neler yapabilirim? daha önce bu dili türkiye’de öğrenmiş olan yazarlardan öneri bekliyorum...” [E1172- gulen celinette, 16.10.2020].

Yansız ana tema çerçevesinde kimi sözlük yazarlarının Fransızca **artikeller (tanımlıklar) hakkında bilgiler verdikleri** (f=7) girdiler de yer almaktadır. Şöyle ki E984 kodlu girdide yazar: “*artikelleri dert edinenler için küçük bir ipucu: f ransızca’da, sensation, communication, revendication gibi ‘tion’ son eki ile biten tüm sözcüklerin artikeli ‘la’ iken; monument, payement, virement gibi ‘ment’ son eki ile biten tüm sözcüklerin artikeli ‘le’ dür*” [E984- demandsofothers, 05.11.2019] diyerek Fransızcada tanımlıkların hangi durumlarda eril, hangi durumlarda dişil olduğuna dair bir bilgilendirme yaparken, İ273 kodlu girişte ise başka bir yazar, Fransızcada isimlerin cinsiyetlere ayrıldığını belirtmektedir: “*arapça gibi müzekker müennes, yani sözcüklerin cinsiyeti olduğunu bildiğim dil. çok cahilim başka hiçbir fikrim yok*” [theafrasiyab, 25.01.2015].

Bu ana tema kapsamında yazarların **Fransızca eğitim veren kurumlar hakkında bilgiler verdikleri** (f=6) girişleri de görmek mümkündür. Örneğin; E95 kodlu girişin yazarı: “(bkz: *alliance française*)” [allegretto, 28.01.2007] etiketiyle diğer sözlük yazarlarına Fransa’da ve dünyanın farklı yerlerinde şubeleri bulunan ve Fransızca öğreten kurum olan “Alliance française” örneğini verirken, U165 kodlu girişte ise diğer bir yazar benzer şekilde İstanbul’da Fransızca eğitim veren diğer bir kurum hakkında bilgilendirme yapmaktadır: “*taksim-fransız konsoloslğunun garantili öğrettiği dildir*” [dokunmayimbana, 11.04.2010]. Bunların yanı sıra, İ03 kodlu girişin yazarının da diğer sözlük yazarlarına kimden Fransızca ders almaları gerektiği konusunda öneride bulunduğu görülmektedir: “*itü’de maça da eğitimi verilen bir ders. özellikle yelda demir’den alınması gereken ders*” [kornish, 06.03.2004].

Diğer yandan, *yansız* ana tema kapsamında sözlük yazarlarının **Fransızca fiil çekimlerine dair bilgi verdikleri** (f=6) söylemleri de dikkat çekmektedir. Şöyle ki E634 kodlu

girişin yazarı: “[...] her fiilin öznelerle göre çekimleri farklıdır. genellikle kelime sonundaki aksansız e telaffuz edilmez” [sellaa, 19.02.2016] ifadesiyle, Fransızca fiil çekimlerinin öznelerine göre değişiklik gösterdiğini dile getirirken, **U602** kodlu girişte ise başka bir yazar Fransızcada çok fazla düzensiz fiilin olduğunu ve bunların şahıslara göre çekimlerinin farklılaşabileceğini vurgulamaktadır: “[...] ayrıca çok fazla düzensiz fiile sahip bir dildir ve aynı fiilin farklı kişilere göre çekimi birbirine hiç benzemeyebilir [...]” [**U602-** codrex, 27.10.2018].

Bu ana tema bağlamında kimi yazarların, **E1126** kodlu giriş örneğinde olduğu gibi Fransızca *sayı sistemine dair bilgiler verdikleri* (f=5) girişlere de rastlanmaktadır: “*tarihsel nedenlerden, onluk ve yirmilik karışımı değişik bir sayı sistemi var. atmışlara kadar normal. sonrası bir acayip. doksandokuz demek için tam olarak şunu söylüyoruz; dört-yirmi-on-dokuz (bkz: quatre-vingt-dix-neuf)*” [**E1126-** joker abi, 16.07.2020]. Benzer şekilde, **U326** kodlu başka bir yazar ise Fransızcadaki sayı sistemini “sıradışı” şeklinde niteleyerek bunu örnekler aracılığıyla somutlaştırmaktadır: “*sayıları yazılı ve sözlü ifade sistemi oldukça sıradışı. örneğin 73 sayısını türkçeye birebir çevirdiğinizde "60 ve 13"; 92 sayısı için aynısını yaptığınızda " dört çarpı 20 ve 12" şeklinde bir ifadeyle karşılaşırsınız*” [**U326-** dafaiss, 08.02.2013].

Öte yandan, söz konusu ana tema çerçevesinde bir diğer alt tema ise yazarların Fransızcanın *Türkçeye bağlantısı konusunda görüş bildirmeleri* (f=5) şeklindedir. Örneğin; **İ245** kodlu girdide: “*türkçe konuştuğum gibi konuştuğum dill*” [ilginbirinsan, 03.05.2014] diyen yazar, Türkçe konuştuğu gibi Fransızca konuştuğunu ifade ederken, **İ34** kodlu girdinin yazarı ise: “*bir zamanlar türkçede motör diye anılan kelimenin kaynak dili. sonra sonra motor dedik ingilizceye uyarak*” [tembel, 23.03.2007] söylemiyle Fransızcadan Türkçeye geçen kelimelere işaret etmektedir.

Yansız ana tema bağlamındaki bir başka alt tema da **E526** kodlu girdi örneğinde olduğu gibi *Fransızcanın İngilizce üzerindeki etkisine dair* (f=5) söylemlerdir: “*bu dilin hala devam*

etmekte olan yan etkisi ingilizce kelimeleri fransızca okumaktır” [headbang devil horns, 14.09.2014].

Bu ana tema (*yansız*) kapsamında sözlük yazarlarının **Fransız ve frankofon şarkıcılardan örnekler sundukları** (f=4): “(bkz: serge gainsbourg)” [E394- cilgin palmiyeler, 20.05.2013], “(bkz: serge reggiani)” [U289- the godfather, 18.03.2012] ve “fransızca şarkılar için: www.cheriefm.fr” [İ93- divdiv, 24.08.2009] ve ayrıca **bu dilin kimi dilbilgisi kurallarına dair bilgiler verdikleri** (f=4): “yeni öğrendiğiniz vakitlerde, idari yerleşim biriminden daha küçük bir yerde olduğunuzu belirtirken "dans" ile "à" kullanmak arasında ikileme düşmenize sebep olan dil” [E454- awelley, 06.11.2013] ve “gramerinde istisnai durumları bolca barındıran dil...” [U159- can burç, 02.03.2010] söylemlere de rastlamak mümkündür.

Diğer yandan, söz konusu ana tema çerçevesinde yazarların Fransızların kendi dillerine karşı tutumlarıyla ilgili görüş bildirdikleri (f=3): “öğrenmeden fransaya gidilmemelidir zira fransızlar ingilizce bilseler dahi fransızca cevap verirler” [U479- leonard11, 19.10.2015], **Fransızca öğrenme teknikleriyle ilgili paylaşımlarda buldukları** (f=3): “fransızca için fransa'daki birçok üniversite tarafından ücretsiz kurslar düzenlenmektedir. bunlar (bkz: mooc) adı altında toplanmaktadır. fransızca için neredeyse her seviye mevcut ve gerçekten çok başarılılar. hepsinin bahsediliği fransızca nasıl öğrenilir, hangi yöntemler ile fransızca öğrenmek daha kolay olur [...]” [E811- bazenoyleolur, 06.06.2018], **Fransız yazarlarının bu dil üzerindeki etkilerinden bahsettikleri** (f=3): “(bkz: la langue de molière) olarak da geçer” [E869- kazaryasa, 02.01.2019] ve “birçok yazarının yaptığı hataları kabul etmeyen lisan. "o öyle konuşmuş, siz böyle konuşacaksınız ama bu onun hata yaptığı anlamına gelmiyor" öyle iş mi olur ?” [İ258- burak karakoyunlu, 26.08.2014], **Fransızcanın aksanına dair bilgi verdikleri ya da görüş bildirdikleri** (f=3): “öğrenilse bile aksan yapılması için baya uğraşılması gereken dil” [U657- tarihçi yazar, 22.05.2020] ve “çok güçlü bir aksanı olan dildir. fransızlar, hangi dili konuşurlarsa konuşsunlar, fransız oldukları apaçık anlaşılır

[...]” [İ98- blue danube, 17.10.2009], **Fransızcanın cinsiyetçi bir dil olduğu şeklinde yorumlarda buldukları** (f=3): “seksist eleştirilerine maruz kalan” [E769- sanver, 20.11.2017] ve “bir toplulukta 99 bayan, 1 erkek olsun diyelim. fransızlar bu topluluğa bayanlara ait elles kişi zamiriyle değil de ils zamirini kullanırlar. 1 erkek yetiyor yani. kısaca böyle bir dil. peki neden bu böyle? fransızcanın gramerini vaktiyle erkekler oturup hazırlamıştır. erkek kelime, dişi kelime sayısını geçer ayrıca. ilginç la bu Fransızlar” [İ134- la paz, 02.09.2009] ve son olarak **Fransızcanın Türkiye’deki kimi eğitim kurumlarındaki durumuna dair görüş bildirdikleri** (f=3):

“koskoca istanbul’daki (bkz: fransız kültür)’de b202 kurunun neden bir türlü açılmadığını, özellikle (bkz: saint joseph) şubesinde a2 seviyesinin bile neden zar zor açılıyor olduğunu sorgularken, bizzat fransız kültür merkesi (ifl) görevlisinin "bu aralar herkes ispanyolca’ya yöneldi, o yüzden fransızca öğrenme meraklısı azaldı" yorumunu aldığı dil” [E538- pano, 6.11.2014]

şeklinde söylemleri bulunmaktadır.

Bununla birlikte, bu ana tema (yansız) kategorisindeki diğer alt temalara kıyasla sayıları çok az (f=2) olmakla birlikte kimi sözlük yazarlarının Fransızca zamanlarla ilgili bilgiler verdikleri:

“bu dilde fiiller, tam 16 zaman ve kiple çekilir. haber kipi (indicatif), emir kipi (impératif), istek kipi (subjonctif), şart kipi (conditionnel), mastar (infinitif), ortaç (participe), ulaç (gérondif); şimdiki zaman (présent), geçmiş zaman (prétérit), hikâye birleşik zaman (imparfait), gelecek zaman (futur), şartlı (conditionnel), görüş - bitmişlik (parfait), çatı - aktif (actif), edilgen (passif), dönüşlü (réfléchi) [...] [E530- zaman sokaklarda kayboluyordu, 26.09.2014],

cümle vurgularının nasıl yapılması gerektiğine dair açıklamalarda buldukları:

“sabit bir kelime vurgusuna sahip değildir, kelimeler cümledeki yerlerine göre vurgulanırlar. buna göre aynı kelime bir cümlede son hecesinde vurgu taşıyabilirken bir diğer cümlede vurgusuz kalabilir. konuşmacının tercihi, bağlam veya pragmatik bir ihtiyaç nedeniyle özel

olarak cümlelerin bir ögesi/hecesi vurgulanmıyorsa normalde vurgulama cümleciklerinin son heceleri vurguyu taşır [...]” [E546- niye diye sorma bilmiyorum, 18.01.2015],

Fransız ve frankofon edebiyatı hakkında örnekler sundukları: “(bkz: fransız edebiyatı) (bkz: belçika edebiyatı) (bkz: isviçre edebiyatı) (bkz: lübnan edebiyatı)” [U196- la paz, 13.11.2010], **Frankofonların bu dil üzerindeki etkilerinden bahsettikleri:** “afrikalıların, fransız halkına göre daha aksanlı konuştuğu dil. ayrıca kuzey afrikalıların konuşma şekli bir fransız gibidir. yani anlayamazsın karşıdaki tunuslu mu, faslı mı diye” [U150- la paz, 31.12.2009], Fransızcanın **kökene hakkında bilgilendirme yaptıkları:** “latince kökenli bir dil. fransızlar dillerini latinlerden, isimlerini germanlerden, tiplerini de kelt yığınlarından alır” [U273- gaspirali, 14.09.2011], **Türk şarkıcıların Fransızcayla olan bağlarını dile getirdikleri:** “bir bariş manço şarkısı (bkz: ce sera le temps) evet ilk yayınlandığında kaset kapağında bu isim varmış” [İ32- talisman, 24.02.2007] ve son olarak Fransızcada **istisnai çok sayıda kuralın olduğuna dair görüşler bildirdikleri:** “her kuralının mutalaka birkaç tane istisnasının da olduğu dil” [İ25- erc, 09.09.2006] girişleri de yer almaktadır.

Ayrıca, bu ana tema kategorisinde son olarak birer sıklıkla (f=1), yazarların bu dilin Türkiye'nin bazı turistik bölgelerinde az çok konuşulduğuna dair bilgi verdikleri: “efes'teki nerdeyse tüm satıcıların çat pat bildiği dil” [E377- laroccala, 20.03.2013], **Fransızların kendi dillerinin kurallarına uymadıkları yönünde fikir beyan ettikleri:** “academie française dilde ne kadar zorlukları dayatsa da fransızlar o kadar umursamaz oluyor fransızcaı. artık fransızlar, standart fransızcaı böyle resmi fransızcaı dışlayarak, protesto ederek konuşuyor [...]” [E386- zarp, 18.04.2013], **Türk edebiyatına yansısıyla ilgili örnekler verdikleri:** “(bkz: araba sevdası)” [E126- kerkerte, 05.01.2009], **kurallı bir dil olduğuna dair görüş bildirdikleri:** “öyle bir dil ki istisnaların bile kuralları vardır” [U266- fenasi rinlerim, 21.08.2011], **filmlerde kullanılan bir dil olduğunu söyledikleri:** “matrix serisinde lambert wilson'ın canlandırdığı merovingian'ın neo ve tayfası ile muhabetlerinde sıkça kelimeler kullandığı dil

[...]” [İ13- chixculub, 29.03.2006] ve son olarak çekici bir dil olduğunu savladıkları: “genel olarak seksi dil lakabına sahip olan, günümüzde bu özelliğini Fransız aksanıyla İngilizce konuşan seksi Hollywood aktörleriyle yaşatmaya devam ettiren dil [...]” [İ14- semekkes, 29.03.2006] tarzında söylemleri de mevcuttur.

5.5. İronik söylemler

İronik söylemler teması da yine TDK Sözlüğü (2021)’nün: “söylenen sözün tersini kastederek kişiyle veya olayla alay etme” tanımı temel alınarak oluşturulmuştur. Bu bağlamda, derlem dâhilinde sözlük yazarlarının Fransızcaya ilişkin *ironik*, bir başka deyişle alaycı görüşlerinin yer aldığı toplamda 24 alt tema tespit edilmiştir, bunlar da alt başlık ve sıklıklarına göre aşağıda Tablo 6’deki gibi sınıflandırılmıştır.

Tablo 6. İronik söyleme dair alt temaların dağılımı

İronik söyleme dair alt temalar	Girdi kodları	f
1. Telaffuzla ilgili ironi	E06, E25, E57, E68 , E72, E92, E108, E112, E114, E134, E137 , E143, E153, E189, E196, E227, E281, E349, E350, E357, E367, E387, E413, E422 , E451, E554, E587, E592, E782, E957, E1044, E1205, U06, U19, U55, U61, U63, U89, U110, U145, U157, U168 , U181, U186, U239, U301 , U313, U333, U351, U378, U379, U383, U450, U494, U519, U581, U586, U614, U616, U623, U628, U637, İ28, İ44, İ57, İ58, İ97, İ156, İ157, İ158, İ185, İ257, İ286, İ295, İ310	75
2. Zor bir dil olmasıyla ilgili ironi	E119, E120, E186 , E203, E378, E544, E643, E933, U64, U70, U262, U530	12
3. Kelimelerin yazıldıkları gibi okunmadığıyla ilgili ironi	E38, E68 , E97, E542, E596, U287, U425, U489 , İ104, İ110, İ292	11
4. Kibar bir dil olmasıyla ilgili ironi	E137 , E238, E518, E1046, U334, U390, İ29, İ246	8
5. Fransızcadan Türkçeye geçen kelimelerle ilgili ironi	E354, E470, E1012, U75, U168 , U253	6
6. Sayı sisteminin saçma ve karmaşık olduğuna dair ironi	E69, E240, E458, E677, E783	5
7. Artikellerin (tanımlıkların) zor ve karmaşık olduğuna dair ironi	E913, U320, İ19, İ122	4
8. Konuşmanın zorluğuyla ilgili ironi	E186 , E262, E575	3
9. Kimi yönlerden İngilizceyle benzerlik ve farklılık yönünden ironi	E284, E293, E536	3
10. Çekici bir dil olmasıyla ilgili ironi	U76, U93, U226	3
11. Kaba bir dil olmasıyla ilgili ironi	E285, E422 , U301	3
12. Açık bir dil olmamasıyla ilgili ironi	E115, E121	2
13. Havalı bir dil olmasıyla ilgili ironi	E979, U131	2
14. Taklit edilebilmesi kolay bir dil olmasıyla ilgili ironi	E252, E525	2

15. Eş sesli kelimelerin anlam karmaşasına yol açmasıyla ilgili ironi	E68, U144	2
16. Cinsiyetçi bir dil olmasıyla ilgili ironi	E147	1
17. Cümledeki ulamaların fazla olmasıyla ilgili ironi	E273	1
18. İstisnaların dili olmasıyla ilgili ironi	E465	1
19. Bazı zamanların zor olmasıyla ilgili ironi	E531	1
20. Fransızların kompleksli olmasıyla ilgili ironi	E19	1
21. Fransız halkının kendi dilleri konusunda tutucu olmasıyla ilgili ironi	U96	1
22. Bazı kelimelerin sık kullanımıyla ilgili ironi	U489	1
23. Türkiye’de Fransızca öğretilme tarzıyla ilgili ironi	İ180	1
24. Bazı kelimelerin yazılışlarında değişiklikler olmasıyla ilgili ironi	İ305	1
Toplam		149

* Siyah işaretlenmiş girdilerde birden fazla söyleme ulaşılmıştır.

Yukarıda Tablo 6’da görüldüğü gibi *ironik* ana tema çerçevesinde sözlük yazarlarının Fransızcaya dair toplam 139 girdisinde 149 *ironik* söylemine ulaşılmış ve söz konusu söylemler de 24 alt tema şeklinde sınıflandırılmıştır. Bütün bu söylemler içerisinde yazarların en sıklıkla (f=75) Fransızcanın “*telaffuzuyla*”¹⁸ (sesletimiyle) ilgili *ironik* söylemleri dikkat çekmektedir. Örneğin; **E112** kodlu girdinin yazarı: “*konusurken ne kadar çok "ööö..." denilirse, o kadar iyi konuşulduğu düşünülen dil*” [felfelek, 16.12.2007] diyerek Fransızcada en fazla telaffuz edilen seslerden olan “ö” ile alay ederken, benzer şekilde **U06** kodlu girdinin yazarı ise: “*comment appeles tu? şeklinde karşınızdakinizin adını sorabileceğiniz, je m'appel hede hödö diye de cevap verebileceğiniz, bir avrupa ülkesi olan fransa'nın resmi dili*” [speechbubble, 24.02.2006] söylemiyle Fransızcanın sesletim özelliğine *alaycı* yaklaştığı anlaşılmaktadır. Bununla birlikte, **İ295** kodlu yorumda başka bir yazar, Fransızca kelimeleri telaffuz etmenin “boğaz ağrısına sebep olacağı” şeklinde bir ifade kullanarak bu dilin sesletimsel özelliklerini adeta *alaya* aldığı

¹⁸ İronik (alaycı) ana tema bağlamında sözlük yazarları, Fransızcanın hangi dilsel ya da kültürel özelliğini alaya alıyorsa, bu ifadeler tırnak içerisinde verilerek vurgulanmaya çalışılmıştır.

anlaşılmaktadır: “*öğrenmeye başlamadan önce gırtlak kaslarının geliştirilmesi şiddetle tavsiye olunur, iki gün öğrenmeyi denedikten sonra 1 hafta boğaz ağrısı çekmeniz kaçınılmazdır* [İ295-efe talha, 22.08.2015].

Diğer yandan, ilgili ana tema kapsamında sıklık bakımından ikinci sırada ise kimi sözlük yazarlarının Fransızcanın “*zor*” **bir dil olmasına** (f=12) dair alaycı (ironik) görüşleri yer almaktadır. Örneğin; **E643** kodlu girdide yazar: “(bkz: *je suis turc*) (bkz: *je suis treize ans*) on üç yaşında kaldığım dildir efendim” [pantolon, 21.04.2016] söylemiyle Fransızcada sadece “je suis turc” (Türk’üm) ve “je suis treize ans” (on üç yaşındayım) ifadelerini öğrendiğini belirtirken, **U64** kodlu girişin yazarı da: “*fransızca konuşmaları/dinlemeleri yazıya dökmeye çalışmak ayrı bi' beyin cimmastiği ayrı bi' gözyaşı sebebi* [endüstriyel siyah, 01.03.2008] ifadesiyle Fransızcanın zor bir dil olduğunu *alaycı* bir yolla dile getirmektedir.

İronik ana tema doğrultusunda sözlük yazarlarının **E542** kodlu giriş örneğinde olduğu gibi, Fransızcada *kelimelerin “yazıldıkları gibi okunmadığı”*na (f=11) yönelik söylemleri de bulunmaktadır: “*harfleri kurabiye canavarı gibi kullanan dil. harflerin yarısından çoğu konuşurken atılıyor adeta*” [E542-alyans, 29.11.2014]. Benzer bir görüşle, **U287** kodlu girişin yazarı ise Fransızcadaki harflerin çoğunun yazıldığından farklı okunduğunu vurgulayarak Fransızları, yazıldığı gibi okunan alfabe oluşturmadıkları için *alaya* aldığı görülmektedir: “*yazılan harflerin birçoğunun okunmadığı dil. keşke onların da aklına gelseymiş yazıldığı gibi okunan bir alfabe. eee herkeste türk zekası yok tabii*” [U287- dilci, 18.03.2012]. Ayrıca, **İ292** kodlu başka bir söylemde de diğer bir yazar, Fransızcanın yazılışıyla okunuşu arasındaki farklılıklardan dolayı bazı zorluklar meydana gelebileceğini *ironik* bir şekilde ifade etmektedir: “*bu dili bilmeyip fransa'ya gidecek olanlar mutlaka telefonlarına sesli tercüme uygulamasını yüklemelidir yoksa çeviride çıkacak yazıyı okumak için cerrahi müdahaleye ihtiyaç duyabilirler*” [İ292- lancelotti, 18.08.2015].

Diğer yandan, bu kategori bağlamında değerlendirilen bir başka alt başlıkta ise Fransızcanın “*kibar*” **bir dil olmasına** (f=8) değin ironik söylemler yer almaktadır. Öyle ki, **E1046** kodlu girdi örneğinde olduğu gibi yazar, Fransızcanın bu yöndeki düşüncesini *ironik* bir biçimde dillendirmektedir:

“bir ğ'ler silsilesidir, bitmek bilmez. arada da ö'ler vardır. ğöğöğö yani. fransa'da aç kalmamak için bonjur, mersi ve orvuvar sözcüklerini bilmek ilk aşamada yeterlidir. geri kalanını işaret diliyle de çözebilirsiniz. bu üç kelimenin üçünü de kullanmanızı beklerler yalnız, türkiye'deki gibi isteğe bağlı değil. otobüse binince şöföre insan gibi bonjur diyeceksiniz mesela, ya da fırına gidip iki ekmek ver şuradan diyeceksen bonjurla başlanır söze. hiçbiri bıkmaz bonjur lafını duymaktan. bonjursuz başlanan cümleleri dinlemezler, ya duymazdan gelir ya da direkt trip atabilirler, aç ve susuz kalırsınız, bilginiz olsun [...]” [**E1046**- cevirmen, 08.02.2020].

Bunun yanı sıra, **U334** kodlu girişin yazarı da Fransızcada nesnelere dışıl olduğunu göstermek için kullanılan “la” artikelinin “kibarlık” olarak addedildiğini ancak Ankara’da yöresel bir seslenme ifadesi olan “la” kelimesinin ise “kabalık” olarak algılandığını *alaycı* bir dille ifade etmektedir: “*aklıma gelen en iyi söz; fransız la diyince kibar, biz la diyince angaralı oluyoruz* [**U334**- asosyalice, 25.06.2013]. Benzer şekilde, **U246** kodlu söyleminde: “*konuştuğumda kendimi şekilden şekile sokmuşum hissi yaratan dil. böyle bi hanım hanımcık tavırlar. samimiyetten uzak. burundan nazal yapmalar falan*” [siyahbeyaz aşkı paylaşamadık, 03.05.2014] diyen yazar da Fransızca konuşurken kibar tavırlara büründüğünü ancak samimi olmayan davranışlar da sergilediğini *alaycı* bir yolla dile getirmektedir.

Diğer yandan, *ironik* ana tema çerçevesinde kimi yazarların “**Fransızcadan Türkçeye geçen**” **kelimelere dair söylemleri** (f=6) de dikkat çekmektedir. Örneğin; **E1012** kodlu girişin yazarı: “*dilimizde o kadar çok fransızca kökenli kelime var ki öğrenirken kendimi fransız sömürgesi gibi hissediyorum*” [ganbatte, 19.12.2019] ifadesiyle Fransızcadan Türkçeye çok

fazla kelime geçtiği için neredeyse Fransızca konuştuğunu belirtirken, **U253** kodlu söylemde ise başka bir yazar bazı Fransızca kelimelerin Türkçe karşılıklarının ilginçliğine değinerek bu durumu “petit beurre” örneği üzerinden alaya almaktadır: “*bir arkadaştan aldığım bilgiye göre (abuk sabuk merakım sonucunda) petitbeurre bisküvinin anlamı minik yağcık, küçük tereyağı gibi bir anlama gelmekte imiş. ilginç doğrusu. bisküvide bile kullandığımız bir dil olduğuna göre gerekli bir dil sanırsam*” [**U253**- ucaolimbera, 30.06.2011].

İlgili ana başlık kategorisindeki bir diğer alt başlık ise sözlük yazarlarının Fransızcada **sayı sisteminin “saçma” ve “karmaşık” olduğuna** (f=5) yönelik *ironik* girişleridir. Şöyle ki **E240** kodlu söylemin yazarı: “*kafadan carpma toplama falan yapmadan '90' (yaziyla: doksan) denemeyen lisan. (bkz: quatre vingt dix)*” [no avalon, 11.10.2011] deyişiyse Fransızcada sayı sisteminin farklı olduğunu ve “90” sayısının “seksen artı on” şeklinde söylendiğini belirterek bu durumu somutlama yoluna gittiği anlaşılmaktadır.

Bu ana tema altında **E913** kodlu söylem örneğinde olduğu gibi Fransızcada **artikellerin (tanımlıkların) “zor” ve “karmaşık” olduğuna** (f=4) dair *ironik* söylemlerin de yer aldığı görülmektedir: “*cinsiyet duyarlı fransızcanın etkisiyle türkçe okunan bir entryde takip edilen suserin bahsettiği kuzenin cinsiyetini anlamak için entry birkaç kez tekrar okunur sonra jeton düşer. bu suserin dışında bilenemeyecektir*” [**E914**- bakalim, 15.04.2019]. Benzer şekilde, **İ122** kodlu söylemin yazarı da: “[...] *eril-dişil kelimeler yüzünden abilerin öğrenmeyeceği dildir. erkeklerin dişil kelime kullanması caiz değildir büyük ihtimalle* [de blauwe kwaan, 14.08.2010] diyerek, özellikle Fransızcada dişil (feminen) kelimeleri erkeklerin öğrenemeyeceğinin ironisini yapmaktadır.

Öte yandan, ironik ana tema kapsamında sözlük yazarlarının **Fransızca konuşmanın “zorluğunu”** (f=3): “[...] *iş yerinde ilk zamanlar, video konferansa katıldım arkadan dinliyorum, arada eleman çinko(zinc) filan diyor sanıyorum, hayır iş gereği deme ihtimali de var.. meğerse eleman 'i think' diyormuş. he jö he*” [**E575**- icindeyimsanki, 20.07.2015], bu dilin

kimi yönlerden İngilizceye “benzediğini” ama kimi yönlerden ise İngilizceden “ayrıldığını” (f=3): “öğrenmeye başladıktan sonra, ingilizce'deki her kelimenin "aa bu buradan mı geliyormuş?" geldiği dil. aynı şey osmanlı türkçesi öğrendikten sonra da türkçe'ye olmaktadır. bundan mütevellit, insana sürekli ölü bir dili öğreniyormuşsun hissi verir” [E293- oorleef, 28.04.2012], “çekici” bir dil olduğunu (f=3): “bir erkeğin bilmesi durumunda kısmetinin çok açılacağına işaret eder” [U226- adana turuncudur, 08.03.2011ve ayrıca “kaba” bir dil olduğunu (f=3): “bir fransız, keyfi yerinde bir bebege gidip yuzune karsi, fransızca ve dogru bir aksanla, 'restaurant' desin, o bebek aklamaya baslamazsa ben de hicbir sey bilmiyorum. dalgin bir anima denk gelince ben bile korkuyorum yahu” [E285- hapsuruk, 20.03.2012] ve “öğrendikçe hevesinizin kaçabileceği kadar girift bir dildir.o büyüü dil size bir anda at kişnemesi kadar kaba gelebilir” [U301- birdahabanabenzemeangel, 10.07.2012] ironik bir şekilde ifade ettikleri görülmektedir.

Bütün bunların yanı sıra, bu ana tema çerçevesinde yazarların ikişer sıklıkla (f=2) dile getirdikleri, Fransızcanın; çok “açık” bir dil olmaması: “problem kelimesinin artikelinin maskülen olduğu*, buna karşılık çözüm kelimesinin artikelinin feminen olduğu* dil. hafiften bir ayar vermiş gibi geldi ya bana, bilemiyorum” [E121- o s c a r, 18.10.2008], “havalı” bir dil olması: “havalı aristokrat üşengeçler grubu olarak fransça dediğimiz dil. anşante ile cote d'azur bizim rutinimiz [...] fransız yengemin solundaki fulya teyze'min fransızca öğretmeni monsieur jak, önlüklü şişman kadın ermeni yayacığım arusyak'tır [...]” [E979- ibisile, 25.10.2019], taklit edilebilmesi “kolay” bir dil olması: “taklit edilmesi en kolay dil. misal ben bazen mavi keten gömleğimi giyip saçlarımı taradıktan sonra tek kelime fransızca konuşmadan kendi kendime fransızca konuşabiliyorum ayna karşısında çok değişik oluyor. evet” [E252- syd, 22.11.2011] ve bu dilde “eş sesli” kelimelerin anlam karmaşasına yol açması: “ [...] hiç fransızca bilmeyen bir insan bir fransız'ın söylediği,aslen farklı olan iki lafi,aynı olarak algılayabilir.taklit etmeye çalışır,ama fransız arkadaşımızdan,doğru

söylediğine dair onayı asla alamaz [...]” [E68- fragman, 08.06.2005] türünde ironik söylemleri de yer almaktadır.

Son olarak, ironik ana tema kapsamında sözlük yazarlarının birer sıklıkla (f=1) Fransızcanın “cinsiyetçi” bir dil olduğu: “centilmen olduklarını iddia eden ve bekaret kemerini icat eden bir milletin, 1000 kişilik bir topluluğa seslenirken "o toplulukta sadece bir tane erkek var" diye "beyler" şeklinde seslenmek etmek zorunda oldukları dil” [E147- humanistyamyam, 26.01.2010], cümledeki “ulamaların” fazla olduğu: “ulama konusunda aşmış dil.harf harf değil, kelime kelime bazen cümle cümle ulıyo adamlar” [E273- a t k, 11.02.2012], “istisnaların” dili olduğu: “je ne sais pas" için, jö ne se pa dersin yavaş yavaş.ama buna direkt jösepa hatta abartıp şöpa diyenler de var..işte, ne yaparsın.başta normal görünüp sonradan istisnaların da istisnası çıkartacak olan dil” [E465- morrissey of the smiths, 21.12.2013], bazı zaman çekimlerinin “zor” olduğu: “en baba zamani subjonctif plus-que-parfait'dir. bunu kullanma fırsatı zaten fazla bulunmuyor, bulup da kullanmayan, kullanıp da doğru kullanamayan bizden degildir. j'avais chéri la probabilité que vous eussiez usé du subjonctif plus-que-parfait. (yazar burada bir sozluk kalibini kullanmistir:)” [E531- resneli geyik, 27.09.2014], Fransızların “kompleksli” oldukları: “[...]fransa için de francophonie bahanesiyle bir milletler topluluğu oluşturmuş olma kompleksini tatmin etme metası olarak kullanılan dil” [E19- tarator, 21.06.2002], Fransız halkının kendi dilleri konusunda “tutucu” oldukları: “fransa hükümetinin ülke sınırları içine kimseyi sokmadığı, soksada asla çalışma izni vermediği dil” [U96- felatun, 04.03.2009], bu dilde bazı kelimelerin “çok sık” kullanıldığı: “bir fransız görürseniz günün birinde, donk diyin geçin bu şahsa, ulan bir kelime 7 den 70 e herkesin mi dilinde olur? sağım donk, önüm donk, arkam donk, gına geldi artık. anlamı için; (bkz: therefore)” [U489- delismen, 28.01.2016], Türkiye’de Fransızcanın “çok iyi” öğretilmediği: “şimdi ben 'la violence'ı biliyorum diye fransızca biliyor mu oluyorum? nasıl bir eğitim sistemimiz var? [İ180- heydostumgitdekendinibecer, 12.04.2012] ve son olarak **kimi**

“noktalamaya işaretlerinde” bir takım değişiklikler olduğu: “yeni eğitim reformu sırasında i’lerin û’ların şapkaları uçurularak Fransızlar bir gecede cahilleştirilmiştir. bu değişiklikler en çok tükenmez kalem endüstrisine darbe vuracak. zira artık pique-nique değil picnic yazılabilecek. oignon yerine ongon, ph’lar f olarak yazılabilecek” [İ305- dumrul, 04.02.2016] yönünde de ironik girdileri bulunmaktadır.

5.6. Diğerleri: Yukarıda da belirtildiği gibi derlemdeki toplam 2215 ham girdiden 123 tanesinin araştırmanın amacıyla doğrudan örtüşmediği belirlenmiştir. Bu sebeple, söz konusu girdiler çözümlenmeye dâhil edilmeyerek **“diğerleri”** (Tablo 1) şeklinde ayrıca başlıklandırılmıştır. Şöyle ki **E1150** kodlu giriş örneğinde görüldüğü gibi sözlük yazarının: *“elimde fra-fra sözlük var isteyene veriyorum”* [samimi yazar, 14.09.2020] ifadesinden (söyleminden) Fransızcaya dair herhangi bir görüşüne, duygusuna ya da düşüncesine ulaşamamıştır. Benzer şekilde, **U177:** *“okan bayülgenin hava olsun diye "bilmediği" dil”* [ginnungagup, 06.05.2010] ve **İ160:** *“fransız bir dildir. az biraz franlıca olanları daha iyi”* [adnan kemal rahatkan, 01.10.2011] kodlu girdilerdeki söylemlerinde de yazarların, Fransızcaya değin herhangi bir algısı belirlenememiştir. Böylelikle çözümlenme aşamasında bu türden anlam belirsizlikleri içeren girişler (söylemler) çalışmanın amacına yönelik kesin sonuçlar elde edilmesine imkân tanımayacağı düşüncesiyle sürece dâhil edilmemiştir.

Çözümlemeler neticesinde sözlük yazarlarının Fransızcaya değin en çok *olumlu* görüşlerini, duygularını ve düşüncelerini yansıtan söylemlerine rastlanmaktadır. Böylelikle, girdilerinden (söylemlerinden) de anlaşıldığı üzere; Fransızcanın *sevildiği ve öğrenilmek istendiği, dinlemesinin ne denli keyif verdiği ve kulağa hoş geldiği, adeta müziğin dili olduğu, çekiciliği, diğer diller bilindiği takdirde öğrenilmesinin kolaylığı, kültürel birikime katkı sağlamasının yanı sıra bu dilin kadınlara çok yakıştığı, sadece filmleri yüzünden bile Fransızcanın sevildiği* ve aynı zamanda *düşünce gücünün gelişimine katkı sağladığı* türünden söylemler (yorumlar) yer almaktadır.

Diğer yandan, sıklık olarak ikinci sırada ise sözlük yazarlarının Fransızcaya dair *olumsuz* algıları gelmektedir. Bu bağlamda, Fransızcanın *öğrenilmesi ve telaffuzunun oldukça zor olduğu, gereksiz harfler içerdiği, yazıldığı gibi okunmadığı* hatta bu dilin *kaba ve itici olduğu* ifade edilmektedir. Ayrıca bu kategoride kimi yazarların; Fransızcada *harflerin yazıldığı gibi okunmadığını ve fiil çekim kurallarının zor olduğunu*, bu dilin *istisnai çok fazla kural içerdiğini ve İngilizce telaffuzu olumsuz etkilediği* yönünde söylemlerde buldukları da görülmektedir.

Sözlüklerdeki girdelerde yazarların Fransızcaya değin öne çıkan bir diğer söylem türü ise Fransızcanın aynı anda hem *olumsuz* hem de *olumlu* olarak algılandığı söylemlerdir. Bu bağlamda, Fransızcanın *öğrenilmesi zor olmasına rağmen güzel ve zevkli bir dil olması, zor olsa da kimi yazarlar tarafından öğrenilmek istenmesi, öğrenilmesinin ilk aşamasında zorlayıcı olması fakat ilerleyen seviyelerde kolaylaşması* ayrıca *öğrenilmek istenen ancak telaffuzu zor bir dil olması* şeklinde tek bir söylemde yazardan yazara değişebilen göreceli aynı anda hem olumsuz ve hem de olumlu olabilen ya da tam tersi görüşler belirtilmektedir.

Bununla birlikte, sözlük yazarlarının Fransızcaya dair *yansız* (nötr) yorumlarda buldukları girdiler de saptanmıştır. Bu türden söylemlerinde yazarların, *Fransızcanın nasıl bir dil olduğu* hususunda görüşler bildirmeleri ve *kendilerince bilgiler vermeye çalışmaları, hangi çalışma kaynaklarının bu dili öğrenme ve geliştirmede yardımcı olacağına* dair öneride bulunmaları, bunun yanı sıra diğer sözlük yazarlarına *Fransızca bildiklerini kanıtlamak istercesine* anlamlı ya da anlamsız kimi Fransızca yorumlar yazmaları ve bu dilin *tarihi ve tarihsel önemi hakkında bilgiler* verdikleri anlaşılmaktadır.

Diğer ana temalarla kıyaslandığında sayıca daha az olsalar da derlemdeki kimi girdelerde yazarların Fransızca'yı bazı özelliklerinden dolayı *alaya aldıklarına* dair *ironik* söylemlerine de rastlanmaktadır. Söz konusu girdelerde yazarların, Fransızcanın *telaffuz* (sesletim) özelliğini “komik” ve “saçma” bulduklarını, bu dilin “zorluğunu”, “kelimelerin

yazıldıkları gibi okunmadığını”, “kibar” bir dil olduğunu, sayı sisteminin “garipliğini” ayrıca artikellerin (tanımlıkların) “zorluğu” ve “karmaşıklığı” türünden söylemleri *ironik* bir şekilde dile getirdikleri görülmektedir.

Son olarak, çalışmanın yöntem kısmında belirtilen zaman aralığında (19.08.1999-30.12.2020) her üç sözlükteki girdilerin tamamı (f=2215) incelendiğinde, sayıları diğer söylemlere kıyasla çok az (f=123) olan kimi girdiler ise araştırmanın amacıyla uyuşmadığından ayrı bir başlık altında (*diğerleri*) sınıflandırılarak çözülemeye dahil edilmemiştir.

VI. BÖLÜM

TARTIŞMA

Çalışmanın bu bölümünde, araştırmaya konu olan *Ekşi Sözlük*, *Uludağ Sözlük* ve *İnstela*'daki Fransızcaya dair girdilerin tek tek çözümlenmesi neticesinde elde edilen bulgular (söylemler), bir önceki bölümdeki verilmiş sırasına göre tartışılmıştır.

6.1. Olumlu söylemler

Kuruldukları günden, 30.12.2020 tarihine kadar bu platformlarda sözlük yazarlarının Fransızcaya dair oluşturdukları söylemleri (girdileri) incelendiğinde, toplamda 2215 ham girdinin 555'inde *olumlu* söyleme ulaşılmıştır. Sözü edilen söylemlerin yarısından biraz fazlası (%55,8) *Ekşi Sözlük*'teki, yaklaşık üçte birlik kısmı (%31) *Uludağ Sözlük*'teki ve kalan %14'lük kısmı ise *İnstela*'daki söylemlerden meydana gelmektedir (Bölüm V- Tablo 1).

Tablo 2'de de görüldüğü üzere sözlük yazarlarının *olumlu* söylemlerinin büyük bir kısmında (f=132) Fransızca'yı beğendikleri için öğrenmek istediklerine dair söylemlerde buldukları görülmektedir. Şöyle ki bu girdilerde yazarlar genellikle, Fransızcanın hala dünyanın en önemli dillerinden biri olduğunu, gerek sanat ve edebiyat, gerek diplomasi gibi birçok alanda gelecekte bu dili kullanmayı düşündükleri için öğrenmek istediklerini ifade etmektedirler. Fransızca, Özgür (2020)'ün de ifade ettiği gibi günümüzde dünya genelinde her ne kadar yerini İngilizceye bırakmış gibi görünse de *Birleşmiş Milletler* (BM-1945), *Avrupa Birliği* (AB-1992), *Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü* (NATO-1949) ve *Uluslararası Olimpiyat Komitesi* (1894) gibi dünya genelindeki büyük örgütlerin ve *Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi* (AIHM-1959), *Uluslararası Ceza Mahkemesi* (UCM-2002), *Uluslararası Adalet Divanı* (UAD-1945), *Avrupa Adalet Divanı* (AAD-1952) ve *Uluslararası Deniz Hukuku Mahkemesi* (UDHM-1982) gibi uluslararası mahkemeler sisteminin de resmi dillerinden biri olma özelliğini korumaktadır. Bununla birlikte, Fransa'nın yanı sıra Akdeniz, Afrika, Asya ve Kuzey Amerika kıtalarının bazı bölgelerde ağırlıklı olarak Fransızca konuşulmakta olup, dünyanın

çeşitli bölgelerinde de iş dünyasının tercih ettiği dillerden biridir. Ayrıca, sanat, turizm ve moda gibi pek çok alan ve akademik dünyada günümüzde Fransa önemli bir konumdadır. Böylelikle, sözlük yazarlarındaki söz konusu *olumlu* algının bütün bu gerçeklerle örtüştüğü söylenebilir.

Diğer yandan, bu ana başlık bağlamında sıklık olarak fazla olması bakımından dikkat çeken bir başka alt söylem teması ise Fransızcanın *dinlemesi keyifli ve kulağa hoş gelen bir dil* (f=97) olduğu tarzında girdilerdir. Bu doğrultuda yazarlar, bu dilin melodisinin güzel olduğuna ve konuşmaları dinlemenin oldukça keyifli olduğuna dair düşüncelerini ifade etmektedirler. Ancak Develey (2018)'in de dile getirdiği üzere Fransızca, her ne kadar birçok “erdemli” olan bir dil olsa da çok da müzikalitesi olmayan bir dildir. Ayrıca, İtalyanca veya Portekizcedeki gibi çok açık sesli harflerden oluşan büyük bir zenginliği olmadığı için de ritmi neredeyse düzenlidir. Başka bir ifadeyle, bir melodiden çok, bir söz dizimidir. Benzer şekilde Pennel (2019) ise Fransızcanın düz bir melodisinin olduğunu belirterek Voltaire (1694-1778)'e atfen, bu dilin diğer Avrupa dillerinden daha az vurguya sahip olduğunu belirtmektedir. Telaffuz açısından daha durağan bir aksanı tercih eden standart Fransızcada da doğal olarak müzikalite kendini çok belli etmemektedir. Öte yandan, Fransızca ve Almanca konuşulan İsviçre ve diğer Afrika ülkelerinde, yerel dillerde Fransızca aksanların çok fazla vurgulu olması da dilin müzikalitesini arttırmaktadır. Sonuç olarak, Fransızcanın melodik bir yapıda olduğu düşüncesi, yukarıda da ifade edildiği gibi her ne kadar çok geçerli bir durum gibi görünmese de sözlük yazarları örnekleminden hareketle, Türk halkı nezdinde bu dilin dinlemesi keyifli ve kulağa hoş geldiği yönündeki algı da bir gerçektir.

Olumlu ana tema çerçevesinde sözlük yazarlarının, Fransızcanın *sevilen bir dil olduğuyla* (f=82) ilgili söylemleri de sıklık bakımından oldukça fazladır. Bu tarz girdilerinde yazarların, Fransızcanın müzik ve filmleri güzelleştirdiğini ve bu dili öğrendikçe daha çok keyif aldıklarını belirten söylemlerine rastlanmıştır. Bu doğrultuda, *Fransa, Yeni Zelanda, Cook Adaları ve Samoa Büyükelçiliği*'nin de ifade ettiği gibi Fransızca, sanılanın aksine zor bir dil

değildir. Pek çok dilbilgisel ve sesletim kuralının kesin olmasının yanında zengin bir dil olması da ayrıntılı kurallarını açıklamak için yeterlidir. Ayrıca, birkaç dersten sonra çok hızlı bir şekilde bu dilde iletişim kurabilmek de mümkündür. Diğer yandan, Fransızca öğrenmenin birçok eğlenceli yolu bulunmakla birlikte “yumuşak” ve “romantik” bir dil olduğu için de öğrenenler tarafından beğenilmektedir (Ambassade de France, en Nouvelle Zélande aux îles Cook et aux Samoa, 17 bonnes raisons d’apprendre le français, 2021).

Fransızcanın aynı zamanda **müziğin dili** (f=47) olduğuna yönelik bir algının da bu ana başlık etrafında sıklıkla dile getirilmesi dikkate değer başka bir durumdur. Bu bağlamda yazarlar Fransızca şarkıları, özellikle de “rap” tarzını dinlemekten keyif aldıkları için bu dili öğrenmek istediklerini ya da öğrenmeye başladıklarını dile getirmektedirler. Söz konusu durum, Pennel (2019)’in da belirttiği gibi rap, slam ve hatta caz müziğinin 1940’lı yıllardan başlayarak günümüze değin Fransızcaya ritim kazandırmada etkin bir rol oynamasından kaynaklanabilir. Şöyle ki özellikle Fransızcadaki tekdüzeliğe karşı bir eğilim olduğu düşünülen “rap” türünün, aynı zamanda bu dile bir ritim de kazandırdığı varsayılmaktadır. Bunun en çarpıcı olgularından biri ise bir tür sokak aksanı olan ve “banliyö” (Fr. banlieu) olarak adlandırılan konuşma türünün ortaya çıkmasıdır. Bu tür aksanlar, diğer bir ifadeyle “banliyöler”, yalnızca belirli bir argodan ibaret değil, aynı zamanda standart dilden belirgin bir şekilde ayrılan bir ritim de üreterek ve monoton bir ritmi gerçek anlamda ihlal ettiği varsayılarak, Fransızcaya gerçek bir müzikalite özelliği kazandırmaktadır. Hatta en vurgulu standart ifadeler dahi bu müzik türü sayesinde öne çıkmaktadır. Böylelikle büyük müzik platformlarında Fransa’daki en popüler tür halini alan ve “durağan” olarak addedilen Fransızca’yı sarsarak bu müziği icra eden şarkıcıların şairler gibi görünmelerine vesile olmuştur.

Fransızcanın **çekici bir dil** olduğuna dair alt başlık da sıklık bakımından oldukça fazla olması (f=33) nedeniyle dikkat çekmektedir. Öyle ki bu girdilerinde yazarlar, Fransızcanın gerek sesletim (telaffuz) özelliğinden gerek romantik olmasından dolayı “çekici” bir olduğuna

işaret etmektedirler. Bu bağlamda, ABD merkezli *Hotels.com* adlı İnternet sitesi tarafından düzenlenen 8 bin gezginin katıldığı dünya çapındaki ankette Fransızcanın romantizmi çağrıştırmayı, şiirselliği ve kibar bir dil olması gibi kimi özelliklerinden dolayı “en seksi lisan” olarak seçildiği görülmektedir (Dış Haberler Servisi-Milliyet, 2013).

Diğer yandan, bu kategoride sözlük yazarları tarafından dillendirilen bir başka söylem ise Fransızcanın aksanındaki uyumundan dolayı **romantik bir dil** olarak görülmesi ve aynı zamanda **aşkın dili** (f=29) olarak da kabul edilmesi biçimindedir. Öyle ki yazarlar, zaman zaman Fransızca'yı, sadece romantik bir dil olarak saydıkları için bile öğrenmek istediklerini vurgulamaktadırlar. Aslına bakılırsa, Fransızcanın “romantik” ve aynı zamanda “aşkın dili” olması düşüncesi, 18. yüzyılın sonlarına doğru ortaya çıkan ve Fransız edebiyatının ünlü yazarlardan biri olarak kabul edilen Victor Hugo (1802-1885)'yla birlikte ünlenen *romantizm* (çoşumculuk)¹⁹ akımı sayesinde olduğu söylenebilir. Aynı zamanda bu akımın diğer önemli temsilcilerinden François-René de Chateaubriand (1768-1848), Alfred de Musset (1810-1857), Alfred de Vigny (1797-1863) ve Alphonse de Lamartine (1790-1869) gibi yazar ve şairler de eserlerinde “duygu” ve “coşku” temalarını sıklıkla işleyerek “tabiat”, “ölüm” ve “aşk” gibi konuları ön plana çıkarmışlardır. Böylelikle Aurélie (2016) de belirttiği gibi: “[...] Fransız yazarlar romantik akımdan etkilenerek yaşadıkları zamanın kötü hissini benzersiz şekilde ifade ettikleri için Fransızca da hızla duyguların ve tutkuların dili haline gelmiştir. 21. yüzyılda dahi bu durum geçerliliğini sürdürmektedir” düşüncesi Fransızcanın “romantizmin” ve “aşkın” dili olduğu algısını doğrular niteliktedir.

Bu ana başlık çerçevesinde dikkat çeken bir başka alt başlık ise Fransızcanın “önemli” bir dil olduğu için **öğrenilmesi gerektiğine** yönelik söylemlerdir. Bu doğrultuda kimi yazarlar

¹⁹ Romantizm (Fr. romantisme), 1800 ve 1850 yılları arasında Avrupa'da edebiyat, müzik, felsefe ve sanatı etkileyen ve klasisizme tepki olarak doğan, doğaya ve duygulara önem veren bir akımdır.

Fransa'nın sanat, bilim ve teknoloji gibi alanlarda ileri seviyede olduğunu dolayısıyla Fransızcanın da *bilinmesi gereken bir dil olduğunu* (f=15) vurgulamaktadırlar. Bu bağlamda, Fransa'nın *Avrupa ve Dışişleri Bakanlığı* (Ministère de l'Europe et des Affaires Étrangères) (2021) resmi İnternet sitesine göre Fransızcanın dünyada en çok öğrenilen 5. dil olduğu, 2018'de 132 milyon öğrencinin Fransızca öğrenmekte olduğunu ve Fransa'nın dışında dünya genelinde yarım milyona yakın Fransızca öğretmenin bulunduğunu ve bununla birlikte tüm ülkelerin eğitim sistemlerinde öğretilen birkaç dilden biri olduğu belirtilmektedir. Diğer yandan, Demiryürek (2013, s. 131)'in de vurguladığı gibi Fransızca, hem edebiyat hem de bilim ve fen açısından ayrı bir öneme sahiptir. Fen bilimleri alanında her ne kadar Fransızlar Almanya ve İngiltere kadar ileri düzeyde olmasalar da diğer Avrupa ülkeleri ile kıyaslandığında iyi bir durumda oldukları söylenebilir. Ayrıca Fransızcanın, uluslararası diplomasi/siyaset dili olarak kabul görmesi de bu dilin önemini daha da arttırmaktadır. Dolayısıyla söz konusu bütün bu durumlar, Fransızcanın öğrenilmesi gereken bir olduğu düşüncesi ile örtüşmektedir.

Bununla birlikte, Fransızcanın *diplomasinin dili* (f=13) olduğuna dair genel bir algının varlığı da sözlük yazarlarında Fransızcaya dair bu yönde *olumlu* bir düşünce oluşturduğu varsayılabilir. Şöyle ki yazarlar girdilerinde, Fransızcanın *Avrupa Birliği*'nin resmi dili ve uluslararası kuruluşlarda resmi yazışma dili olması sebebiyle dünyada büyük bir ağırlığı olduğunu dile getirmektedirler. Bu bağlamda Davison (1994, s. 176-177)'nin de ifade ettiği gibi, Türklerin yüzyıllardır Batı ile olan siyasi ilişkilerinde asırlardır diplomasi dili olarak Fransızca'yı seçmelerinin nedeni bu dilin yüzyıllardır Avrupa'da bir diplomasi dili olmasından kaynaklanmaktadır. Özellikle 19. yüzyılda Fransızca tüm dünyada bütün diplomasi dillerinin üzerinde bir dildir. Öyle ki sadece Fransa'da değil aynı zamanda Rusya, Avusturya ve İtalya gibi büyük devletlerin de diplomasisinde iletişim dili olarak kullanılmaktadır. Fransızca ayrıca, *Avrupa Futbol Federasyonları Birliği* (UEFA-1954), *Avrupa Konseyi* (CE-1949), *Avrupa Yayın Birliği* (EBU-1950), *Batı Afrika Ülkeleri Ekonomik Topluluğu* (CEDEAO-1975),

Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü (UNESCO-1945), *Dünya Posta Birliği* (UPU-1874), *Dünya Ticaret Örgütü* (WTO-1995), *Uluslararası Kriminal Polis Teşkilatı* (INTERPOL-1923), *İslam İşbirliği Teşkilatı* (OIC-1969), *Uluslararası Kızılhaç Komitesi* (ICRC-1863), *Latin Birliği* (1954), *Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü* (OECD-1948) ve *Uluslararası Telekomünikasyon Birliği* (UIT-1865) gibi uluslararası kuruluşların da resmi dillerinden biridir. Tüm bunların yanı sıra Fransızca, *Afrika Birliği* (2002)'nin çalışma dili, atletizm, atıcılık, basketbol, badminton, boks, bisiklet, beyzbol, hentbol ve halter gibi *Olimpiyat Oyunları* (1896)'nın da İngilizceyle birlikte resmi dilidir (Ministère de l'Europe et des Affaires Étrangères, 2021). Sonuç olarak, Fransızcanın dünyada uluslararası kurum ve kuruluşların resmi dillerinden biri olmakla birlikte diplomasi dili olma özelliğini de hala koruduğu görülmektedir.

Sözlük yazarlarının Fransızcaya değin *olumlu* görüşleri değerlendirildiğinde, kimi yazarların Fransızca'yı, **edebiyatın dili** (f=11) olmasından dolayı sevdiğine dair söylemleri de tespit edilmiştir. Sözü edilen yazarlar, Fransız şair ve yazarların dünya edebiyatına yön verdiklerini, dolayısıyla eserlerini asıllarından okumak için dahi Fransızca öğrenebileceklerini dillendirmektedirler. Bu bağlamda Fransız yazar ve şairler, roman, şiir ve tiyatro gibi evrensel edebi türlerin gelişimine katkıda bulunarak dünya genelinde pek çok yazar ve şairin de çalışmalarını derinden etkilemiştir. Şöyle ki Vardar (1998)'in da ifade ettiği gibi; 16. yüzyılda Montaigne (1533-1592)'nin *Denemeleri* (Les Essais-1580), 17. yüzyılda ise La Fontaine (1621-1695)'nin *Fablleri* (Les Fables-1668-1694) ve *klasisizm*²⁰ öncülerinden trajedide Racine (1639-1699) ve Corneille (1606-1684), komedide ise Molière (1622-1673)'in eserleri tüm Avrupa edebiyatına etki eder. 18. yüzyılda gelindiğinde ise, Kara (2010, s. 76-82)'nin da vurguladığı üzere Voltaire (1694-1778), Diderot (1713-1784) ve Jean-Jacques Rousseau (1712-1778) gibi Fransız düşünür ve edebiyatçılar *Aydınlanma* hareketine, kır hayatını anlatan romanlarıyla

²⁰ XVII. yüzyılda Fransa'da ortaya çıkan, anlatımda duruluk, açıklığı, doğallığı ve gerçeğe benzerliği ilke olarak benimseyen edebiyat akımıdır.

George Sand (1804-1876)'ın ve macera romanlarıyla da Alexandre Dumas (1802-1870)'nın *romantizme*, 19. yüzyılda ise Gustave Flaubert (1821-1880), Balzac (1799-1850) ve Emile Zola (1840-1902)'nin romandaki *realizm*²¹ akımıyla dünya edebiyatına yön verdikleri görülür. Bununla birlikte, Alıcı (2017, s. 2988)'nin da bahsettiği gibi; Paul Verlaine (1844-1896), Arthur Rimbaud (1854-1891) ve Charles Baudelaire (1821-1867) de şiirde yarattıkları *sembolizm*²² akımıyla Avrupa'da pek çok edebi eserin şekillenmesine vesile olurlar. Ayrıca, 20. yüzyıldaki iki büyük dünya savaşı arasında Louis Aragon (1897-1982) ve André Breton (1896-1966) *gerçeküstücülük*²³ (sürrealizm), Jean Paul Sartre (1905-1980), Simone de Beauvoir (1908-1968) ve Albert Camus (1913-1960) ise *egzistansiyalizm*²⁴ (varoluşçuluk) akımlarıyla Fransa sınırlarının dışına taşarak tüm dünyadaki yazar, çizer, sanatçı ve düşünürleri de ilham olurlar (Brunel & Huisman, 1969).

Diğer yandan, Onuko (2012, s. 211)'nin da vurguladığı gibi Fransız şair ve yazarlar eserleriyle dünya edebiyatına yön verdikleri gibi aynı zamanda toplumsal olaylarda da farkındalık yaratırlar. Örneğin; *İran Mektupları* (Les Lettres Persanes-1721) adlı eserinde Montesquieu (1689-1755), Fransa'daki mahkeme, rejim ve kilise gibi belirli sosyal kurumları eleştirirken, Sartre ise romanlarıyla toplumu cesaretlendirmeye ve özgürleştirmeye çalışır. Böylelikle, bütün bu olgular göz önünde bulundurulduğunda, Fransız edebiyatının dünyada ağırlıklı ve saygın bir yerinin olduğu söylenebilir.

Bunun yanı sıra, kimi sözlük yazarlarının, ***bilindiği takdirde Fransızcanın diğer dilleri öğrenmeyi kolaylaştırdığı*** (f=9) yönünde ***olumlu algıları*** da bulgulanmıştır. Söz konusu söylemlerinde yazarlar, Fransızcanın iyi seviyede öğrenildiği takdirde farklı Romen dillerini

²¹ Edebi eserlerin bir bilim insanının klinik bulgularına benzer nesnel bir bakış açısıyla ortaya konmasını amaç edinen edebi bir akımdır.

²² Semboller aracılığıyla dış çevrenin insan üzerindeki etkilerini ve izlenimlerini anlatmaya çalışan edebiyat akımıdır.

²³ Yöntemli bir araştırma ile deneyi ön planda tutan ve insanın kendi kendisini irdeleyip çözümlemesinde sanatın yol gösterici bir araç olduğunu vurgulayan akımdır.

²⁴ Ruhbilimsel ve kültürel devinimlerin bireysel deneyimlerle birlikte var olabileceğini savunan görüştür.

zorlanmadan öğrenebileceklerini dile getirmektedirler. Şöyle ki Oktavia (2019, s. 185)'nın da belirttiği gibi Fransızca; İspanyolca, Portekizce ve İtalyanca gibi Hint-Avrupa dil ailesinin Romen (Latineden türetilmiş diller) koluna ait bir dildir. Dolayısıyla, Fransızca konuşan kişilerin “*karşılıklı anlaşılabilirlik*”²⁵ ilişkisi göz önünde bulundurulduğunda diğer Romen dillerini anlaması olasıdır. Aslında bu iletişim türü, dünyada birbirine yakın diller için iletişim boşluğunu gidermek amacıyla kullanılan bir stratejidir olup, muhataplar kendi ana dillerini kullanarak aralarında anlaşabilmektedirler.

Öte yandan, *olumlu* ana tema kapsamında sözlük yazarlarının Fransızcanın sanatın dili (f=7) olduğunu belirttikleri girdiler de saptanmıştır. Yazarlar, bu girişlerinde genellikle resim, müzik, sinema ve tiyatro önemli sanat eserlerini Fransızca izlenmenin ya da okumanın keyifli olduğunu vurgulamaktadırlar. Bu doğrultuda Alıcı (2017, s. 2979)'nın da altını çizdiği gibi, Fransa'da, özellikle de Paris'te yaşamış sanatçıların hemen hemen hepsi sanat tarihine iz bırakarak önemli sanat akımlarının öncüsü olmuşlardır. Sözü edilen sanatçılardan kimileri, ünlü besteleriyle yeni müzik akımlarına öncülük ederken, kimileri şehrin büyüleyici manzaralarını tablolarıyla ölümsüzleştirmiş, kimileri ise kentlerin sokaklarını heykelleriyle süslemişlerdir. Bütün sanatçıların eserleri sayesinde günümüzde dahi sanatın ve tarihin merkezi Paris adeta bir açık hava müzesi gibi denilebilir. Benzer şekilde, Fleming ve Honour (2015) da Fransa'nın, mimari, resim, sinema ve tiyatro gibi pek çok sanat alanında dünya genelinde önemli eserlere sahip bir ülke olduğunu dile getirirler. Şöyle ki 11. yüzyıl *romanesk*²⁶ mimarisinin en tipik ve anıtsal örnekleri Fransa'da olduğu gibi, 12. yüzyılda bu alanda yaşanan köklü değişiklikleri müteakip romanesk mimarinin yerini alan gotik mimari de ilk olarak yine Fransa'da yayılım

²⁵ Karşılıklı anlaşılabilirlik, aynı dil ailesinden gelen fakat farklı dili konuşanların kasıtlı bir çalışma yapmadan ya da özel bir çaba harcamadan birbirlerini kolayca anlayabilecekleri dil ya da lehçeler arasındaki bir ilişkidir.

²⁶ 1066 yılında Normanların İngiltere'yi fethetmesiyle başlayan, 12. yüzyıla girmeden önemini yitirerek yerini gotik sanata bırakan mimari eserlere verilen ad. Romanesk sanat kullanılan yapılar genellikle çok yüksek olmayan, kalın taş duvarlı ve yuvarlak kemerli yapılardır.

gösterir. Ortaçağda ise mimariyle birlikte el yazmaları ve heykel sanatının göze çarpan belli başlı örnekleri de bu ülke sanatının önemini vurgulamaktadır. Bunun yanı sıra, Çevirir ve Yakışan (1994, s. 132)'nın da altını çizdiği gibi Fransız sineması, yüzyılı aşkın bir süredir kendine özgü kültürüyle başta Avrupa sineması olmak üzere dünya sinemasını da birçok yönden etkileyerek 19. yüzyılın sonundan başlayarak bütün 20. yüzyılın boyunca dünyanın önemli film endüstrilerinden biri haline gelir. Örneğin; Lumière Kardeşler olarak bilinen Auguste Marie Louis Nicolas (1862-1954) ve Louis Jean (1864-1948) 1895 yılında *sinematograf*²⁷ cihazını geliştirerek aynı anda birden fazla kişinin film izlemesine olanak tanırırlar. Fransız yönetmen Georges Méliès (1861-1938) ise sinemanın ilk döneminde dünyanın önde gelen öykülü filmlerinin yapımcısı olur. Bunun yanı sıra, *I. Dünya Savaşı* (1914-1918) sonrası 1920-1927 yılları arasında Fransa'da ilgi çekici filmler yapılır. *II. Dünya Savaşı* (1939-1945) sonrasında ise yine Fransa'da sinemaya damgasını vuran *Yeni Dalga* (La Nouvelle Vogue) hareketiyle mizah ve belgesel türü filmler çekilir. Yıldırım ve Can (2019, s. 164)'a göre sinemadaki bu *Yeni Dalga* akımı, sinema tarihine adını yazdırır. Öyle ki sadece Fransız sinemasında değil, tüm dünya sinemasında bir olgu (fenomen) haline gelen söz konusu akım, 1950'li yılların sonlarına doğru ortaya çıkıp, sinemaya teorik, estetik ve teknik anlamda pek çok yenilik kazandırır. Böylelikle, müzik, resim, heykel, sinema ve tiyatro gibi güzel sanatlardaki bütün bu gelişmeler dikkate alındığında, Fransızcanın gerçek bir sanat dili olduğunu söylemek mümkündür.

Bununla birlikte bir başka alt temada ise sözlük yazarlarının, bu dilin insanların *kültürel birikimine katkı sağladığına* (f=7) dair *olumlu* düşünceleri yer almaktadır. Öyle ki kimi yazarlar, Fransızca öğrenen ya da konuşan kişilerin düşünce sisteminin geliştiğini ayrıca sosyal yaşantılarında da daha bilinçli olduklarını dillendirmektedirler. Bu bağlamda, Avrupa Konseyi

²⁷ Görüntüleri kaydetmeye ve bir ekran üzerinde yansıtmaya yarayan aygıt.

(Conseil d'Europe) (2001, s. 82-83)'nin yayımladığı kitapçıkta da ifade edildiği gibi; kişiler yabancı dil öğrenirken, aslında dilini öğrendiği o ülkenin sadece kültürel ve sosyal yaşantısı hakkında bilgiler edinmekle kalmayıp aynı zamanda, o ülkeye dair günlük yaşam koşulları, inanç ve değerler sistemi, resmi tatilleri, çalışma saatleri, boş zamanlarda yapılan etkinlikleri, okuma alışkanlıkları, spor aktiviteleri, kadın-erkek ilişkileri, aile yapısı ve aile içi ilişkilerin yanı sıra politika, sanat ve müzik gibi konular hakkında da bilgi sahibi olurlar. Böylelikle Zeyrek (2020, s. 176)'in de ifade ettiği gibi herhangi bir ulusun dilini konuşabilmek için salt dilbilgisi kuralları öğrenmek yeterli değildir. Ayrıca, o dilin ait olduğu kültürü de çok yakından tanımak gerekmektedir.

Olumlu bir başka alt temada ise Fransızcanın bir **şiir dili** (f=5) olduğu belirtilmektedir. Bu bağlamda kimi yazarlara göre, Fransızcanın cümle içerisindeki birçok yapısı bu dilin şiirselliğini kanıtlar niteliktedir. Aslına bakılırsa Brunel ve Huisman (1969)'nın da ifade ettiği gibi, Fransızcanın şiir dili olduğu yönündeki düşünceler çok eskilere dayanmaktadır. Şöyle ki; ilk olarak *Antik Çağ* (M.Ö. 750-M.S. 500)'da baskın bir edebi tür olarak yerini alan şiir, 12. yüzyılda da lirik şiirin ortaya çıkmasıyla edebiyat sahnesinde kendine yer edinir. 16. yüzyılda ise daha da dikkat çekmeye başlar. Örneğin; 1500'lü yılların başından 1600'lü yıllara kadar uzanan *Rönesans* döneminde Pierre de Ronsard (1524-1585), Fransız edebiyatında geleneksel tarzı değiştirerek Yunan ve Roma modeli yeni bir Fransız edebiyatı yaratmak amacıyla yedi şairden oluşan *Pleiade* (Fr. Pléiade)'ı kurar. Bu ekibin bir başka üyesi Joachim du Bellay (1522-1560) ise Fransız edebiyatında, İtalyan Rönesansı'ndan ödünç aldığı *sonne*²⁸ biçimini ilk kullanan şair olur. 17. yüzyıla gelindiğinde ise Malherbe (1555-1628)'in Fransız şiir diline farklı bir yön verdiği görülür. 18. yüzyıldan başlayarak başta *romantik* dönemin öncü şairlerinden Victor Hugo (1802-1885) olmak üzere, Alphonse de Lamartine (1790-1869),

²⁸ İki dördlük ve iki üçlükten oluşan 14 dizelik bir nazım şeklidir.

Alfred de Vigny (1797-1863) ve Alfred de Musset (1810-1857), 19. yüzyılda ise Gérard de Nerval (1808-1855), Charles Baudelaire (1821-1867) ve Paul Verlaine (1844-1896) şiirleriyle dünya edebiyatında kendilerinden söz ettirirler. 20. yüzyılda da Louis Aragon (1897-1982), Guillaume Apollinaire (1880-1918), Paul Valery (1871-1945), Paul Eluard (1895-1952) ve André Breton (1896-1966) gibi öncü Fransız şairler şiirde önemli eserler verirler. Böylelikle antik çağdan başlayarak günümüze kadar Fransız şairlerin dünya şiirinde etkilerini sürdürdükleri kanaatine varılabilir.

6.2. Olumsuz söylemler

Sözlük yazarlarının Fransızcaya dair 2215 ham girdisi (söylemi) içerisinde 541 *olumsuz* söylemi bulgulanmıştır. Sözü edilen söylemlerin yarısından biraz fazlası (%56) *Ekşi Sözlük*'teki, üçte birlik kısmına yakını (%27) *Uludağ Sözlük*'teki ve geriye kalan %17'lik kısmı ise *İnstela*'daki söylemlerden oluştuğu görülmektedir (Bölüm V- Tablo 1).

Olumsuz ana tema kategorisinde sıklık olarak en fazla rastlanan ve en dikkat çeken alt tema ise Fransızcanın öğrenilmesi zor bir dil (f=200) olduğu şeklindeki söylemdir. Söz konusu söylem (tema) bağlamında yazarlar, Fransızcanın gramer, telaffuz (sesletim) ve yazım gibi kimi kurallarının zor olduğunu, dolayısıyla da bu dili öğrenmenin çok kolay olmadığına işaret etmektedirler. Esasen Türkoğlu ve Ataman (2015, s. 28)'in vurguladığı gibi, eğer herhangi bir yabancı dilin öğrenilme süreci o dilin konuşulduğu doğal ortamda gerçekleşmiyorsa büyük ölçüde anadilden hareketle şekillenir. Böylelikle, anadil ile öğrenilen dil (erek dil ya da hedef dil) arasında az ya da çok benzerlik veya farklılıklar da kimi zaman bu süreci kolaylaştırabildiği gibi kimi zaman da güçleştirebilmektedir. Bu bağlamda, Aksan (2000, s. 105)'nın da ifade ettiği gibi Türkçe, *bağlantılı* (Fr. langue agglutinante) yani *eklemeli* bir dil olduğu için değişmeyen bir köke işteşlik, olumsuzluk, zaman ya da kişi gibi çeşitli görevleri üstlenen ekler getirilerek işletilmektedir. Fransızca ise *bükümlü* (Fr. langue fléchie) bir dil olup, başka bir ifadeyle kök ile ekleri arasındaki sınır her zaman belirgin değildir ve çekim sırasında kök değişime uğrar.

Dolayısıyla sözü edilen bu belirgin biçimsel (morfolojik) farklılığın, ana dil olarak Türkçe konuşan kişilerin Fransızca öğrenmelerini zorlaştıran en önemli etmenlerden biri olduğu anlaşılmaktadır. Diğer yandan, Şimşek (1987, s. 7-8) ise Türkçe'nin sözdiziminde eksiltili anlatımların oldukça önemli bir yer tuttuğuna dikkat çeker. Şöyle ki, özellikle gizli özneli tümceler, başka birçok dilde bulunmayan ve Türkçeye özgü anlatım olanaklarıdır. Fransızca ise bu türden kullanımlara izin vermez, yani kurallı bir tümcede özne zorunludur ve tümcenin başında yer almaktadır. Bunun yanı sıra Demiral ve Kaya (2016, s. 366)'nın da ifade ettiği gibi, Fransızcada “le”, “la” “les” belirli ve “une”, “un” ve “des” belirsiz tanımlıkların (artikellerin) dişil ve eril şeklinde ayrımının olması ve kelimeler arasında anlam karmaşasını önlemek için “aksanların” kullanılması, Türkler için Fransızcanın öğrenimini daha da zor kılmaktadır.

Diğer yandan Winther (1972, s. 124-125)'a göre ise Fransızcanın ilk etapta zorluğu genel olarak yazım aşamasında, tire, büyük harf kullanımı, noktalama işaretleri ve kısaltmalardan kaynaklanmaktadır. Ayrıca morfolojik (özellikle düzensiz fiil çekimleri, çoğulların oluşumu, bileşik isimlerin oluşumu vb. yapılar) ve sözdizimsel (fillerin yapımı, kullanım ve zamanları vb.) zorluklar da vardır şeklindeki açıklaması da bu dilin kendine has özelliklerinin öğrenmeyi zorlaştırdığı şeklindeki algıyla bağdaştırılabilir.

Bununla birlikte, *olumsuz* ana başlık etrafında Fransızcanın telaffuzunun zor olduğuna (f=83) yönelik söylemler de sıklık bakımından oldukça fazladır. Söz konusu girdilerinde yazarlar, Fransızcanın telaffuzunun “zor” ve “karmaşık” olduğunu bundan dolayı da bu dilde konuşmanın ya da okumanın çok da kolay olmadığını dillendirmişlerdir. Aslında bu dilin telaffuzunun zorluğu, Demiral ve Kaya (2016, s. 356-357)'nın belirttiği gibi, harflerin yazıldığı gibi okunmamasından kaynaklanmaktadır. Ancak Fransızca neredeyse bütün sözcüklerin sesletimi belli kurallar doğrultusunda gerçekleştirildiği için harfler (sesler) de bu kurallar temel alınarak okunmalıdır. Benzer şekilde, Kuşçu (2018, s. 356)'nın da altını çizdiği gibi Fransızcanın telaffuz (sesletim) kurallarının tamamı neredeyse istinasız bir kurala bağlıdır. Bu

bağlamda, bu dilin en büyük zorluklardan birinin telaffuz olduğu söylene de bu özelliğinin matematiksel bir örgü içerisinde, yani mantıklı bir kural dâhilinde olduğu bilinmesi gerekmektedir.

Bu ana tema çerçevesinde dikkat çeken bir başka söylem türü ise Fransızcanın “gereksiz” harflerden oluştuğu (f=42) şeklindedir. Öyle ki yazarlar, Fransızcanın çok fazla okunmayan harf içermesinden dolayı bu dilde yazma ve okumada zorluklar yaşadıklarından yakınmaktadırlar. Esasen Fransızcanın zor bir yazı diline sahip olması Dahlet (2010, s. 160-161)'in de bahsettiği gibi sesbirimlerin (Fr. phonème) yazıdan daha az olmasından kaynaklanmaktadır. Şöyle ki Fransız alfabesi, kökeni olan Latin alfabesinden 6 harf daha fazla olmak üzere 26 harften oluştuğu için, bu dilde yazı işaretlerinden (harflerden) daha çok ses bulunmaktadır. Ancak bu dilde kelimeler arasındaki anlam karmaşasını aza indirmek amacıyla ilk olarak 16. yüzyılda bir çalışmaya gidilerek dile bazı sesler eklenmiştir. Örneğin, eş sesli bir kelime olan, yani hem “aşğılık” hem de “petrol” anlamına gelen “uile” kelimesini ayırt etmek için alfabe “u” ve “v” harfleri eklenerek sözü edilen kelimeler “vile” (aşğılık) ve “huile” (petrol) halini almıştır. İkinci çalışma ise “k”, “y”, “z” ve “w” harflerinin alfabe eklenmesidir. Böylelikle alfabe eski Fransızcadan başlayarak ve gittikçe Latinceye uzaklaşarak bugünkü sistemine erişmiştir. Bugün itibarıyla Fransız alfabesi; 15’i sesli (à, â, æ, é, è, ê, ë, î, ï, ô, œ, ù, û, ü, ý), 3’ü yarı sesli (j, ç, w) ve 20’si (b, c, d, f, g, h, k, l, m, n, p, q, r, s, t, v, x, z) ise sessiz olan toplamda 38 sesbirimden (fonemden) oluşmaktadır. Bununla birlikte, alfabedeki harf sayısı ile ses birimi sayısı arasındaki farkın artması, beraberinde kimi sorunları da getirmiştir. Şöyle ki yazmayı daha ekonomik hale getirmek için birkaç seste belirli harflerin kullanılmasıyla birlikte “i” ve “x” gibi harflerin yerlerinde değişiklikler meydana gelmiştir. Örneğin; “toit” (çatı) kelimesinde “wa” sesine karşılık gelen “oi” sesinin eklenmesi, “exercice” (egzersiz) kelimesinde “gz” harflerinin yerine “x”in kullanılması, “æ” (tænia) ve “œ” (œil) gibi bitişik harfler (Fr. ligature), “n” ve “m” gibi nazal seslerin kullanımları, aksanlar

(l'accent aigu: é, l'accent grave: è, l'accent circonflexe: ê, l'accent tréma: ë; ï; ü; ÿ) ve çift ünsüzler (ll: ville, mm: grammmaire) de yazı dilinin zenginleşmesinde rol oynamaktadır. Bütün bunlara ek olarak, yazıda kullanılan ancak okunmayan “e” harfi, 4 (dört) farklı şekilde “o” sesini veren “o” (fort), “au” (austère), “eau” (beauté) ve “ô” (hôpital) sesbirimleri de yazı dilinde fazla harflerin olmasına neden olmaktadır.

Diğer yandan, sözlük yazarlarının Fransızcaya dair bir başka *olumsuz* düşüncesi ise bu dilin günümüzde “önemsiz” ve “geçersiz” olduğu (f=26) yönündedir. Aslına bakılırsa çalışmanın birinci bölümünde de ayrıntılı bir şekilde ele alındığı gibi Fransızca, 16. yüzyıldan başlayarak 20. yüzyılın ortalarına gelene dek yaklaşık dört asır gerek Osmanlı İmparatorluğu ve Türkiye Cumhuriyeti nezdinde gerek dünya genelinde, siyasi, ekonomik ve kültürel alanlarda en sıklıkla kullanılan dillerden biri olma özelliğini korumuştur. Ancak *II. Dünya Savaşı*'nın hemen ardından dünyadaki güç dengelerinin değişmesiyle birlikte Fransızca da eski ihtişamını yitirmeye başlar. Bununla birlikte, Pagel (2009, s. 145)'in de vurguladığı gibi yaklaşık 400 yıla yakın bir süre dünyanın ortak iletişim dili (lingua franca) olma özelliğini koruyan Fransızca, her ne kadar sonradan yerini İngilizceye bırakmış gibi görünse de çalışmanın değişik aşamalarında da belirtildiği gibi aslında bugün hala geçerli bir dünya dili olma özelliğini korumaktadır. Şöyle ki bir yandan büyük uluslararası kurum ve kuruluşların resmi dillerinden biri olarak kullanılırken, diğer yandan dünya genelinde pek çok eğitim kurumunda eğitim dili ya da birinci yabancı dil konumundadır. Ayrıca, Avrupa nüfusunun yaklaşık % 21'i, Afrika nüfusunun ise % 75'i Fransızca konuşmaktadır. Başka bir ifadeyle Fransızca, günümüzde de yaygın olarak kullanılması itibariyle gücünü hala korumaktadır. Böylelikle Fransızcanın İngilizceden sonra uluslararası bağlamda dünyada hala ikinci bir iletişim dili olduğunu vurgulamak önemlidir.

Fransızcanın Türkiye'de iyi öğretilmediği (f=9) şeklindeki algı ise yazarların bu dile değin *olumsuz* düşüncelerine yol açan başka bir etmendir. Bu türden girdilerinde sözlük

yazarları, Türkiye’de yabancı dil öğretiminde çok büyük eksiklikler olduğunun altını çizerek, bunun nedenini de iyi yetişmiş yabancı dil öğretmeni eksikliğine bağlamaktadırlar. Aslına bakılırsa, ülkemizde yabancı dil öğretimi konusunda yaşanan pek çok aksaklığın nedeni Tütüniş (2012, s.35)’in de dile getirdiği gibi tek bir sebepten kaynaklanmamaktır. Ancak bu aksaklığın en belirgin sebepleri; öğretmenlerin öğrettikleri yabancı dile yeteri derecede hâkim olmadıkları gibi derslerini verimli yapamamaları ve aynı zamanda herhangi bir hazırlık yapmadan derslerine gelmeleri gibi öğretmen kaynaklı sorunlar olabilmektedir. Dolayısıyla, bu konuda öncelikle yabancı dil öğretmenlerine hizmet öncesi ve hizmet içi eğitimlerinin en üst seviyede sunulması, yabancı dil öğretmen adaylarının titizlikle seçilmesi ve mesleklerini layıkıyla yapma imkânlarının sağlanması gerekmektedir. Bunun yanı sıra, Can ve Can (2014, s. 44-54) ise eğitim sistemimizde ikinci yabancı dil olarak genellikle Almanca ve Fransızcanın öğretildiğini, ancak bu dillere birinci yabancı dil olarak ön plana çıkan İngilizce kadar önem verilmediğinin ve yeterince kaynak ayrılmadığının altını çizmektedirler. Öte yandan, genellikle ortaöğretim düzeyindeki öğrencilerde ikinci yabancı dil bilincinin oluşmaması ve çoğunun üniversite sınavlarına odaklanması sebebiyle sadece bu sınavlarda çıkan derslere ağırlık vermeleri gibi öğrenci kaynaklı nedenlerin de göz ardı edilmemesi gerekmektedir. Bütün bunlara ek olarak, öğrencilerin bu dillerde pratik yapma imkânlarının, ihtiyaçlarının ve isteklerinin olmaması, ikinci yabancı dilin öneminin yeterince anlaşılabilmesi, gündelik yaşamlarında yabancı dili kullanma ihtiyacı hissetmemeleri ve çoğu zaman ikinci bir yabancı dil öğrenme motivasyonlarının olmaması gibi nedenler de Türkiye’de ikinci yabancı dil öğretimi konusunda istenilen düzeye ulaşılamamasında rol oynamaktadır. Sonuç olarak; eğitim sistemimiz içerisinde ilköğretimden başlayarak yükseköğretimin sonuna kadar öğrenciler ikinci bir yabancı dil eğitimi almalarına rağmen bu konuda öngörülen hedeflere ulaşamıyorsa, yabancı dil öğretim yöntem ve yaklaşımlarıyla birlikte amaçlarının da bir kez daha gözden geçirilmesi gerekmektedir. Bu süreçte kullanılan yöntem ve yaklaşımların başarılı olabilmesi

için öğrencilerin bireysel özellikleri ve sosyo-ekonomik durumları gibi diğer bir takım etmenler de göz önünde bulundurulmalıdır. Ayrıca, öğrencilere ikinci bir yabancı dilin öneminin aşılması bu konuda onlarda bir farkındalık yaratılması ve farklı kültür ve toplumlarla iletişim kurabilmenin de ne denli önemli olduğunun vurgulanması gerekmektedir.

Sözlük yazarları Fransızca'yı “cinsiyetçi” (f=9) bir dil olarak gördükleri yönündeki algı da *olumsuz* ana tema bağlamında dikkat çeken bir başka unsurdur. Öyle ki söz konusu girdilerinde yazarlar, Fransızcada eril-dişil ya da kendi ifadeleriyle “maskülen-feminen” ayrımının olduğunun, özellikle de dilbilgisi kurallarında bunun daha belirgin olduğunun altını çizmektedirler. Aslında Fransızcada eril-dişil ayrımı Roubin (2017)'nin de bahsettiği gibi zamanın cinsiyetleri arasındaki güç dengesinin bir parçası olup, sonradan ortaya çıkan bir durumdur. Şöyle ki 16. yüzyıla kadar Fransızcada eril-dişil ayrımı olmamakla birlikte o tarihlerde meslek isimlerini kadınlar da kullanabildiği için bunların dişil yapılmasında herhangi bir zorluk yaşanmamıştır. Ancak 17. yüzyılda Fransızca dilbilgisi uzmanları eril cinsiyetin dişil cinsiyetten daha asil olduğu yönünde bir karar verip çoğu durumda eril cinsiyeti dişil cinsiyetin aleyhine tercih ederek dilbilgisi kurallarında bir dizi değişikliklere giderler. Öyle ki bu yüzyılda özellikle de dişil meslek isimlerinin ilerlemesini durdurmak için, “e” ile biten sözcüklerin her iki cinsiyeti de nitelermeye yeteceği belirtilerek; *artificière* (zanaatkâr), *autrice* (yazar), *capitaine* (kaptan), *clergesse* (rahibe), *défenderesse* (davalı), *demanderesse* (davacı), *financière* (finansman), *inventrice* (mucit), *jugesse* (yargıç), *libraresse* (kütüphaneci), *médecine* (doktor), *officière* (memur), *peintresse* (ressam), *poétesse* (şair) ve *philosophe* (filozof) gibi çok sayıda dişil isim çekimini ortadan kaldırırlar. Böylelikle devamında Fransızcadaki dişil-eril ayrımı zaman içerisinde daha belirgin bir hal alarak birçok mesleğin “eril” olarak kalmasına neden olur.

Öte yandan, *olumsuz* ana tema bağlamında kimi yazarların Fransızcaya dair her daim bir takım önyargıları bulunduğu için bu dili öğrenmek istememeleri ya da öğrenirken

başarısız olmaktan çekindikleri (f=6) yönünde girdileri de bulgulanmıştır. Söz konusu yazarların bu türden söylemleri incelendiğinde, genelde Fransızcayla ilgili herhangi bir bilgi birikimine sahip olmadıkları ve kulaktan dolma kimi bilgilerle bu dile karşı önyargılarının olduğu belirlenmiştir. Aslında Pan ve Akay (2015, s. 80)'ın da vurguladığı gibi, yabancı dil öğrenme sürecinde bireylerin önyargıları, motivasyon eksiklikleri ve kalıplaşmış bir takım olumsuz düşünceleri, dil öğrenme başarılarına doğrudan etki eden temel sebeplerden bazılarıdır. Bütün bu olumsuz görüş, düşünce ve tutumların sonucunda ortaya çıkan kaygı durumu da yabancı dil öğrenme sürecini olumsuz etkilemektedir. Benzer bir görüşle Horwitz (2001, s.114) ise, öğrencilerin geçmişteki yabancı dil yaşantılarının kendilerinde kaygıya neden olabileceğini dile getirmektedir. Bu doğrultuda, öğrencilerin hedef dilde başarı elde edebilmeleri için öncelikle bu dile karşı olumlu tutum geliştirmeleri gerekmektedir. Dolayısıyla, yabancı dil öğretmenlerinin öncelikli olarak öğrencilerinin hedef dile ilişkin algı ve tutumlarını belirlemesi ve onları başarıya götürecekt etkin yöntem ve yaklaşımların planlamasını yapmaları gerekmektedir. Böylelikle öğrencilerin hedef dile karşı önyargılarının azalarak daha olumlu bir tutum takınacakları düşünülmektedir.

6.3. Olumsuz VS Olumlu söylemler

Sözlük yazarlarının Fransızcaya ilişkin 2215 ham girdisinin (söyleminin) 433'ünde aynı anda hem *olumsuz hem de olumlu* söylemleri belirlenmiştir. Bu söylemlerin neredeyse yarısı (%46) *Ekşi Sözlük*'te, üçte birlik kısmından biraz fazlası (%36) *Uludağ Sözlük*'te ve geriye kalan %18'lik kısmı ise *İnstela*'da yer almaktadır (Bölüm V- Tablo 1).

Bu ana tema kapsamında yazarların en sıklıkla, ***zor bir dil olsa dahi Fransızca öğrenmenin güzel ve zevkli olduğunu*** (f=72) belirten söylemleri dikkat çekmektedir. Bu tarz girdilerinde sözlük yazarları genellikle Fransızca öğrenmenin kimi açılardan zorlukları bulunmasına rağmen bu dili öğrenmenin keyif verici olduğuna dair kanaatlerini dile getirmektedirler. Bu doğrultuda Bigirimana (2019, s. 39)'nın da işaret ettiği gibi Fransızca,

dünyanın birçok ülkesinde yaygın olarak konuşulan bir dil olması sebebiyle farklı sosyo-kültürel bağlamlarda kullanılmaktadır. Böylelikle konuşma ve yazım biçimleri bölgeden bölgeye farklılık arz etmektedir. Şöyle ki Asya, Afrika ya da Fransa’da konuşulan Fransızca yukarıda vurgulanan sosyo-kültürel farklılıklardan dolayı zaman zaman kimi sesletimsel (fonetik), dilbilgisel, morfolojik, semantik, sözdizimsel ve sözcüksel değişikliklere maruz kalmaktadır. Bu da Fransızcanın anlaşılmasını zorlaştırmaktadır. Diğer yandan, Winther (1972, s. 126) ise Fransızcadaki temel zorlukları; kelimelerin cümle içerisindeki yerlerinin tespiti, alegorik kelimeler, ulus, din ya da topluma değin sözler, tarih, coğrafya, bilim ya da sanatla ilgili kavramlar olarak sıralamaktadır. Ancak tüm bu zorluklara rağmen Fransızcanın, gerek dünya genelinde geniş bir coğrafyada konuşulması gerek bilimde ve sanatta en sıklıkla tercih edilen dillerden biri olması sebebiyle öğrenilmesini keyifli hale getirdiği söylenebilir.

Olumsuz VS olumlu söylemler bazında sözlük yazarlarının, ***zor olmasına karşın*** Fransızcanın ***her daim öğrenilmek istenilen bir dil*** (f=45) olduğuna dair girdileri de sayıca dikkate değerdir. Bu tarz söylemlerinde yazarlar, Fransızcanın dilbilgisi, sesletim (telaffuz), yazım ve noktalama gibi kimi kurallarını kavramakta zorlandıklarını ancak yine de bu dili önemi nedeniyle öğrenmek istediklerini ifade etmektedirler. Fransızca, çalışmanın değişik safhalarında birçok kez belirtildiği gibi yapısal (morfolojik), sözdizimsel, sözcüksel veya stilistik açıdan zor bir dil olsa da Chan (2016, s. 2)’nin da vurguladığı gibi özellikle uluslararası diplomasideki prestijli konumu nedeniyle dünyanın en güçlü dilleri arasında 3. sırada yer alması bu dilin ne denli öğrenilmek istendiğinin bir kanıtı olarak değerlendirilebilir.

Olumsuz VS olumlu söylemler bağlamında sözlük yazarlarının Fransızcanın ***öğrenilmesi zor fakat kulağa hoş gelen bir dil olduğu*** (f=39) yönündeki söylemleri de dikkat çekmektedir. Öyle ki bu bağlamda sözlük yazarları, Fransızcanın gerek dilbilgisi kurallarını gerek kelimelerini öğrenmenin oldukça zor olmasına rağmen bu dilin “melodik” bir yapısının olduğunu dillendirmektedirler. Aslına bakılırsa, Fransızcada bahsedilen türden kimi zorluklar,

Livia (2020)'nın da vurguladığı gibi sözcüklerdeki eril-dişil ayırımdan, fiil çekimlerine dair istisnalardan ve bunların ezberlenmesinden kaynaklanmaktadır. Ayrıca, diğer bütün diller gibi Fransızcanın da gelişen bir dil olması sebebiyle sonradan eklenen bir takım yeni kelimelerin de bu zorluk seviyesini biraz daha arttırdığı görülmektedir. Ancak tüm bunlara rağmen Fransızca, dünya üzerindeki en akıcı, zarif ve estetik dillerden biri olarak da nitelendirilmektedir. Şöyle ki telaffuz edilemeyen “r”, “en”, “in” ve “un” gibi nazal sesleri ve melodik tonlamasıyla yabancı bir kulağa son derece müzikal gelmesi ve kendisine dünyada konuşulan en güzel dil statüsünü veren güçlü kültürel bağlamı da Fransızca'yı ayrıcalıklı kılmaktadır. Örneğin; *La vie en rose* şarkısında Edith Piaf (1915-1963)'ın yuvarlanan “r” sine ve *Bonnie and Clyde*'deki Serge Gainsbourg (1928-1991)'un hipnotik ritminin etkileyiciliği Fransızcanın kulağa ne denli güzel geldiğinin kanıtlarındandır.

Sözlük yazarlarının Fransızcayla ilgili sıklıkla hem *olumlu* hem de *olumsuz* yorumlarda buldukları bir başka alt tema ise bu dili ***öğrenmenin ilk aşamasının oldukça zor olduğu ancak sonradan gittikçe daha kolaylaştığı*** (f=38) şeklindeki düşünceleridir. Sözlü edilen girdilerde yazarlar, Fransızcanın ilk öğrenme evresinde yazılış ve telaffuzda oldukça zorlandıklarını ancak belirli kuralların kavranmasının ardında sürecin daha kolay bir hal aldığını vurgulamaktadırlar. Bu bağlamda Ünal, Ayırır ve Arıoğul (2011, s. 473-476)'un da ifade ettiği gibi, her öğrencinin yabancı dil öğrenme süreci farklıdır ve bilişsel, duygusal ve sosyokültürel temellere dayanan kimi etmenler bu süreçte hedef dilin öğrenim hızını doğrudan etkilemektedir. Şöyle ki öğrenciler benimsedikleri kimi “dil öğrenme stratejileri” sayesinde karşılaştıkları sorunlarla başa çıkarak, bu süreci daha hızlı, zevkli, özdenetimli ve etkin hale getirebilmektedirler. Başka bir ifadeyle öğrencilerin, herhangi bir yabancı dil öğrenirken başarı seviyelerini yükseltmek için farklı yabancı dil öğrenme stratejileri kullanmaları, onların başarı durumlarını doğrudan etkilemektedir. İyi bir dil öğrencisi etken, üretken, pratik yapan, soru soran, kısacası dil öğrenme stratejilerini bilip uygulayan bir öğrenci olduğu sürece başarılı

olması kaçınılmazdır. Benzer şekilde, Tok (2007, s. 192) da yabancı dil öğrenmede başarılı olabilmek için öğrencilerin, öğrenme stillerini bilmelerinin ve buna göre öğrenim süreçlerini ayarlamalarının son derece önemli olduğuna değinmektedir. Böylelikle diğer bütün yabancı dillerin öğrenim sürecinde olduğu gibi Fransızcanın öğrenim sürecinin de bütün aşamalarında öğrencilerin kendi öğrenme strateji ve stillerini belirlemeleri kendi lehlerine işleyen bir durum olacaktır.

Diğer yandan, *zor olsa da* Fransızcanın *havalı* (f=13) ve *çekici* (f=10) *bir dil* olduğuna dair söylemler de göze çarpmaktadır. Bu türden girdilerinde yazarlar genellikle Fransızcanın kimi zor dilbilgisi kurallarına rağmen bu dilin “güzel”, “havalı” ve “çekici” olduğuna dair düşüncelerini dile getirmektedirler. Bu bağlamda, Pennel (2019)’in de vurguladığı gibi Fransızca, kimi zaman her ne kadar “monoton”, “durağan” ve “müzikaliteden yoksun” bir dil olarak nitelendirilse de çekiciliğini koruya bir dil olma özelliğini her daim devam ettirmektedir. Öyle ki 2017 yılında, dil öğrenme uygulaması *Babbel* (2008)’in dünya çapındaki 15.000 kullanıcısının oylamasının ardından Fransızcanın, “dünyanın en seksi” aksanına sahip dil olarak seçilmesi de sözlük yazarının bu türden algılarını adeta doğrular niteliktedir. Böylelikle Fransızca, bunca “monotonluğuna” rağmen dünyada neredeyse “benzersiz” ve “olağanüstü şık” bir dil olarak anılmaya ve kabul görmeye devam etmektedir.

Sözlük yazarlarına göre diğer bir *olumsuz VS olumlu* alt tema ise, Fransızcanın *bir zamanlar önemli bir dil olup artık geçerliliği olmayan bir dil olarak* (f=7) görülmesi şeklindedir. Bu bağlamdaki söylemlerinde yazarlar genellikle Fransızcanın günümüzde artık eski geçerliliğini kaybettiğini ve İngilizce, Çince ya da Arapça kadar önemli bir dil olmadığını ifade etmektedirler. Hatta öyle ki Fransızca öğrenmeyi bir tür zaman kaybı olarak da değerlendirmektedirler. Esasen Fransızca, Durmuş (2018)’un da altını çizdiği gibi dünya genelinde uluslararası ilişkilerin, yükseköğretimin, iş ve sanat dünyasının dili olmasının yanı sıra insanlarda eleştirel düşünceyi de geliştiren analitik bir dil olma özelliğini yüzyıllardır

korumaktadır. Dahası, Fransa'nın ekonomik bakımdan dünyanın sayılı ülkelerinden biri olması, yabancı yatırımcılar için ayrıcalıklı bir konumda olması ve Fransızcanın uluslararası moda, tiyatro, görsel sanatlar ve mimarlık gibi pek çok alanda sıklıkla kullanılması bu dilin önemini arttırmaktadır. Bununla birlikte Fransa, dünyanın hemen her ülkesinde Fransızca enstitülerini kurarak Fransız kültürünün ve dilinin tanıtımını yapmaktadır. Benzer şekilde Chan (2016, s. 2)'nin *Power Language Index* adlı çalışmasında da belirtildiği gibi, Fransızca, diplomasi dili olmasının yanı sıra ekonomi, iletişim, bilgi ve medya ile ilgili alanlarda da dünya genelinde en sıklıkla kullanılan 3. dildir. Böylelikle sözü edilen tüm bu olgular göz önünde bulundurulduğunda Fransızcanın, dünyanın en önemli ve prestijli dillerinden biri olduğu söylenebilir. Bu bağlamda, bu dili öğrenmek isteyenlerin de öncelikle Fransızcanın nasıl bir dil olduğuna dair bilgi edinmeleri her anlamda kendileri için yararlı olacağı düşünülebilir.

Sıklık bakımından çok az rastlansa bile bu kategorideki bir başka alt söylem ise Fransızcadaki *bazı fiil çekimlerinin zor olmasına rağmen bu dilin güzel olduğu* (f=2) şeklindedir. Yazarlar, bu söylemlerinde Fransızcadaki düzensiz fiil çekimlerini öğrenmekte zorlandıklarını ve bunların herhangi bir kural içermemeleri sebebiyle de anlaşılmasının güç olduğunu ifade etmektedirler. Ancak Samir ve Radia (2017, s. 9)'nin da vurguladığı gibi Fransızcada düzensiz fiiller için kip, zaman ve bunlarda çekimlerini azaltmak ya da ortadan kaldırmak gibi bir durum söz konusu olmadığı için, öğrencilerin bu konuda çaba sarf ederek söz konusu fiillerin hangi kip ve zamanlarda nasıl kullanacaklarını öğrenmeleri gerekmektedir. Öğrenciler bu fiiller çekimlerini iyi bildikleri takdirde, Fransızca sözlü iletişimlerini de önemli ölçüde geliştireceklerdir. Böylelikle Fransızca fiil çekimlerinin karmaşık olması bu dilin öğrenilmesine herhangi bir engel teşkil etmemektedir.

6.4. Yansız (nötr) söylemler

Sözlük yazarlarının Fransızcaya dair 2215 ham girdisi (söylemi) içerisinde 424 *yansız* (nötr) söylemine ulaşılarak çözümlenmesi yapılmıştır. Bu söylemlerin yarıdan fazlası (%59) *Eksi*

Sözlük'te, üçte birlik kısmına yakını (%27) *Uludağ Sözlük*'te ve geriye kalan %14'lük kısmı ise *İnstela*'daki söylemlerden oluşmaktadır (Bölüm V- Tablo 1).

Yansız ana tema kategorisinde sözlük yazarlarının en sıklıkla (f=65) Fransızcanın *nasıl bir dil olduğuna değin görüşleri* ve bu konuda kendilerince verdikleri bilgilere dair söylemler yer almaktadır. Bu türden girdilerinde yazarlar, bir yandan Fransızcanın kökeni hakkında bilgiler verirken, diğer yandan bu dilin dünyadaki yeri ve önemi hakkında yorumlarda bulunmaktadırlar. Bu bağlamda, Fransa'nın Avrupa ve Dışişleri Bakanlığı (Ministère de l'Europe et des Affaires Étrangères) (2021)'nin da belirttiği gibi Fransızca, Çince, İngilizce, İspanyolca ve Arapçadan sonra 5. dünya dilidir. Bunun yanı sıra, İngilizceyle birlikte beş kıtada konuşulan tek dil ve 32 eyalet ve devletin ise resmi dili konumundadır. Ayrıca, dünya genelinde İngilizceden sonra en çok öğrenilen yabancı dildir. Böylelikle, bütün bu veriler göz önünde bulundurulduğunda Fransızcanın, sözlük yazarları nezdinde oldukça ilgi çeken bir dil olduğu anlaşılmaktadır.

Bu ana tema bağlamında sıklık olarak ikinci sırada ise sözlük yazarlarının, Fransızca öğrenmek ya da Fransızca bilenlerin dilini geliştirmek için materyal ve kaynak önerisinde buldukları (f=59) girdiler yer almaktadır. Bu tarz girdilerde yazarlar, bir yandan diğer sözlük yazarları ve okuyucularına etkileşimli (interaktif) sözlük önerilerinde bulunlurken, diğer yandan ise bu kişilerin Fransızcalarını geliştirebileceklerini düşündükleri video sitelerine yönlendirmektedirler. Bu bağlamda, Mosa lingua (2021) adlı dil öğretim sitesinde de belirtildiği gibi Fransızca öğrenmek ya da bu dili geliştirmek isteyenler, her düzeyde pek çok materyal ve kaynağa ulaşabilmektedir. Örneğin; kelime ve deyimleri öğrenmek için farklı yöntem ve uygulamaların olduğu “*MosaLingua Premium (Web & Mobile)*” (https://academy.mosalingua.com/mosaweb/?target_lang=fr&utm_source=mosalingua), çevrim içi sözlükler için “*Larousse*” (<https://www.larousse.fr/>) ve “*TV5 Monde*” (<https://langue-francaise.tv5monde.com/decouvrir/dictionnaire>), dinleme-anlama yetisini

geliştirmek için “*MosaSeries: série en français pour la compréhension orale*” (<https://academy.mosalingua.com/mosaseries-sales-page>, “*Podcasts Français Facile*” (<https://www.podcastfrançaisfacile.com/>) ve telaffuzu geliştirmek için “*MosaSpeak: Parler français avec confiance*” (<https://academy.mosalingua.com/mosaspeak-sales-page>) gibi pek çok etkileşimli site bulunmaktadır. Sonuç olarak Fransızcanın, dünya genelinde yaygın olarak konuşulan bir dil olma özelliği göz önünde bulundurulduğunda, bu dili öğrenmek ve geliştirmek isteyen kullanıcılara çevrimiçi çok sayıda materyal ve kaynağın sunulması olağan bir durum olarak değerlendirilebilir.

Diğer yandan, *yansız* ana tema çerçevesinde sıklık bakımından dikkate değer bir diğer alt tema ise sözlük yazarlarının bu dili ne denli ***bildiklerini gösterme çabalarına*** (f=44) dair söylemlerdir. Bu söylemlerinde kimi yazarlar, genellikle “anlamli” ya da “anlamsız” bir takım Fransızca söylemlerde bulunarak, adeta bu dili ne denli iyi bildiklerini diğer sözlük yazarlarına kanıtlayarak gayretinde oldukları anlaşılmaktadır. Aslında bu durum, Davison (1994)’un da altını çizdiği gibi Fransızcanın uluslararası düzeyde oldukça kabul gören resmi bir dil olma özelliğini hala koruduğunu, çalışmanın birinci bölümünde de ayrıntılı olarak ele alındığı gibi uzunca bir dönem Osmanlı İmparatorluğu nezdinde de prestijli bir dil olma özelliğini sürdürdüğünü, hatta bu dili bilenlerin adeta padişahın daha saygın bir konumda görüldüğü gibi durumlar göz önünde bulundurulduğunda, sözlük yazarlarının bu dili ne denli bildiklerini diğer yazarlara ve okuyuculara gösterme çabaları da, başka bir deyişle “ahkâm kesmeleri” olağan bir durum olarak karşılanabilir.

Bu ana tema bağlamında sözlük yazarlarının, ***Fransızcadan Türkçeye geçen kelimelerle ilgili bilgiler verdikleri ya da görüş bildirdikleri*** (f=25) söylemlerinde de sıklık olarak dikkat çektiği görülmektedir. Şöyle ki bu türden girdilerinde yazarlar, genellikle Fransızcadan Türkçeye çok sayıda kelime geçtiğini belirterek, bu durumu örnekler aracılığıyla somutlaştırmaya çalışmaktadırlar. Aslında Fransızcada Türkçeye sözcüklerin geçiş süreci

Çiçek (2004, s. 1-2)'in de dile getirdiği gibi, Kanuni döneminde (1520-1566) resmiyet kazanan Türk-Fransız ilişkileriyle başlar ve *Tanzimat Dönemi* (1839-1876) ile birlikte yeni bir ivme kazanır. Özellikle İmparatorlukta, başta Fransızca olmak üzere yabancı dille eğitim yapan okulların açılması ve Fransız dili ve edebiyatına olan ilginin de her geçen gün artmasıyla birlikte Türkçedeki Arapça ve Farsça kökenli kelimelerin yerini Fransızca kelimeler almaya başlar. Ancak zaman zaman dilde yapılan sadeleştirme çabalarıyla birlikte her ne kadar bu kelimeler Türkçeleştirilse de yeni kavramları karşılamaya yetmedikleri için Türkçenin ses ve şekil yapısına uygun hale getirilirler. Bu kelimelerin bazılarının Türkçede kavram ve anlam (kelime) olarak herhangi bir karşılıkları olmadıkları için birebir alınırken, bazılarının gereksiz yere Türkçeye aktarıldığı görülür. Aktaş (2007, s. 2)'ın da belirttiği gibi günümüzde Fransızcadan Türkçeye yaklaşık olarak 5000 kadar kelimenin geçmiş olduğu düşünülmektedir.

Diğer yandan, *yansız* yorumlarında sözlük yazarlarının aynı zamanda Fransızca konuşan ülkelere dair bilgi verdikleri (f=24) söylemler de gözlemlenmiştir. Bu bağlamda, Fransızca konuşan ülkelere dair verilen bilgilere bakıldığında yazarların, Fransızcanın dünyanın çok geniş bir coğrafyasında konuşulduğunu ve özellikle de Frankofon ülkelerin bu dilin dünya genelinde yaygınlaşmasında büyük bir etkiye sahip oldukları konusunda hemfikir oldukları görülmektedir. Bu doğrultuda, Fransa'nın Avrupa ve Dışişleri Bakanlığı (Ministère de l'Europe et des Affaires Étrangères) (2021) resmi İnternet sitesine göre Fransızca, dünyada beş kıtada İngilizceyle birlikte konuşulan tek dildir. Bunun yanı sıra, aynı sitede 2018 yılında yapılan bir araştırmaya atfen verilen bir başka bilgiye göre ise dünya genelinde 106 ülke ve bölgede 300 milyona yakın insanın Fransızca konuştuğu tahmin edilmektedir. Bu ülkelere bakıldığında ise; Fransa'da 66, Kongo'da 42,5, Cezayir'de 13,8, Fas'ta 12,7, Almanya'da 12,2, Kanada'da 10,9, Birleşik Krallık'ta 10,9, İtalya'da 11,5, Kamerun'da 10, Belçika'da 8,6, Fildişi Sahili'nde 8,2, Quebec'te 7,8, Tunus'ta 6,0 ve İsviçre'de 5,7 milyon kişinin Fransızca

konuştuğu görülmektedir. Bu ülkelerin coğrafi dağılıma bakıldığında da Fransızcanın, dünyanın en çok konuşulan dillerinden biri olduğu anlaşılmaktadır.

6.5. İronik söylemler

Sözlük yazarlarının Fransızcayla ilgili 2215 ham girdisinden (söylemenden) 139'unun *ironik* söylem türünde olduğu bulgulanmıştır. Söz konusu söylemlerin yarısının (%50) *Ekşi Sözlük*'te, üçte birlik kısmından biraz fazlasının (%34) *Uludağ Sözlük*'te ve geriye kalan %16'lık kısmının ise *İnstela*'daki söylemlerden oluştuğu görülmektedir (Bölüm V- Tablo 1).

İronik söylemler içerisinde yazarların en sıklıkla (f=75) Fransızcanın “telaffuzuyla” (sesletimiyle) ilgili *ironik* söylemleri dikkat çekmektedir. Sözlük yazarlarının bu türden söylemleri incelendiğinde ise en sıklıkla; Fransızcadaki “r” sesinin gırtlaktan söylenilmesini *alaya* aldıkları, “le” artikelinin “lö” olarak sesletilmesini “komik” bulduklarını ve bunlarla birlikte “nazal” sesleri çıkartan kişilerin “komik” tavırlara büründüklerini gülünç bulduklarını ifade etmektedirler. Sözü edilen bu durum aslında Accattoli, Divitçioğlu ve Knittel (2016)'in de dile getirdiği gibi, Fransız alfabesinin Türk alfabesinden farklı olarak kimi değişik sesletim özelliklerine sahip olmasından kaynaklanmaktadır. Örneğin; Fransızcadaki aksan işaretleri (l'accent aigu- é, l'accent grave- è, l'accent circonflexe- ê, l'accent tréma- ë; ï; ü; ÿ) ve x ve w gibi harflerin Türkçede olmaması ve ayrıca Fransızca yazılış ve okunuş arasındaki farklılıklar (Örneğin; chou: şu, deux: dö) gibi etmenler bu dili öğrenenler için zorluk teşkil etmektedir. Dolayısıyla Fransızca da sesletiminden dolayı Türk yazarları tarafından *alaya* alındığı görülmektedir. Billières (2014) ise Fransızca konuşanların özellikle nazal sesleri çıkarmak için fiziksel bir çaba harcadıklarına vurgu yaparak, bu seslerin çıkarılmasında kolaylaştırıcı jestlerin önemli bir rol oynadığını ve vücudun gözle görülür şekilde gergin bir hal aldığını ifade etmektedir. Sonuç olarak, kimi sesletimsel özelliklerinden dolayı Fransızcanın Türkçeden ayrışması ve Türklerin de alışık olmadıkları bazı jest ve mimiklerle bu dili konuşmaya çalışmaları yazarlar tarafından *alaya* alınmasına neden olduğu söylenebilir.

Diğer yandan, bu ana tema kapsamında sıklık bakımından ikinci sırada ise kimi sözlük yazarlarının Fransızcanın “zor” bir dil olduğuna (f=12) dair *alaycı* (ironik) görüşlerinin geldiği dikkat çekmektedir. Yazarlar, bu türden söylemlerinde bu dilin, öğrenilmesi “en zor” dillerden biri olduğunu, hatta uzun yıllar Fransızca öğrenmelerine rağmen bu dili konuşamadıklarını *ironik* bir şekilde dillendirmektedirler. Şöyle ki yazarların da belirttiği gibi Türkçe konuşanlar (Türkofonlar) için Fransızcanın zorluğu aslında, çalışmanın değişik safhalarında da pek çok kez vurgulandığı gibi yapısal olarak (dilbilgisi, sesletim ve yazım kuralları vs.) Türkçeden farklı olmasından kaynaklanmaktadır. Ancak Avrupa Konseyi (Conseil d’Europe) (2001)’nin de ifade ettiği gibi *bağımsız* (otonom) bir öğrenme sürecinde öğrenci, kendi öğrenme süreçlerine dair kararları bizatihi kendisi almakla yükümlüdür. Başka bir ifadeyle, hangi yöntem, strateji ve stillerin öğrenme sürecine olumlu katkı sağlayacağını öğrencinin kendisinin belirlemesi gerekir. Sonuç olarak, sözlük yazarları nezdinde Fransızca her ne kadar “zor” ve “karmaşık” bir dil olarak addedilse de kişi, bu dili öğrenmek için çaba sarfederek kendisi için hangi yöntem ve stratejilerin “en doğrusu” olduğunu belirleyebilirse bu dili öğrenme sürecinde de başarılı olabilecektir.

Diğer yandan, Fransızcada “kelimelerin yazıldıkları gibi okunmadığıyla” (f=11) ilgili *ironik* söylemler de bu ana tema kapsamında sıkça dillendirilmektedir. Bu bağlamda yazarlar, Fransızcadaki harflerin genellikle büyük bir çoğunluğunun yazıldığından farklı okunduğunun altını çizerek Fransızları, yazıldığı gibi okunan bir alfabe kullanmadıkları için hicvetmektedirler. Ancak aynı duruma istinaden çalışmanın “Çözümleme” bölümünde de belirtildiği gibi Fransızcada sesletim kurallarının neredeyse tamamı istinasız bir kurala bağlıdır ve bu kurallar iyi bilindiği takdirde Fransızcanın sesletimi de kolaylaşacaktır. Örneğin; “a” ve “u” harflerinin yan yana geldiği zaman “o”, “-tion” ile biten bütün sözcüklerin “siyon”, “p” harfinin “h” harfleriyle ve “c” harfinin “h” harfiyle bir arada kullanıldığında “photo” [foto] ve “chat” [şa] şeklinde sesletilmesi gibi örneklerden de anlaşılacağı üzere Fransızcada harflerin

sesletimi belirli bir sistem dâhilinde gerçekleştirilmektedir (Demiral & Kaya, 2016, s. 356). Dolayısıyla Fransızcaya öğrenmeye yeni başlayan öğrencilerin, sesletime dair bu kuralları özümstedikleri takdirde herhangi bir sorun yaşamayacakları düşünülmektedir.

Bu kategorinin bir başka alt temasında ise sözlük yazarları, Fransızcanın “kibar” bir dil olduğunu (f=5) *ironik* bir şekilde dile getirmektedirler. Yazarlar bu türden girdilerinde, Fransızca konuşanların hal ve tavırlarıyla adeta “soylu” davranışlar sergilediklerini *alaycı* bir dille ifade etmektedirler. Aslında Fransızcanın “soylu” bir dil şeklinde tanımlanması Benard (2019)’ın da dile getirdiği gibi bu dilin 17. yüzyılda bütün Avrupa’yı saran “asil” bir havasının olduğu yönündeki düşünceden kaynaklandığı söylenebilir. Öyle ki Prusya Kralı II. Frederick (1712-1786)’in hüküm sürdüğü dönemlerde kendisinin iyi derecede Fransızca konuşması ve dahası bu dili; “*en asil sanat ve kültür dili*” şeklinde nitelendirmesi, Fransızcanın “asil” bir dil olarak algılandığının kanıtı olabilir. Bunun yanı sıra, 18. ve 19. yüzyıllarda Fransızcanın Çarlık Rusya’sında sarayda kendisine yer edinmesi de bu dilin önemini ve şanını destekler niteliktedir. Diğer yandan, bahsedilen dönemlerde Fransızcanın, sarayların dışında Rus soyluları tarafından da konuşulması sadece Osmanlı İmparatorluğunda değil Avrupa’nın diğer devletlerinde de ne denli saygın bir yere sahip olduğunun kanıtı niteliğindedir. Ayrıca, söz konusu devirlerde Avrupa’nın entelektüel aristokrasisi için de çevirinin gerekli olmadığı, bunun nedeninin ise Fransızcanın *lingua franca* olmasından kaynaklandığı belirtilmektedir. Görüldüğü üzere, Fransızcanın yüzyıllar boyunca Fransa dışında Osmanlı İmparatorluğu dâhil İngiltere ve Rusya gibi ülkelerde de yüksek halk tabakası tarafından konuşulması, “saray dili” olarak nitelendirilmesine neden olmuştur.

İronik ana tema bağlamında sıklık olarak az olsalar da sözlük yazarlarının Fransızcada *sesteş kelimelerin “çok fazla”* (f=2) olmasını *alaya almaları* da dikkate değerdir. Bu bağlamda yazarlar, Fransızcada okunuşları aynı fakat anlamları farklı sözlüklerin (Fr. homonyme) cümle içerisinde anlam karmaşasına neden olduğunu *ironik* bir yolla dile getirmektedirler. Esasen

sözü edilen durum, Şavlı ve Güler (2014, s.148)'in de vurguladığı gibi Fransızca ve Türkçenin köken olarak farklı dil ailelerinden gelmesi ve her iki dilde de sözcükler arasında okunuş olarak her ne kadar benzerlikler olsa da yazı dilinde büyük farklılıklar olmasından kaynaklandığı düşünülebilir. Bütün bu nedenlerden dolayı öğrenciler de çoğu zaman hem dilbilgisi hem de yazım yanlışları yapabilmektedirler. Böylelikle bu türden yanlışları mümkün olduğunca en aza indirgeyebilmek için özellikle yazarak öğrenme yaklaşımı daha kalıcı ve yararlı olacaktır, bu doğrultuda yabancı dil öğretmenlerinin öğrencilerine olabildiğince sık yazma çalışmalarını önerilebilirler. Bununla birlikte, daha fazla kelime tekrarı yaparak da öğrenciler, kelime bilgisi eksikliklerini gidererek yanlışlarını azaltabilirler. Bu bağlamda öğretmenler de öğrencilerin yazılı Fransızca yanlışlarını düzelterek hatalarını azaltabilecekleri gibi bir takım dikte çalışmalarıyla da cümle içerisinde doğru kelime seçebilmelerine katkı sağlayabilirler. Kısacası, öğretmen-öğrenci işbirliğiyle Fransızcada eş sesli kelimelerin neden olduğu anlam karmaşasıyla ilgili hatalar da en aza indirgenebilir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Orta Çağdan başlayarak 20. yüzyıl başlarına kadar pek çok alanda Türkler için oldukça önemli bir yabancı dil olma özelliğini koruyan Fransızca, *II. Dünya Savaşı* (1939-1945)'ndan sonra Amerika Birleşik Devletleri (ABD)'nin dünya genelinde ekonomik, siyasi ve askeri alanda süper güç haline gelmesiyle birlikte yerini İngilizceye bırakır. Günümüz itibariyle özellikle eğitim sistemimiz içerisinde İngilizce ve Almancanın ardından üçüncü bir yabancı dil olarak kendisine yer edinmiş olsa da çalışmanın değişik safhalarında da vurgulandığı gibi Fransızca, Türk tarihi ve modernleşmesi bakımından ayrı bir yere ve öneme sahiptir. Böylelikle, yüzyıllardır Fransız dili ve kültürüyle etkileşim halinde olan bir toplum olarak Türklerin de doğal olarak bu dile ve onun kimi özelliklerine değin, doğru ya da yanlış pek çok görüş, düşünce ve algısı oluşmuştur.

Bu çalışmada, Türkiye'de en sık kullanılan sosyal medya platformlarından *Ekşi Sözlük*, *Uludağ Sözlük* ve *İnstela*'da yabancı dil olarak *Fransızca* algısı incelenmiştir. Bunun için sözü edilen platformlardan, kuruldukları günden 30 Aralık 2020 tarihine kadar geçen zaman aralığında Fransızcaya değin toplamda 2215 ham girdiye ulaşılmış ve bu girdilerin (söylemlerin) çözümlenmesi neticesinde de sözlük yazarlarının bu dile karşı en sıklıkla (f=555) *olumlu* yönde algılarının olduğu sonucuna varılmıştır. Yazarların bu söylemlerinde, Fransızca'yı beğendikleri için öğrenmek istedikleri, bu dilin dinlenmesinin keyifli olduğu ve bir o kadar kulağa hoş geldiği, sevildiği, çekiciliğinin yanında aksanındaki ahenginden dolayı romantik bir dil olarak görüldüğü, aynı zamanda aşkın dili olarak da kabul edildiği, hatta önemli bir dil olduğu için öğrenilmesi gerektiği, diplomasinin, sanatın ve edebiyatın dili olduğu, bilindiği takdirde diğer dilleri de öğrenmeyi kolaylaştırdığı ve insanların kültürel birikimine katkı sağladığı türünden *olumlu* yargılara (algılara) rastlanmaktadır. Sözlük yazarlarının Fransızcaya dair bütün bu farklı söylemlerine bakıldığında, ağırlıklı olarak "algılarının" aslında kendi bilgi ve deneyimlerinden kaynaklandığı, ayrıca yazarların büyük bir çoğunluğunun bu dile değin

oldukça önemli bir bilgi birikimine sahip oldukları ve bu dilin özellikleri konusunda da salt kulaktan dolma bilgilerle yorumda bulunmadıkları anlaşılmaktadır.

Diğer yandan, çözümlenmeler neticesinde sıklık bakımından hemen hemen aynı oranda ikinci sırada ise yazarların Fransızcaya değin *olumsuz* (f=541) söylemlerine ulaşılmıştır. Sözü edilen girdilerinde yazarlar Fransızcanın, öğrenilmesi zor bir dil olduğu, telaffuzunun diğer dillere kıyasla çok da kolay olmadığı, pek çok kelimesinin gereksiz harfler içerdiği, geçmişteki kadar önemini ve geçerliliğini koruyamadığı, Türkiye’de iyi öğretilmediği, cinsiyetçi bir dil olduğu, kendisine dair bir takım önyargılar olduğundan dolayı öğrenilmek istenmediği ya da öğrenilirken başarısız olmaktan çekinildiği yönünde söylemlerde bulunmaktadır. Böylelikle yazarların, bu türden *olumsuz* söylemlerinde Fransızcaya dair kimi zaman doğru bilgilere sahip oldukları, kimi zaman ise herhangi bir bilgi ve deneyimleri olmaksızın, önceden var olan kimi söylentilerden hareketle bu dile önyargılarıyla yaklaştıkları anlaşılmaktadır. Aslında bu bağlamda her ne kadar yazarlar Fransızca’yı öğrenilmesi en zor dillerden biri olarak nitelendirse de dil öğrenme sürecinde en önemli etmenin insanların bireysel motivasyonları ve çabalarının olduğu ve ancak bireysel öğrenme stratejileri geliştirdikleri takdirde hedef dilde istenilen başarıya ulaşabilecekleri göz ardı edilmemelidir. Bunların yanı sıra, ikinci bir yabancı dil öğretim ve öğrenim sürecinde kullanılan yöntem ve yaklaşımların yeniden gözden geçirilmesi gerekmektedir.

Sıklık bakımından üçüncü sırada ise yazarların Fransızcaya değin aynı anda hem *olumsuz* hem de *olumlu* ya da tam tersi, *olumlu* ile başlayıp *olumsuz*a evrilen girdilerinde (söylemlerinde) (f=433), zor bir dil olsa dahi öğrenilmesinin zevkli olduğu, bu zorluğuna rağmen her daim öğrenilmek istenilen bir dil olduğu, öğrenilmesi çok basit olmasa da kulağa hoş gelen bir dil olduğu, onca karmaşık ve zorluğuna rağmen havalı ve çekici bir dil olduğu, her ne kadar bir zamanlar oldukça önemli bir dil olarak görülse de günümüzde artık eski geçerliliğinin olmadığı ve kimi fiil çekimlerinin zorluğuna rağmen de güzel bir dil olduğu

şeklinde söylemleri bulunmaktadır. Yazarların bütün bu söylemlerinden de anlaşılacağı üzere, aslında yukarıda *olumsuz* söylemler bağlamında da vurgulandığı gibi kimilerinin, Fransızca konusunda çok fazla bilgi ve tecrübe sahibi olmadıkları, bu dili ilk öğrenme sürecinde yaşadıkları kimi zorluklar sebebiyle öğrenmekten vazgeçtikleri ya da öğrenmek için herhangi bir çabada bulunmadıkları anlaşılmaktadır. Dolayısıyla, özellikle Fransızca ile yeni tanışan öğrencilerin herhangi bir dil öğrenme tecrübeleri yoksa ilk aşamalarda zorlanabileceklerinin olağan bir durum olduğu göz önünde bulundurulmalı, yeni bir dil öğrenmenin çoğu zaman kolay olamayacağı ve bunun belli bir zaman içerisinde gerçekleşebileceği unutulmamalıdır. Böylelikle söz konusu bu uzun zaman aralığında öğrencinin, bireysel öğrenme stratejilerini, bir başka ifadeyle, kendisi için en uygun yöntem ve teknikleri saptayarak bu yönde ilerlemesi gerektiği üzerinde durulmalıdır.

Bununla birlikte, yazarların Fransızcayla ilgili herhangi bir yargı belirtmeyen *yansız* söylemlerin de fazla sayıda olması (f=424) dikkat çekmektedir. Öyle ki bu kapsamda sözlük yazarlarının Fransızcanın nasıl bir dil olduğuna dair görüş bildirdikleri ve bu konuda kendilerince bir takım bilgiler verdikleri, bu dildeki çalışma kaynaklarıyla ilgili diğer sözlük yazarlarına önerilerde buldukları, adeta Fransızca'yı nasıl iyi bildiklerini kanıtlamak istercesine anlamlı ya da anlamsız kimi söylemlerde buldukları, Fransızcadan Türkçeye geçen kelimelerle ilgili bir takım örnekler sundukları ve Fransızca konuşan ülkelere atıfta bulunarak kimi bilgilendirmeler yapmaya çalıştıkları söylemleri yer almaktadır. Böylelikle bu türden girdilerinde yazarların, çoğunlukla Fransızca üzerine kendilerince bir takım bilgiler verdikleri ancak bu bilgilerin de kimi zaman doğru olmadığı anlaşılrsa da aslında bu dilin sözlük yazarları nezdinde oldukça sevildiği ve ilgi gördüğü ve bununla birlikte dünya genelindeki itibarlı konumunun da bilincinde oldukları kanaatine varılabilir.

Diğer yandan, ayrıca kimi yazarların da Fransızca'yı bir takım özelliklerinden dolayı alaya aldıkları *ironik* söylemlerine (f=139) de rastlanmaktadır. Bu türden girdilerinde ise

yazarlar, Fransızcanın sesletiminin (telaffuzunun) farklı, bir o kadar da zor olduğunu, kimi dilbilgisi kurallarının çok da basit olmadığını, kibarlığını, kelimelerinin yazıldıkları gibi okunmadığını ve bütün bunların yanı sıra çok fazla sesteş kelime içerdiğini *ironik* bir tarzda dile getirmektedirler. Bu bağlamda, sözlük yazarlarının özellikle Fransızcanın sesletiminden kaynaklanan bir takım zorluklara değin *ironik* (alaycı) söylemlerinden hareketle, çalışmanın değişik safhalarında da pek çok kez dile getirildiği gibi dil öğrenenlerin, kendi bireysel öğrenme yöntem, strateji ve stillerini belirledikleri takdirde bu türden zorlukların üstesinden gelebilecekleri düşünülmektedir.

Sonuç olarak, gerek Osmanlı gerek Türkiye Cumhuriyeti topraklarında yaklaşık 500 yıldır süregelen bir etkiye sahip olan Fransızca, Türkler için siyasi, sosyal ve kültürel anlamda oldukça önem arz etmektedir. Bir anlamda Türk modernleşmesi ve Batılılaşma hareketine de aracılık eden bu dil ve onun kültürü, bugün itibariyle eski görkemini ve önemini yitirmiş gibi görünmektedir. Ancak günümüzde, özellikle gençler tarafından sık kullanılan *Ekşi Sözlük*, *Uludağ Sözlük* ve *İnstela* gibi etkileşimli büyük platformlar nezdinde bu dile değin söylemlere bakıldığında ise Fransızcanın Türkler tarafından hala sevilen ve oldukça önemsenen bir yabancı dil olduğu sonucu ortaya çıkmaktadır.

Diğer yandan, Fransızcanın Türk toplumu nezdinde artık eskisi kadar geçerliliğinin ve öneminin olmadığına dair genel bir kanaatin oluşması da iki ülke arasında dostane ilişkilerin bittiği şekilde yorumlanmamalıdır. Zira her iki ülke arasındaki kimi küçük anlaşmazlık ve uyumsuzluklar, dost ve müttefik bütün ülkeler arasında olabilecek hadiselerdir. Bu türden sorunların üstesinden gelinmesi ise ancak kamuoyu nezdinde yapılabilecek başarılı çalışmalar ve beraberindeki ılımlı ve olumlu düşünceler aracılığıyla mümkün olabilecektir. Ayrıca, iki ülke arasındaki güçlü siyasi, ekonomik ve kültürel bağların varlığı ve diplomatik ilişkilerinin de köklü bir geçmişe dayanması dün olduğu gibi gelecekte de pek çok alanda işbirliğine imkân tanıyacaktır.

Bütün bunların yanı sıra, bilişim ve iletişim çağı olarak adlandırılan günümüz dünyasında bir ulusun evrensel düzeyde gelişimi, o ulusun eğitim, sanat, kültür ve siyaset gibi alanlarda diğer uluslarla olan etkileşimiyle doğrudan ilişkilidir. Dolayısıyla, bilimsel ve kültürel iletişimde çok dilliliğe giden bugünün dünyasında (Helsinki Initiative, 2019) hak ettiğimiz yeri almak ve Ulu Önder Mustafa Kemal Atatürk'ün de belirttiği gibi çağdaş uygarlık seviyesine ulaşmak için eğitim sistemimizde sadece tek bir yabancı dilin- özellikle İngilizcenin- öğretimine değil başka yabancı dillerin öğretimine de gereken önem verilmelidir.

Bununla birlikte, dünya genelinde bilim ve teknoloji alanında yaşanan hızlı gelişmeler beraberinde yabancı dil öğrenme ihtiyacını da arttırmaktadır. Bu sebeple, gerek ailelerin ve gençlerin gerek eğitim kurumlarının bu konuya daha fazla önem vermeleri ve daha bilinçli olmaları gerekmektedir. Eğitim sistemimizde iyi bir yabancı dil öğretim düzeyine ulaşılabilmesi için de öncelikle fiziksel yetersizliklerin giderilerek uygun ortamların sağlanması, teknolojik imkânlardan faydalanılması, yabancı dil derslerinin diğer alan derslerinden farklı yaklaşım ve yöntemlerle öğretilebileceği ve öğrenilebileceği göz önünde bulundurularak öğretmenlerin, hizmet öncesi yetiştirilme süreçlerinde bir takım iyileştirmelerin yapılması başat unsurlardır. Ayrıca, sadece çoktan seçmeli sınavlarda başarılı olan öğretmen adaylarının yabancı dil öğretmeni olabileceği bir sistem yerine okuma, yazma, dinleme ve konuşma gibi dil becerilerini ölçebilen sınav sistemlerin uygulamaya konulması, alanları dışında yabancı dil öğretmeni olarak hizmet veren öğretmenlerin belirlenerek kendi alanlarına geçişlerinin sağlanması ya da bu durumda olan öğretmenler için hizmet içi eğitimin zorunlu hale getirilmesi oldukça önem arz etmektedir. Bütün bunlara ek olarak, yabancı dil öğretim sürecinde kullanılacak materyallerin, öğrencilerin düzeyleri, sosyo-ekonomik ve kültürel durumları da dikkate alınarak alan uzmanları tarafından özenle hazırlanmalıdır. Ayrıca, geleneksel yöntemlere dayalı dilbilgisi ağırlıklı bir öğretim yaklaşımının yerine *Avrupa Ortak Dil Çerçevesi* (2001)'nde de öngörüldüğü gibi öğrencilerin gerçek birer “sosyal aktör”

olmalarına olanak sağlanması ve böylelikle günlük yaşamlarında dili işlevsel olarak kullanabilecekleri yöntem ve tekniklerin uygulanması gerekmektedir.

Diğer yandan, öğrencilerin daha erken bir yaşta yabancı dil olgusuyla tanışmaları ve bunun devamlılığı sağlanmalıdır. Bu bağlamda, ortaokul ve liselerin son sınıflarında sınav hazırlıkları sebebiyle yabancı dil dersleri kesintiye uğramamalıdır. Ayrıca kalabalık sınıf mevcutlarının azaltılması için çözümler üretilmeli ve öğrencilerin moral ve motivasyonlarını arttırmak için seviye sınıfları oluşturulmalıdır. Son olarak, bu türden çözüm önerilerinin her biri eğitim sistemimizde tek başına yabancı dil öğretim süreci için yeterli olamayacağı göz önünde bulundurularak, sistemli ve planlı proje ve programlar aracılığıyla okul yönetimi, öğretmen, veli ve öğrenci iş birliğiyle bir bütün halinde hayata geçirildiği takdirde ikinci bir yabancı dil öğretiminde istenilen başarıya ulaşılabileceği düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

- Abal, S. (2016). *Receptive and productive knowledge of discourse markers: A case study of elt prospective teachers* (Master of Art Thesis). Gazı Üniversitesi Institute of Educational Sciences.
- Acartürk, E. & Kılıç, R. (2011). Osmanlı Devletinde kapitülasyonların iktisadi ve siyasi perspektiften analizi. *Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 29(2), 1-21. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/huniibf/issue/7865/103707>
- Acar Şentürk, Z., Yolcu, Ö. C. & Çelik, R. Y. (2020). Çin Halk Cumhuriyeti'ne karşı nefret söylemi: Ekşi Sözlük örneği. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 7(47), 89-107. <http://dx.doi.org/10.29228/SOBIDER.45159>
- Accattoli, M., Divitçioğlu, E. & Knittel, M. L. (2016). Phonologie du turc. *Hal.archives-ouvertes.fr*. <https://hal.archives-ouvertes.fr/hal-01536001>
- Akgül, M. (2020). Çevrimiçi ortamlarda nefret söylemi: Ekşi Sözlük'te 65 yaş üstü sokağa çıkma yasağı tartışmaları. *İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi*, (51), 57-78. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ikad/issue/57520/775908>
- Akkılıç, S. (2018). *Bir ötekileştirme mecrası olarak sosyal medya: Ekşi Sözlük ve Ermeniler* (Yayımlanmamış Y. Lisans Tezi). Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Akpınar, M. (2015). Osmanlı Hariciye Nazırları (1836-1922). *Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 16(35), 173-205. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/sobbiad/issue/36421/412538>
- Aksan, D. (2000). *Her yönüyle dil ana çizgileriyle dilbilim*. TDK Yayınları.
- Aksoy, E. (2007). La francophonie en Turquie de l'Empire à nos jours. *Documents pour l'histoire du français langue étrangère ou seconde* [En ligne], (38/39), 1-8. <https://doi.org/10.4000/dhfles.138>
- Aksoy, E. (2015). Başlangıcından günümüze Türkiye'de Fransız okulları. *Synergies Turquie*, (8), 29-46. <https://gerflint.fr/Base/Turquie8/aksoy.pdf>
- Akşehirli, S. (2004). *Temel anlam bilim (semantik) kavramları üzerine bir inceleme* (Yayımlanmamış Y. Lisans Tezi). Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- Aktaş, A. (2007). Türkçede Almanca kaynaklı kelimeler. *Türk Dili Dergisi*, (6), 522-528. http://turkoloji.cu.edu.tr/YENI%20TURK%20DILI/ayfer_aktas_turkcede_almanca_kaynakli_sozler.pdf
- Akyazı, A. (2014). Yeni iletişim ortamı olarak dijital katılımcı sözlüklerde nefret söylemi. *Marmara İletişim Dergisi*, (22), 183-193. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/maruid/issue/22158/238058>
- Alıcı, S. (2017). 19. yüzyılda sanatın başkenti Paris ve izlenimcilik. *İdil*, 6(38), 2977-2998. <https://doi.org/10.7816/idil-06-38-22>
- Alp, H. (2016). Çingenelere yönelik nefret söyleminin Ekşi Sözlük'te yeniden üretilmesi. *Ankara Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 3(2), 143-172. <https://doi.org/10.24955/ilef.305520>
- Althusser, L. (2000). *İdeoloji ve devletin ideolojik aygıtları* (Çev. Y. Alp ve M. Özışık). İletişim Yayınları.
- Altunya, N. (2006). *Gazi Eğitim Enstitüsü: Gazi Orta Öğretmen Okulu ve Eğitim Enstitüsü (1926-1980)*. Gazi Üniversitesi Yayını.
- Ambassade de France, en Nouvelle Zélande aux iles Cook et aux Samoa. (2021). *17 bonnes raisons d'apprendre le français*. <https://nz.ambafrance.org/17-bonnes-raisons-d-apprendre-le>
- Armağan, A. & Deniz, Ş. (2012). Çocuk istismarının sosyal paylaşım platformlarında temsil biçimleri: Pozantı cezaevinde kalan çocuklar örneğinin Ekşi Sözlük'te sunumu. *The Journal of Academic Social Science Studies*. 5(7), 69-88. http://dx.doi.org/10.9761/JASSS_221
- Aslantürk, G. & Turgut, H. (2015). 8284 Vakası: Ekşi Sözlük'te cinsiyetçi kamsusallığın yeniden üretilmesi. *Ankara Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 2(1), 45-76. <https://doi.org/10.24955/ilef.305267>
- Ata, R. (2014). Mustafa Reşit Paşa ve Tanzimat. *Aksaray Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi Dergisi*, 1(1), 159-175. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/111720>
- Aurélie (2016, 18 Novembre). Pourquoi la langue de Molière est la plus romantique du monde? *Superprof Blog*. <https://www.superprof.fr/blog/romantisme-langue-francaise/>

- Avcı, C. & Kartal, E. (2021) *İnci Sözlük*'te yabancı dil olarak Fransızca: *Fransızca* başlıklı girdilerin Web tabanlı söylem çözümlemesi yoluyla incelenmesi. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (24), 1049-1066. <https://doi.org/10.29000/rumelide.995488>
- Aydın, F. B. (2013). *Haber söyleminde siyasal etki ve ideoloji: 2002 ve 2011 Genel Seçimleri'nin karşılaştırılmalı analizi* (Yayımlanmamış Y. Lisans Tezi). Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Aydın, M. (2016, 24 Mart). Unsustainable agreement between Turkey and the EU. *Hürriyet Daily News*. <https://www.hurriyetdailynews.com/opinion/mustafa-aydin/unsustainable-agreement-between-turkey-and-the-eu-96829>
- Ayhan, V., Dalar, M. & Ataman, M. (2010). Fransa'daki Türkiye algısı: Türk dış politikası ve AB'ye üyelik süreci bağlamında bir analiz. *Ortadoğu Analiz*, 2(22), 82-89. https://www.orsam.org.tr/d_hbanaliz/9veysel.pdf
- Balcı, S. (2007). *Osmanlı Devleti'nde tercümanlık ve Babiâli Tercüme Odası* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Balcı, S. (2008). Osmanlı Devleti'nde modernleşme girişimlerine bir örnek: Lisan Mektebi. *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Tarih Araştırmaları Dergisi*, 27(44), 77-98. https://doi.org/10.1501/Tarar_0000000410
- Baldini, M. (2000). *İletişim tarihi* (Çev. G. Batuş). Avcıol Basım Yayın.
- Barker, C. & Galasinski, D. (2001). *Cultural studies and discourse analysis: A dialogue on language and identity*. Sage Publications.
- Baron, N. S. (1984). Computer mediated communication as a force in language change. *Visible Language*, 18(2), 118-141. <https://s3-us-west-2.amazonaws.com/visiblelanguage/pdf/18.2/computer-mediated-communication-as-a-force-in-language-change.pdf>
- Barthes, R. (2012). *Göstergebilimsel serüven* (Çev. M. Rifat ve S. Rifat). Yapı Kredi Yayınları.
- Barut, E. & Odacıoğlu, M.C. (2018). Anlambilim teorilerindeki temel ve yananlam kavramları ve anlambilim çeviribilim ilişkisi. *Tarih Okulu Dergisi*, 11(33), 927-943. <http://dx.doi.org/10.14225/Joh1006>

- Baş T. & Akturan U. (2017). *Sosyal bilimlerde bilgisayar destekli nitel araştırma yöntemleri* (3. Baskı). Seçkin Yayıncılık.
- Benard, S. (2019, 28 Octobre). Quand le français dominait l'Europe? À la cour des empires européens. *Thot Cursus Formation et Culture Numérique*. <https://cursus.edu/articles/43421/quand-le-francais-dominait-leurope>
- Benveniste, E. (1995). *Genel dilbilim sorunları* (Çev. E. Öztokat). Yapı Kredi Yayınları.
- Beşirli, M. (1999). Osmanlı'da modernleşme ve aydınlar 1789-1908. *Dini Araştırmalar*, 2(5), 131-157. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/51597>
- Bigirimana, C. (2019). Le français d' aujourd'hui, une langue aux multiples facettes. *Synergies Portugal* (7), 37-56. <http://gerflint.fr/Base/Portugal7/portugal7.html>
- Billières, M. (2014, 5 Novembre). Les voyelles nasales en FLE. *Au Son du FLE*. <https://www.verbotonale-phonetique.com/voyelles-nasales-fle/>
- Billion, D. (2012, 12 Aralık). De nouvelles perspectives dans les relations franco-turques. *Observatoire de la Turquie et de son environnement géopolitique* (pp. 1-3). Paris: Institut de Relations Internationales et Stratégiques (IRIS). <https://www.yumpu.com/fr/document/read/17200015/de-nouvelles-perspectives-dans-les-relations-franco-turques-iris>
- Binark, M. (Der.) (2007). *Yeni medya çalışmaları*. Dipnot Yayınevi
- Binark, M. F. & Löker, K. (2011). *Sivil toplum örgütleri için bilişim rehberi*. <https://ekitap.alternatifbilisim.org/stkler-icin-bilisim-rehberi/>
- Bircan, U. (2015a). Roland Barthes ve göstergebilim. *Sosyal Bilimler Araştırma Dergisi*, 26(Güz), 17-41. https://avys.omu.edu.tr/storage/app/public/ozeny/114829/ROLAND_BARTHES_VE_GOSTERGEBILIM.pdf
- Bircan, U. (2015b). Saussure'de dil, dilbilim ve göstergebilim. *Sosyal Bilimler Araştırma Dergisi*, 25(Bahar), 43-66. <http://sbard.org/pdf/sbard/025/025 Master.43-66.pdf>
- Bloor, M. & Bloor, T. (2007). *The practice of critical discourse analysis: An introduction*. Routledge.

- Booth, S. & Hultén, M. (2003). Opening dimensions of variation: An empirical study of learning in a Web-based discussion. *Instructional Science*, 31(1/2 January/March), 65–86. <http://dx.doi.org/10.1023/A:1022552301050>
- Bozkurt, A. (2010). Fransa'nın Osmanlı Devleti'ndeki Katolikleri himaye hakkı ve bunun sona ermesi. *Tarih Dergisi*, (52), 123-150. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/iutarih/issue/9624/120213>
- Bozkurt, A. & Biroğul, S. (2012). Bilgiyi, “kümülatif bir biçimde oluşturup paylaşan” siteler: Etkileşimli sözlükler. *Bilişim: Aylık Bilişim Kültürü Dergisi*, 40(140), 16-19. <http://www.bilisimdergisi.org.tr/bilisim-dergisi-sayilari/s140.pdf>
- Börekçi, M. (2015). Söz dizim kuramları bağlamında Türkçe söz dizimi. *Turkish Studies International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 10(16), 355-370. <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.8986>
- Brunel, P. & Huisman, D. (1969). *Introduction à la littérature française: Du nouveau roman à la chanson de Roland*. Edition Fernand Nathan.
- Bulunmaz, B. (2014). Yeni medya eski medyaya karşı: Savaşı kim kazandı ya da kim kazanacak? *Karadeniz Teknik Üniversitesi İletişim Araştırmaları Dergisi*, 4(1), 22-29. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/e-kiad/issue/49298/629850>
- Büyükkantarcıoğlu, N. (2006). *Toplumsal gerçeklik ve dil*. Multilingual Yayınları.
- Castells, M. (2005). *Enformasyon çağı ekonomisi, toplum ve kültür* (2. Baskı) (Çev. E. Kılıç) (1. Cilt). İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Ceran, İ. (2014). İlk Osmanlı-Fransız ilişkileri, Haçlılar ile mücadeleler ve Cem Sultan olayı. *Turkish Studies- International Periodical for The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 9(1), 97-117. <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.6351>
- Chan, K. L. (2016). *Power language index*. Insead. https://www.kailchan.ca/wp-content/uploads/2016/12/Kai-Chan_Power-Language-Index-full-report_2016_v2.pdf
- Charaudeau, P. & Maingueneau, D. (2002). *Dictionnaire d'analyse du discours*. Seuil.
- Caldas-Coulthard, C. R. & Coulthard, M. (1996). *Text and practices: Readings in critical discourse analysis*. Routledge.

- Can, E. & Can, C. I. (2014). Türkiye’de ikinci yabancı dil öğretiminde karşılaşılan sorunlar. *Trakya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 4(2), 43-63. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/200394>
- Conseil de l’Europe (2001). *Cadre européen commun de référence pour les langues: Apprendre, enseigner, évaluer*. Didier.
- Coupland, N. & Jaworski, A. (2006). *The discourse reader*. Routledge.
- Çağlar, Ş. (2010). *Medya analiz yöntemleri* (Halkla İlişkiler ve Tanıtım Lisans Programı). İstanbul Üniversitesi Açık ve Uzaktan Eğitim Fakültesi. <http://auzefkitap.istanbul.edu.tr/kitap/kok/medyaanalizyontemleri126.pdf>
- Çağlar, B. (2012). Bir iletişim biçimi olarak göstergebilim. *LAÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, 3(2), 22-34. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/euljss/issue/6282/84320>
- Çakır, C. (2004). Anlamın bağlam açısından incelenmesi: Kökanlambilim ve artanlambilim. *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 24(3), 245-255. <http://www.gefad.gazi.edu.tr/en/download/article-file/77303>
- Çakır, H. (2005). Bir iletişim dili olarak İnternet. *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1(19), 71-96. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/eruosbilder/issue/25118/265210>
- Çakır, İ. (2007). Osmanlıdan günümüze yabancı dil öğretimi süreci. *Nüsha- Şarkiyat Araştırmaları Dergisi*, 7(24), 37-45. <https://dergipark.org.tr/en/download/issue-full-file/29745>
- Çakmak, F. & Bilişli, Y. (2019). İdeoloji, söylem ve iletişim çalışmalarında Ruth Wodak. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 19(2), 99-124. <https://doi.org/10.18037/ausbd.566784>
- Çapanoğlu, S. & Servantie, D. (2015). Fransa'ya Türk göçünün 50'nci yılında Türkiye Fransa ilişkileri. *Euronewsport*, (Mayıs), 78-81. https://www.ikv.org.tr/images/files/document_fusionne.pdf
- Çeçen, A. F. (2019). *Medeniyetler çatışması bağlamında yeni medya ortamında siyasi parti ve ideolojik medyanın söylem analizi* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- Çelik, H. & Ekşi, H. (2008). Söylem analizi. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 27(27), 99-117.
<https://dergipark.org.tr/tr/pub/maruaebd/issue/365/2517>
- Çetin, M., Yiğit, M. & Karlı, E. (2011). *Dilde anlam ve bağlam*. In A. Akbarov (Ed.), 1st *International Conference on Foreign Language Teaching and Applied Linguistics Proceedings Book* (pp. 1368-1372). Bosnia and Herzegovina, Sarajevo: International Burch University.
- Çevirir, N. & Yakışan, S. (1994). Sinemanın tarihsel gelişimi ve izleyici profili üzerine bir değerlendirme. *Marmara İletişim Dergisi*, 6(6), 131-141.
<https://dergipark.org.tr/tr/pub/maruid/issue/439/3336>
- Çiçek, A. (2004). Türkçeye giren Fransızca kökenli bazı kelimeler üzerine bir inceleme. *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 11(24), 1-9.
<https://dergipark.org.tr/tr/pub/ataunitaed/issue/2863/39093>
- Çomu, T. (2012). *Video paylaşım ağlarında nefret söylemi: Youtube örneği* (Yayımlanmamış Y. Lisans Tezi). Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Çomu, T. & Halaiqa, İ. (2014). Web içeriklerinin metin temelli çözümlemesi. B. Mutlu (Ed.), *Yeni medya çalışmalarında araştırma yöntem ve teknikleri içinde* (ss. 26-87). Ayrıntı Yayınları.
- Cutting, J. (2002). *Pragmatics and discourse*. Routledge.
- Dahlet, V. B. (2010). L'orthographe française: Entre langue et politique. *Synergies Brésil*, (1), 159-166. <https://gerflint.fr/Base/BresilSPECIAL1/bresilSP1.html>
- Dangwal, K. L. & Srivastava, S. (2016). Emotional maturity of Internet users. *Universal Journal of Educational Research*, 4(1), 6-11.
<http://dx.doi.org/10.13189/ujer.2016.040102>
- Davison, R. (1994). On dokuzuncu yüzyıl Osmanlı reformlarına araç olarak Fransız dili (Çev. Ç. E. İpek). *Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi* 2(4), 171-188.
<https://dergipark.org.tr/tr/pub/ctad/issue/25230/266684>
- Davison, R. (2000). Küçük Kaynarca Antlaşmasında Dosografa Kilisesi (Çev. D. M. Burak). *Belleten*, 64(239), 213-222.
<https://dergipark.org.tr/tr/pub/ttkbelleten/issue/60296/879988>

- Dedeoğlu, G. (2013). Medya ve iletişim çalışmalarında Teun A. Van Dijk'in yaklaşımı bağlamında eleştirel söylem ozmlemesi ve söylem olarak haberin ozmlenmesi. *Nişantaşı Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 1(3), 38-58. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/111798>
- Dede zdemir, Y. (2015). Taciz anlatılarında cinsiyetçi sylemelerin yeniden inşası: #sendeanlat. *Moment Dergi*, 2(2), 80-103. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/moment/issue/36281/409668>
- Deely, J. (1990). *Basics of semiotics*. Indiana University Pres.
- Demir, K. (2020). Arı maya: Kraliçe Viktorya dönemi toplumsal yapısının ve iktidar mekanizmasının bir çizgi film üzerinden yeniden kurulması. *Ege Üniversitesi İletişim Fakültesi Yeni Düşünceler Hakemli E-Dergisi*, (13), 44-53. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/euifydhed/issue/55611/735704>
- Demiral, S. & Kaya, M. (2016). Fransız dilinin tipik zellikleri. *Yaşam Bilimleri Dergisi*, 6 (2/1), 355-367. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/313304>
- Demircan, . (1988). *Dünden bugüne Türkiye'de yabancı dil*. Remzi Kitabevi.
- Demirel, . (2011). *Yabancı dil ğretimi, dil pasaportu, dil biyografisi, dil dosyası*. Pegem Akademi Yayınları.
- Demiryürek, M. (2013). Türkiye'de yabancı dil olarak Fransızca ğretiminin tarihi gelişimi üzerine bir değerlendirme (1891-1928). *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 28(1), 130-140. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/87127>
- Dewdney, A. & Peter R. (2006). *The new media handbook*. Routledge.
- Develey, A. (2018, 22 Juin). La langue française n'est pas musicale. *Le Figaro*. <https://www.lefigaro.fr/langue-francaise/actu-des-mots/2018/06/22/37002-20180622ARTFIG00031-bernard-cerquiglini-la-langue-francaise-n-est-pas-musicale.php>
- De Wever, B., Schellens, T., Valcke, M. & Van Keer, H. (2006). Content analysis schemes to analyze transcripts of online asynchronous discussion groups: A review. *Computers & Education*, 46(1), 6-28. <http://dx.doi.org/10.1016/j.compedu.2005.04.005>
- Dış Haberler Servisi (2013, 1 Kasım). En seksi dil Fransızca. *Milliyet*. <https://www.milliyet.com.tr/gundem/en-seksi-dil-fransizca-1785409>

- Dillenbourg, P., Baker, M., Blaye, A. & O'Malley, C. (1996). The evolution of research on collaborative learning. In E. Spada & P. Reiman (Eds), *Learning in Humans and Machine: Towards an interdisciplinary learning science* (pp. 189-211). Elsevier.
- Dilmen, N. (2007). Yeni medya kavramı çerçevesinde İnternet günlükleri-bloglar ve gazeteciliğe yansımaları. *Marmara İletişim Dergisi*, 12(12), 113-122. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/maruid/issue/445/3501>
- Doğan, A. (2014). Osmanlı Devleti'nde Alman kültürel yayılcılığı: Maraş örneği. *Gaziantep University Journal of Social Sciences*, 13(2), 437-462. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/223199>
- Dondurucu, Z. (2018). Yeni medyada cinsel kimlik temelli nefret söylemi: İnci Sözlük örneği. *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi*, 6(2), 1376-1405. <https://doi.org/10.19145/e-gifder.435744>
- Doruk, Ö. (2013). Disiplin toplumu ve haber söylemi: Gökkuşuğu Derneği'nce yapılması planlanan yürüyüşün engellenmesine ilişkin haberlerin çözümlenmesi. *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi*, 2(1), 106-132. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/e-gifder/issue/7470/98366>
- Doyumgaç, İ. (2018). Söylem ve metin çözümleme. *International Journal of Language Academy*, 6(1), 38-48. <http://dx.doi.org/10.18033/ijla.3853>
- Doyuran, L. (2018). Medyatik bir çalışma alanı olarak eleştirel söylem çözümlemesi (televizyon dizileri örneğinde). *Erciyes İletişim Dergisi*, 5(4), 301-323. <https://doi.org/10.17680/erciyesiletisim.362184>
- Dubois, Jean., Giacomo, M., Guespin, L., Marcellesi, G., Marcellesi, J. P. & Mével, J. P. (2002). *Dictionnaire de Linguistique*. Larousse.
- Duman, K. & Özdoğru, G. (2018). Dijital emek ve kullanıcı içeriğinin metalaşması: Katılımcı sözlük yazarları üzerine inceleme. *Erciyes İletişim Dergisi*, 5(4), 75-99. <https://doi.org/10.17680/erciyesiletisim.419811>
- Durmuş, B. (2018, 26 Temmuz). *Fransızca öğrenmek için 7 geçerli neden*. Net Tercüme Hizmetleri. <https://www.nettercume.com.tr/fransizca-ogrenmek/>
- Durna, T. & Kubilay, Ç. (2010). Söylem kuramları ve eleştirel söylem çözümlenmeleri. T. Durna (Ed.), *Medyadan söylemler içinde* (ss. 47-81). Libra Yayıncılık.

- Duverdier, G. (1992). İlk Türk basımevinin kuruluşunda iki kültür elçisi: Savary De Brèves ile İbrahim Müteferrika (Çev. T. Acaroğlu). *Bellekten*, 56(215), 275-306. <https://dergipark.org.tr/en/pub/ttkbellekten/issue/62219/932183>
- Eagleton, T. (2011). *İdeoloji* (Çev. M. Özcan). Ayrıntı Yayınları.
- Ebû Zeyd, N. & Coşkun, M. (2014). Hermenötik ve metin yorumu. *Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, (46), 237-266. <https://doi.org/10.15370/muifd.07141>
- Ekinci, B. (2017). Star Wars: *Güç Uyanyor* (2015) filminin göstergebilimsel çözümlemesi. *Erciyes İletişim Dergisi*, 5(2), 244-260. <https://doi.org/10.17680/erciyesakademia.299283>
- Elbirlik, T. & Karabulut, F. (2015). Söylem kuramları: bir sınıflandırma çalışması. *Dil Araştırmaları*, 9(17), 31-50. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/dilarastirmalari/issue/59738/867745>
- Eliot, T. S. (1983). *Edebiyat üzerine düşünceler* (Çev. S. Kantarcıoğlu). Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.
- Elliott, R. (1996). Discourse analysis: Exploring action, function and conflict in social texts. *Marketing Intelligence & Planning*. 14(6), 65-68. <https://doi.org/10.1108/02634509610131171>
- Er, S. (2020). “Selfie” in Web dictionaries. *The Turkish Online Journal of Design, Art and Communication*, 10(4), 539-545. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1247224>
- Ercan, G. & Danış, P. (2019). Söylem, söylem çözümlemesi ve eleştirel söylem çözümlemesi: Tanımları ve kapsamaları. *Dokuz Eylül Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 6(2), 527-552. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/deuefad/issue/49601/596349>
- Erdem, R. & Bardak, N. (2010). Türkiye’deki yönetim ve organizasyon otoritelerinin Ekşi Sözlük perspektifi ile incelenmesi. *Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi*, 2(2),105-110. <https://dergipark.org.tr/en/pub/sobiadsbd/issue/11350/135634>
- Erdem, E. (2020). Cevdet Paşa’nın Fransız Devrimi üzerine düşünceleri. *International Journal of Social Inquiry*, 13(1), 235-267. <https://doi.org/10.37093/ijisi.746479>
- Ergüney, M. (2017). İletişimin dijitalleşmesi ve iletişim fakültelerinde yeni medya eğitimi. *Ulak bilge*, 5(15), 1475-1486. <http://dx.doi.org/10.7816/ulakbilge-05-15-05>

- Erkan, T. (2019). *Keçecizade Fuad Paşa ve Mehmet Emin Ali Paşa'nın siyasi vasiyetnamelerinin Tanzimat Dönemi mali politikaları açısından incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Evre, B. (2009). Söylem analizine yönelik farklı yaklaşımlar: Bir sınıflandırma girişimi. İ. Parlak (Ed.). *Medyada Gerçekliğin İnşası* içinde (ss. 107-152). Çizgi Kitabevi.
- Fairclough, N. (1992). *Discourse and social change*. Polity Press.
- Fairclough, N. (1995). *Critical discourse analysis: The critical study of language*. Longman.
- Fairclough, N. & Wodak, R. (1997). Critical discourse analysis. In T. Van Dijk (Ed.), *Discourse studies: A multidisciplinary introduction* (Volume 2) (pp. 258- 284). Sage Publications.
- Fairclough, N. (2001). *Language and power* (2th edition). Longman.
- Fairclough, N. (2003). *Analysing discourse: Textual analysis for social research*. Routledge.
- Feenberg, A. (1989). The written world: On the theory and practice of computer conferencing. In R. Mason & A. Kaye (Eds.), *Mindweave: Communication, computers and distance education* (pp. 22–39). Pergamon Press.
- Fiske, J. (1996). *İletişim çalışmalarına giriş* (Çev. S. İrvan). Bilim ve Sanat Yayınları.
- Fleming, J. & Honour, H. (2015). *Dünya sanat tarihi* (7. Baskı) (Çev. H. Abacı). Alfa Yayınları.
- Foucault, M. (1987). *Söylemin düzeni* (Çev. T. Ilgaz). Hil Yayın.
- Furman, I. & Söngü, E. (2021). Kolaboratif faaliyet modelinin çelişkileri: Ekşi Sözlük sanal topluluğunda cinsiyetçi söylem ve pratiklere dair bir inceleme. *Reflektif Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(1), 119-139. <http://dx.doi.org/10.47613/reflektif.2021.18>
- Gee, J. P. (2001). *An introduction to discourse analysis: Theory and method* (2th edition). Routledge.
- Gençer, M. (2017). Avrupa'nın unutulmuş devlet adamı Âli Paşa. *Tarih Kritik Dergisi*, 3(4), 85-99. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/tarihkritik/issue/31341/342196>
- Gökmen, A. (1999a). Fransızcanın Türkiye'de dünü. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12(1), 1-7. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/uefad/issue/26993/283709>
- Gökmen, A. (1999b). Fransızcanın Türkiye'de bugünü. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12(1), 9-19. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/uefad/issue/26993/283710>

- Gökmen, A. (2017). The state of French on the territory of Turkey: From traditional to globalism. *Türk & İslam Dünyası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 4(13), 1-18. <http://dx.doi.org/10.16989/TIDSAD.1336>
- Gölcü, A., Bal, E. & Karadeniz, B. (2019). Dil ve söylem pratiklerini haber metinlerinde aramak: Yeni Zelanda terör saldırısı örneği. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (17), 220-251. <https://doi.org/10.29000/rumelide.656724>
- Gönenç, E. (2012). Türk basınında Fransız modeli ve etkileri. *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, (19), 93-105. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/iuifd/issue/22874/244390>
- Gören Kekeç, S. & Taşcıoğlu, R. (2018). Özgecan Aslan cinayetinin dijital platformlarda yansması: Ekşi Sözlük üzerine bir inceleme. *Akdeniz Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 29 (Özel Sayısı- Kasım), 439-452. <https://doi.org/10.31123/akil.458929>
- Guespin L. (1971). Problématique des travaux sur le discours politique. *Langages*, (23), 3-24. <https://doi.org/10.3406/lgge.1971.2048>
- Güçdemir, Y. (2003). Bilgisayar ağları internetin gelişimi ve bilgi kirlenmesi. *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, (17), 371-379. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/iuifd/issue/22882/244742>
- Güçtekin, N. (2017). Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Türk eğitim sisteminde yabancı dil eğitimi. *Eğitime Bakış: Eğitim- Öğretim ve Bilim Araştırma Dergisi*, 13(39), 43-52. https://www.ebs.org.tr/ebs_files/files/yayinlarimiz/egitime_bakis39_sayi.pdf
- Güler, Y. (2005). Osmanlı Devleti dönemi Türk-Amerikan ilişkileri (1795-1914). *Gazi Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6(1), 227-240. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/kefad/issue/59536/856350>
- Günay, V.D. (2018). *Söylem çözümlemesi* (2. Baskı). Papatya Bilim Üniversite Yayıncılığı.
- Güneş, A. (2012). Çağdaş bir çözümleme yöntemi: Göstergebilim. *NWSA Humanities Sciences*, 7(2), 31-43. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/nwsahuman/issue/19927/213241>
- Gümüş, H. (2013). Fransızca ve Francophonie: Niçin, ne zaman, nerede, nasıl? *Turkish Studies- International Periodical for The Languages, Literature and History of Turkish or Turcic*, 8(10), 295-311. <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.5930>

- Günce, Ş. (2020). Osmanlı Devleti'nde ilk daimi elçilikler ve diplomasiye olan etkileri. *Osmanlı Medeniyeti Araştırmaları Dergisi*, 6(10), 101-114. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/1046829>
- Gür, T. (2011). *Türkçe öğretmen adaylarının dil tutumları ve kullanımlarının söylem çözümlemesi yöntemi ile betimlenmesi* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Gür, T. (2013). Post modern bir araştırma yöntemi olarak söylem çözümlemesi. *Zeitschrift für die Welt der Türken Journal of World of Turks*. 5(1), 185-202. http://www.dieweltdertuerken.org/index.php/ZfWT/article/view/398/tahir_gur
- Gürel, E. & Yakın, M. (2005). Bir reklam mecrası olarak Ekşi Sözlük. *Pi-Pazarlama ve İletişim Kültürü Dergisi*, 4(14), 26 - 42. <https://avesis.ege.edu.tr/yayin/0da3b69b-f493-408d-8891-4ea4c147bf7d/bir-reklam-mecrasi-olarak-eksi-sozluk>
- Gürel, E. & Yakın, M. (2007). Ekşi Sözlük: Postmodern elektronik kültür. *Selçuk İletişim*, 4(4), 203-219. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/josc/issue/19014/200751>
- Güven, H. (2001). Le rôle et la place du français dans le processus de modernisation de l'empire ottoman. *Documents pour l'histoire du français langue étrangère ou seconde* [En ligne], (27), 1-8. <https://doi.org/10.4000/dhfles.2566>
- Güzel, B. (2015). Fransızcanın gelişimi ve Fransızca öğretiminde motivasyon artırıcı bir yöntem: Fransızcadan Türkçeye geçen kelimeler. *International Journal of Languages' Education and Teaching*, (UDES 2015), 317-327. <https://doi.org/10.18298/ijlet.227>
- Haşlamam T., Demiraslan Y., Kuşkaya Mumcu F., Dönmez, O. & Aşkar, P. (2008). Çevrimiçi ortamda yapılan grup tartışmasındaki iletişim örüntülerinin söylem çözümlemesi yoluyla incelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 35(35), 162-174. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/hunefd/issue/7803/102283>
- Helsinki Initiative (2019). *Helsinki Initiative on Multilingualism in Scholarly Communication*. Helsinki: Federation of Finnish Learned Societies, Committee for Public Information, Finnish Association for Scholarly Publishing, Universities Norway & European Network for Research Evaluation in the Social Sciences and the Humanities. <https://doi.org/10.6084/m9.figshare.7887059>

- Henri, F. (1992). Computer conferencing and content analysis. In A. Kaye (Ed.), *Collaborative learning through computer conferencing: The Najaden papers* (pp. 117-136). Springer-Verlag.
- Herring, S. C. (2001). Computer-mediated discourse. In D. Schiffrin, D. Tannen, & H. Hamilton (Eds.), *The handbook of discourse analysis* (pp. 612-634). Blackwell Publishers.
- Herring, S. C. (2002). Computer-mediated communication on the Internet. *Annual Review of Information Science and Technology*, (36), 109-168. <https://doi.org/10.1002/aris.1440360104>
- Herring, S. C. (2004). Computer-mediated discourse analysis: An approach to researching online behavior. In S. A. Barab, R. Kling & J. H. Gray (Eds.), *Designing for virtual communities in the service of learning* (pp. 338-376). Cambridge University Press.
- Harris, Z. (1952). Discourse Analysis. *Linguistic society of America*, 28(1), 1-30 <https://doi.org/10.2307/409987>
- Hornbiy, A. M. (2004). *Oxford advanced learner's dictionary of current English*. Oxford University Press.
- Horwitz, E. K. (2001). Language anxiety and achievement. *Annual Review of Applied Linguistics*, (21), 112-126. <https://doi.org/10.1017/S0267190501000071>
- IAB ÖlçümlemeTop 20 Listesi (2020, 29 Şubat). İnternet Ölçümleme Araştırması Aralık Overnight Raporu. <https://iabtr.org/top-yirmi-listesi>
- İşık, M. (2008). *Kitle iletişim teorilerine giriş* (3. Baskı). Eğitim Kitabevi Yayınları
- İşiksel, G. & Szurek, E. (2019). *Turcs et Français: une histoire culturelle (1860-1960)*. Presses universitaires de Rennes.
- İşeri, K. (2000). Yolcu ile yılan adlı masalın göstergebilimsel çözümlemesi. *Ana Dili: Dil ve Edebiyat Dergisi*, 18(Temmuz-Ağustos-Eylül), 12-18. <https://docplayer.biz.tr/6647468-Yolcu-ile-yilan-adli-masalin-gostergebilimsel-cozumlemesi-kamil-iseri-ankara-universitesi.html>
- Janks, H. (1997). Critical discourse analysis as a research tool. *Studies in the Cultural Politics of Education*, 18(3), 329-342. <https://doi.org/10.1080/0159630970180302>
- Johnstone, B. (2008). *Discourse analysis* (2th edition). Blackwell Publishing.

- Kahraman, N. (2020). Kore Savaşı ve Türkiye'nin savaşa katılma kararının Türk basınına yansımaları üzerine bir analiz (Haziran- Ağustos 1950). *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi*, 8(2), 1375-1408. <https://doi.org/10.19145/e-gifder.733259>
- Kara, Ö. T. (2010). Toplumsal olayların etkisiyle gelişen üç büyük akımın Türk ve dünya edebiyatında izleri. *Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(2), 73-96. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ksbd/issue/16229/169955>
- Karakaş, B. (2006, 5 Ekim). İnternette sözlük meydan savaşları. *Milliyet Gazetesi*. <http://www.milliyet.com.tr/2006/10/05/son/sonyas09.asp>
- Karakaş, R. (2018). Duvar yazılarına biçembilim ve göstergebilim açısından bir bakış. *İdil Dergisi*, 7(49), 1117-1127. <https://doi.org/10.7816/idil-07-49-09>
- Karal, Z. E. (1983). *Osmanlı Tarihi Birinci Meşrutiyet ve İstibdat Devirleri: 1876-1907* (Cilt 8). Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- Karpuzcu, T. (2020). Macron ve Sarkozy'nin Türkiye'nin Avrupa Birliği üyeliği konusunda söylemlerinin karşılaştırmalı analizi. *Academic Review of Humanities and Social Sciences*, 3(2), 245-266. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/arhuss/issue/58342/768440>
- Kartal, E. (2017). Türkiye'deki üniversitelerin Fransızca programları ve bu programlarda yapılan akademik çalışmalar üzerine bir değerlendirme. *Frankofoni*, (31), 367-380. https://uludag.academia.edu/erdogan_kartal
- Kaymas, S. (2016). Yeni bağlamlarında devam eden sorunlar: Dijital kapitalizm ve kullanıcı emeğini yeniden düşünmek üzerine. *Intermedia International e-Journal*, 3(5), 320-343. <https://doi.org/10.21645/intermedia.2017.17>
- Kıran, Z. & Eziler Kıran, A. (2001). *Dilbilimine giriş*. Seçkin Yayıncılık.
- Kırpık, C. (2016). *Osmanlı'da Şehzade Eğitimi*. Ötüken Yayınları.
- Kiesler S., Siegel, J. & McGuire T.W. (1984). Social psychological aspects of computer-mediated communication. *American Psychologist*, 39(10), 1123-1134. <https://doi.org/10.1037/0003-066X.39.10.1123>
- Klinkenberg, J. M. (1996). *Précis de sémiotique générale*. Seuil.
- Kocaman, A. (Ed.) (2003). *Söylem Üzerine*. ODTÜ Yayıncılık.

- Kodaman, T. & Akçay, E.Y. (2010). Kuruluştan yıkılışa kadar Osmanlı diplomasi tarihi ve Türkiye'ye bıraktığı miras. *SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (22), 75-92. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/sufesosbil/issue/11415/136339>
- Korat, G. (2008). *Dil, edebiyat ve iletişim, basın dili ve söylemin yapısı*. İletişim Yayınları.
- Köker, E. (2005). *Kitapta kurutuluş çiçekler ya da sözlü kültür üzerine düşünmek*. Dipnot Yayınları.
- Köktürk, Ş. & Eyri, Ş. (2013). Dilbilim ve göstergebilim: Ferdinand de Saussure ve göstergebilimi anlamak. *Sakarya Üniversitesi Fen-Edebiyat Dergisi*, 15(2), 123-136. http://www.fed.sakarya.edu.tr/arsiv/yayinlenmis_dergiler/2013_2/2013_2_S2.pdf
- Köprülü, O. F. (1987). Tarihte Türk-Amerikan münasebetleri. *Belleten*,51(200), 927-947. <https://belleten.gov.tr/tam-metin-pdf/1979/tur>
- Kress, G. (1996). Representational resources and the production of subjectivity: questions for the theoretical development of critical discourse analysis in a multicultural society. In C. R. Caldas- Coulthard & M. Coulthard (Eds.), *Text and Practices: Readings in Critical Discourse Analysis* (pp.15-31). Routledge
- Kurtaran, U. (2015). Osmanlı diplomasi tarihinin yazımında kullanılan başlıca kaynaklar ile bu kaynakların incelenmesindeki metodolojik ve diplomatik yöntemler üzerine bir değerlendirme. *Ankara Üniversitesi Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi*, (38), 107-139. https://doi.org/10.1501/OTAM_0000000677
- Kuşçu, E. (2018). Üniversite öğrencilerinin ikinci yabancı dil olarak Fransızca öğrenme profilleri: Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi ve Fen-Edebiyat Fakültesi Örneği. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 26(1), 1-9. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/366156>
- La langue française en chiffres. (2021). Ministère de l'Europe et des Affaires Étrangères. <https://www.diplomatie.gouv.fr/fr/politique-etrangere-de-la-france/francophonie-et-langue-francaise/la-langue-francaise-en-chiffres/>
- Les meilleures ressources pour apprendre le français (2021). *Mosa Lingua*, <https://www.mosalingua.com>
- Livia (2020, 21 Février). Et les plus belles langues du monde sont... *Ef*. <https://www.ef.fr/blog/language/les-plus-belles-langues-du-monde/>

- Lotman, Y. M. (2012). *Sinemada göstergebilimi* (3. Baskı) (Çev. O. Özügül). Nirengi Kitap.
- Maingueneau, D. (1979). L'analyse du discours. *Repères pour la rénovation de l'enseignement du français à l'école élémentaire*, (51), 3-27. <https://doi.org/10.3406/reper.1979.1614>
- Marra, R. M., Moore J. & Klimczak A. (2004). Content analysis of online discussion forums: A comparative analysis of protocols. *Educational Technology Research and Development*, 52(2), 23–40. <http://dx.doi.org/10.1007/BF02504837>
- Mazur, J. (2004). Conversation analysis for educational technologists: Theoretical and methodological issues for researching the structures, processes and meaning of on-line talk. In D. Jonassen (Ed.), *Handbook of research for educational communications and technology* (2th edition) (pp. 1075-1098). Routledge.
- Merriam, S.B. (2018). *Nitel araştırma desen, uygulama ve uygulama için bir rehber* (Çev. Ed. S. Turan). Nobel Akademik Yayıncılık.
- Metin AÇer, T. (2020). Kamusal alanın yeni yüzü Ekşi Sözlük üzerinden toplumsal cinsiyet, iktidar ve beden analizi. *Erciyes İletişim Dergisi*, 7(2), 767-788. <http://dx.doi.org/10.17680/erciyesiletisim.643315>
- Miles, M, B. & Huberman, A. M. (1994). *Qualitative data analysis: An expanded sourcebook*. (2nd Edition). Thousand Oaks, Sage Publications. <https://vivauniversity.files.wordpress.com/2013/11/milesandhuberman1994.pdf>
- Mitra, A. & Cohen, E. (1999). Analyzing the Web. In J. Steves, (Ed.), *Doing Internet research: Critical issues and methods for examining the Net* (pp. 179-203). Sage Publications.
- Oğuz, M. C. (2008). Söylem analizi. *Sosyoloji Notları Dergisi*, (4/5), 52-65. <https://www.academia.edu/24591783>
- Oktavia, D. (2019). Understanding New Language: Mutual Intelligibility in Romance Language Pair. *Journal of Language Education Development*, 2(1), 180-187. <http://ejournal.stkip-mmb.ac.id/index.php/pbi/article/view/203/129>
- Onuko, T. (2012). Le rôle de la littérature dans le développement de la nation. *Afrikan Journal Online*, 13(1), 205-2156. <https://www.ajol.info/index.php/ujah/article/view/83237>
- Özboilat, A. (2014). İhlsözlük'te dindar gençliğin özneleşmesi: İmam Hatipli, ahlaklı ve entelektüel. *Birey ve Toplum Sosyal Bilimler Dergisi*, 3(2), 51-72. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/birtop/issue/3531/48023>

- Örmeci, O. (2015, 15 Kasım). Fransa-Türkiye ilişkileri. *İstanbul Gedik Üniversitesi İktisadi, İdari ve Sosyal Bilimler Fakültesi Semineri*. <https://www.researchgate.net/publication/344462290> - Örmeci Ozan 2018 Fransa-Türkiye İlişkileri 15112018 tarihinde İstanbul Gedik Üniversitesi'nde düzenlenen Fakülte Semineri'nde sunulan bildiri İstanbul Türkiye
- Örmeci, O. (2016). Yakın dönem Türkiye-Fransa ilişkileri: Hollande döneminde yaşanan normalleşme ve geleceğe dair öngörüler. *Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(2), 152-166. <https://doi.org/10.18221/bujss.84120>
- Özdemir, M. (2010). Nitel veri analizi: Sosyal bilimlerde yöntem bilim sorunsalı üzerine bir çalışma. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(1), 323-343. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ogusbd/issue/10997/131612>
- Özer, K. (Ed.). (2012a). İnci Sözlük'ün en eski yöneticisi Gürkan Dündar: İnternet, ansiklopedilerden uzaklaşmamızı ve bir tık ile birçok bilgiye ulaşmamızı sağlıyor (Röportaj). *Bilişim: Aylık Bilişim Kültürü Dergisi*, 40(140), 36-45. <http://www.bilisimdergisi.org.tr/bilisim-dergisi-sayilari/s140.pdf>
- Özer, K. (Ed.). (2012b). Uludağ Sözlük moderatörü Gökhan Gürleyendağ: Tek mücadelemiz; gelecek nesillere milyonlarca bilgi içeren bir kaynak bırakmak (Röportaj). *Bilişim: Aylık Bilişim Kültürü Dergisi*, 40(140), 44-53. <http://www.bilisimdergisi.org.tr/bilisim-dergisi-sayilari/s140.pdf>
- Özgür, B. (2020, 23 Aralık) Hangi yabancı diller öğrenilmeye değer? *Enstitü Herkes İçin Eğitim*. <https://www.iienstitu.com/blog/hangi-yabanci-diller-ogrenilmeye-deger>
- Özkan, S. H. (2010). Osmanlı Devleti'nde yabancı dil eğitimi. *Turkish Studies- International Periodical for The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 5(3), 1783-1800. <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.1346>
- Öztekin, H. (2015). Yeni medyada nefret söylemi: Ekşi Sözlük örneği. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 8(38), 925-936. <http://dx.doi.org/10.17719/jisr.20153813698>
- Öztürk, H. & Karasu, C. (2014). Mektep-i Tıbbiye-i Adliye-i Şahane'nin kurucusu Charles Ambroisse Bernard'ın eserleri ve Osmanlıya etkileri üzerine bir değerlendirme. *Adli Tıp Bülteni*, 19(3), 125-134. <https://doi.org/10.17986/blm.2014193852>
- Pagel, D. (2009). Le français, langue de la modernité et de la communication internationale et interaméricaine. *Synergies Brésil*, (7), 143-152. <https://gerflint.fr/Base/Bresil7/pagel.pdf>

- Pan, V. L. & Akay, C. (2015). Eğitim fakültesinde yabancı dil dersi alan öğrencilerin yabancı dil dersine yönelik tutumlarının ve sınıf kaygılarının incelenmesi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 14(55), 79-97. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/70666>
- Paulus, T. & Phipps, G. (2008). Approaches to case analyses in synchronous and asynchronous environments. *Journal of Computer-Mediated Communication*, (13), 459-484. <http://dx.doi.org/10.1111/j.1083-6101.2008.00405.x>
- Peirce, C. S. (2004). *Mantık üzerine yazılar* (Çev. H. Yıldız). Öteki Yayınları.
- Penez, A. (2006). *Avrupa Birliği sürecinde Türkiye-Fransız ilişkileri* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Enstitüsü.
- Pennel, F. (2019, 16 Mars). Le français est devenu l'une des langues les moins chantantes au monde. *Slate Fr.* <http://www.slate.fr/story/174678/linguistique-francais-langue-monocorde-accent-musicalite-prosodie-glottophobie>
- Phillips, N. & Hardy, C. (2002) *Discourse analysis: Investigating process of social construction*. Sage Publications.
- Pişkin, D. (2013). Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne üyelik sürecinde Fransa'daki Türkiye algısı. *İdarecinin Sesi*, 157 (Temmuz-Ağustos), 54-59 <https://silo.tips/download/trkiye-nin-avrupa-birlii-ne-yelik-srecinde-fransa-daki-trkiye-als>
- Rey, A. & Rey-Debove J. (2006). *Le Petit Robert*. Dictionnaire le Robert.
- Rifat, M. (2009). *Göstergebilimin ABC'si*. Say Yayınları.
- Rifat, M. (2019). *XX. Yüzyılda dilbilim ve göstergebilim kuramları 1: Tarihçe ve eleştirel düşünceler*. Yapı Kredi Yayınları.
- Romiszowsk, A. & Mason R. (2004). Computer-mediated communication. In D. Jonassen (Ed.), *Handbook of research for educational communications and technology* (2th edition) (pp. 397-431). Routledge.
- Roubin, S. (2017, 14 Décembre). Le sexisme dans la langue française. *Agir par la culture Magazine, Politique & Culturel*. <https://www.agirparlaculture.be/le-sexisme-dans-la-langue-francaise/#easy-footnote-1-1012>
- Sağır, A. (2012). Küresel dünyanın yeni sosyal paylaşım mekânları: İnternet sözlüklerinin sosyolojik çözümlemesi. *Sosyoloji Dergisi*, (26), 1-31. <https://karabuk.academia.edu/AdemSağıröğlü>

- Samir, A. & Radia B. (2017). *Les erreurs des élèves et leurs difficultés dans l'emploi des temps verbaux (imparfait/ passé simple) dans la rédaction d'un texte narratif en FLE* (Mémoire Master en Didactique des Langues Etrangères). Université de Mouloud Mammeri de Tizi Ouzou.
- Sarfati, G. E. (1999). *Eléments d'analyse du discours*. Nathan Université.
- Sarınoy, Y. (1996). Atatürk'ün Hatay politikası I (1936 -1938). *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*,12(34), 3-65. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/aamd/issue/61231/903913>
- Saussure, F. D. (1985). *Genel dilbilim dersleri* (Çev. B. Vardar). Birey ve Toplum Yayınları.
- Schmid, D. (2014, Janvier). France-Turquie: Retour d'Alliance? *Institut de Bosphore*. <http://www.institut-bosphore.org/wp-content/uploads/2020/11/IB-Note-Dorothee-Schmid-Janvier2014.pdf>
- Schrag, C. O. (2006). Heidegger felsefesinde fenomenoloji, varlıkbilim ve tarih (Çev. S. Şen). *Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi*, 5(13), 205-215. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ctad/issue/25526/269267>
- Shirky, C. (2008). *Here Comes Everybody*. Penguin
- Sine, R. & Özsoy, S. (2017). Ekşi Sözlük kullanıcılarının yeni medya kullanım pratikleri. *Route Educational and Social Science Journal*, 4(8), 53-65. <http://dx.doi.org/10.17121/ressjournal.885>
- Soukup, C. (2000). Building a theory of multimedia CMC: An Analysis, Critique and integration of computer-mediated communication theory and research. *New Media & Society*, 2(4), 407-425. <https://doi.org/10.1177/1461444800002004002>
- Söğüt, F. (2020). İnternet sözlüklerinde mekânsal ötekileştirme üzerine bir araştırma: Ekşi Sözlük'te Esenyurt başlığı örneği. *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi*, 8(1), 45-68. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/e-gifder/issue/53420/636956>
- Sözen, E. (1999). *Söylem: belirsizlik, mübadele, bilgi, güç ve refleksivite*. Paradigma Yayınları.
- Susar, A. F. & Narin, B. (2011). Sosyal paylaşımın tecimselleştirilmesi bağlamında internet reklamcılığı: Ekşi Sözlük örneği. *İstanbul Arel Üniversitesi İletişim Çalışmaları Dergisi*, 2(3), 53-66. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/isauicder/issue/31608/357303>

- Sütçü, C. (2012). Bilişim kavramı, elektronik iletişim ve bilişim sistemleri yaklaşımı. *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, (19), 315-325. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/iuifd/issue/22874/244407>
- Şantaş, F. & Kahraman, G. (2017). Sağlık çalışanlarına yönelik algı: Hekim, hemşire ve eczacının Ekşi Sözlükte sunumu. *Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Elektronik Dergisi*, 8(19), 207-226. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/635107>
- Şavlı, F. & Güler, Ö. (2014). Fransızca öğreniminde öğrencilerin sıkça yaptığı yazım hataları, nedenleri ve çözüm önerileri. *International Journal of Language Academy*, 2(1), 137-150. <https://doi.org/10.18033/ijla.69>
- Şimşek, R. (1987). *Türkçe sözdizimi*. Kuzey Gazetecilik Matbaacılık.
- Şimşir, B. (1984). *Ermeni propagandasının Amerika boyutu üzerine*. Atatürk Üniversitesi Yayınları.
- Şişman, A. (1986). Mekteb-i Osmani (1857-1864). *Osmanlı Araştırmaları*, 5(5), 83-160. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/oa/issue/10972/131280>
- Tamçelik, S. (2000). Osmanlı Dönemi demiryollarının tarihi gelişimi içerisinde siyasî, iktisadî ve sosyal etkiler. *Erdem*, 12(35), 483-535. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/erdem/issue/44364/548596>
- Taşçıoğlu, Ö. L. (2018). Fransa'nın Cumhuriyet döneminde izlediği politikalar ve bu politikaların Türkiye ile ilişkilerine katkıları. *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 20(1), 129-147 <https://doi.org/10.26468/trakyasobed.437658>
- Taşdemir, B. & Çevik, R. (2013). Hâkim tasarım ve Ekşi Sözlük: İnternetin dönüşümünü anlamak. *İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi*, (37), 22-39. <https://www.academia.edu/6134207>
- Tatlı, E. (2014). Siyasal parti reklamlarında milliyetçi söylemin kullanımı: Almanya, Fransa ve İsveç örneği. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimleri Dergisi*, 13(25), 1-20. <https://hdl.handle.net/11467/742>
- Taylan, H. H. (2011). Sosyal bilimlerde kullanılan içerik analizi ve söylem analizinin karşılaştırılması. *Bingöl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1(2), 63-76. <http://busbed.bingol.edu.tr/tr/pub/issue/29514/400435>

- Terlemez, M. S. (2016). İnternet sözlüklerinde ikinci üniversite. Z. Kaya & E. Demiray (Ed.), *Yaşam Boyu Eğitim Dünya Kongresi (16-17 Aralık 2016) İçinde* (ss. 66-79). Çözüm Eğitim Yayıncılık.
- Thompson, J. B. (1995). *The media and modernity: A social theory of the media*. Polity Press.
- Timur Ağıldere, S. (2010). XVIII. yüzyıl Avrupa'sında yabancı dil olarak Türkçe öğretiminin önemi: Osmanlı İmparatorluğu'nda İstanbul Fransız Dil Oğlanları Okulu (1669-1873). *Turkish Studies- International Periodical for The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 5(3), 693-704. <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.1416>
- Tok, H. (2007). Öğretmen adayların kullandıkları yabancı dil öğrenme stratejileri. *Fırat Üniversitesi Doğu Araştırmaları Dergisi*, 5(3), 191-197. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/fudad/issue/47110/592915>
- Tonkiss, K. (2012). Discourse analysis (3th edition). In. C. Seale (Ed.), *Researching Society and Culture* (pp. 405-423). Sage Publications.
- Törenli, N. (2005). *Bilişim teknolojileri temelinde haber medyasının yeniden biçimlenişi: Yeni medya, yeni iletişim ortamı*. Bilim ve Sanat Yayınları.
- Tunaya, T. Z. (1981). La France et le Français dans la vie politique et universitaire Turque. In P. Dumont & J.-L. Bacqué-Grammont (Eds.), *La Turquie et la France à l'époque d'Atatürk (Collection Turcica I)* (pp.161-178). Paris: Association pour le Développement des Études Turques.
- Turan, S. (Ed.) (2019). *Eğitimde Araştırma Yöntemleri*. Akademik Yayıncılık.
- Turgut, H. & Arslantürk, G. (2014). İsonomia'yı yeniden düşünmek: Ekşi Sözlüğün kamusal alan olma potansiyeli. *Atatürk İletişim Dergisi*, (6), 139-164. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/atauniiletisim/issue/2765/372292>
- Türk Dil Kurumu. (2021). *Türk Dil Kurumu Sözlük*. <https://sozluk.gov.tr/>
- Türkoğlu, S. & Çavdar Ataman, E. (2015). Fransızca öğreniminde üniversite öğrencilerinin karşılaştıkları zorluklar (Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi örneği). *Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*, (30), 27-44. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ataunikkefd/issue/2789/37501>

- Tütüniş, B. (2014). İngilizce öğretiminde yöntem sorunları. Öz, H. & Sarıçoban, A. (Ed.) *Türkiye’de yabancı dil eğitiminde eğilim ne olmalı? içinde* (ss. 33-37). Hacettepe Üniversitesi Yayınları.
- Uçkan, Ö. (2012). Sözlükler: Türkiye İnternet kültürünün vazgeçilmezi... *Bilişim: Aylık Bilişim Kültürü Dergisi*, 40(140), 22-27. <http://www.bilisimdergisi.org.tr/bilisim-dergisi-sayilari/s140.pdf>
- Uyguç, Ü. & Genç, A. (1998). *Radyo Televizyon Haberciliği*. İstanbul Üniversitesi Yayınları.
- Uygun, M. (2016). Türkiye Türkçesi söz dizimi. *Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, (36), 607-610. <https://doi.org/10.21497/sefad.285509>
- Uzunoğlu, S. (2015). Bir postmodern intiharın ardından Ekşi Sözlük'te kanaatlerin oluşumu ve grupların biçimlenme süreçleri. *E-Journal of Intermedia*, 2(2), 424 – 439. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/intermedia/issue/45358/568481>
- Ünal, Ç. D., Ayırır, İ. O. & Arıoğlu, S. (2011). İngilizce, Almanca ve Fransızca öğrenen üniversite öğrencilerinde yabancı dil öğrenme stratejilerinin kullanımı. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 41(41), 273-284. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/hunefd/issue/7797/102127>
- Üngüren, E. (2019). Yeni medya iletişim kanalı olarak katılımcı sözlük sitelerine yönelik bir değerlendirme. *OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 11(8), 2878- 2907. <https://dergipark.org.tr/en/pub/opus/issue/44324/567125>
- Ünyılmaz, H. (2019). Avrupa uygarlık eşiğinde Bâb-ı Âli: 1856 Paris Andlaşması temelinde uluslararası hukuk ve Osmanlı imparatorluğu ilişkisine Avrupalıların gözüyle bir bakış. *İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 10(2), 418-437. <https://doi.org/10.21492/inuhfd.571998>
- Van Dijck, J. (2004). Digital media. In J. D. H. Downing, D. McQuail, P. Schlesinger & E. Wartella (Eds.), *The sage handbook of media studies* (pp. 145-163). Sage Publications.
- Van Dijck, J. (2006). Writing the self: Of diaries and Weblogs. In S. Neef, J. Van Dijck & E. Ketelar (Eds.), *Sign here! Handwriting in the Age of New Media* (pp. 116-133). Amsterdam University Press.
- Van Dijk, T. A. (1981). Discourse studies and education. *Applied Linguistics*, 2(1), 1-26. <https://doi.org/10.1093/applin/II.1.1>

- Van Dijk, T. A. (1983). Discourse analysis: Its development and application to the structure of news. *Journal of Communication*, 33(2), 20-43. <https://doi.org/10.1111/j.1460-2466.1983.tb02386.x>
- Van Dijk, T. A. (1988). *News as discourse*. Lawrence Erlbaum Associates.
- Van Dijk, T. A. (1990). *Social cognition and discourse*. In H. Giles & W. P. Robinson (Eds.), *Handbook of language and social psychology* (pp. 163-183). John Wiley & Sons.
- Van Dijk, T. A. (1993). Principles of critical discourse analysis. *Discourse & Society*, (4)2, 249-283. <https://doi.org/10.1177/0957926593004002006>
- Van Dijk, T. A. (1998). *Ideology: A multidisciplinary approach*. Sage Publications.
- Van Dijk, T. A. (2000). *Ideology and discourse: A Multidisciplinary Introduction*. [http://www.discourses.org/UnpublishedArticles/Ideology and discourse.pdf](http://www.discourses.org/UnpublishedArticles/Ideology%20and%20discourse.pdf)
- Van Dijk, T. A. (2001). Critical discourse analysis. In D. Tannen, D. Schiffrin, & H. Hamilton (Eds.), *The Handbook of discourse analysis* (pp. 352-371). Blackwell Publishers.
- Van Dijk, T. A. (2015). Critical discourse analysis. In D. Tannen, D. Schiffrin, & H. Hamilton (Eds.), *The Handbook of discourse analysis* (2th edition) (pp. 466-485). Bloomsbury.
- Vardar, B. (1998). *Fransız edebiyatı*. Multilingual Yayınları.
- Vardar, B. (2001). *Dilbilimin temel kavram ve ilkeleri*. Multilingual Yayınları.
- Vardar, B. (2002). *Açıklamalı dilbilim terimleri sözlüğü*. Multilingual Yayınları.
- Varol, S. F. & Tayanç, N. K. (2016). Yeni medya- eski dil: Katılımcı İnternet sözlüklerinde cinsiyetçi söylem. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 46(4), 221-232. <http://dx.doi.org/10.9761/JASSS3500>
- Von Ottokar, S. W. (1870). *Manuel terminologique français-ottoman contenant les principales expressions et locutions techniques usitées dans les pièces diplomatiques, administratives et judiciaires ainsi que différents néologismes inconnus aux vocabulaires français-turc en usage*. Vienne: Imprimerie Impériale. <https://books.google.com.tr/books?id=Wh75AGERSgC>
- Wilson, S.M. & Peterson, L.C. (2002). The anthropology of online communities. *Annual Review of Anthropology*, (31), 449-467. <https://doi.org/10.1146/annurev.anthro.31.040402.085436>

- Winther A. (1972). Les difficultés de la langue française: Présentation de quelques ouvrages courants. *Langue française*, (16), 124-132. https://www.persee.fr/doc/lfr_0023-8368_1972_num_16_1_5709
- Wodak, R. & Meyer, M. (2001). *Methods of critical discourse analysis*. Sage Publications.
- Wodak, R. (2001). The discourse-historical approach. In R. Wodak & M. Meyer (Eds.), *Methods of critical discourse analysis* (pp. 63- 94). Sage Publications.
- Wodak, R. (2014). Critical discourse analysis. In C. Leung & Street B. V. (Eds.), *The Routledge companion to English studies* (pp. 302-317). Routledge.
- Wood, L. A. & Kroger, R. (2000) *Doing discourse analysis: Methods for studying action in talk and text*. Sage Publication,
- Wooffitt, R. (2005). *Conversation analysis and discourse analysis: A comparative and critical introduction*. Sage Publications.
- Yalçın, N. (2015). *Sosyal medyada simgesel şiddet: Ekşi Sözlük örneği* (Yayımlanmamış Y. Lisans Tezi). Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Yanık, A. (2014). *Yeni medya kullanımındaki akış deneyiminin risk algısı ve online turistik satın alma niyetine etkisi* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yaşa, H. & Öksüz, O. (2020). Nefret söyleminin inşasında sosyal medyanın rolü: Ekşi Sözlük örneği. *Erciyes İletişim Dergisi*, 7(2), 1383-1408. <https://doi.org/10.17680/erciyesiletisim.713467>
- Yavuz, R. (2019). Modernleşme döneminde Osmanlı diplomasisinde görülen gelişmeler ve bunun Osmanlı hariciye teşkilatı üzerindeki etkileri. *Belgi Dergisi*, 2(18), 1625-1649. <https://doi.org/10.33431/belgi.54956>
- Yazıcı, T. (2016). Yeni medyanın nefret dili: Suriyeli mültecilerle ilgili Ekşi Sözlük örneği. *Global Media Journal TR Edition*, 7(13), 115-136. <https://globalmediajournaltr.yeditepe.edu.tr/sites/default/files/T%C3%BClay%20YAZICI.pdf>
- Yengin, D. (2015). Yeni medya olanakları: Semantik Web. *The Turkish Online Journal of Design, Art and Communication*, 5(19), 44-53. <http://dx.doi.org/10.7456/10501100/004>

- Yıldırım, O. & Başer E. (2016). İnternetin girişimciliği kapsamında değişen enformasyon siteleri üzerine bir değerlendirme. *Global Media Journal TR Edition*, 6(12), 172-200. <https://globalmediajournaltr.yeditepe.edu.tr/sites/default/files/Ozan%20YILDIRIM%20%26%20Emrah%20BA%C5%9EER.pdf>
- Yıldırım, E. & Can, A. (2019). Fransız yeni dalga sineması içinde yenilikçi bir yönetmen Jean Luc Godard filmlerinin ideolojik boyutu. *Selçuk İletişim*, 12(1), 164-185. <https://doi.org/10.18094/josc.468645>
- Yılmaz, S. H. (2013). *Siyasal nefret söylemi ve medya : Haberden söyleme kısa bir yolculuk*. Literatürk Akademia.
- Yolcu, Ö. (2010). *Yeni Medya* (İstanbul Üniversitesi Açık ve Uzaktan Eğitim Fakültesi Medya ve İletişim Ön Lisans Programı). http://auzefkitap.istanbul.edu.tr/kitap/medyaveiletisim_ue/yenimedya.pdf
- Yorulmaz, Ş. (2000). Osmanlı-Fransız ilişkileri çerçevesinde Osmanlı topraklarında açılan Fransız kültür kurumları ve bunların meşruiyet kazanması (19. yüzyıl- 20. yüzyıl başları). *Ankara Üniversitesi Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi*, 11(11), 697-768. https://doi.org/10.1501/OTAM_0000000460
- Yule, G. (1996). *Pragmatics*. Oxford University Press.
- Yücel, R. & Arık, M.B. (2020). Bir dijital kültür örneği olarak katılımcı sözlükler ve Türkiye'deki görünüşleri. *Uluslararası Medya ve İletişim Araştırmaları Hakemli Dergisi*, 3(2), 156-169. <http://dx.doi.org/10.33464/mediaj.835721>
- Zeyrek, D. (1991). Göstergibilim, söylem çözümlemesi ve anlatı incelemesi. *Dilbilim Araştırmaları Dergisi*, (2), 105-112. <http://dad.boun.edu.tr/tr/pub/issue/29237/313016>

EKLER

EK 1: *EKŞİ SÖZLÜK* GİRDİLERİ

EK 2: *ULUDAĞ SÖZLÜK* GİRDİLERİ

EK 3: *İNSTELA* GİRDİLERİ

ÖZGEÇMİŞ

Adı Soyadı : Cansu AVCI
Doğum yeri ve yılı :
Elektronik posta: :

EĞİTİM

1999-2003 **Lise** Bursa Yıldırım Beyazıt Lisesi
2004-2009 **Lisans** Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Fransız Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı
2011-2015 **Yüksek Lisans** Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Batı Dilleri ve Edebiyatı Anabilim Dalı Fransız Dili ve Edebiyatı Bilim Dalı
2015-2021 **Doktora** Uludağ Üniversitesi Eğitimi Bilimleri Enstitüsü Yabancı Diller Eğitimi Anabilim Dalı Fransız Dili Eğitimi Bilim Dalı

YABANCI DİL

Fransızca: Çok iyi
İngilizce: İyi

MESLEKİ DENEYİM

2008-2009 Ankara Üniversitesi Avrupa Topluluğu Araştırma ve Uygulama Merkezi [Fransızca Tercüman]
2012-2014 Bursa Tümce Tercüme Bürosu [Fransızca Tercüman]
2013-2014 Bursa Özel Eksen Dil Okulları [Fransızca Öğretmeni]
2014-2015 Bursa Bahçeşehir Koleji [Fransızca Öğretmeni]
2015-2016 Bursa Özel Şahinkaya Koleji [Fransızca Öğretmeni]
2016 -2021 Bursa Özel Tan Lisesi [Fransızca Öğretmeni]

TEZLER

Avcı, C. (2015). *Marie Ndiaye'nin "Üç Güçlü Kadın" adlı romanında kadın figürü.* Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Batı Dilleri ve Edebiyatları Ana Bilim Dalı Fransız Dili ve Edebiyatı Bilim Dalı [Y. Lisans Tezi] Danışman: Prof. Dr. Gülser Çetin

Avcı, C. (2021). *Katılımcı İnternet sözlüklerinde yabancı dil olarak Fransızca algısı: "Fransızca" başlıklı girdilerin web tabanlı söylem çözümlemesi yoluyla incelenmesi.* Bursa Uludağ Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yabancı Diller Eğitimi Anabilim Dalı Fransız Dili Eğitimi Bilim Dalı [Doktora Tezi] Danışman: Prof. Dr. Erdoğan Kartal

MAKALELER

- Avcı, C. (2020).** Marie Ndiaye'nin *Üç Güçlü Kadın* (Trois Femmes Puissantes) adlı romanında kadın figürü. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (21), 650-659.
- Avcı, C. & Kartal, E. (2021).** *İnci Sözlük*'te yabancı dil olarak Fransızca: *Fransızca* başlıklı girdilerin Web tabanlı söylem çözümlemesi yoluyla incelenmesi. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (24), 1049-1066.